RODICA OJOG-BRAŞOVEANU

-OPERE ALESE-

logofătul de taină

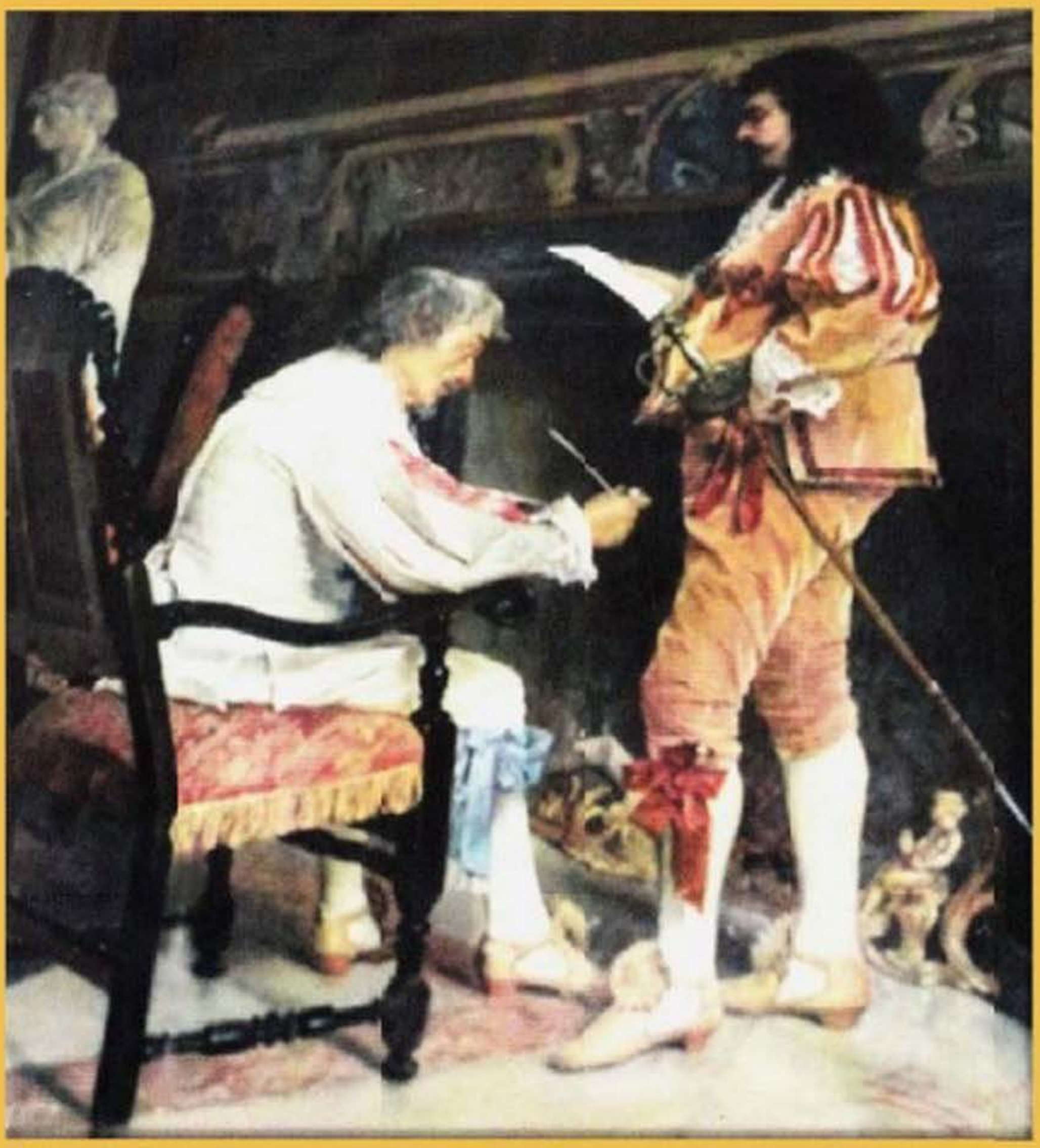

ROB 14

PREDOSLOVIE

De-amu, dacă soarele şi-a prăpădit bărbăţia e bine. Cum s-ar zice, pot ieşi în cerdac. Uite-aşa! Şăd pe acel scaun meşterit de stolerul Mihail, şi îndrăgesc din ochi mălinul răsărit la poalele pridvorului. Munţii Vrîncioaiei îşi varsă răcoarea, sihla albăstreşte văzduhul, trage cugetul de mînă să-şi caute tihna.

Irra! Păcatele mele! Stîrcuţele mi-au ruşinat florile. Se cheamă că mîine trebuie însănătoşit gardul cu uluci tinere. Gardul grădiniţei şi nevrednicul de mine sîntem vîrsteni, împlinim prin voinţa Celui de Sus la Sîn Chietru şaptezeci de ani. Pe dumnealui l-a betegit veninul pămîntului, pe mine o pîrdalnică de vătămătură tare căpoasă şi harnică dobîndită în vremea pojarului de la 1820... Ne sprijinim unul pe celălalt şi, să nu vorbesc cu păcat, o mai ducem.

După umbra conacului s-ar cuveni să fie ceasurile cinci. Slugile îşi cercetează hodina prin chilii, Niculăiţă, ucenicul meu, ispiteşte peştii iazului cu o rîmă şi un bold îndoit, cercînd a-i amăgi. Am în faţă cartea părintelui Ilarie, la dreapta un cofăiel cu apă rece scos din inima pămîntului şi gavanosul cel mititel cu dulceaţă de zmeură crescută sub ziduri. Taina amestecului mi-a încredinţat-o chelarul Dionisie în ziua cînd Domnul l-a chemat să dea socoteală pentru bucatele de frupt hăpăite pe ascuns în postul Paştelui. Cînd Cel de Sus va porunci să-i bat la porţi pentru aceeaşi netrebnică ispravă, voi încredinţa-o şi eu ucenicului.

Oh, păcătosul şi poftalnicul de mine! Iar am scăpat o chicătură în omătul bărbii! Încaltea, ştiu c-o să-şi rîdă Niculăiţă prin unghere.

Află, frate cetitorule, că acea carte ce se găseşte în faţa mea are o istorie lungă. La anul 1711 tătarii au năvălit hultăneşte la

ceas de noapte asupra sfintei Mănăstiri a Domniței. Cuvioșii călugări s-au apărat cu furca într-o mînă și crucea în cealaltă, dar ascuțișurile păgînilor au biruit. Din toată suflarea mănăstirii n-a rămas decît un ucenic nevîrstnic. El a scos de sub anteriul părintelui Ilarie, cuprins de flacără, această carte. Cine a trudit s-o întocmească rămîne o taină, așa că, avînd îngăduința domniei tale, frate cetitorule, o voi pune pe seama acelui călugăr asupra căruia s-a găsit.

Cum a ajuns în bibliotichia boierului Alecu Florescu, tot o taină rămîne. Rînduiala cărților mi-a încredințat-o bunelul conului Alecu mie, nevrednicului Pahomie, cel robit pîntecelui, de îndată ce-am deprins știința buchiilor la școlița din tîrgul Focșenilor. Trebuie să-ți spun, frate cetitorule, că sunducurile boierilor Florești, mari iubitori de știință cărturărească, adăpostesc opt mii de cărți care se cer cercetate și îngrijite cu dragoste. Și mai trebuie să-ți spun că dintre toate, osebit o îndrăgesc pe cea asupra căreia a trudit pana părintelui Ilarie. Amarul de vreme care s-a călătorit i-a betegit scoarțele, negreața cernelii s-a stins, pergamentul e pe moarte, umbletul degetelor a șters slovele pe la colțuri.

Chibzuind că faptele cele bune n-au prea făcut pui în chilia mea, am hotărît dară s-o aștern din nou pe hîrtie trainică, după tipicul buchiilor latinești. Ieri, la vremea cînd zorelele închideau ochii de somn, a venit să mă întrebe de sănătate boierul Vasile Alecsandri. I-am spus gîndul care mă paște și dintr-o dată ochii dumnealui și-au sporit lumina bucuriei.

Cartea părintelui Ilarie, după cum vei binevoi să afli, osteneşte să înfățișeze mîna întinsă de valahi rubedeniilor primejduite dincolo de hotarul țării. Vei afla de asemenea, frate cetitorule, chipul celui tîrg al Bucureștiului supus ciumei și focului iscat de necredincioși, răfuielilor dintre megieși, căci dumnealor, dragă Doamne, numai pe malul Dîmboviței pofteau să se păruiască!

Pînă în anul Domnului 1601 cetatea de scaun a fost mărunțită de unguri, tătarii hanului de la Crimeea și turcii lui Sinan Paşa care au ras pînă la temelie Mănăstirea Sfintei Troițe. Cînd să zică bieții gospodari Doamne ajută, s-au repezit să-i dea palancă la pămînt Simion Movilă al Moldovei și șleahticul Ion Potocki de Potok.

Turcii din Giurgiu repede şi ei între două somnuri să-şi ia partea, după care a pogorît Bator Gabor al ungurilor cu oştenii să culeagă ce-a mai rămas. Nu s-a uscat bine zidăria ctitoriilor noi că răzmeriţa seimenilor a ales piatră de piatră. Şase ani după isprava aiasta peste cetatea Bucureştilor s-au abătut ciuma, foamea, turcul şi tătarul. Şaisprezece ani au trudit gospodarii să-şi întărească trupul şi cugetul cînd iară calcă acea blestemată ciumă care a pustiit cetatea cu desăvîrşire. Cînd să prindă tîrgul din nou cheag, s-au abătut oleacă nemţii să jugănească negustorimea... D-apoi seceta din 1718, însoţită de ciumă? D-apoi jaful turcului de la 1738, semnul unei noi ciume? Treizeci şi trei de mii de suflete şi-au dat sfîrşitul în acel an! D-apoi altele care au urmat? Şi iarăşi Bucureştii şi-au spălat obrajii, au chemat înapoi verdeaţa şi rîvna de a înălţa mărturii pentru viitorime.

Călătorind pe drumurile Apusului împreună cu logofătul de taină Radu Andronic, vei vedea lăcaşele papistaşe. Alături de acele catedrale, turlele mitropoliei din Bucureşti ţi se vor părea şiştave, Biserica Scaune o mogîldeaţă acolo... Nu cîrni din nas, şi nu judeca, rogu-te, cu păcat. Arată îngăduinţă ctitorilor valahi, căci asemenea zidiri s-au înălţat în vremi tulburi, sub domnii scurte, cînd petica neagră de mazilire a capugiului poposea des pe umerii voievozilor.

Nu rîde văzînd că gospodarii tîrgului îşi podesc uliţele cu grinzi de stejar, şcoala cea mititică de la Sfîntul Gheorghe Vechi să nu-ţi stîrnească zîmbetul. Iar dacă se va întîmpla să-ţi colbuieşti încălţările pe uliţele strîmte ale Bucureştilor de la acea vreme, dacă glodul le va necinsti, alungă sudalma de pe limbă, scutură-le şi păşeşte mai departe.

Vodă Brîncoveanu, în dragostea sa pentru ctitoriile înălţate după gustul pămîntenilor, tîrgoveţii, meşteşugarii, neguţătorii şi dascălii şi-au îngropat o fărîmă din suflet între zidurile Bucureştilor, cărturarii, opincarii şi boierii credincioşi neamului au asudat sînge.

Lor mă închin!

CAPITOLUL I

NOAPTEA ISCOADELOR

Întunericul vîslea mahmur, umplea sihla de umbre. Luna răstignită între nori cernea lumină văduvă lipsită de credință. Drumul se strecura sfoară subțiratică pe sub pîntecele muntelui, ocolea cu mlădieri de viperă grohotișurile năpăstuite de ceață. Sus pe creastă, două perechi de ochi îi cercetau umbletul pînă departe, spre porțile Brașovului.

Miclăuș cel tînăr, scutier la Curtea nobilului transilvănean Gavril de Noțig, aștepta înfrigurat cu unghiile înfipte în căușul palmei. Sîngele fierbinte al boierilor Miclăușeni, dar mai cu seamă numărul sărac de ani dobîndiți pînă în acea noapte de Florar îi struneau anevoie nerăbdarea.

– N-o să treacă, Drăgane! Pui prinsoare?

Nu primi răspuns și se răsuci spre bărbatul lungit alături. Moțul, o namilă de om croit parcă din inimă de codru, citea întunecat drumeagul. Chibzui îndelung și numai după aceea mișcă buzele:

– Trece!

Șoapta scăpată din curmătura gîtlejului tună. Scutierul își simți bătaia inimii.

– Mai încet, omule! Măsură înspăimîntat liniștea. Curgea domoală, tulburată arar de zgomotele nopții. Nu vine, urmă, și chiar dacă vine, scapă iar!

Ochii aprinși cerșetoreau tăgadă, dar moțul, credincios vorbei cumpănite cu săptămînile, rămase mut.

– Misionarul se află sub ocrotința lui Belzebut!

– O fi.

– Lui și-a vîndut sufletul! A făcut legămînt pecetluit cu sînge, după pilda corăbierului rătăcitor, altă socoată nu mai încape.

Vorbea cu glas scăzut şi degetele încîrligate, aşa cum povăţuiesc moşnegii că se cere atunci cînd pomeneşti asemenea isprăvi în puterea nopţii. Povestea drumeţului stăpînit de dorul umbletului pe cărările mării fusese adusă la castelul nobilului Noţig, strîmbată binişor de către doi veneţieni cititori în stele, în trecere spre Curtea lui Leopold.

Moţul ar fi poftit să cunoască legămîntul, căci astfel de istorie satanicească nu mai pomenise printre lotrii pămîntului[1] din Zarand, dar Miclăuş cel tînăr începuse să-i înşire neizbînzile transilvănenilor ori de cîte ori şi-au îndreptat flinta, săgeata sau jungherul spre inima misionarului Carol Neurautter. Încheie oftînd:

– O să scape iar!

Drăgan cîntări stînca rînduită anume la baza prăpastiei, spre a o rostogoli asupra misionarului, şi se scărpină la ceafă.

– De...

Zorile săltară o geană deasupra Postăvarului. Lumina firatică trudea vîrtos să alunge negura. Vînticelul iscat de răsuflarea muntelui aduse un zvon îndepărtat de copite. Moţul, deprins cu zgomotele iscate în faşă, rămase stană. Miclăuş cel tînăr îi cetlui braţul.

– Vine!

Îi răspunseră huruitul roţilor rostogolite pe piatra drumului şi îndemnurile surugiului. Doisprezece călăreţi turnaţi în fier sporiră umbrele ude, azvîrlite în apa rîului, apoi se ivi caleaşca generalului Rabutin de Bussy, guvernatorul Transilvaniei.

Scutierul şopti gîtuit:

– Acum!

Moţul aşteptă să treacă oştenii şi se opinti asupra parului vîrît pîrghie sub coastele stîncii.

Misionarul îşi simţi degetele. Îl slujeau cu credinţă fremătînd la ceas de primejdie. Scoase capul pe ferestruică şi porunci scurt:

– Galop!

Stînca porni, zimbru întunecat. Miclăuş cel tînăr îi urmă zborul cu inima pe buze. Văzu surugiii biciuind caii şi caleaşca pierind cu huiet. Piatra urnită de moţ tulbură colbul stîrnit de caii oştenilor apoi se cumînţi.

---

[1] Haiducii minelor care furau aurul extras de imperiali şi îl împărţeau sărmanilor.

Scutierul şi Drăgan rămaseră în genunchi, fără răsuflare. Sudoarea le îngheţase pe frunte. În ochii lui Miclăuş cel tînăr apăruseră lacrimile. Rosti încet, cu ură:

– Satana!

* * *

– Oftezi, conte?

Generalul Rabutin de Bussy fulgeră cu privirea mogîldeaţa ascunsă în sutană. Suspinase, era adevărat, dar putea jura la douăsprezece icoane că răsuflarea zăticnită în poalele pieptului nu adiase în calcaşcă. Încercă să desluşească obrazul misionarului. Ferit de gluga veşmîntului şi a nopţii, chipul popii nu se lăsa citit. I se vedeau doar mîinile albe, pline de vlagă.

„Mîini deprinse mai degrabă să sugrume decît să binecuvînteze", chibzui guvernatorul. Îşi mărturisi grija:

– Mă mustră cugetul, Neurautter.

– Pentru care ticăloşie?

– Ţi-am îngăduit să mă întovărăşeşti şi nu trebuia, spuse strunindu-şi greu paraponul stîrnit de cutezanţa neamţului. Cărările de noapte nasc primejdii. Nu sînt hărăzite slujitorilor lui Dumnezeu.

– Eu îl slujesc pe Satana!

Glasul misionarului Carol Neurautter, omul Vianei, hîrşit în dedesubturi politiceşti, părea sîsîit de şarpe. Adăugă mieros:

– Parcă aşa le-ai spus prietenilor dumitale în ziua cînd ţi-am adus porunca imperială.

– Vorbe de şagă...

– Întocmai. Astfel socotea şi Leopold.

Rabutin rîse încetişor:

– E adevărat ce se şopteşte? Căpitanii mei jură că poţi auzi şi gîndul nerostit. Au început să-ţi ferească drumurile.

– Urmează pilda generalului lor.

– Greşeşti, Neurautter. Trudind să mă răpună, mişeii îţi pot aduce pagube. Asta-i pricina pentru care nu vreau să mă însoţeşti.

Misionarul îşi dosi zîmbetul.

„Înfumurarea stă stîlp de nădejde familiei de Bussy. Hm, franţujii... Bunicu-său a rămas încredinţat pînă la moarte că-şi va

găsi sfîrşitul într-o cupă cu otravă. A murit de prea mare belşug de sînge..."

Răsuci gîndul după obişnuinţa iezuitului Loyola, a cărui cărticică de cugetări, înveşmîntată în scoarţe moi din piele, o purta la piept în locul Bibliei poruncite de părintele creştinătăţii.

– Alungă-ţi temerile, conte. Împărţim primejdiile deopotrivă. Surîse liniştit. Românii transilvăneni au încercat astăzi pentru a cincea oară să-mi grăbească sfîrşitul. Dintîi mi-a căutat spinarea un jungher zvîrlit prin fereastra deschisă, apoi două pistoale descărcate fără răbdare de un băietan cu sticle la ochi mi-au aţintit pieptul. Podul aşezat peste Mureş s-a prăbuşit în urma caleştii mele, după care o săgeată, slobozită cu îndemînare de o făptură ciudată, mi-a străpuns umărul. Rîse încetişor pipăind rana oblojită în scutece: iar în acea făptură ciudată am desluşit-o pe jupînița Tofana.

– Nu e cu putinţă! Fata a deprins creştere aleasă, o ştiu din leagăn.

– Şi pe Gavril de Noţig îl cunoşti, şi el s-a bucurat de bună creştere... Acum îndeamnă românii să-mi pîndească drumurile.

– Mă înspăimînţi, Carol! Asemenea nelegiuiri se cereau aduse la lumină, or, eu abia azi le aflu. Îngrijorarea săpa urme adînci pe chipul guvernatorului. Scrisorile lui Leopold, urmă, îmi amintesc necontenit că răspund cu capul de viaţa sfinţiei tale.

Sutana nu se clinti. Glasul misionarului se prelinse din glugă, firicel subţiratic:

– Treburi destule îţi apasă umerii, conte, pentru a te mai pricopsi şi cu necazurile mele. Muierile ungurilor dovedesc nesaţ la aşternut, vinul românilor se cere deşertat pe îndelete, ca să nu mai pomenesc jocurile de noroc... Şi apoi, am deprins să mă păzesc singur. Gîndul care nu-mi dă pace e altul...

Tăcu o vreme, sporind diavolii din cugetul generalului. Negura începuse să se destrame. Zorile prinseseră cheag, desluşind copacii şi ghimirliile mărunte. Din coşuri, ici-colo, se desprindea cîte o aţă de fum.

Boarea de lumină prinse să zugrăvească în culori pămîntii chipul generalului: nasul încovoiat după pilda ciocului de vultur şi bărbia săpată în cremene aminteau înfăţişarea trufaşă a străbunilor. Purta strai ostăşesc cu belşug de aur şi stele bătute în piatră

scumpă. Aşezat în dreptul geamlîcului, chipul trufaş al lui Rabutin se zugrăvea limpede. Neurautter ţinea mai departe ungherul, vorbind cu măsură. Cuvintele se înşirau mătănii, ca într-o rugăciune.

– ...Oamenii aceştia ştiu să urască, Rabutin, şi e bine să n-o uităm! Aleasă plămadă e aceea care în ceasuri de restrişte pune buzdugan şi jungher în mîna bărbaţilor, pistoale în palma băieţanilor, iar la îndemîna fecioarelor arc şi tolbă de săgeţi.

– Buzdugane, săgeţi, furci şi topoare! Cu asemenea năzbîtii vor să-mi ţină piept?

– Teme-te de cei care nu mai au nimic de pierdut! povăţuia înţeleptul Loyola.

Şoapta misionarului răsunase plină de tîlc. Rabutin socoti că a zăbovit îndeajuns asupra unei neghiobii. Pînă la urmă Neurautter tot popă rămînea şi nu-i puteai cere pricepere de oştean. Dădu să se ridice în picioare, căci obişnuia să se preumble prin odaie cînd îşi împărţea poruncile ori lăsa vad slobod gîndurilor. Îşi aminti că nu se află în cancelaria domniei sale, numai după ce se izbi în creştet de lemnul caleştii.

Se aşează suduind soldăţeşte ziua cînd hotărîse să intre în slujba nemţilor. Misionarul îi picura venin în suflet. Se lipise de el precum cămaşa cea udă şi nu-l slăbea cu pildele iezuiţilor, necuviinţa şi pîrele către Leopold.

– Spune-mi, rogu-te, Rabutin, ai chibzuit de ce mă hăituiesc românii?

– Mă tem că au priceput gîndul Vianei.

– L-au priceput, l-au dibuit ori l-au simţit, zîmbi Carol Neurautter, căci iată, de unde la început se înghesuiau să ne aducă hrisoave, peceţi şi semne săpate în aur, pentru a ne dovedi drepturile de obîrşie, acum le ascund cu aceeaşi rîvnă.

– Dacă cineva le-a deschis ochii, apoi acela e principele Brancovan. Nu osteneşte niciodată să se amestece în treburile noastre.

– *Vulpea Balcanilor*, şopti misionarul... Poate... De vreme ce necazul a făcut pui, se cere să batem alte cărări.

– Vom smulge acele dovezi cu sila. Orice taină îşi are leacul în odaia de cazne.

– Crezi, generale, că-i vor îndoi ţeapa, cuiele înroşite în foc ori roata, acum cînd a încolţit neîncrederea în dreapta judecată a

împăratului Leopold? După socotințele mele, deocamdată prepuiesc primejdia, odaia de cazne o va adeveri. Știam de la început că vorbele trecute prin zahăr n-or să-i amăgească multă vreme. Am trimis dară un om iscusit care să deprindă graiul acelor hrisoave, înainte de a-ți bucura inima aciuindu-mă pe lîngă domnia ta. De trei ani omul meu bate Transilvania, Valahia și Moldova pentru a-și însemna în pergamente urmele așezărilor vechi, de aceeași obîrșie.

Ochii contelui încercară zadarnic să străpungă gluga de tafta. Chipul misionarului rămînea ascuns.

– Îl cunosc?

– L-ai cunoscut... Neurautter scăzu glasul de parcă s-ar fi temut că zorile, prăvălite dintr-o dată între pereții de catifea, i-ar putea prinde șoapta: e contele de Saint-Lô.

– Filip D'Antin?! Vocea generalului, îndeobște așezată și aspră, își pierduse bărbăția spre deplina mulțumire a misionarului. Ai ales bine, Carol! N-au valahii făptură pe măsura lui, de-ar fi să-și treacă tot meleagul prin sită. Singur diavolul i s-ar putea împotrivi.

– Voi griji să n-o facă, surîse misionarul. În noaptea asta, Saint-Lô îl întîmpină pe von Blaremberg la București. Vom primi curînd vești de soi.

Se făcu ghem în ungherul caleștii și închise ochii.

* * *

„Franțuzul umblă cu două proțapuri la car", chibzui scundacul îngropîndu-și umbra în zidul unei ghimirlii prăvălite într-un genunchi. Cîntări călcătura străinului intrat în priveala lunii. Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, era bărbat răsărit, cu trup suleag de muiere înveșmîntat după gustul celor cu osînză la pungă din țara Bourbonului. Ținea aninate la pălărie pene pîclii și dese de orătănii despre care cumetrele de pe malurile Bucureștioarei n-aveau știință. Ochiul drept, vătămat de fier, îl purta sub grimea întunecată. Peste cămașa spumă de horbotă la gît și mîneci înveșmîntase pieptar din saftian moale, supus trupului, iar pe umeri mantie largă săbuită anume să ascundă obrazul stăpînului în ceasurile de taină. O căutătură nedeprinsă cu vicleșugurile ar fi căzut lesne în greșeală socotindu-l slăbiu și neprihănit, dacă nu zărea răsărind din cingătoare capul jungherului spelb de multă folosință și

drumul spadei ghicit lesne sub poalele mantiei. Străinul își purta ciubotele răsfrînte deasupra genunchilor prin inima uliței, călcînd iute, cu deosebită luare-aminte.

Scundacul – iscoada lui Vodă Brîncoveanu – zîmbi. Hangerul vrăjmaș, nărăvit în mișelii, răsare din cotloane dosnice, la un singur întins de braț. O știu și pruncii... O aflase cam de multișor și omul în mantie, după cum o dovedea umbletul.

Scundacul își încopcie giubeaua, străpuns de răsuflarea rece a nopții. Luceafărul de seară zăbovise pentru a treia oară la răscrucile cerului de cînd călca cu fereală umbra contelui, din porunca Măriei Sale. Drumurile franțuzului pe ulițele Bucureștilor aveau cîntecul lor și Vodă, dar mai cu seamă stolnicul Constantin Cantacuzino, tartorul dedesubturilor politicești, poftea să le cunoască viersul.

Peste mahalaua Scorțarului[1], întunericul țesea pînză groasă. Lotrii cerului biruiseră luna. Un curmei de vînt, cît șfichiul de harapnic, fugări mînios norii șoricii, dezbrăcînd talgerul astrului. Lumina săracă, sleită, desluși pe malurile bîhloase ale Bucureștioarei coșmeliile prostimii. Sfoara subțiratică de apă izvora la acea vreme dintr-o bahnă putredă de la poalele tîrgului[2]. Bălțile Broștenilor, cea din Postăvari și cea din Scaune, a lui Șerban Vodă, ori a lui Dura neguțătorul, bogate în frumusețe, sau dimpotrivă, cetluiau cetatea de scaun.

Franțuzul își înălță ochiul norocos. Turlele Mitropoliei ițite pe gorganul din Tîrgul de Jos fulgerau aur. În mahalaua Broșteni[3], focurile zlătarilor mușcau întunericul. Zvon harnic de copite și clopoței strică tihna calicilor. Rădvan boieresc gonea la ceas tîrziu de noapte. Patru masalagii buiaci, numai picioare, alergau dinaintea cailor descîlcind cărarea la lumina torțelor de rășină.

– Fereşte uliţa!

Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, lipi gardul căutînd scurt spre boierul prăvălit între pernele moi. Slugile aveau să-l ducă de subțiori în iatac, luîndu-i osteneala de a deschide ochii, aveau să asude zdravăn descotorosind făptura groasă de bodroanțe, țiganca roabă, orînduită anume, avea să-i descînte degetele picioarelor cu gîdileli

---

[1] Actualmente Piața Unirii.

[2] Grădina Icoanei de astăzi.

[3] Radu Vodă.

meşteşugite. La căpătîiul patului vor răsări talgerele cu dulceţuri pentru cea din urmă bucurie a pîntecelui şi filigeanul de cafea în care sufragioaica şi-a pus întreaga ştiinţă pentru ca somnul stăpînului să vină pisiceşte. În spatele uşii, un scripcar tuciuriu va izvodi sunete molatice, pînă ce boierul va binevoi să ducă porcii la jir.

Străinul îşi strivi dispreţul în colţul buzelor şi căută roată în jur. Se afla în uliţa Cavafilor. Izul de toval şi piele argăsită îi stăpînea nările. La o zvîrlitură de secure, răsăreau ciuperci dughenele şelarilor, cu obrazul întors spre uliţă. Toate erau cetluite în cingători late din fier prost, dar trainic, pentru a alunga ispita cumaşilor. Dintre năravurile turceşti numai cel al cinstei nu făcuse pui printre blestemaţii de soartă.

Filip D'Antin ieşi din strînsoarea maghernicelor. La capătul lor, îşi croia matcă cea mai de seamă uliţă a cetăţii de scaun valahe, Uliţa Mare[1]. Cunoştea locurile şi istoria scrisă de foc şi sabie cu mult înainte de-a păşi hotarul Ţării Româneşti. Bisericii de Jurămînt, iscată în creştetul uliţei, unde tîrgoveţii ajunşi prin judecăţi făceau legămînt adevărului bun ori născocit, bătrînii îi mai spuneau încă Biserica Bălăceanului. Căci Bălăcenii fuseseră stăpînii acestor locuri pînă în noaptea cînd boier Constantin Aga, cuprins de patima puterii, uneltise cu nemţii împotriva Măriei Sale, încercînd să-l aducă în scaun pe Beizadea Iordache. Brîncoveanu, mînios, osîndi neamul Bălăcenilor văduvindu-i prin hrisov domnesc de întreaga avuţie. Pe pămînturile lor ridicase apoi hanul care-i cinstea numele[2]. Trecuseră zece ani de-atunci, îşi urmă gîndul contele de Saint-Lô socotind că acum se aflau în anume noapte a lui Florar, leat 1700.

Se încredinţă încă o dată că doar pisicile uliţarnice îl ţin în priviri, apoi scăpără amnarul, cu fereală pentru ca scînteia să fie zărită numai de la ferestrele hanului. Iscoada lui Vodă îşi simţi inima. Lumina bolnavă din odaia baronului Karl von Blaremberg, consilierul împăratului Leopold al Austriei, răspunse clipind cu înţeles.

Stolnicul Constantin Cantacuzino îşi dovedise încă o dată agerimea ochiului.

---

[1] Azi, Lipscani, nume dobîndit după 1750 cînd şi-au făcut apariţia negustorii din Leipzig.

[2] Hanul Constantin Vodă, pe locul căruia s-a construit Palatul Poştei, actualmente Muzeul de Istorie.

* * *

– A venit, excelenţă!

Secretarul baronului, o făptură subţiratică, stăpîni flacăra lămpii. Karl von Blaremberg se ridică anevoie din coasta crivatului. Era bărbat copt, însemnat de ani, purta veşminte de lotru păcurii şi două pistoale îndesate sub centură, la vintre, după năravul tîlharilor. În ochii sinilii, osteniţi de folosinţă prin cotloane tainice, lipsite de lumină, nu buchiseai nimic. Trecu poala mantiei pe umărul stîng, ascunzîndu-şi obrazul, după care puse mîna pe clanţă.

– Îngăduie, stăpîne! şopti stîrpitura. Omul domniei tale dă semne de nelinişte.

* * *

Zîmbetul cel rău strîmba chipul lui Filip D'Antin. Preţ de cîteva clipe rămase nemişcat. Cînd se răsuci şerpeşte, între degete îi sticlea jungherul. Luna îşi smulsese feregeaua întinzînd în tina uliţei umbra iscoadei.

Scundacul înţelese că nu are scăpare. Rezemă zăplazul înalt al Mănăstirii Sfîntul Ioan cel Nou scoţîndu-şi armele.

Contele de Saint-Lô frămînta în palma mîinii drepte sabia lungă, cu două ascuţişuri, în cealaltă, mînerul jungherului. Ochiul teafăr împungea obrazul scundacului. Înaintă întrebînd încet, cu acea blîndeţe pe care ţi-o dă credinţa în biruinţă:

– Cu ce gînd îmi ţii spinarea, omule? Oare nu ştii că la ceas de noapte asemenea faptă numai în tăişul hangerului îşi găseşte plata?

Iscoada încruntă sprîncenele. Străinul grăise în valaha limpede a moşnenilor, lipsită de adaosurile greceşti ori ale osmanlîilor, răspîndite printre tîrgoveţi.

– Sclipuitor de aur din pungile întîrziaţilor, sau în slujbă domnească?

– Domniei tale care din cei doi ţi-ar fi de trebuinţă?

– Nici unul. Cumaşilor le aduc stricăciune la braţul pofticios, iscoadelor le cercetez inima cu ascuţişul.

Repezi fulger vîrful spadei ţintind gîtul scundacului. Valahul îndepărtă fierul ucigaş zvîcnind iataganul din încheietura mîinii. Contele de Saint-Lô făcu un pas înapoi. În ochiul teafăr ardeau lumini tulburi.

– Am priceput. Nu setea de aur cea fără măsură şi nici lipsa unui funducliu[1] de trebuinţă pentru a păşi pragul crîşmăriţelor din Tîrgul de Jos te-au adus pe urmele mele. Eşti iscoadă! Cine şi cu ce gînd te-a trimis?

– Întreabă-mi jungherul, străine! Bag de seamă că domnia ta ştii şi ce scurmă godacul în bătătura tîrgoveţilor valahi. Nu-i de mirare să cunoşti şi graiul armelor.

Zîmbetul cel rău puse din nou stăpînire pe chipul franţuzului. Împunse fără credinţă noaptea în dreapta şi stînga iscoadei, apoi izbi vînteş, de sus în jos, ţintindu-i creştetul. Cei care n-au făcut bătături în palmă mînuind iataganul înlătură asemenea lovitură încrucişînd amîndouă armele deasupra capului. Rămaşi fără apărare, se pomenesc lesne cu hangerul între coaste.

Scundacul întîmpină tăişul numai cu sabia, păstrînd jungherul pentru celălalt ascuţiş. Filip D'Antin rămase cît ai privi în cumpănă, apoi se răsuci morişcă pe călcîie. Mîna stîngă ţinea capul pumnalului proptit în degetul gros. Braţul urmă roata trupului, prin spate, căutînd loc fierului în vintre. Hangerul iscoadei îi tăie scurt drumul, spre marea mirare a străinului.

– Cunoşti vicleşugul?!

– Cu îngăduinţa domniei tale, răspunse scundacul sărind în vileagul uliţei.

– Unde-ai dobîndit asemenea învăţătură, omule?! Pe drumurile împărăţiei, doar trei bărbaţi dau răspuns loviturii: Buscaglione veneţianul, Sabouleux din Saint Sauveur[2] şi... îl măsură lung: şi logofătul valah Radu Andronic. Pe cei dintîi îi ştiu, n-ar vinde taina nici pentru doi saci de taleri. Despre acel logofăt am auzit multe istorii, dar nici una nu dă semne că şi-ar fi prăpădit minţile. Căci numai oaspeţii Mănăstirii Sărindar, cu beteşug la cap, pot înstrăina asemenea comoară. Mi s-a spus de asemenea că Radu Andronic e trupeş şi bine legat, deci nu domnia ta eşti acela.

Iscoada asculta vorbele străinului socotind cum să sfîrşească lucrarea. Avea poruncă să nu-i pricinuiască chiorului stricăciuni pe cărările sale de noapte. Filip D'Antin înainta cu gînd spurcat.

– Diavolul meu cel credincios îmi şopteşte că nu vei apuca să-i aduci logofătului mulţumită pentru învăţătură. Primeşte, omule!

---

[1] Monedă turcească; circula în Ţara Românească.

[2] Stradă rău famată din Paris, numită şi Curtea Miracolelor.

Roti sabia cu brațul întins amăgind privirea potrivnicului. În această vreme, prinse hangerul de vîrf și făcînd brațul arc îl zvîrli moarte în pieptul iscoadei. Ascuțișul cel mic înfipt pînă în plăsele smulse de pe buzele scundacului geamăt înfricoșător. Din întuneric țîșniră glasurile străjilor.

– Stai! Cine-i?

Contele de Saint-Lô își desprinse scula cu mișcare dibace și se topi nălucă dincolo de zidurile hanului. Iscoada răsufla greu în baltă de sînge.

Șase zdrahoni din straja statornicită de Măria Sa Vodă Brîncoveanu o dată cu căderea nopții, pentru tihna tîrgoveților, se iviră alergînd din spatele Mănăstirii Sfîntului Ioan. Scundacul le arătă anume semn.

– Slujbă domnească! Duceți-mă la Mesteceni, casele Andronic...

Capul îi alunecă moale pe umăr.

– Îi vătămat rău, fraților!

Umplură spărtura pricinuită de hangerul străinului cu năframe oprind șipotul sîngelui, apoi îi întinseră trupul pe două sulițe. Trei străjeri deschideau drumul purtînd făcliile deasupra capetelor.

Luna cu degete de ceară ridică zăbranic gros ascunzîndu-și chipul.

* * *

Pe celălalt mal al Dîmboviței se afla cea mai de seamă casă a Bucureștilor acelor vremi, conacul înălțat pe la 1635 de către marele postelnic Constantin Cantacuzino[1]. Între zidurile ridicate la șapte înălțimi de om, bolovănite din belșug și rezemate în contraforturi, curțile puteau fi cuprinse de la un capăt la celălalt în o mie de pași nemțești. Casele de piatră, cu odăi nenumărate, musteau de slujitorime. Bucureștenii zvoneau că în acele încăperi s-ar putea lesne aciua trei mahalale cu prunci, bătrîni uitați de moarte, orătănii și acareturi, rămînînd o palmă bunișoară de loc și zlătarilor din mahalaua Scorțarului.

---

[1] Proprietatea se întindea între străzile Apolodor, G. Petrescu, Antim și Vînători de azi.

De la porțile cele mari ale Dudescului, întorcînd spatele arnăuților de veghe zi și noapte în foișorul înalt, pe mîna stîngă, zăreai la căpătîiul unei poteci scurte și șerpuitoare șase mesteceni, lumînări argintii, care vegheau din trei părți casele boierului Costache Andronic, clădite în inima uliței Sfinților Apostoli. Cărăruie prunduită ducea de la gardul întocmit din butuci pîntecoși de stejar de-a dreptul în casa stăpînilor. În spate se înghesuiau hambarele, cuhniile, grajdurile și căscioarele slujitorimii cu ferestrele spre vie. În grădina cea mare, năpădită vara de floare și poame, căscau ochii geamurile de la iatacul jupînesei Irina. Aici, privind cum zarzărul își ninge floarea, trăgînd pe nări aroma dulce a bujorului pe care poposeau osteniți fluturi zănatici, ori înfiorîndu-se sub cațaveica de vulpi de urgia lui Făurar, își căuta dumneaei odihna vorbelor în ceasurile de chindie.

Limba cea robace a jupînesei Irina era cunoscută departe, dincolo de hotarele tîrgului, și nimeni din neamul Andronicilor nu s-a plîns vreodată de mutenia dumneaei. Moștenise trei moșii și o sarsana ticsită cu pilde de la maică-sa, postelniceasa Casandra Prisăceanu, femeie strîngătoare de arginți și cheltuitoare de poveți.

Noaptea se statornicea degrabă în casele Andronic. La cel dintîi cîntat al cocoșilor, vară ori iarnă, stăpîni și slujitorime se desfătau în brațele celui de al doilea somn. De la datină se rupea doar boierul cel tînăr, Radu, logofăt de taină al Măriei Sale Vodă Brîncoveanu, pe care slujba îl mîna te miri unde, la vreme sucită – după cum socotea cucoana Irina – cînd creștinului îi e dat să înțepenească între zidurile conacului și nu să hălăduiască sub stele ca zdruncinații ori cei fără de căpătîi.

Pînă la capătul zilelor nu și-ar fi biruit dumneaei buimăceala dacă i-ar fi fost dat să afle adevăratele drumuri ale boierului Costache Andronic, o fărîmă de om cu ochi buiaci în care clipocea veșnic rîsul. Treizeci de ani slujise Valahia la vreme de cumpănă, purtînd scrisori meșterite după anume izvod către Viana ori Stambul, ori îndepărtata Curte a Bourbonului, la porunca voievozilor munteni, și nimeni nu-i oblicise rosturile. Trupul puțintel, vorba domoală și căutătura blîndă aveau darul să-i ascundă adevăratul chip.

Patru sfeșnice de argint, fiecare avînd cîte trei brațe, luminau odaia cea mare a Andronicilor. Urmînd obiceiul pămîntului, jupîneasa Irina înmănunchease cu dichis în unghere ierburi plăcut mi-

rositoare; pe măsuța arăbească, împodobită cu aramă, se afla o ulcică de Sibiu în care aceeași mînă așezase crengi de cireș în floare.

Flori mărunte muriseră de mult la poalele icoanelor. Vieţuiau încă lăcrămioarele răsărite în vinerea mare să plîngă patimile Mîntuitorului. Pe peretele dinspre asfințit se afla o blană de urs, iar pe acea blană armele boierului Prisăceanu cel bătrîn, străbunul cucoanei Irina. Iataganele încrucișate păstrau încă urmele multor bătălii purtate cu turcul. Sofaua, atît de dragă osmanlîilor, n-avea căutare în casele jupînesei, așa că dedesubt așezase laviță cu spătar asupra căreia trudise cu dalta și ciocanul meșterul Grigore Săgetatu, vestit la acea vreme pentru știința de a isca flori și struguri în lemn prost. Iscusința cioplitorului valah o dovedeau și sunducul și scaunele cu brațe, și polița icoanelor de pe peretele răsăritului.

Jupîneasa Irina croi o cruce cît ziua de post la picioarele Sfîntului Nicolae, după care înnodă vorba despre odrasla domniei sale:

– Dacă știam că o să ajungă olăcarul Brîncoveanului nu mai prăpădeam amar de bănet cu învățătura lui prin tîrguri papistașe. Să răpună o herghelie de armăsari, gonind bezmetic de la un capăt la celălalt al pămîntului pentru răvășelele lui Vodă, poate și Florea, argatul, și har Domnului, n-a deprins nici slovele az-bucoavnei.

Boier Costache pipăi sub caftan clondirașul talienesc, îmbrăcat în hăinuță de piele. În priviri îi sclipeau lumini vesele.

– Așa-i jupînească, chibzuiești adînc, după obiceiul celor din neamul domniei tale.

Cucoana Irina își potrivi rochia de canavăț, cenușie, șnuruită cu tertel, care cădea scîndură pe trupul deșirat, și pufni pe nări. La piept îi strălucea cruce grea de aur, cu lanț petrecut de două ori în jurul grumajilor. Conciul sărac și-l ascunsese sub tulpan șoriciu. Se uită piezîș spre Ilie Machidon, slujitorul lui boier Radu, alt zălud ce-și lăsa de izbelişte gospodăria, muierea și pruncii umblînd alăturea de logofăt după coada prepeliței, și simți cum îi sporește mînia.

– Socotesc dară că de aceea a născocit Dumnezeu un hotar, strunind pofta bicisnicilor de haimanalîc. Omului îi ajung stelele de deasupra capului, credința și bătătura lui. Dacă era într-altfel, ne croia pe toți deopotrivă, ne punea aceeași limbă în gură și nu ne mai zicea valah, tătar ori muscal. Pofteşti să-mi spui mie, Machidoane, ce of te mînă la împărăția turcului?! Au n-ai auzit că bostangiii nu mai prididesc să descăpățîneze creștinii veniți cu gînd de uneltire?

Un zîmbet cu tîlc lunecă pe sub mustața țăranului.

– Cinstită jupîneasă, după mintea mea cea îngustă năravul turcului îmi poate aduce folosință la o adică. Trăia la noi în sat unul Săculete, certat cu cinstea, carele a săvîrșit omor la drumul mare și stăpînirea l-a spînzurat. Bun! La vreo lună, iacă se mînie apele Milcovului și vin tătărăște asupra așezării. Casa lui Săculete era în bătaia puhoiului și nimeni din neamul lui n-a scăpat cu zile. M-am scărpinat pe sub căciulă și am luat învățătură: cine moare spînzurat scapă de înec...

Zîmbetul nu-i ostenise o clipă. Dintîi îl veselea iscusința lui boier Costache care izbutea să ducă la gură, fără știința jupînesei, clondirașul umplut cu mastică de la Pireu, apoi vorba neobosită a jupînesei Andronic. Socotea un ceas de cînd gura îi măcina fără istov.

– Bună învățătură, Machidoane! Acum pricep pentru ce anume îți caută logofătul tovărășia. Și să nu-mi rîzi mie mînzește, pe sub mustață, că am ac și de cojocul tău!

Ilie Machidon clătină din cap făcîndu-i deplină încredințare. Era subțirel, iar în straiul leșesc, cu ceapchen scurt și nădragi strîmți, semăna a băietan. Purta cămașă albă, din in, împunsă cu înfloriturî în care citeai mîna muierii, Smărăndița, frumusețe vestită în Țara Vrancei la acea vreme. Mintea ascuțită a plugarului sclipea în ochii verzi, înfipți la rădăcina nasului puțintel strîmb. Se mișca de pe un picior pe altul stăpînindu-și greu nerăbdarea.

Boier Costache căută să abată vorbele jupînesei de la slujitor.

– După ochiul meu, socotesc că pînă o bate neaua oți afla capătul calabalîcului.

– Apoi ușor e să slobozi porunci din vîrful patului, se răsuci mușcată de șarpe jupîneasa. Mi-a trecut os prin os de azi-dimineață, căci feciorul domniei tale, după toate semnele, nu pleacă la Mogoșoaia.

– Chibzuiam că avem slugi destule.

– Tute toate! Cînd rachiul stă stîlp pe masa stăpînului de cum se hlizește soarele în fereștî, gospodăria vine de-a berbeleacul, Doamne apără-ne!

Se răsuci închinîndu-se spre icoana Sfîntului Nicolae, mare cît peretele, ferecată în argint. În stînga și dreapta, spînzurau pe covoare moi, chindisite în fir de mătase, narghilele și pistoale, a

căror istorie o cunoştea doar boier Costache. În mijlocul cămării, jupîneasa Irina rînduia într-un sunduc bodroanţele de drum ale logofătului. Era un cufăraş înalt cît un prunc mai răsărit, născo-cirea dumneaei, cu despărţituri bine chibzuite pentru veşminte, bucate, leacuri, prescure şi apă sfinţită.

– Uleiul grecesc de pîntece e sub icoana Sfîntului Visarion, păzitorul drumeţilor, Machidoane! De-l păleşte guturaiul, să-l afumi cu flori de la Domnul Cristos. Se află în teşchereaua de pînză răsurie. Cată, rogu-te, să nu uiţi... Nu-ş ce-o fi păzind cămărăşiţa! De azi-dimineaţă i-am poruncit zeama de descîntec şi iacă, noaptea stă pe despicate şi încă nu s-a înfăţişat... Uită-te la mine, Machidoane, nu la stele! Dacă-l încearcă junghiul să-i citeşti moliftele Sfîntului Vasile cel Mare şi să-i dai lapte proaspăt, dres cu rozmarin...

– Eu i-aş anina o juncană la oblînc, spuse boier Costache, fără zîmbet. Umblă vorba că în turcime vacile nu-s botezate...

Cucoana Irina îl cercetă cu gura căscată, apoi pricepu şi întoarse spatele oţărîtă.

– Spune-mi, rogu-te, Machidoane, tu n-ai nici o învăţătură să-mi aduci?

Ţăranul îşi rîndui mustaţa fără grabă.

– Jupînească Irină, cred că Dumnezeu a lăsat muierii gură ca să dea poveţe şi bărbatului urechi ca să le afle.

– Ia aminte, boier Costache! Şi cum ai ajuns la asemenea înţelepciune?

– E la noi în sat, urmă slujitorul, un fierar, unul Teacă. Şi-a dobîndit numele după belşugul dovedit în goliciunea casei. Poţi să-i învîrţi prin odăi o mîţă de coadă şi n-are de ce se anina. În schimb, i-a dăruit Dumnezeu o nevastă tare bogată la limbă, care-i stă ciocan pe cap cît îi ziua de lungă. Mult m-am minunat eu cum de se mai ţine bietul om cu dinţii de vatră. Într-o zi l-am întrebat...

Ilie Machidon cercetă îndelung fierul sunducului sporind nerăbdarea jupînesei. Cucoana Irina porunci scurt:

– Vreau să ştiu ce răspuns ţi-a dat acel fierar supus!

– Apoi, cinstită jupînească, după ştiinţa dobîndită de dumnealui, cică pe lumea asta s-ar afla mai multe ciocane rupte decît nicovale sparte...

Boier Costache rîse gospodăreşte. Jupîneasa îl împunse suliţă cu ochii şi adăugă cîteva trenţe în cufăraşul plin ochi. Slujitorul îşi

cuminți zîmbetul. Bodroanțele aveau să-i însoțească doar pînă la Conacul Morii. Aici, la jumătatea drumului spre Dunăre, își lepăda logofătul calabalîcul fără știința mamă-sii, spre a nu-i stîrni mînia.

Costache Andronic înghiți o duşcă zdravănă de mastică pîndind spinarea nevestei, apoi prinse a pufăi mulțumit din narghilea.

– De-acum gîndesc că ajunge, jupînească. Oamenii ăştia au trebuință de un ceas-două de odihnă înainte de-a se urni.

Auzind de drum, cucoana Irina se închină. În colțul ochilor îi stăruia lacrima şi inima boierului se muie.

– În van îți stîrnești griji, Irină. Radu îți seamănă bucățică tăiată. Isteț şi chibzuit...

– Dacă nu ți-o fi cu bănat, boier Costache, află că chibzuința de la domnia ta a moştenit-o. Bate pe muche douăzeci şi doi de ani şi prin tărtăcuță îi zboară doar ciocîrlii şi filomele. Batîr de-ar fi avut slujitor aşezat, dar simt că mă apucă tigoarea numai cînd caut spre Machidon. Mai multe nădejdi îmi fac într-un curmei de tei! Porunci răspicat: Pune mîna pe sfînta evanghelie şi jură că n-ai să-mi ieşi din cuvînt!

Țăranul trase din sunducul logofătului *Genoveva de Brabant,* tipărită de franțuzi, socotind că jupîneasa Irina n-o să-i dibuie vicleşugul. O sărută plin de evlavie şi rosti:

– Jur.

– Înainte de toate, să-mi păzeşti feciorul de ispitele turcoaicelor. Harăpoaicele sînt muieri primejdioase, iar Radu trage la genunchi de teleleică.

– Cu cine s-o fi asemănînd? se miră bătrînul.

– Nu trebuie cercetat prea departe. Ia aminte, Machidoane. Teme mai cu seamă privirea neguroasă. De ea să-ți fereşti stăpînul ca de Neaga Rea! I-am înnodat eu cămaşa spre a-l slăbi din strînsoarea farmecelor muiereşti, dar slujitorul cu credință izbîndeşte mai mult cînd nu-şi ține ochii în palmă. Iar eu te povățuiesc să-i caşti bine, căci nu pleci în păgînime ca să legi coada la cîini! Poftoreşte porunca!

Pe buzele țăranului răsări mierea şugubeață a moldovenilor.

– Îți fac încredințare, cinstită jupînească, că-l voi abate pe logofăt de la ispitele diavoleşti ale muierilor cu feregea.

– Aşa, Machidoane!

– Şi că numai spre crivatul grecoaicelor am să-i dau dezlegare, urmă slujitorul fără zîmbet.

Boier Costache Andronic rîse mulţumit. Cucoana Irina ridică ochii în bagdadie.

– Bine, omul lui Dumnezeu, asta ai înţeles tu?

– De, cucoană, răspunse Ilie Machidon, atîta m-a ajutat capul. Eu îs ţăran prost.

– Nu prostia ai îndesat-o în traistă, ci pe cel cu cornițe. Doamne iartă-mă şi păzeşte!

Pe chipul lui boier Costache scăpăra lumină veselă. Îşi anină privirea de icoana grea, s-o care năduşind vîrtos trei haidamaci, şi rosti:

– Chibzuiesc că Sfîntul Nicolae l-ar ţine în fereală mai abitir ca o slugă. Cheamă argaţii de grădină, jupîneasă, să desprindă cuviosul din perete. Nu cunosc tovarăş mai de nădejde la drum pentru feciorul domniei tale.

– Apăi cere lînă de la broască, suspină cucoana Irina şi smerenie de la mintea supusă rachiului! Aferim, boier Costache, că mult îmi îndulceşti cugetul la ceasuri de răspîntie!

Jupîneasa îşi înghesui sub nas şi la ochi marama chindisită de ucenițele maicii Agaftoclia de la Mănăstirea Tămîioara.

– Să-mi slujeşti cu credinţă feciorul, Machidoane! De îndată ce face ochi, îndeamnă-l să se închine spre răsăritul soarelui şi să nu-şi spurce gura cu bucate lumeşti înainte de a pune pe limbă anafura şi agheasma. Ai mare grijă să zică rar şi cu evlavie Ocinaşele. Ziua de vineri să ajunaţi amîndoi, căci în împărăţia cerurilor nu-i loc pentru cei robiţi pîntecelui. Dacă drumurile voastre vor mîna peste ape rugaţi-vă Sfîntului Ierarh Nicolae şi numai după aceea purcedeţi. Pentru durerile de măsele are în sunduc zeamă de răşină, dar mai cu folos i-ar fi o rugăciune către Sfîntul Elefterie, tămăduitorul de dinţi. Întoarceţi privirile dacă ispita femeiască vă iese în cale şi rugaţi-vă Maicii Domnului de la Olari să scoată dracii din trupurile voastre. Adu-i aminte feciorului meu destoinicia Sfinţilor Vitalie, Ilarion cel Mare şi a Cuviosului Andronic, care au stat alături de desfrînate fără să cadă în păcate.

– Oare? întrebă slujitorul din vîrful buzelor pe boier Costache.

După toate semnele bătrînul nu se arăta încredinţat. Jupîneasa îşi urmă pomelnicul:

– I-am pus lîngă leacuri *Agatanghelul, Agheasmatarul, Liturghierul* şi *Cartea lui Efrem Sirul,* să-şi îndestuleze cugetul în ceasurile de odihnă. Dacă veţi trece apa Milcovului, aduceţi rugăciuni Cuvioasei Paraschiva, ocrotitoarea Moldovei. În păgînime, rugaţi-vă Sfîntului Gheorghe, izbăvitorul de vrăjmaşi, iar la drum de seară trecînd pe lîngă sfîntă mănăstire...

Ilie Machidon ridică amîndouă mîinile. Diavolii cei şugubeţi îi jucau pe buze.

– Am priceput, jupînească, pofteşti să ne schimnicim.

– Ba poftesc să ieşi afară, neobrăzatule!

Masalele slujitorilor domneşti aprinseseră poalele nopţii. Zdrahonii coborîră sulițele depunînd trupul scundacului la treptele casei. Iscoada abia mai răsufla, lucoarea dinaintea ultimului suspin îi sticlea în ochi.

Uşa de stejar se dădu în lături ţinîndu-l în prag pe Andronic cel tînăr, logofătul de taină al Măriei Sale Vodă Brîncoveanu. Umerii largi, înveşmîntaţi în cămaşă albă de borangic, despicată pînă la brîu lăsînd să se vadă urmă de rană veche, atingeau uşorii. Era bărbat înalt, cu chipul smead şi părul tuciuriu ce-i aluneca în lungul obrajilor. Atrăgeau mai cu seamă luarea-aminte ochii lungăreţi, cu căutătură catifelie, sclipind mereu a rîs, şi semnul lăsat la tîmplă de o sabie tătărească. Sub mustăcioara subţire, sticleau dinţi albi, toţi deopotrivă, parcă mai mulţi decît între buzele altor făpturi. Nădragii leşeşti, sugrumaţi pe mijlocul subţirel şi pulpe, intrau în botforii scurţi şi moi din piele răsurie.

La vederea scundacului, faţa i se adumbri. Se lăsă într-un genunche săltîndu-i uşor capul.

– Cine l-a vătămat?

Străjile ridicară din umeri.

– Aşa l-am găsit lîngă ulucile Mănăstirii Sfîntului Ioan... Vrăjmaşul pierise. Ne-a poruncit să-l aducem la casele domniei tale.

Scundacul îşi crăpă anevoie pleoapele. Întîmpină privirea neagră a logofătului şi rosti stins:

– Chiorul şi neamţul sînt înţeleşi.

Istorisi în cuvinte puţine şi poticnite întîmplarea de sub fereastra baronului, apoi capul se lăsă greu între mîinile lui Radu Andronic.

Străjile îşi scoaseră cuşmele şi se închinară după obiceiul pământului.

Ţi s-a ridicat a mirare sprînceana gîndului, frate cetitorule, şi pe sfîntă dreptate te întrebi: pentru ce a alungat hodina slujitorilor Măriei Sale Vodă Brîncoveanu drumurile de taină ale franţuzului vătămat? Au nu din inima turcimii veneau stol primejdiile cele mari?

Îngăduie-mi dară mie, nevrednicului Pahomie, să aduc deslușire zăbovind acolo unde peana părintelui Ilarion s-a dovedit zorită.

Anul Domnului 1700 îl găseşte pe turc ţinîndu-şi şalvarii cu amîndouă mîinile de atîta slăbiciune, căci se hrănise cu papara leahului, iar de sub zidurile Vianei fugise cu o săgeată înfiptă în şezut. Ludovic al francezilor răsufla greu după bătăliile cu craii Evropei povăţuiţi la Augsburg să-i mai taie oleacă din nas. Osînza puterii se aşternuse pe oştile Habsburgului. Leopold smulsese o mînă din penele de păun ale Rigăi Soare, punînd în două rînduri stăpînire pe Alsacia, pocnise turcul în moalele capului, ţinea ţara ungurului sub călcîi, iar după împăciuirea cu şalvaragiii din 1699, a supus Transilvania slugă la dîrloagă. Degetele de fier pofteau spre celelalte două surori, Moldova şi Ţara Românească.

Poate că domnia ta, frate cetitorule, vei zice: de-amu, ori cu turcu' ori cu neamţu' pe cap, tot un drac. Apoi eu te povăţuiesc să nu-ţi încarci cugetul cu asemenea gînd nesăbuit. Socoteşte, rogu-te, că în atîta amar de vreme pe turc nu l-a ţinut cureaua să ne îmbrace în strai de paşalîc. Mai cu zăhărelul, mai cu aurul, mai cu ascuţişul spadei la o adică, atunci cînd ne-a venit apa la moară, am amăgit noi necredinciosul? L-am amăgit! Ei bine, află că neamţul e altă sămînţă de om, şi altă brînză purta dumnealui în traistă la vremea aceea după cum vei vedea.

Şi apoi, am să-ţi mai spun una. Cînd s-a arătat primul hultan lîngă cotețe, mare spaimă a cuprins orătăniile. Dar iacă poposeşte şi al doilea. Şi unde au prins a se măsura între ei cu vrăjmăşie, pîndindu-se îndelung. Cum da unul semne de slăbiciune, puicuţele îi aduceau degrabă hrană. Căci vezi dumneata, frate cetitorule, a ajuns şi la mintea găinii că mai primejdios rămîne un singur vrăjmaş carele nu se teme de nimeni şi nimic.

Cine să rateze poftele hultanului împărătesc de la Viana? Turcul făcea pe nisnaiu', sugea iarba dracului din narghilea numărîndu-şi cucuiele. Leahul să ne sprijine? După ce bunul Dumnezeu l-a adunat de pe drumuri pe Sobiesky, şleahticii au început să-şi smulgă bărbile între dumnealor care să pună mîna pe hlamidă. Petru cel Mare era pîndit de oştile suedezilor, iar craii din asfinţit se suduiau mai rău decît harabagiii cei spurcaţi la limbă din Podul Iloaiei pentru că ieşind la arat băgaseră plugul în haturi. Singura nădejde rămînea Francia. Nu pentru că ar fi apucat-o dragul de noi, Doamne fereşte, însă Ludovic jurase să-l facă chisăliţă pe Leopold. Amîndoi avan chiteau cum să pună mîna pe asemenea scăunel. Iar asemenea scăunel avea sub stăpînire talpa şi carîmbii ciubotei italiene, Ţările de Jos şi ce mai dobîndiseră corăbierii oşteni în America ori prin alte coclauri.

Şi iaca, taman atunci îl îndeamnă necuratul pe Filip D'Antin, carele cunoştea toate dedesubturile Franciei, să se dea vîndut nemţilor. Şi-apoi nu era la primul drum prin principatele noastre, iar cercetarea amănunţită a graiului şi a obiceiurilor româneşti stîrnise îngrijorarea domnilor din Moldova şi Muntenia.

Gîndul satanicesc care încolţise în cancelaria Vianei ai să-l afli domnia ta, frate cetitorule, mergînd pe urma lăsată de peana cuviosului Ilarie.

Dau ascultare mîncărimii de pe limbă şi-ţi mai spun una. Toate diavoliile franţuzului vătămat, prepuite de stolnicul Cantacuzino, se vor dovedi floare la ureche pe lîngă mişelia pusă la cale de către acel misionar neamţ din Transilvania, Carol Neurautter. Din porunca lui trudea chiorul să deprindă graiul şi obiceiurile românilor fără să aibă ştiinţă încotro bate gîndul iezuitului. Va căsca ceapă de mirare ochiul teafăr către asfinţitul acestei cărţi, după pilda ochilor domniei tale, frate cetitorule, dacă deprinzi oleacă de răbdare şi te ţii de pasul logofătului Radu Andronic.

CAPITOLUL II

BUCUREŞTI – LEAT 1700

Îndată ce zorile prindeau cheag deasupra cetății de scaun a Valahiei, cele dintîi făpturi ce-şi lepădau somnul slobozind un cofăel de apă pe obraji şi sudalme groase zodiei sub care se născuseră erau ucenicii, făpturi şiştave, însemnate de odihna săracă şi sculele calfelor, de bubele vîrstei crude şi frigul lui Ghenar, intrat fără opreliște în odăile mărunte, betegite de ani. Mare ajutor dovedea atunci lipsa straielor de schimb, căci într-un sfîrîiac de minut, băietanii năpădeau tîrgul purtînd în păr şi trențe paiele culcuşului.

Iar în acele trențe cu greu desluşeai cămaşa din pînză proastă, işlicul neguros, brîul şi itarii peticiți la şezut. Oştirea de învățăcei în tainele meşteşugurilor bătea zorită colbul ulițelor strîmte, revărsîndu-se spre malurile Bucureştioarei ori ale Dîmboviței unde nevoia de apă statornicise dughenele tăbăcarilor, şelarilor, curelarilor, lumînărarilor şi ale săpunarilor. Ucenicii jimblari, ciumgii, işlicari, pînzari, ceaprazari şi ai cavafilor subțiri luau calea Tîrgului Dinlăuntru[1], cei tocmiți măcelarilor o suceau către Biserica Scaune. Meşteşugarii stăpîneau podurile Bucureştilor de la acea vreme, năduşind vîrtos spre a mulțumi trebuințele tîrgoveților şi ale boierilor muchelefi care se întreceau în risipă de straie şi odoare.

Cetatea de scaun a valahilor adăpostea mai multă omenire decît Belgradul, Sofia, Atena grecilor, Buda şi Pesta luate în parte, căci cincizeci de mii de suflete număra tîrgul Bucureştilor. Pentru

[1] Centrul comercial al oraşului, format din Tîrgul Cucului (între Calea Moşilor şi Piața Unirii), Tîrgul de Sus (Calea Victoriei) şi Tîrgul de Jos (la sud de Curtea Veche).

fiecare zece căciuli, calpace sau fesuri se afla o crîşmă botezată *Tunelul Vieţii*, dovadă că mulţimea călătorilor nu era săracă. Or, aceşti călători pofteau hrană, adăpost şi măcar o balercă de vin la spartul zilei. Stricăciunile pricinuite de drum căruţelor cu coviltir trebuiau drese, caii potcoviţi, hamurile primenite. Rodul mîinilor iscusite ţinea piept mărfurilor aduse de negustători greci, armeni şi evrei, iar în scurtă vreme blănarii valahi dobîndiseră izbîndă deplină, cucerind Viana, Lipsca şi Stambulul.

Ucenicii postăvăriei iscate la porunca lui Vodă Şerban Cantacuzino trudeau sub gîrbaciul meşterilor aduşi din Silezia, Prusia şi Transilvania, născocind postavul albastru ţesut din lînă de Bugeac. Muncă anevoioasă, răsplătită cu strîmbătate, la care se înhămaseră ţărani, robi şi osîndiţi.

Dacă biruiau foamea, frigul, bătaia, dar mai cu seamă oftica, boala fără de leac, la împlinirea sorocului ucenicii primeau în tîrgul Oborului Vechi botezul calfei.

Umbletul băietanilor rupţi somnului la al doilea cîntat al cocoşilor îşi găsea tovărăşie lîngă pasul zorit al sătenilor, negustători meşteri în mărfuri de casă hărăzite prostimii. De la dumnealor rostuiau tîrgoveţii nevoiaşi abale, postavuri groase, linguri, doage şi buţi.

Sătenii păstrau cu îndărătnicie ţărănească portul străvechi – cuşmă, cămaşă chindisită, dulamă, iţari şi opinci – măsurînd cu batjocură straiele tîrgoveţilor. Scăpate din strînsura ulicioarelor, picioarele desculţe şi opincile năvăliră puhoi pe podul de lemn al Mogoşoaiei.

La şase ceasuri dimineaţa prindea vlagă urnind meşterii zidari, cărămidari, nisipari şi pietrari spre schelăriile bisericilor înălţate din credinţă, mulţumită ori spaimă de judecata cerească pentru nelegiuirile săvîrşite. Boierul Neagu juruise încă de la Stambul că va înălţa o biserică dacă cerul îl ajută să capete caftanul, cuca şi tuiurile, semnele domniei în scaunul Valahiei. Isprava o săvîrşise iadul, căci aurul împins ruşfet dregătorilor turci a fost şi va rămîne ochiul limpede al necuratului, dar lăcaşul s-a ridicat, după legămînt, într-o singură zi[1].

[1] Biserica Dintr-o Zi.

Cinul boieresc se cerea înfăţişat. Casele înălţate pe Podul Mogoşoaiei purtau cuşma acoperişului mai sus sau mai jos, se lăţeau în şolduri, pe măsura dregătoriei şi a moşiilor aflate în stăpînirea căftănitului. La ridicarea unor asemenea hudubăi trebăluiau meşterii de seamă ai tîrgului. În portul acestor meşteri sta amestecat gustul ţăranului cu al turcului. Astfel puteai vedea cămaşa de cînepă după vechea croială a dacilor, însoţită cu şalvari ghiordii şi imineii Stambulului.

Dălţile cioplitorilor şăpau cu nădejde piatra la tot pasul, căci Măria Sa Vodă Brîncoveanu hotărîse să-şi întocmească diata pentru viitorime încă din primii ani ai domniei. Măria Sa alungase obiceiul zidirilor care purtau pecetea meleagurilor îndepărtate, poruncind meşterilor pietrari ai lui Vucaşin să-i ridice casele domneşti şi bisericile după tipare noi, izvorîte din dragostea de frumos a pămîntenilor. Zugravii lui Pîrvu Mutu împodobeau pereţii bisericilor cu chipuri de sfinţi în care citeai lesne grija pentru fiece semn, oricît de mărunt. Iar sfinţii valahilor începuseră a deprinde înfăţişarea oamenilor de rînd.

La vremea cînd ucenicii îşi dobîndiseră arvuna – întîiul rînd de cucuie – sătenii neguţători isprăviseră de rînduit marfa în coasta tîrgului, iar nisiparii întocmeau tencuiala, colbul ulicelor era stîrnit de încălţările diecilor domneşti. Slujbaşii purtau halate şi chimire încăpătoare, unde-şi păstrau sculele de trebuinţă scrisului. Alături, păşeau pisarii divăniţilor, birarii dregătorilor tocmiţi să adune dările şi învăţăceii şcolii domneşti de la Mănăstirea Sfîntul Gheorghe Vechi, statornicită încă din anul 1576. Aici trudeau să deprindă az-bucoavna slavonească feciorii boierilor valahi, moldoveni, bulgari şi sîrbi, întrucît asemenea şcoliţă nu se mai pomenea pe meleagurile megieşe. Pofta de cunoaştere a buchiilor şi a nuielei mînuite aprig de dascăli nu mistuia peste măsură cugetul acelor învăţăcei, căci mulţi o coteau iepureşte pe lîngă Biserica de Jurămînt, rătăcindu-şi paşii printre mlaştinile de la marginea tîrgului aflate sub stăpînirea neguţătorului Dura[1].

Cînd ornicul cu o singură limbă de la turnul Curţii Vechi a Măriei Sale deslușea al şaptelea ceas, slujitorii boiereşti şi

[1] Azi, Grădina Cişmigiu.

gospodinele năpădeau furnici ulițele, pentru a tîrgui marfa cea adevărată, de trebuință pîntecelui. Asemenea bucate făceau ochi numai după al șaptelea ceas cînd capanlîii, negustători turci care plăteau roadele pămîntului la prețul statornicit de dumnealor, își mînau spre Giurgiu carele încărcate cu unt și miere botezate, suduind avan toată suflarea ghiaurilor.

Jupînesele de neam își purtau capul înfofolit în muselină scumpă adusă de la India și Alep, rochie lungă pînă în călcîie, terteluită cu mărgăritare, dulamă de lastră grea. La gît le spînzurau lefturi de diamanturi cu picioruşe de smaragd, de urechi le atîrnau cercei cu cîte trei picioare de diamanturi mari, pe mîini brățări cu diamanturi rozalbe, degetele le aveau cetluite de inele cu nestemate rare. Bumbii dulamei se aflau tot din diamanturi. Mare preț puneau dumnealor, jupînesele Bucureștiului, pe paftalele cu lucrătură de aur și pietre scumpe și frunzele și florile din aceleași pietre care le răsăreau pe piept.

Sutanele slujbașilor lui Dumnezeu zugrăveau pete negre în mulțimea de bodroanțe felurit colorate ale tîrgoveților cam pe la același ceas al dimineții: casele Atotputernicului, înălțate în tîrgul Bucureștilor, băteau toaca utreniei.

Crivaturile căftăniților slobozeau cele dintîi gemete numai după ce soarele adăsta la răscrucile cerului. La al doilea căscat al stăpînului, chiselele cu dulcețuri, filigenele de cafea și ciubucul aprins pătrundeau pe ușa iatacului purtate de mîini tuciurii. Țigăncile rînduite anume să alunge mahmureala somnului greu, înveninat de cupele cu basamac, deșertate pînă la spartul nopții, își începeau slujba:

– Frumos ești, mărite!

– Ochios ești, slăvite!

– Ptiu! Să nu-ți fie de deochi, sprîncenatule!

Întrucît asemenea vorbe de laudă se aduceau numai voievozilor, boierul dădea fără credință semne de supărare. Și odată se ițeau calicii la buzele țigăncilor, tămîindu-l și mai vîrtos. Venea apoi rîndul roabelor cu mîini dibace și ulciuri ticluite anume să dea frăgezime cărnurilor, după care intrau odăieșii, purtători de veșminte.

Divănitul îmbrăca întîi halat din lastră, cu bumbi de aur bătuți de meșterii brașoveni ce dobîndiseră de la Măria Sa îngăduința

să-şi aşeze meşteşugul în tîrgul Bucureştilor. Trei feciori trăgeau zdravăn brîul din catifea de Damasc pentru a-i cetlui polobocul pîntecelui. Şi nu era zi lăsată de Dumnezeu ca boierul să nu-şi spargă bunătate de ciubuc în capul feciorilor netrebnici care nu-l subţiau îndeajuns. Peste halat şi brîu urma ilicul floriu şi numai după aceea caftanul greu, din ţesătură cu cheltuială, încopciat la ceafă. Dacă îşi potrivea papucii cu boturile răsucite şi inelele în degete, divănitul putea porunci caleaşca spre a bucura ochiul prostimii la trecerea domniei sale către treburile dregătoriei.

Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, socotea Bucureştii drept cea mai ciudată aşezare a meleagurilor de miazăzi. Strîns în chingile verzi ale livezilor, viilor şi codrilor şi lăsînd în privelişte largă turlele aurii ale bisericilor cătărate pe gorgane, Curtea Domnească şi hudubaiele mai de soi, tîrgul ridicase de mult a mirare sprînceana franţuzului deprins cu zidurile groase ce gîtuiau burgurile Evropei papistaşe.

Pădurile Grozăveştilor, Cotrocenilor, Lupeştilor, Văcăreştilor şi ale Sărindarului înspăimîntaseră în vremurile cele vechi pe căpetenia romană Curione prin întunecimea şi întinderea lor fără de sfîrşit. Călători şi trimişi ai crailor Evropei şi-au simţit inima purice intraţi în împărăţia acelor păduri, aşa cum s-au mărturisit misionarul catolic Baksici, poftitul voievodului Matei, Paul Strassburgh, omul de încredere al Rigăi Gustav Adolf, sau Michail Bocignoli din Ragusa. Spaima rea i-a cuprins şi pe nepoftiţi. Şalvaragiii Bosforului le-au botezat Deli-Orman, adică pădurile nebune.

Saint-Lô trecea a treia oară prin cetatea de scaun a valahilor şi de fiece dată găsea sporită în cîştig dragostea tîrgoveţilor pentru verdeaţă. În ogrăzile îngrădite cu trunchiuri sau bolovăniş rîdeau soarelui flori slobode ce nu cunoscuseră foarfecii grădinarilor; pe şoldurile caselor, văruite cu dichis, se aninau roze sălbatice şi viţă roditoare. Filip D'Antin cunoştea de asemenea năravul dereticatului. Jupînesele muntence cinsteau în fiecare zi odăile primenind aerul cu jaleş şi mintă sau arzînd pe rouă nescuturată şi înaintea ultimului somn hîrtii de Armenia. Porţile boierilor căftăniţi aveau lemnul chindisit cu dalta, în fel şi chip, de meşteri moşneni, spre bucuria ochiului. Se zicea că valahii deprinseseră acea iscusinţă încă din vremea regilor daci. Pe acoperişurile

şindriluite, vîntul aşezase strat gros de tină şi sămînţă de floare. Şi astfel se întîmpla ca pe alocuri să răsară margarete anume parcă pentru a stîrni mirarea străinului.

Obrazul caselor se întuneca numai în zilele lui Făurar şi Brumărel, cînd noroaiele puneau stăpînire pe ulicioarele strîmte unde nu aflau poduri din lemn. Vremea cea rea şi întunericul înlesneau umbletul tîlharilor şi rareori zăreai după vărsatul serii picior de tîrgoveţ. În Săptămîna Patimilor însă, gospodinele împrimăvărau ulucile şi pereţii caselor cu var bun, adus de la Tîrgovişte şi aşezarea îşi căpăta iarăşi chipul cel luminos.

Odată străpuns hotarul de verdeaţă, contele de Saint-Lô se simţi în vîltoarea unei omeniri împestriţate ce forfotea fără istov. Făpturi înveşmîntate în cele mai năstruşnice straie, după legea şi deprinderile pămîntului unde văzuseră întîiul răsărit de soare, mişunau între conacele boiereşti din piatră cu foişoare ori sacnacsii ori cu amîndouă, şi ghimirliile prostimii, între zăplazurile hanurilor oblăduite de mănăstiri şi dughenele neguţătorilor, pe uliţe mari, podite, ori ulicioare croite strîmb, unde tina nu prinde scoarţă înainte de Sfîntul Ilie.

Armenii urlau ca din gură de şarpe aducînd laudă mare chilimurilor şi bucatelor subţiri pentru mesele boiereşti, valahii şugubeţi se împiedicau printre negustorii osmanlîi întrebîndu-i de sănătate tocmai la ceasul rugăciunii turuite spre slava lui Alah. Jupînesele cele gureşe din Tîrgul de Jos pîndeau Salat-Subh-ul[1] păgînilor cum pîndeşti laptele pe foc, clipeau vulpeşte între dumnealor şi odată se repezeau stol să cumpere, dragă Doamne, covoraşele ticluite anume pentru a le aşeza sub genunchi.

– Auzi, bre, turcule, cîte parale ceri pe prăpădita ceea de scoarţă?

Şalvaragiii stupeau gros blestemînd după canon.

– Dinsis iman sis[2].

Pentru credincioşii lui Alah, turc era vorbă de sudalmă care însemna om grobian şi fără şlefuială venit din Turkestan. Avan se minunau cum de ghiaurii n-au luat încă învăţătură că otomanii se cheamă osmanlîi.

---

[1] Rugăciune de dimineaţă (turc.).

[2] Om fără credinţă şi lege (turc.).

Braşovenii, argintari vestiţi, cu întreaga avuţie pe tejghea, căutau chiorîş spre mîinile muşteriilor în giubele largi, sub pulpanele cărora lesne putea muri un sfeşnic mai mititel. Căci veneticii aduseseră năravul furtişagului stîrpit printre valahi încă de pe vremea lui Vlad Ţepeş.

Se înşirau apoi strănepoţii neguţătorilor valahi de la 1400, cu acelaşi soi de marfă: catifea de Ypres, după numele tîrgului din Ţările de Jos care o născocise, şi de Louvain, catifea de Polonia şi Cehia pentru cei osîndiţi să n-aibă noroc la parale, postav frîncesc din Flandra, ori de Buda şi Liov şi chiar postavurile Engliterei.

Pentru prostime se afla postavul cenuşiu *bobou* ieşit din războaiele saşilor. Maldărele de pînzeturi erau şi ele felurite. Pînza de Lund, adică venită din Olanda, se vindea pe galbeni grei, cea din cînepă litvană sau săsească era preţuită la cîteva arămioare cotul. Pătrundeai apoi în lumea mătăsurilor. *Camhaua* turcească şi *tebenca*, născocită anume pentru a împodobi şaua calului, furau ochii celor pricepuţi.

Pe marii neguţători ai tîrgului îi ştiau şi pruncii: Ghionea Mustaţă, care-şi ridicase prăvăliile pe Ulita Mare, ori Pană Pepino, care-şi măritase jupînitele cu căftăniţi. Multor fete de neam le-au fost hărăziţi neguţători plini de aur. Fata lui Calotă vornicul, Muşa, spre pildă, luase de bărbat pe Ianc Cojocarul; odrasla lui Harvat Spătarul ot Izvor, pe Defta neguţătorul. Nici boierii n-au cîrnit din nas să ia de nevastă fecioare născute în spatele prăvăliilor. Vergo, clucerul cel deştept, aflat în mare cinstire la sfatul Brîncoveanului, o ţinea pe fiica lui Ghioca Cupeţul. Manu şi Panait, neguţători bătrîni, Atanasie, Proca şi Luca Fărămiţă, putrezi de bogaţi la acea vreme, nu cutezau să stea alături de Dumitru Nona ot Braşov care printre altele hrănea Curtea şi pe ostaşii Măriei Sale.

Sîrbii îşi astupau urechile istovite de glasurile ovreilor, neguţători de mărunţişuri gingaşe, de podoabă: altiţă, tertel, bibiluri, petice de cacom, cimbere, fesfesele şi hurmuz prost pentru pungile vlăguite. Tînguielile călugărilor greci, care cerşetoreau daruri şi parale pentru lăcaşele creştineşti din Răsărit, făgăduind în schimb iertarea de păcate şi viaţă preafericită în împărăţia de dincolo, deznodau teşcherelele celor slabi de înger. Neguţătorii franţuji şi italieni, ajutaţi de cîte doi-trei ciraci în rînduirea taftalelor, a canavăţului, a sevaiului, damascurilor şi a nepreţuitului zarafir, lepădau

între degetele cu unghii neguroase o părăluță-două. Oamenii lui Dumnezeu își săltau bărbile trențăroase în lumina soarelui cercetînd cu ochi mijiți banul, îi cercau credința între dinți. Se descurcau greu cu gologanii feluriți, vreo 40 de soiuri – galbeni și taleri olandezi, galbeni venetici sau ducați venețieni, taleri și creițari austrieci, ducați transilvăneni, zloți, tulți, mahmudele, irmilici, iuzluci, aspri, rubiele arăbești, talcri turcești noi și vechi, țechini, funduclii și cine mai știe care or mai fi fost – ce aveau putere în tîrgul valah.

Strecurîndu-se opintit prin prăpădul de omenire, Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, dregător la cancelaria celui de al paisprezecelea Ludovic și mușteriu hîrșit al cîrciumilor înșirate mărgele în tîrgul Bucureștiului, își potrivi zîmbetul. Avea de mult știință că sub sutana călugărilor greci se ascundeau adesea trupuri cu urme proaspete de hanger dobîndite în portul Pireului, la jocuri viclene de cărți... Milosîrdia strînsă picătură cu picătură pierea peste noapte între sînii podăreselor[1].

Franțuzul hotărî să ajungă la ulița podită a Cavafilor. Potrivindu-și grimeaua pe ochiul vătămat în vremea cînd îl încerca mustața, într-o încrucișare de spade pe Pont-Neuf, chibzui la năravul ciudat al valahilor de a-și boteza ulițele potrivit meșteșugului celor ce trudeau în prăvăliile înghesuite pe o palmă de loc: Ișlicari, Blănari, Șelari, ori după vecinătatea drumului cu conacul unui mare boier. Ulița Filipescului[2], spre pildă.

Dar mai cu seamă stîrneau mirarea franțuzului ulițele podite. În inima drumului, cît era de lung, se afla săpat un șanț, rezemat între pereți de cărămizi, iar din zvîrlitură în zvîrlitură de băț haznale pentru scursul apei. Deasupra acestui șanț, se așterneau de-a curmezișul grinzi trupeșe din stejar, încrucite cu alt rînd la fel de trainice, și numai după aceea se așeza podina din bîrne cetluite în scoabe pentru umbletul omului și al dobitoacelor. Din porunca Măriei Sale Vodă Brîncoveanu lepădată cu un an în urmă, vechilor pîrgari, diriguitorii treburilor obștești, le luaseră locul zapciii și polcovnicul de poduri, care vegheau la sănătatea drumurilor cu acoperămînt din lemn.

Pe asemenea uliță pășea acum Filip D'Antin. Vîntul cel subțire sufla în poalele mantiei de mohair căptușite cu blană de

[1] Femei de moravuri ușoare.

[2] Azi, străzile Mihail Moxa și Sevastopol.

veveriță, îi învolbura horbota bogată țîșnită din vesta de catifea cîrmizie, cu ceaprazuri de argint. Deprinși cu străinii însemnați de fier în bătălii sau la vreme de noapte ce mișunau pe ulițele lor, cei de prin părțile locului nu-și răsuceau capetele după bărbatul în puterea vîrstei, lat în umeri și subțire în șolduri, cu nas arcuit, păr cînepiu și un singur ochi. D'Antin se purta muchelef ca o muiere și cine-i cerceta mai cu luare-aminte chipul golit de sînge băga de seamă că-i sulemenit cu praf de orez și roșu de Spania. În urma lui simțeai dîră de mosc și ambră. Degetele catifelii, cu puzderie de ghiuluri, le ținea mereu la vedere. Puțini știau că acele degete mînuiesc cu rar meșteșug spada și jungherul ori că dobîndesc putere vîrtoasă încleștate în grumajii vrăjmașului.

Strigăte ascuțite răsuciră capul contelui. Marele agă își rupea nuielele pe spatele cel moale al simigiului grec, de la poalele uliței, care se dovedise certat cu cinstea. Obiceiul își avea izvorul în bazarele îndepărtatului Stambul, unde însuși vizirul osîndea asemenea fapte sub ochii șalvaragiilor.

Ajuns în coasta Mănăstirii Sfîntul Gheorghe Nou, se opri la dugheana unui negustător de odoare. Răsfiră fără gînd de a cumpăra paftale, spelci și brățări, făcînd roată din privire împrejurimile. Cu greu își putea da seama în viermuiala tîrgului dacă i se ținea urma. Sfîrșitul iscoadei ce-i citise cărările de noapte, pe sub ferestrele baronului neamț, stîrnise fără îndoială zarvă mare la Curte. Saint-Lô era încredințat că în spatele fiecărei ocnițe îl pîndesc ochi deprinși să vadă. Pășea dară agale, chibzuind înfierbîntat prin ce vicleșug să-l întîlnească pe Karl von Blaremberg departe de privirile valahilor.

Mănăstirea care peste cîțiva ani, la osîrdia lui Vodă Brîncoveanu, avea să capete altă față, făcîndu-l pe secretarul florentin al Măriei Sale să scrie în cartea sa despre Valahia că se înfățișează ca „una bellissima chiesa", era străjuită de prăvălii și de casele patriarhicești înălțate pentru odihna căpeteniilor ortodoxiei în trecere prin cetatea de scaun a Valahiei.

Zidirea bisericii începuse pe vremea lui Antonie Vodă din Popești, bunicul doamnei Marica. Acestea se petreceau în leat 1669. Mai tîrziu Altîn-bei, prințul Aurului cum îl numeau osmanlîii pe Constantin Vodă Brîncoveanu pentru averea sa fără seamăn, porunci pietrarului Vucașin și vătafului de ziduri Manea s-o ridice

iar din temelii şi o împodobi cu marmură şi dar bogat de odoare. Mulţi o asemuiau cu Biserica Sfînta Sofia din Constantinopole.

Dar acestea toate nu aprindeau interesul nimănui în dimineaţa aceea de Florar 1700. Nici contelui franţuz, nici lui Radu Andronic, şi nici slujitorului său, care ţineau în priviri spinarea lui D'Antin amestecaţi în mulţimea de gură-cască.

Logofătul prinse braţul lui Machidon fluierînd uşor a uimire. Schimbîndu-şi pe neaşteptate gîndul, franţuzul se răsucise pe călcîie venind pieptiş către ei. Radu Andronic luă la întîmplare o mînă de seminţe din traista unui negustor bulgar. Ochii îi alunecară pieziş pe chipul ghilosit al lui D'Antin. Nu-i întîlni privirea verde. Contele părea să caute departe, peste capetele mulţimii.

– Ciudat, şopti logofătul. Ce l-o fi întors din drum?

Machidon îşi miji ochii, îngropaţi la rădăcina nasului, ocolind răspunsul. Vorbea rar şi atunci cu împunsătură. Boierul lepădă seminţele şi se urni de lîngă tejgheaua bulgarului. Saint-Lô păşea întins spre bisericuţa de lemn ridicată de slugerul Udrea Doicescu pe pămînturile[1] fratelui său, clucerul Colţea.

– Vrea să vadă dacă-i stîlpit în priviri, surîse Radu Andronic. Spre uşa bisericii lumea se împuţinează. Pui rămăşag că dă o raită şi în ţintirim? Printre babele şi moşnegii ce veghează la ceasul ăsta căpătîiul crucilor, cerni lesne cine ţi-a luat urma.

Ilie Machidon îşi potrivi bîta la subţioară.

– După mintea mea, cea sărmană, rămăşagul nu-i aduce cîştig bun slujitorului, logofete. Domnia ta îl cunoşti pe văru-meu Uşurelu?

– Nu ştiam că sînteţi neamuri.

– Sîntem! Căţeaua lui a fătat în claia mea de fîn.

Radu Andronic rîse fără să-şi desprindă ochii de paşii francezului.

– Cum s-ar zice, urmă ţăranul, iacătă-ne rubedenii îndepărtate. Ei bine, lui Uşurelu ista îi făcea boierul nostru cinstea să-l suie pe capra rădvanului la ceasurile de noapte cînd poftea să-şi vadă ibovnica, o greacă vădană din cele sulemenite la obraz, dar mai vîrtos la inimă. Văzînd geamurile muierii mute, boierul socoti că tot aşteptîndu-l greaca a căzut în braţele somnului.

[1] Locul pe care se află azi Spitalul Colţea.

Uşurelu însă, citeşte anume semne ştiute de el, n-are de lucru şi-i dă să înţeleagă că ibovnica s-ar afla în alte braţe.

– Şi-au pus rămăşag.

– Întocmai, logofete. Cetind în crivatul teleleicii un zdrahon de arnăut, Uşurelu şi-a umezit buzele la gîndul balercii de vin cîştigate. Boierul s-a repezit vultureşte asupra vizirului să-şi verse otrava... Îi zvîrli lui Radu Andronic o căutătură subţire: Întîmplarea, dacă domnia ta îngăduie, are tîlcul ei: adevărul umblă cu capul spart.

Urmînd socotinţele logofătului, Filip D'Antin pătrunse în ţintirimul Bisericii Scaune unde-şi aflau odihna cea fără de măsură măcelarii tîrgului. Lespezile aveau vrejuri bogate frunze şi rodul viţei de vie îndrăgite de Vodă Brîncoveanu.

Dar ochiul cel bun al contelui se rotea zbuciumat în căutarea altor lucruri.

Pentru Ilie Machidon era limpede că franţuzul nu umbla după iepuri în biserică, haimanalîcul lui avea tîlc ascuns. Chibzui în fel şi chip de ce adulmecă Radu Andronic pulpanele străinului. La urma urmelor, Vodă avea iscoade destule. Logofătul nu trebuia decît să-i ştiricească lui Brîncoveanu moartea scundacului şi apoi să ceară învoirea de a pune şaua pe cai spre a se porni către Stambul, în treburile poruncite. Socotise să se întoarcă lîngă muiere pînă la Rusalii, căci ogorul dovedea puţină înţelegere pentru hălăduiala lui pe drumurile împărăţiei. Ş-apoi trebuiau dresc hambarul şi odăile din spate, zgîlţîite rău de viscolul Bobotezei.

Pe logofăt îl însoţea în slujbele de taină încredinţate de Măria Sa din drag şi datorinţă. Andronicii îi fuseseră stîlp de nădejde cu fapta şi povaţa, dar mai cu seamă apăsînd unde trebuie în ziua cînd călugării îşi întinseseră moşia peste Chipriana, sat de răzeşi cu zapise întărite de peceţile lui Radu Vodă şi Ştefan cel Sfînt. Aşezarea se afla la hotarul dintre Moldova şi Ţara Românească, şi e lesne de înţeles că de-a lungul domniilor Chipriana trecuse cînd într-o ţară, cînd în alta. Gol prepeleac ar fi rămas, cît era el de bătătarnic, fără reazămul lui boier Costache.

Radu Andronic îl ţinea în preajmă dincolo de hotarul Valahiei, pentru că Ilie Machidon se dovedise spornic şi de mare trebuinţă în încăierările cu păgînii, dar mai cu seamă pentru mintea sa limpede şi vorbele de tîlc.

Stăpîneau ţintirimul cu privirea la adăpostul zidurilor năruite în pîrjolul cel mare.

– Omul nostru va cerca să-şi piardă urma plecînd o dată cu calicii. Se răsuci spre slujitor cu un anume zîmbet. Aici erai? Socot că s-a scurs pe puţin un ceas de cînd nu ţi-am auzit nici răsuflarea.

– Mi-era teamă să nu-ţi scrîntesc urechile, grăind în deşert, logofete. Vorba ceea: ţăranul cînd merge, tropăieşte şi cînd vorbeşte, hodorogeşte. Şi-apoi spusele domniei tale nu mi-au dat prilej de cumpănă ci doar de a mă minuna. Ferice de slujitorul cu stăpîn înţelept. Cărările franţuzului îţi dovedesc şi prea adeveresc prepuielile. La ce m-aş mai vîrî muscă?

Zîmbi după năravi, pe sub mustaţă. De astă dată franţuzul nu urmase gîndul logofătului, ieşind din ţintirim fără fereală. Radu Andronic începu să rîdă.

– După cum văd, păcatul trufiei nu te încearcă. E bine, Machidoane! Deştept e acela ce se crede mai bogat la minte decît stăpînul, dar se codeşte a o arăta.

Filip D'Antin cercetă fără bucurie turlele Bisericilor Negustori şi Stelea Spătaru aflate dincolo de apele Bucureştioarei, apoi îşi iuţi paşii spre Podul Mogoşoaiei. Aici, zăbovi cîteva clipe dinaintea zidurilor groase ale Mănăstirii Sărindar[1], „podoaba şi minunea" tîrgului cu care se făleau bucureştenii. Şi nu se întîmpla călător la vremea ceea să n-o privească solomonit. O ridicaseră, se pare, boierii Cocorăşti, în vremea lui Matei Vodă Basarab, dar frumuseţe nouă îi adăugase Brîncoveanu. La porunca lui Vodă se întăriseră zidurile vechi aflate la un pas de moarte, se ridicase clopotniţă nouă, se auriseră turlele. Biserica adăpostea la acea vreme icoana Maicii Domnului, făcătoarea de minuni, bătută în pietre de mare preţ, care, după spusele înaintaşilor, pe mulţi îi tămăduise.

Contele de Saint-Lô măsură aripa hanului ce adăpostea zăltaţii şi, lăsînd trecere unui rădvan, începu să coboare spre malul Dîmboviţei. Lîngă Biserica Doamnei zidită de Maria, doamna voievodului Şerban Cantacuzino, peste drum de casele beizadelelor, un milog povestea din ţiteră istoria lui Agus a lui Topală. Contele D'Antin înţelese din povestea terfegosului că nesupunerea faţă de Poartă are rădăcină veche pe acele meleaguri. Rămase cale de un căscat moldovenesc în priveala credincioşilor ieşiţi în pridvor, după care se pierdu ac în carul cu fîn prin mulţimea ce forfotea cu treabă, dar mai ales fără, pe Podul Mogoşoaiei. Logofătul îl zări pierind între zidurile unei hudubăi părăsite în apropierea Bisericii Zlătarilor.

[1] Locul unde se află azi Casa Centrală a Armatei.

* * *

În curtea hanului Constantin Vodă tîrgoveții cercetau din toate părțile rădvanul vienez cu roți înalte, smeurii, asemenea catifelelor, ce se zăreau înlăuntru. Băietanii de-o șchioapă se hlizeau strîmbîndu-se în ușile lucioase, oglindă, pe care meșteri din Augsburg zugrăviseră poze cu chipuri și copaci rozalbi, trăgeau pe furiș de coadă bidiviii bălani care-și mistuiau nerăbdarea, săltînd cîte o copită și izbind-o de pămînt. Lîngă uluci așteptau treizeci de oșteni nemți călări, spelbi și cu fețe neclintite, în straie albastre ca sineala cu puzderie de bumbi și ceaprazărie aurită. Prin poarta deschisă a hanului se zăreau fustașii Măriei Sale ce aveau să-l însoțească, în semn de mare prețuire, pînă la hotarul cu Transilvania pe dumnealui, baronul Karl von Blaremberg, consilier al luminăției sale împăratul Leopold.

Dacă tîrgoveții și-ar fi ridicat ochii de la rădvanul strălucitor, spre a opta fereastră a primului cat, i-ar fi zărit chipul. Se deslușea pe el îngîndurare, ochii cercetau cu neastîmpăr curtea hanului.

– Nu pot pricepe ce se întîmplă, rosti baronul trecîndu-și degetele prin bărbuța roșcată. Pe potrivnicul care-i ațînea calea azi-noapte l-a biruit, am văzut amîndoi.

Secretarul cu înfățișare de paing își potrivi horbotele ieșite din mînecile de postav negru.

– Excelența voastră uită că îndată s-au ivit străjile.

– Nu-l cunoști pe Saint-Lô!

– Mă întreb dacă e chibzuit a mai zăbovi. Valahii pot prepui multe.

Blaremberg îi alungă cuvintele ridicînd iute mîna.

– Nu vom părăsi Bucureștii înainte de a da ochi cu D'Antin. Altminteri totul a fost zadarnic.

Secretarul amuți. Încercă încă o dată încuietorile sipetelului persian ce avea să-i călătorească pe genunchi pînă dincolo de porțile Vianei și rămase așa, cu ochii duși și gura puțintel căscată.

* * *

Marghiolița, negustorița de podoabe, se ivi în bătaia privirii. Purtătorii de musteți prinseseră obiceiul să-și facă drum spre curțile domnești la ceasul cînd muierea își purta marfa și dracii spre Tîrgul de Jos, căci, fără șagă, o herghelie de iscarioteni

înotau în sîngele dumneaei. Tiparul trupului îl luase de la gorjence, ochii verzi, plini de păcat, îi furase de la jupînițele din Țara Moldovei, umbletul îți purta gîndul spre băcițele deprinse cu săritura ciutelor din piatră în piatră. Înveșmîntase în ziua aceea pieptar terteluit cu horbotă scumpă, în strînsura căruia sînii cerșeau drumeților ajutor, cataveică strîmtă după moda domnițelor leșe și o fustă retezată cu știință drăcească ca să-i ghicești poalele cămeșuicii fierte în busuioc și verbină. În picioare îi săltau ciubotele roșii, de Brașov, iar pe umeri pletele negre.

Logofătul își sucea gîtul peste marea de capete. La trecerea negustoresei slujitorul tuși cu tîlc.

– Stau și mă tot socotesc pentru care pricină anume își face griji jupîneasa Irina căci domnia ta, din cîte bag de seamă, doar spre chipurile sfinților zugrăviți pe biserică îți porți privirea.

– Bătrînețele, Machidoane! Numai împăcarea cu Cel de Sus îmi stăpînește cugetul, rosti Radu Andronic rîzînd vîntului subțire ață. Cum ți se pare muierea?

Țăranul își potrivi mustața după obicei.

– Smerită, și mai cu seamă supusă unui singur bărbat. De cum am văzut-o mi-a venit în minte vorba Tudoriței, nevasta crîșmarului nostru. Istoria aiasta s-a petrecut în anul cînd ai binevoit să poruncești drum întors din țara muscalului. Ajung eu acasă și iaca mă poftește cumătra Tudorița la praznic. Trebuie să adăugesc că, în vreme ce noi băteam drumurile împărăției, omul cumetrei cu pricina s-a îndurat s-o lase slobodă, plecînd în călătorie spre lumea cea veșnică.

– Scurtează coada vulpii, împărate, că ne apucă asfințitul.

– Un bob zăbavă, logofete, și-ai să afli vorba crîșmăriței. Ne așezăm noi creștinește la masă și iacă ridică Tudorița ulcica plină cu vin. „Beți oameni buni, zice, că se împlinește o lună de cînd mi-a murit bărbatul și două de cînd mi-am luat altul..." Îndesă tutunul în lulea, rostind fără să-și ridice privirea: Mă gîndesc ce bucurie ar dezmierda inima jupînesei Irina avînd știință despre drumurile feciorului, către o anume dugheană din tîrg.

– Cunoști acele drumuri?

– Cunosc lucoarea din ochii domniei tale și i-am citit răspunsul în căutătura azvîrlită de negustoriță.

Logofătul rîse.

– Îndreaptă cuiul înainte de a-l bate, căci e strîmb! Marghiolița se află în slujba Măriei Sale, ca și noi, iar lucoarea desluşită avea alt temei. Cu îngăduința ta, Machidoane, i-am dat poruncă să-și încerce puterea ispitei asupra străinului. Închide gura, împărate!

Ilie Machidon smulse o buruiană de lîngă peretele de lemn al Bisericii Zlătarilor. O frecă între palme căutînd lung după o jupînească ochioasă, în biniș de cacom, ce ieșise din dugheana unui zaraf, însoțită de slujnică. Aducea pe departe cu Smărăndița lui. Capul și-l purta la fel, puțintel lăsat pe umăr, ca într-o lene.

– Aș mai pune o prinsoare, zise logofătul.

– După cîte bag de seamă, avan îi mai place domniei tale cîștigul. M-ai umilit dintîi la țintirim, prorocind plecarea străinului dimpreună cu calicii, acum vrei să-mi aduci a doua dovadă de înțelepciune. Te ascult cu amîndouă urechile, logofete.

Ochii lui Radu Andronic sclipiră. Îi plăcea cîrteala slujitorului. Nu se împotrivea niciodată de-a dreptul, iar gîndul și-l strecura cu tîlc. Dacă îl pricepeai, bine; dacă nu, iar bine. Nevastă-sa era singura muiere din sat care se fălea în gura mare, la fîntînă, că omul ei nu i se pune niciodată de-a curmezișul.

Grăbi pasul croindu-și cu umerii largi potecă pe podul ciotcă de tîrgoveți. Hudubaia în care pierise franțuzul scăpăta prin poartă dosnică în spinarea hanului Șerban Vodă[1] din mahalaua grecilor. Asemenea marilor „fondaco" italiene, ziduri vîrtoase îl împresurau covrig. Deasupra porților de stejar zdravăn, cetluite îndată ce toboșarii spătăriei vesteau sfîrșitul zilei, întîmpina un turn vegheat de arnăuți. În pivnițele boltite, peste care veneau prăvăliile, își îndesau mărfurile negustătorii străini. Porticul înșirat în lungul odăilor avea foișoare la capete, cu privelişte asupra Bucureștiului.

Locurile acestea se aflaseră în stăpînirea boieroaicei Musa, cea poftitoare de galbeni, care se măritase cu Iane Cojocaru. Rămînînd, după cum glăsuiesc însemnările cele vechi, „săracă de bărbat și bogată în lipsă", le-a vîndut lui Șerban Cantacuzino, viitorul domn al Valahiei. Măria Sa, chibzuind că nu-i de-ajuns, a cumpărat alte pămînturi, dînd întindere largă hanului, spre bucuria călătorilor.

[1] Hanul era cuprins între străzile de azi Eugeniu Carada, Doamnei și Smîrdan, pe locul unde se află Banca Națională a României.

Cînd D'Antin se ivi după muchea zidului, Radu Andronic rîse încetişor:

– Ce nu te mulţumeşte, Machidoane?

– Vorbeşti cu păcat, logofete. L-aş mînia pe Dumnezeu să judec faptele domniei tale care faci atîta risipă de înţelepciune. Căci ce-i mai înţelept decît să-ţi pui căpăţîna sănătoasă pe butuc? De ce adică am goni spre Stambul cu treburile poruncite, cînd putem roade ulîţele după franţuzul cel chior? Mai mîncăm o mînă de sămînţă, mai vedem cîte o negustoriţă...

– Chiorul e uns cu toate sulimanurile, Machidoane, şi te poţi socoti norocos că-i ţii urma. Nu oricine are cinstea să doboare asemenea vînat.

– Plouă cu noroace pe capul meu, cum socotea cela care a luat zestre toţi iepurii din sat.

Fruntea boierului se încreţi, în ochi îi juca lumina unui gînd vechi.

– Spune-mi, rogu-te, ai auzit de contele de Tournon?

– Dacă ţinerea de minte mă ajută, glăsui slujitorul, nu cred să fi argăţit în ograda mea, şi nici după aceeaşi catrinţă n-am alergat.

– Mult mă minunez, căci contele era bărbat robaci, iar drumurile sale de dragoste duceau adesea în Ţara Valahiei. Îi smintiseră odihna ochii unei fete de neam, Anastasia, nepoata vornicului Leurdeanu.

Slujitorul dădea semne că nu cunoaşte pătărania. Logofătul urmă, ţinînd sub stăpînirea privirii umbletul lui D'Antin:

– Anastasia îngenunchease multe inimi de boieri pămînteni şi venetici de la acea vreme. Iar acea vreme se petrecea în leat 1675. În cele din urmă, a biruit contele franţuz. Pentru că Ludovic Bourbonul năpăstuia pe cei rupţi de Biserica Catolică, nunta s-a făcut pe moşia Leurdenilor. Azvîrli slujitorului privire scurtă. Şi iară mă minunez cum de nu te-au poftit şi pe domnia ta, Machidoane.

– Ba să-mi fie cu iertare, logofete, de poftit m-au poftit ei săracii, dar puteam oare să las de izbelişte pe dealuri caprele lui tataia şi să mă duc?

– De mic dădeai semne de supunere. Am chibzuit bine cînd te-am luat în slujbă.

Plugarul era gata să-i istorisească ce-a pătimit armăsarul cînd şi-a tocmit argat catîrul, dar socoti că mai vîrtos cîştig i-ar aduce istoria Anastasiei şi a franţuzului.

– Îmi fac nădejdi, logofete, că n-ai să-l laşi pe nevrednicul slujitor al domniei tale flămînd de ce s-a petrecut după acea însoţire.

– Nepoata vornicului a adus pe lume un fecior, după care s-au statornicit toţi trei la castelul contelui din Francia. Anastasia şi-a crescut feciorul în dragostea pentru Valahia şi astfel tînărul viconte Etienne de Tournon s-a dovedit cel mai înflăcărat slujitor al Ţării Româneşti la Curtea Bourbonului. Prea mulţi prieteni n-a avut pămîntul acesta, aşezat hotar la poalele împărăţiilor, şi nu-i de mirare că fruntea Măriei Sale Vodă Brîncoveanu s-a înnourat primind vestea că vicontele de Tournon urmează să fie descăpăţînat.

– Pentru care pricină? întrebă Ilie Machidon oprindu-se în drum.

– Dacă ai să-ţi îndemni paşii să mă urmeze, vei afla că în urmă cu opt ani, Anglia şi Ţările de Jos au trimis la fund treisprezece corăbii de-ale Bourbonului, lîngă Houque. Fapta a rămas multă vreme de neînţeles, căci doar cu o zi înainte, în acelaşi loc, frîncii pusescră pe fugă vrăjmaşii pricinuindu-le stricăciuni însemnate. Iscoadele Bourbonului au dibuit pricina. Cineva vînduse anume taină de mare însemnătate. La scurtă vreme, Iuda şi-a schimbat stăpînul dezvăluind nemţilor bărbăţia tunurilor frînce.

Ilie Machidon fluieră încetişor.

– Să nu-mi spui, rogu-te, logofete, că acel vînzător s-a dovedit a fi prietenul Valahiei.

– Nu eu am spus-o, dar asemenea vorbă a ajuns la urechea Bourbonului. Iscoadele i-au luat urma şi iată pun mîna pe un răvaş de la cancelaria lui Leopold prin care i se aduce lui Etienne de Tournon mulţumită pentru credinţă... De zece zile vicontele se află în temniţa osîndiţilor la moarte, aşteptîndu-şi sfîrşitul.

Cu ochii ţintă la spinarea lui Filip D'Antin, Ilie Machidon îşi scărpină ceafa.

– Să fie oare lucrarea diavolului aista chior?

– Cînd stolnicul i-a pus urmă, îl prepuia, dar nu-l dovedise. Scundacul a mai apucat să-mi spună că Filip D'Antin schimbase semne tainice cu baronul neamţ, sub fereastra hanului. Răvaşul de mulţumită al cancelariei lui Leopold, către prietenul Valahiei, a fost ticluit anume pentru a da prilej de odihnă iscoadelor frînce care asudau din gros căutînd vînzătorul.

– Iar Iuda îşi vede astfel liniştit de treburi, adăugă slujitorul. Ticăloasă ispravă, logofete!

– Ticăloasă şi mai cu seamă primejdioasă, căci odată înfrîntă Francia, Leopold se va întinde pecingine spre Dunăre. Măria Sa mi-a poruncit ca în aşteptarea cuvîntului de plecare spre Stambul să îndeplinim slujbă pe lîngă franţuz.

Ilie Machidon îl măsură dintr-o parte.

– Ţi-a poruncit Măria Sa? Cînd?

– În creştetul dimineţii, împărate, cînd domnia ta sforăiai gospodăreşte. Şi tot Vodă a fost acela care şi-a învăţat olacul să împrumute pasul pîsicii spre a nu-ţi vătăma somnul.

* * *

Sprînceana bucureştenilor se ridicase a mirare. Nu pentru că dumnealor n-ar fi fost învăţaţi cu caleştile meşterului Hoffmann din Viana – căci erau mulţi boieri valahi care se preumblau în asemenea drăcării – dar se petrecea un lucru cu deosebire ciudat. Şase armăsari negri, cu hamuri roşii şi bumbi de alamă, slujeau rădvanul căptuşit în catifea purpurie precum miezul de harbuz. Ce nu pricepeau supuşii Măriei Sale Vodă Brîncoveanu era lipsa herbului de pe pîntecele caleştii. Căci asemenea caretă, dichisită, ieşea fără îndoială din curţile unui boier de neam ales, şi unde s-a pomenit vreodată căftănit să nu-şi zugrăvească armele pe uluci sau lucruri dobîndite cu mare cheltuială?

O privire ageră ar fi desluşit văpsea proaspătă pe uşiţele rădvanului, aşternută parcă să ascundă anume semne.

Surugiul, precum şi cei doi slujitori ce ţineau urma caleştii, atrăgeau şi dumnealor luarea-aminte a tîrgoveţilor aflaţi la ceasul acela pe ulita Filipescului. Aveau chipuri neguroase, mantii negre, nu se hlizeau la jupînese, nici nu aruncau uitături poftalnice în tejghelele neguţătorilor, de parcă ar fi fost burduşite cu prune uscate, ori blană de cloţan şi nu cu giuvaiericale.

În dreapta rădvanului îşi strunea roibul un ins slăbiu, cu sticle la ochi. Tîrgoveţii n-ar fi prăpădit mulţi irmilici pe băietanul cu chipul spelb, puţintel la trup, şi se întrebau cu mirare de ce-l îngăduie alăturea îngerul de jupîniţă răsărit la ferestruica rădvanului.

Din pădurea de omenire un singur ochi ar fi desluşit în făptura jupîniţei pe Tofana, fata care vătămase cu o săgeată umărul misionarului Carol Neurautter, iar în băietanul slăbiu pe Ioan Singuru, feciorul părintelui Ştefan din Sînzienii Maramu-

reşului, grăbit să-şi descarce pistoalele asupra aceluiaşi misionar. Iar acel ochi fără beteşug clipea pe obrazul contelui de Saint-Lô.

Pe jupîniţa Tofana o cuprinse rîsul şi dintr-o dată la fereastra rădvanului păru a înflori livadă de cireşi. Purta pălărie albă de muselină, iar albăstriţele înfipte la buza gardinilor largi păreau clădite în sineala ochilor prelungi. Buclele scăpate de-o parte şi alta a obrajilor alunecau pe umerii strînşi în contaş de catifea, cu bumbi de mărgean.

Singuru îi întîmpină privirea şi, într-aceeaşi clipă, pîcla de pe chip îi pieri. La urma urmei, gîndească ce-o vrea mulţimea de gură-cască...

– Acum e bine, spuse veselă Tofana. Îmi place cînd zîmbeşti.

Singuru suspină uşor. „Numai slujitor de m-ar îngădui, chiar cu braţul retezat şi tot i-aş surîde."

Înghiţi nodul arducat în gît şi dădu glas gîndului care-l împungea de la răsăritul zilei:

– N-am să te las să mă alungi, Tofană! Te însoţesc pînă la capăt.

– Mai departe merg singură!

– De ce?

Jupîniţa nu-i răspunse. O umbră învălui privirea albastră. Singuru ştia că ar fi trebuit s-o lase în voia ei, căci Tofana se dovedise catîr încă de pe vremea cînd jucau amîndoi oarba şi inelele, în grădina părintelui Ştefan. Năvala întrebărilor, zăgăzuite multă vreme, îşi găsi vad:

– De ce nu pot să te însoţesc? De ce nu trebuie? De ce de doi ani vînturi Europa singură? Nu ţi-a scăpat un singur burg.

– Mi-au mai scăpat cîteva, surîse liniştită jupîniţa.

– Nu mi-ai răspuns.

– N-a venit încă vremea.

– Credeam că sîntem prieteni.

– Sîntem. Dar aşa îi e hărăzit tainei, să n-aibă tovarăş. Tuşi uşurel: Am o datorinţă faţă de părintele meu, Ioane. După ce o voi împlini, mă voi întoarce la gherghef, la prisacă şi te-oi pofti să-mi cercetezi cămara cu dulceţuri.

– Încă n-am văzut şoim cu pestelcă...

– Ai să vezi! Trag nădejdi să-mi isprăvesc degrabă treburile la Paris şi de-acolo să zbor drept în cuhniile caselor părinteşti...

Jupînița își alungă rîsul. Mă îndeamnă grijile, Ioane! Nu desluşesc deloc ce pînză țese Neurautter în Transilvania.

– Mulți români ar dori s-o afle. Și nu-s puțini nici cei care cred că acea pînză se cheamă giulgiu. Aud că nobilul Noțig adună viteji în Făgăraș.

– Așa-i. Dar socotelile Vianei nu le-a ghicit nici el, mi-a mărturisit-o Miclăuș cel tînăr. De ce nu i te alături, Ioane?

Chipul lui Singuru se adumbri. De îndată ce i se aflau în preajmă, toate muierile luau chip de cloșcă. Maică-sa, Flavia, Tofana, se întreceau cu poveţele și dădăceala.

Simți mîna mică a jupîniței încleştată pe braț și ridică ochii. Din ulicioara strîmtă, năpădită de smîrcuri, răsărise Filip D'Antin.

– Contele de Saint-Lô! șopti Ioan Singuru.

– De astă dată nu ne mai scapă!

D'Antin ajunsese la poalele Curții Domnești[1]. Pe lîngă zidurile răsărite se înșiruiau conace boierești arătoase, din piatră, acoperite cu șindrilă și îngrădite de pălane din trunchiuri zdravene, de stejar. Radu Andronic socoti de cuviință să-i descîlcească locurile slujitorului.

– Ciupercăria dughenelor ținute de cafegii își are rostul ei, Machidoane, căci aici își fac veacul tîrgoveții și boierii mărunți de țară. Iar ce le macină gura și le aud urechile nu mă întreba.

– După socotința mea, dacă domnia ta îmi îngăduie, în orice șoaptă trebuie să fie și vreo diavolie.

– Dincolo de apele Dîmboviței, către Cotroceni, urmă logofătul, ai să întîlnești mai multe lăcașe ridicate spre slava Satanei decît a lui Dumnezeu.

Mustața slujitorului tresări a zîmbet.

– Să înțeleg oare că-i vorba de acele crîșme cărora le-a mers buhul pînă la țara muscalului?

– Întocmai.

– Bag de seamă că tîrgoveții nu-s chiar atît de nerozi. Pînă la ceasul aista am cotit numai printre biserici. E bine să trăiești în pace cu Cel de Sus, dar nici cu Scaraoțchi să nu te strici...

Radu Andronic își aținti privirea spre locurile pomenite.

---

[1] Curtea Domnească, denumită și Curtea Veche, se înscria într-un larg perimetru hotărnicit de Bulevardul 1848 și de străzile 30 Decembrie, Smîrdan și Lipscani.

– În colțul uliței se află beciul Irinucăi, cu vin curat de la Moldova, unde-ți poți clăti gîtlejul. Dacă vrei să-ți clătești privirea, n-ai decît să cauți spre crîșmăriță. Alături e o hudubaie cu ifose unde-și sorb holerca veneticii. Urmează trei cîrciumi ținute de trei frați din Teleorman, jurați să-și mănînce unul altuia comîndul. Toți trei au vinul aghesmuit. Vinul cel bun, cu buchet de tămîioasă, numai la Profirița ai să-l dibuiești.

Ilie Machidon își pocni palmele a mare mirare.

– Stau și mă minunez cîtă învățătură ai deprins, logofete! Cum să te înfrunte un neghiob ca mine, care din neștiință duce ulciorul la ureche crezînd că așa se bea?

Logofătul îl cercetă iute:

– Am priceput unde bați, Machidoane. La sfîrșitul slujbei ai îngăduința unei vedre de vin.

– Asta îmi place mie la domnia ta. Pricepi degrabă...

Despicînd negura, soarele scăpără flacăra verde peste grădina Curții Domnești. Sticlele paraclisului prinseră a străluci prin cununa copacilor, o dată cu turlele Bisericii Domnești, veche de o sută cincizeci de ani.

Ochiul cel bun al lui D'Antin rămase ațintit la pridvorul cu stîlpișori răsuciți în piatră ce rezemau capiteluri grele de poamă, și flori, și păsări. Îi aminteau de loggiile palatelor venețiene. Pe treptele de marmură, în luciul cald de fildeș zburdau coconii cei mititei ai principelui valah. O fetiță de vreo nouă ani, în cătaveică de postav albastru, chenăruită la poale cu vulpe rusească, și ciuboțele untii călărea balustrada scării, dîndu-și drumul să lunece. Un deliu din straja domnească o ajuta, apucînd-o de subțiori, să încalece parmaclîcul înalt. Cîțiva paici din straja Măriei Sale, aflați în clipă de răgaz, flecăreau lîngă foișor. Veșmintele roșii cu brîie de argint, cușmele rotunde și bîtele subțirele la care clopoțeau lanțuri și zurgălăi strîmbară nasul contelui de Saint-Lô.

Își cocoță privirea spre ceasornicul cu un singur ac din turnul palatului. La ceasul acesta, neamțul era fără îndoială năpădit de griji. Își văzu de drum strivind sudalmă ce n-o deprinsese lîngă tronul lui Ludovic. Își simțea cărările pîndite pas cu pas încă de cu seară, o simțise mai vîrtos după răpunerea iscoadei valahe, dar în sodomul acela de bărbi, caftane și anterie, ieșite pe poduri să întîmpine dulceața soarelui, nu izbutise încă să-și dibuiască umbra.

Alunecă cu nepăsare pe lîngă grădina Brîncoveanului. Arome plăpînde de zambilă şi liliac tînăr săreau zăplazul înalt, şipotul fintînilor şi ţipetele ascuţite ale păunilor zvoneau pînă departe. Franţuzul apucă drumul şerpuit al Dîmboviţei. Pe dealul unde altădată veghease bisericuţa lui Oprea Iuzbaşa, domnul Constantin Şerban înălţase în urmă cu 50 de ani Mitropolia. Turlele aurii şi clopotniţa adăugită de Măria Sa Vodă Brîncoveanu, zidurile plămădite în piatră trainică cu podoabă de floare uimeau drumeţul care urca pîntecele gorganului, ameţit de strălucire.

Vrăjit fusese şi acel călător vestit de la mijlocul veacului, Paul de Alep. Pogorîse în Bucureşti tocmai din îndepărtatul Aram, întovărăşindu-l pe patriarhul Macarie din Antiohia poftit să tîrnosească sfîntul lăcaş.

N-ar fi pregetat altădată să urce dîmbul Mitropoliei nici Filip D'Antin. Îndrăgea frumuseţea iscată de iscusinţa oamenilor. Inima i-o îndupleca piatra cioplită, plăsmuirile în aur, argint ori fildeş ale unor mîini şi ochi dăruiţi cu har. Comorile strînse în castelul său de pe malul Virei erau vestite şi călătoriile contelui ce nu arareori depăşeau hotarul Evropei le aduceau spor bogat. Aveau să li se adauge acum o cristelniţă dibăcită în dugheana unui neguţător sibian şi o icoană măruntă, zugrăvită pe lemn de un meşter valah.

Dar nu la acestea erau gîndurile franţuzului. Păşea întunecat la chip şi cuget, ocolind porţile caselor brîncoveneşti. Zidurile negre ale Mănăstirii Sfînta Ecaterina, care mai păstrau urmele focului cel mare al lui Sinan Paşa, azvîrleau grimea neagră peste dimineaţa de Florar. Filip D'Antin nu credea în semne. Întoarse totuşi capul. Stol de rîndunici dădeau tîrcoale clopotniţei înnegurate de pîrjolul păgînilor. La Saint-Lô, rîndunelele în pîlc, trudind să smulgă crucea, vesteau priveghi ce se apropie. Sătenii le goneau aprinzînd torţe de cînepă. Privi în urmă. O ceată de călugări păşeau cu nasurile în pămînt.

Logofătul Andronic şi slujitorul nu se zăreau.

* * *

Încă din primele ceasuri ale dimineţii, soarele îşi vestise fierbinţeala. Pe podurile tîrgului slujbaşii agiei alungau colbul, adunat în bulzuri, cu mături lungi de salcă verde, după obiceiul pămîntului. Tot cu salcă, în care împletiseră măghiran şi rujă, îşi

împodobiseră tîrgoveții uşile şi ferestrele, iar în pridvoare şi cafasuri aşternuseră chilimuri, ştergare înflorate şi covoare iscate din iscusința şi răbdarea degetelor de fată mare. Căci în acea zi de Florar creştinii cinsteau hramul Bisericii Cozieni.

Spre ceasurile zece, cînd clopotele Bucureştiului începură a bombăni văzduhul, stîrpind haimanalîcul păsărilor, alaiul domnesc pătrunse în mahala luînd pieptiş podul la capătul căruia se înălțau în pîlc de cedri zidurile conabii ale bisericii. În aşteptare, părintele Ionică – căruia enoriaşii îi spuneau Clopot căci dacă-şi slobozea glasul la „Bucură-te al Munteniei casnic luminător", de pildă, sau orațiile Sfîntului Vasile, credincioşii deschideau gurile spre a nu-şi pricinui cine ştie ce betegeală urechilor – îşi dregea gîtlejul cu ouă abia scoase din cuibar, bătute în lapte şi şerbet. Despre viersul părintelui se dusese buhul, sîrbi sau bulgari din alt meleag veneau parcă în hagialîc să se minuneze, Vodă şi doamna Marica încercau să-l îmbie cu slujbă la Biserica Domnească, dar enoriaşii din mahalaua cozienilor, negustori ciufuți, negri la cuget şi sprîncene, crîcneau.

Darul şi-l primise părintele Ionică de la tatăl dumnealui, dascălul Haralamb, iar la rîndul său avea să răstoarne aur şi miere în grumajii urmaşilor.

La ghiersul său minunat chibzuia şi logofătul cînd întîmpină oşteni în dulame roşii ce deschideau alaiul, însoțiți de alergători, cunoscători ai drumului. Îi urmau cam la cincizeci de paşi călăraşii şi steagurile de treizeci şi trei de tălpaşi, cu ciubote şi straie noi din postav de la Braşov, darul lui Vodă. În stînga şi dreapta, veghind rînduiala, se aflau iuzbaşii cu atîta bumbăraie, arme şi ceaprazuri strălucitoare, încît păreau tinicheluiți din creştet pînă în tălpi.

Prostimea adunată la priveală cerceta cu ochi de geambaş caii dăruiți lui Vodă de sultan, muierile, cu floare înfiptă în nodul maramei, căutau asmuțite la tunuri, ținîndu-şi icnelile în palmă.

Filip D'Antin, împresurat de trupurile şi răsuflarea mişeilor, scociora zadarnic după potecă slobodă. Lucrul se dovedea cu neputință de împlinit, căci tîrgoveții înțepeniseră în ciubote şi nu se învoiau în ruptul capului să se urnească un singur deget. Dintr-o dată hazul mulțimii, voroava şi rîsetele conteniră ca la poruncă. Împrejmuit de paici, ținînd dinainte beizadelele în straie de brocart, cu calpace mititele cireşii, Măria Sa Vodă Brînco-

veanu se iscă mai strălucitor decît arhanghelii. Bucureştenii de toate seminţiile, jupînesele, neguţătorii, babele şi pruncii căzură cu genunchii în ţărînă. Capetele se plecară precum cuşmele păpădiilor sub opinteala vîntului de seară, privirile căutau cu ocol smerit, după cuviinţă, chipul lui Vodă.

Călărea armăsarul alb dăruit de padişah, iar de sub poalele caftanului răsărea tacîmul îmbumbat cu bucăţi de aur şi odoare scumpe, după rînduiala împăraţilor de la Bizanţ. Pe umeri îi flutura cabanita din vulpe neagră. Cînd se răsuci spre marele postelnic aflat în stînga sa, cuca de argint cu surguci din pene de struţ înmănuncheate în clamă de smaragde şi adamante fulgeră ochii tîrgoveţilor. Junghiul lucefcrilor săgetă departe, străpungînd răcoarea pridvoarelor unde căutau umbra moşnegii.

Ieşit din privirea lui Vodă, marele stolnic Radu Izvoranu, al cărui brîu roşu abia-i putea cuprinde polobocul pîntecelui, vîra bastonaşul de argint subţioară şi repejor îşi ştergea sudoarea ce-i şiroia chipul cu o maramă de la Damasc pe care anume grijise dumneaei stolniceasa să i-o dosească într-o clapcă a caftanului. Tot fierbinţeala îl osîndea şi pe medelnicerul Ştefanache. Straiul de ighemonicon, din atlas cu podoabă de vulpe albă, îi apăsa greu umerii. Şi-ar fi lepădat bodroanţele şi, ca la Iordan, drept în apa Dîmboviţei ar fi sărit să ţină broaştelor de urît, măcar un ceas, două. Pădurea de calpace îi păienjenea privirea, dar trăgînd cu ochiul la marele spătar, ţeapăn de parcă ar fi înghiţit o suliţă, precum toţi Cantacuzinii, îşi îndreptă umerii şi cercă să uite haina soarelui.

Marele spătar Mihai îi simţi slăbiciunea, făcu haz în sinea lui, dar nici un zîmbet nu-i descreţi buzele sărace. Străjuia spinarea lui Vodă, cu grijă să nu strice numărul paşilor porunciţi de ighemonicon. Cuşma părea stîlpită în bolta cerului, căci Cantacuzinul nu-şi îngăduia privire lăturişe şi nici dezmorţire grumajilor. Ţinea în locul lui Vodă însemnele domniei, spada şi buzduganul, asupra cărora poposeau ochii mişeilor, dar şi gîndurile unora dintre boieri.

Saint-Lô cerceta cu uimire alaiul Brîncoveanului. Şuşotea o Evropă despre bogăţiile sale ştiute, dar mai ales despre cele tainice, date în grija bancherilor din Viana, Florintia şi Stambul. Văzîndu-i Curtea – şi nu la cea mai mare dintre sărbători – te încredinţai de-a binelea. Pînă şi cei din urmă oşteni purtau strai din ţesătură de soi, cîte un smaragd – patima domnului – le în-

semna tîmpla cuşmelor; cît despre boierii divăniţi, aceştia asudau pe cai arăbeşti sub greutatea blănurilor şi odoarelor.

Alaiul ajunsese abia spre mijloc. După ultimii slujitori şi copii de casă ai Măriei Sale, vegheaţi de vătaful lor, se iviră paharnicii şi stolnicii însoţiţi de trei steaguri. Logofătul Andronic, aflat cam la zece capete în spatele lui D'Antin, privea înveselit chipurile năduşite sub cucile grele de ighemonicon. Mulţi îi erau prieteni, le cunoştea năravurile. Paharnicul Dumbravă, de pildă, îşi mînca musteaţa, rămasă din această pricină mai scurtă pe partea stîngă, chibzuind că jupîneasa Safta are răgaz bun spre a-şi mistui patimile. Tot tîrgul ştia că-şi teme nevasta şi cînd paharnicul pleca de-acasă ploua cu ştafete şi iscoade în ograda muierii.

Un val de purpură înecă podul. Treceau seimenii în straie răsurii cu ceaprazuri de argint, păşind apăsat spre a li se auzi clinchetul pintenilor. În urmă, între armaşi şi muzici, se iviră straiele împestriţate ale veliţilor şi numai după acela ale boierilor de mîna a doua şi a treia. Rînduiţi cam la urma cozii, păşeau cu nasurile în jos boierii scoşi din slujbă. Aşa poruncise Măria Sa şi acum simţeau în ceafă răsuflarea gloatei, oameni de toată mîna, negustori, dieci mărunţi, slugi boiereşti, gură-cască, calfe şi ucenici. O ceată de mişei care rîdeau din te miri ce, sorbeau basamac din ploscuţe şi spărgeau sămînţă de dovleac.

Pîndind spărtură în ţesătura rărită a mulţimii, Saint-Lô se strecură şopîrlă spre a nu fi prins în clapcă nouă de trupuri. După o scurtă zăbavă prin ulicioarele arse de vipie, dibuind drum bun, lăsă în urmă mahalaua cozienilor.

Ştia că nu scăpase din pînda iscoadelor brîncoveneşti, dar izbuti să nu privească în urmă.

* * *

Arnăuţii care urmau să-l însoţească pe von Blaremberg descălecaseră. Culeseseră cîteva cioburi de sticlă şi jucau ţintar pe o piatră turtită din preajma porţilor, strecurînd priviri înlăuntrul curţii. Oştenii din garda baronului încremeniseră în şa. Răbdau fără să crîcnească bobotaia soarelui arducat în vîrful plopilor; pe chipurile neclintite sudoarea curgea din gros. Un arnăut iute şi subţirel ca un ţipar, cu musteaţă bălană, se holbă:

– Ia uitați-vă, oameni buni, la nemți! Nu suflă unul. Să juri că-s înțărcați cu beică[1], nu cu lapte!

Ceilalți ridicară capetele chibzuind.

– Oare cum se descurcă dacă-i încearcă nevoile trupului?

– Stau stîlp de patru ceasuri! Ce lighioană de oameni or fi și ăștia?

– Poate dă Dumnezeu un bondar din cei vîrtoși! Atîta aș pofti să văd.

– Nu mă taie capul de ce nu ne urnim odată.

Țiparul rîse.

– O fi vreo suceală de-a lor. Să te pornești la prînzul cel bun, cu soarele în țeastă.

Un rădvan colbuit se ivi în capul podului curmîndu-le vorba. Surugiul strigă de departe:

– Ferește ulița!

Auzind copite și pocnet de harapnic, von Blaremberg zbură la fereastră. Din trăsură coborî, ajutat de slugile banului ieșite în întîmpinare, un negustător pîntecos. Baronul își purtă înciudat palmele la spate și începu din nou măsuratul odăii. Secretarul picotea cu ochii deschiși și mîinile rezemate de sipetel.

– Dacă ne pornim fără veste de la D'Antin, rosti Blaremberg, stîrnesc mînia lui Leopold. Dacă mai zăbovim, cădem în bănuiala slujitorilor valahi. Sînt încredințat că l-au și vestit pe principe... Ce e de făcut?

Secretarul se foi trăgîndu-și picioarele sub scaun.

– Excelența voastră are căderea să hotărască.

– D'Antin știe că plecarea a fost rînduită pentru azi-dimineață și mai știe cum poate fi răstălmăcită zăbava de Brîncoveanu, dar mai ales de bătrînul acela primejdios, stolnicul.

– Stolnicul Constantin Cantacuzino e unchiul principelui. Un om cu adevărat ciudat. Ochii lui te urmăresc și după ce a părăsit odaia.

– Pe mintea și povața lui se reazemă politica lui Vodă. D'Antin îl socotește un Niccolo Machiavelli valah.

Secretarul își miji privirea.

– Dacă-mi îngăduiți, excelență...

– Vorbește!

---

[1] Cremene.

– Lipsa oricărui semn din partea lui Saint-Lô ar putea fi căutată în preţul ce-l pune pe iscusinţa stolnicului.

– Nu pricep. Limpezeşte-ţi gîndul.

– Filip D'Antin, desluşi secretarul, calcă cu deosebită băgare de seamă prin acele locuri unde vînătorii de iscoade se arată dibaci. Or, după cum însăşi excelenţa voastră spunea, bătrînul Cantacuzino se bucură de multă trecere în ochiul fără cusur al contelui.

– Gîndul e bun, urmează.

– Gîndul e al vostru, o întoarse secretarul. Nu fac decît să-l duc mai departe. Saint-Lô încă nu şi-a pierdut umbra, sau... Ochii paingului prinseră strălucire: Sau încă n-a descoperit-o şi atunci pentru nimic în lume nu s-ar înfăţişa excelenţei voastre.

– Aş plăti bucuros o mie de scuzi ca să aflu adevărul.

– Îl puteţi afla păsuindu-l pe D'Antin încă o zi. Pentru a adormi temerile stolnicului, cu îngăduinţa excelenţei voastre, aş născoci de pildă că v-aţi îmbolnăvit...

Karl von Blaremberg rămase ţintuit în mijlocul odăii. Îşi bulbucă ochii apoşi.

– Ar fi o dezlegare, glăsui, trecîndu-şi degetele lungi prin bărbiţă. Dar altfel vom face. Vom zvoni că sănătatea domniei tale e în suferinţă.

Secretarul îşi plecă privirea.

– Ştiam că în cele din urmă veţi găsi dezlegarea.

– Avînd seara slobodă pot trece pe la casele clucerului Negoescu. M-a poftit încă de la sosire şi se întunecase la obraz aflînd că părăsim Bucureştii chiar în ziua zaiafetului.

– Ce nădăjduieşte excelenţa voastră să dobîndească la acest ospăţ?

– Casele Negoescu sînt călcate de toţi străinii mai de soi, statorniciţi, ori în trecere prin oraş. Dacă nici aici nu-l voi afla pe D'Antin, înseamnă că nu mai e în viaţă.

Deschise fereastra şi făcu un semn scurt. Imperialii săriră de pe cai, scăpaţi din puşcă. Se strecurară apoi în linişte pe sub bolţile hanului căutînd umbra. Călcau cu pas orînduit, unul în spatele celuilalt, mişcîndu-şi deopotrivă mîinile şi picioarele. Ţineau gîturile ţepene, iar ochii nu slăbeau ceafa oşteanului din faţă.

Căpetenia cetei lătră ceva nedesluşit şi din tunicile albastre de postav se iviră năframe. La al doilea lătrat, năframele ştergeau

chipurile leoarcă de sudoare, la al treilea pierire în buzunări. Urmă şi a patra poruncă. Treizeci şi unu de nemţi răsuflară toţi deodată pînă în adîncul rărunchilor.

Arnăuţii Măriei Sale, pieriţi de mirare, îi priveau cu gurile căscate.

Păcatele mele! Iar mi-a zăhăit ucenicul hîrtiile. Niculăiţă! Frate Niculăiţă! Nu mă aude. Ehei, unde ţi-e glasul cel îmbelşugat în vlagă, moş Pahomie? Aţă subţiratică, numai noduri e acum. Tragi vîrtos cu urechea şi abia te auzi. Eşti pe ducă bre, ghiujule!

De la o vreme încoace îmi bodogănesc gîndurile şi slujitorii au prins să-şi dea coate. De Niculăiţă nu mai spun, abia îşi ascunde rîsul...

Astăzi au tulburat picoteala conacului boierii unionişti. Trei mînji buiaci cu musteaţa în furculiţă, îmbrăcaţi după moda franţuzească şi-o muiere subţiratică, numai horbotă, adăpostită sub cortel alb. Amu, pogoară tăpşanul prăvălit spre streaşina pădurii, culeg maci şi albăstriţe. Cucoana îşi prinde buchetul la pălărie după care urcă în droşcă. Cortelul mai dănţuieşte o vreme, fluture alb în vileagul drumului şi se stinge...

Bată-te smerenia, Niculăiţă! Unde mi-ai pus hîrtiile? A, iacătă-le!

De-amu, frate cetitorule, vei păşi în casele boierilor valahi Ioniţă Fărcăşan şi Negoescu. Ce neam de păsărele şi-au făcut cuib în tărtăcuţele dumnealor ai să vezi de-ndată. O ispravă de pomină rămasă în letopiseţe aş vrea să mai adaug. Poftind să se rupă de ploaia cea fără hodină a lui Cireşar din anul Domnului 1704, boierii noştri s-au călătorit mai la vale, către porţile Bosforului. O armie de slujitori le cărau bodroanţele şi şaisprezece balerci de vin trebuincioase de un început. Cum hurducăiala drumului ameninţa să smintească aşezarea rodului viţei de vie, s-au pus pe capul celor balerci cu gînd cuminte să mute vinul în polobocul pîntecelui. Negoescu hotărîse să numere păginii întîlniţi în cale şi se înţelege dară că avan l-a mai apucat grija pentru soarta creştinătăţii văzînd că-s de două ori pe cît chibzuise.

Lîngă casele tocmite spre găzduire se afla un minaret, iar în vîrful acelui minaret un muezin carele răcnea ca din gură de şarpe chemînd şalvaragiii la rugăciune. Nedeprinşi cu obiceiurile

păginilor, boierii noştri au socotit că turcu' e scăpat de la Mărcuţa. I-au făcut semn să tacă, şi-au scuturat pumnii, nimic! Graurii din mintea lui Ioniţă Fărcăşan i-au ciripit atunci poruncă să arcănească muezinul cu laţul şi să-l tragă la pămînt. Zis şi făcut! Turcul, simţindu-se smuls, s-a prins de parmaclîcul minaretului ţipînd spăriet de moarte... Trage vîrtos! zice Negoescu... Las pe mine că-l smulg şi din sînul lui Alah! zice Fărcăşan.

În vremea aiasta bostangiii – un fel de jandari – veniţi în grabă, au rămas cu gurile holbate de mirare. Cum turcul era gata să se prăvale cu minaret cu tot, s-au repezit asupra valahilor, rupînd trei rînduri de nuiele pe şezutul domniilor lor...

Multe din isprăvile boierilor pămînteni au ruşinat obrazul Valahiei şi Moldovei, multă mătrăgună au semănat ispitiţi de aur şi putere. Cercetînd scrierile vechi, aflu cu tristeţe obiceiul căftăniţilor de pe vremea lui Moruzi Vodă. Întrucît ochii grecului căţărat în tron căutau ponciş, boierii doritori să-i fie plăcuţi îşi aninau acasă un benghi pe vîrful nasului învăţînd să-şi încrucişeze privirea. Oare puţine sînt răvaşele către voievozii lipsiţi de însemnătate care începeau cu risipă mare de tămîie: prealuminatul, preaînălţatul, preaputernicul, de sus pogorîtul... pentru a-i căuta în coarne?

Întrucît pana cuviosului Ilarie zăboveşte asupra boierilor petrecăreţi, n-aş pofti să crezi, frate cetitorule, că toţi purtătorii de caftane se dovedeau rupţi de grijile pentru trebuinţele ţării. Îngăduie-mi dară, să-ţi stîrnesc aducerea aminte după cît mă ajută puterile.

De la întemeietori pînă în zilele noastre, şi-au dobîndit cu cinste loc de gropăciune pîrcălabii de Hotin şi Soroca, marele vistier şi marele vornic Sima Boldur, logofătul Baldovin, boierii Craioveşti, Barbu, Pîrvu şi Danciu, Dragoş Viteazul al Moldovei, Duma Limbă-dulce, şi celălalt Duma zis Negru, Ion Frunte, şi Giurgiu Jumătate, fraţii Buzeşti, şi Calotă din Lipov, marele postelnic Constantin Cantacuzino, Giurgiu Piatră, Hrană, Cosma Moghilă, şi Oană Pîntece, Dobromir din Runcu, mare ban sub Petru Cercel, Ivaşcu şi Albu Golescu, şi Ivan Norocea, dregător în toate cele trei ţări româneşti, şi cîţi or mai fi fost, odihnească-se în pace.

Acum, cînd Țările Române fierb sub porunca unirii, boierii moldoveni sînt gata să-și jertfească toate noroacele. Oricine știe că Bucureștii vor ajunge inima României, Ieșii rămînînd un tîrg acolo, fără Curte domnească, fără călători care să-i umple hanurile, fără vad pentru roadele crescute pe moșiile dumnealor.

Cît timp asemenea sămînță de oameni va dăinui, putem dară măsura, frate cetitorule, istoria fără să plecăm ochii a rușine.

CAPITOLUL III

CUM PETREC BOIERII VALAHI

În mahalaua Scorţarului, căutînd pieptiş spre zidurile de miazăzi ale Caselor Domneşti, se afla conacul clucerului Grigore Negoescu. Fusese clădit de bunicul domniei sale, Haralambie, după gustul ciudat al jupînesei, o moldoveancă ce petrecuse cîţiva ani la Curtea regelui Ladislau al IV-lea.

Dumneaei se purta în strai leşesc, călărea ca nohaii şi ieşea la orice ceas mînîndu-şi singură careta uşoară pe două roţi spre deplina uimire a tîrgoveţilor. Îşi însoţea bărbatul la toate zaiafeturile, iar odraslelor le adusese dascăli străini, un neamţ şi un genovez, îngăduindu-le fetelor aceeaşi învăţătură şi cărări la fel de slobode. Cînd jupînițele Safta şi Despina se măritau, nu ştiau chindisi la gherghef şi îşi închipuiau că gavanoasele mari cu dulceţuri de zmeură şi alămîie cresc în copaci. Deprinseseră în schimb a vorbi mai multe graiuri, cîntau la clavir şi te cruceai auzind din gura lor stihuri născocite de Marot, Ronsard, sau alte nume păsăreşti de care nu pomeniseră oamenii de pe malurile Dîmboviţei. Despina se stinsese de tînără fără a lăsa urmaşi, iar despre Safta, fugită cu un şleahtic, nu se mai ştia nimic.

Toate acestea se petrecuseră în veacul celălalt şi nimeni nu-şi mai amintea de bunica Didina şi fetele ei, decît poate băneasa Stanca Brăiloiu, uitată de moarte, şi nepotul, clucerul Negoescu, care le mai păstra chipurile zugrăvite de un neamţ pe cioburi smălţuite, mici cît să încapă într-o palmă. Casele zidite de boier Haralamb după pofta muierii dăinuiau însă.

Conacul clucerului Negoescu mustea de musafirlîc. De la bunică-su Grigore moştenise pofta neostoită de petrecere, dorul

de ducă, cc-l aţîţa să treacă hotarul ţării măcar o dată în an, plăcerea de a tăifăsui cu oameni din celălalt capăt al lumii. Nu se pomenea străin prin Bucureşti, mai puţin terfegos, care să nu fie poftit în casele clucerului, ospătat şi ţinut în gazdă ca oaspete de mare preţ. Altminteri, năravul era vechi, împămîntenit deopotrivă în Moldova şi Ţara Românească. De îndată ce se zvonea că drumeţ străin s-a oprit la han, boierii îşi zoreau slugile să-l pofteasscă la conacurile dumnealor, primindu-l cu deosebită cinste. Căci e lesne de înţeles, acei călători erau purtătorii unor veşti despre mersul lumii în tot meleagul, care nu-şi găseau altă cale de pătrundere în tîrgul Bucureştilor sau al Ieşilor.

Jupîneasa Ilinca, soaţa clucerului, femeie cu gusturi mai puţin smintite şi sănătate cam nevolnică, petrecea mare parte din vreme la Blidari, moşia dumneaei din cotul Vlaşcăi, grijindu-şi odraslele ce abia deprinseseră a păşi. În lipsă, clucerul îşi primea oaspeţii avîndu-l mereu la mîna dreaptă pe Ioniţă Fărcăşan, un găman gros în pîntece, cu limbă necruţătoare pusă pe rîs şi cleveteală. Se ştiau prieteni de cînd deschiseseră ochii şi în douăzeci şi patru de ani cît împlineau dumnealor – Ioniţă în moţul lui Cuptor, Negoescu spre capătul lui Brumar – doar săptămînile cuvenite nunţii clucerului îi despărţiseră. În zilele acelea boier Fărcăşan bezmeticise singur pe uliţele tîrgului, băuse mai cu spor în crîşmele ce ticseau mahalalele. Lipsea tocmai atunci şi logofătul Radu Andronic, al treilea tovarăş de petrecere, trimis cu slujbă domnească la muscali. Pui de cuc se simţise în zilele acelea Ioniţă Fărcăşan şi îşi amintea de ele cu cîrcel în inimă.

Acum însă, în odaia cea mare a clucerului, ticsită de boieri munteni, de greci, un conte leah, doi negustători din Florintia, statorniciţi în Bucureşti, un grămătic spaniol de la cancelaria regelui Carlos la Stambul şi un călător franţuz vătămat la ochi, boier Ioniţă Fărcăşan se simţea bucstru năravaş.

Oaspeţii tăifăsuiau prăvăliţi pe divane moi sau în picioare, după moda curţilor papistaşe, cu cupele de rachiu în mînă, ori rezemaţi de zidurile învelite în covoare de Ispahan, Ghiordez şi Tabriz.

Contele cercetase cu luare-aminte conacul valahului. Era orînduit ciudat, cu puzderie de odăi, dînd una într-alta, care la rîndul lor, făceau cerc altei încăperi. Iar în acea încăpere, o oaste de slujitori aşteptau poruncile stăpînului. De-afară semăna a cetate din pricina

zidurilor înalte, ştirbite de metereze, şi a porţilor grele cu înfloriturі de piatră şi fier. Grădina i se păruse contelui mare, şi cam sălbatică: valahii iubeau frumuseţea nestrunită a codrului. Odăile plăcut aromate de iasomic, mintă şi jaleş, risipite în văscioare de argint, străluceau de curăţenie. Mobilele se aflau amestecate: secretăraşe veneţiene, un scrin vienez, o mescioară turcească, lăzi braşoveneşti cu încuietori grele, sofale gemînd sub greutatea perinilor, jilţuri aurele, argintele, ori iscate din lemn de chiparos.

Privirea verde a lui Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, se oprise apoi la argintăria împrăştiată cu mare risipă în tot locul, candele, sfeşnice, cupe şi besactele, narghilele şi talgere, la icoanele cu sfinţi priponiţi în ferecături grele de aur. Chipurile bizantine ale osîndiţilor erau lipsite de vlagă, dar cucernicia tipărită în ochi şi buzele neprihănite glăsuiau multe despre mîinile iscusite ale meşterilor valahi.

Filip D'Antin simţi răsuflarea udă a lui Ioniţă Fărcăşan şi se răsuci cu zîmbet.

– Frumoase icoane...

– Da, făcu gămanul, rotindu-şi pîntecele spre tipsia cu băuturi.

Gîndurile boierului nu păşteau acum la cele sfinte. O dată în an, de şapte Ghenar[1], făcea dar bogat călugărilor de la Mănăstirea Comana. Avea atunci simţămîntul că a dat mîna cu Dumnezeu şi-şi lua rămas-bun de la El pînă la Cărindarul[1] următor.

– Domnia ta nu poftеşte o măsură de vinars? Arătă spre cupele umplute cu rachiu galben ca mierea, verde mintă, roşiatic, gros şi leneş ca răşina ori alburiu cum e pîcla în dimineţile de Brumărel, răstălmăcind: kirsh, rachiu de mărar, vinars de la Pireu, mastică de Chios, rachiu leşesc.

Franţuzul întinse mîna alene, prinzînd fără mare îndemn un pocal semănat cu flori de argint.

– Rachiul leşilor?! rîse înveselit Ioniţă Fărcăşan. Asta-i licoare pentru gîtlejuri tăbăcite, cu trecere printre...

Îşi înghiţi restul cuvintelor. Voise să spună că asemenea tărie o încearcă numai beţivanii cei îndărăpnici de la poalele tîrgului: lotrii, craii ifliii ai ulіţelor, oştenii fără polcovnic pripăşiţi pe pămîntul muntenesc.

---

[1] Vechi denumiri ale lunii ianuarie.

Franțuzul își muie buzele subțiri apoi înghiți o duşcă zdravănă. Boierul cercetă curios dacă nu se iveşte lacrimă în ochiul de mucegai, dar chipul contelui nu se clinti. Simți dintr-o dată că străinul țeapăn plop, cu obrajii ghilosiți ca ai muierilor, începe să-i placă.

– Beau rar vinars, zise contele, dar cînd o fac poftesc să-i simt arsura.

– Vorba aceasta să i-o spui, rogu-te, şi clucerului Negoescu. Dumnealui umblă cu nerozii muiereşti: vutci îndulcite, lichioruri, mastică. Dacă nu-şi găseşte minţile prăpădite sub papucul jupînesei, ajunge la şerbeturi şi salep. Bag de seamă cu osebită bucurie că ții piept la rachiu dîrz, conte! Să pofteşti dară a gusta holerca mea de la Piteşti. De ajuns un singur clondiraş să sară mortul de pe năsălie şi să iasă cîntînd la seceră.

Trase de poalele caftanului din canavăț cu chenar de zibelină. Era cumpărată de la Duma Chiur ciubaşa, blănar vestit de pe ulița mare, la fel de vestit ca Cimpoeşu şi Popeț. Li se dusese buhul dincolo de hotarele țării, iar mărfurile lor îndestulau prăvăliile din Stambul, Lipsca şi Viana. Tot de la Duma îşi luase şi clucerul Negoescu anteriul, căptuşit cu cacom, iar armăşelul Stroe binişul de nurci aurii.

Cei mai muchelefi boieri din tot tîrgul, ginerele Domnului, Iordache Creţulescu, şi logofătul Radu Andronic îşi porunceau blănurile aceluiaşi neguțător. Creţulescu iubea samurul, iar cu năravul logofătului pentru straiul alb, chiar şi pe vreme de iarnă, la care însoțea hermina ori vulpea rusească, bucureştenii se deprinseseră de mult...

Franțuzul îşi înfipse privirea verde în obrazul lui Ioniță Fărcăşan. Acesta cerceta cu neastîmpăr lacom talgerele depuse de slugi pe mescioarele cu cioburi din argint şi fildeş din preajma divanelor. Erau bucate menite să aţîțe pîntecele şi gîtlejul dînd mai pe urmă îndemn altora: cîrnați vîrtoşi, iuți şi pipărați, din dughenele bulgarilor gabroveni, somon afumat, marinată de cegă grecească şi stacoji, licurini, icre înecate în untdelemn de Mitilene şi zeamă de alămîie, măsline din Thessalia şi halva de la Adrianopole.

Filip D'Antin, cumpătat din fire şi cu silă de hulpavi, îşi mută privirea spre celălalt cotlon al încăperii. Sub un chilim de Idirne zăbovea gazda sindrofiei, clucerul Negoescu. Nu prea răsărit şi nici din cale afară de voinic, îşi flutura mînecile caftanului din catifea

vişinie, turnînd într-o carafă cu anason mastică de Corint. La brîu şi pe degete îi sclipeau agate de care nu se despărţea niciodată; aflase dintr-un calendar grecesc că asemenea piatră îi apără de vătămătură, deochi şi primejdie pe născuţii în luna lui Brumar. Sub nasul repezit în vînt îi creştea o mustaţă castanie, stufoasă şi pleoştită. Ochii blînzi cercetau cu veselie domoală chipurile neguţătorilor franţuzi, care nu cutezau să-i încerce rachiurile.

Contele de Saint-Lô îşi pipăi în clapca tunicii ceasornicul cu mirază, fără a-l scoate, La ospăţ e lipsit de cuviinţă să ţii seamă de scurgerea vremii. Gazda ar putea gîndi că n-a făcut de-ajuns pentru veselia oaspeţilor... Se simţea îngrijorat întrebîndu-se dacă lui von Blaremberg îi va trece prin minte să se abată la conacul clucerului, singurul cotlon din tîrg unde două iscoade se pot întîmpina fără a chema luarea-aminte.

Din păcate, pe baron nu agerimea minţii îl strica. Leopold îl păstra de hatîrul Henriettei, verişoara lui von Blaremberg şi ibovnică imperială. D'Antin se afla printre cei doi sau trei care o ştiau, căci Curtea habsburgică nu cunoştea îngăduinţa Versaillesului pentru asemenea isprăvi. Buzele contelui întinseră zîmbet de dispreţ. Împăratul Leopold, rege al Ungariei, arhiduce de Austria şi rege al Boemiei, era silit să îmbrace strai măsluit şi să se strecoare precum lotrii afară din palat spre a-şi întîlni ibovnica la celălalt capăt al Vianei. Potecile neîngăduite au totdeauna dulceaţă, dar şi preţ greu. În ultima vreme, se zvonea mult despre boala de inimă a principelui.

Simţi ochii iscoditori ai Fărcăşanului şi colţul gurii îi zvîcni de nemulţumire. Nu-i plăceau privirile aţintite. Începu să vorbească spre a-i abate gîndurile.

– Nu ţin minte să fi zărit în alt oraş din Evropa atîta belşug de drumeţi: greci, albanezi, bulgari, macedoneni, dalmaţi, veneţieni, nemţi şi cred că nu i-am înşirat pe toţi... Am văzut şi franţuji în tîrg şi nu lipsesc nici de la această petrecere. Parcă aş călători cu poştalionul.

Surîse şi Ioniţă Fărcăşan avu simţămîntul că franţuzul s-a cocoţat dintr-o dată în creştetul Caraimanului. Îi strecură căutătură şireată şi începu să rîdă.

– Cînd omul vede că-i adoarme norocul, îşi bucşeşte traista şi se porneşte la drum, căci vorba aceea, de-ar fi un singur milog, toţi cu zahăr l-ar hrăni. Popas face unde găseşte fagure cu miere

şi tot acolo îşi întocmeşte bordei. Domnia ta ai pomenit şapte-opt seminţii, mai adaugă ovrei, armeni, turci, sîrbi. În Ţara Românească traiul e blînd, neguţătoria şi meşteşugurile cu cîştig, căci nu purtăm hram de paşalîc, bărbaţii sînt lumeţi, muierile chipeşe, iar vinul atît de dulce că pînă şi sfinţii au nasurile roşii.

O slugă nepricepută îi reteză vorbele scăpînd cu zgomot mare un taler de argint. Într-aceeaşi clipă, mîna franţuzului zvîcni singură spre stiletul aflat la cingătoare. Boierul, cu ochii subţiaţi, îşi muşcă mustaţa. Străinul era bărbat primejdios. Cînd mîna îi scapă pe jungher din orice nimic, înseamnă că ciubotele îţi bat cărări poticnite, în fereala lunii şi alăturea cu drumul.

Înghiţi două vutci la iuţeală apoi îşi uită gîndul. În curte se ivise caleaşca imperială a lui von Blaremberg.

* * *

Milogul orb strecură milosîrdia tîrgoveţilor în chimir şi porni cercetînd drumul prin ochii toiagului. Mare ar fi fost mirarea ulităricilor văzîndu-i umbletul în tinda plină de bodroanţe şi saci a negustorului de cofeturi, fără să se împiedice. Terfegosul ciocăni într-o uşă, după anume semn, şi primind învoială intră. Era o încăpere de taină rînduită, după pilda altora, în magherniţele neguţătorilor din Tîrgul de Sus, al căror rost nu-l cunoşteau decît iscoadele aflate în slujba Măriei Sale. Într-un ungher ferit de bătaia luminărilor se afla făptura nedesluşită a stolnicului Constantin Cantacuzino.

– Veste?

– Baronul neamţ a poposit în ograda clucerului Negoescu.

Pe chipul bătrînului se aşternu ceaţa unui zîmbet.

* * *

Inima gămanului tresări de mulţumire. Neamţul ducea la băutură, se înnădise mai cu seamă la tămîiosul de Drăgăşani şi pesemne, spre a-i mai simţi o dată pişcătura, îşi zăbovise plecarea. Îi ieşi în întîmpinare dimpreună cu Negoescu.

Contele răsuflă adînc mîngîindu-şi bastonaşul de abanos zugrăvit cu aur. Endrişaimii dintr-o glastră de aramă ţeseau aromă grea. D'Antin rupse cîteva petale şi le strivi în palmele moi. În urma sa se ivise risipind zîmbete şi cuvinte neînţelese un valah

cilibiu, cu umeri uriaşi, în strai alb. Părea prieten cu toţi, munteni şi venetici. Încruntătură aspră despică fruntea lui D'Antin. Deşi nu poposise nici o clipă asupra lui, privirea neagră a logofătului Andronic nu-i plăcea.

O clipită de răgaz nu-i lăsară boierii lui von Blaremberg. Îl înghesuiau cu vutcile – trebuia să deşerte cîte o cupă din drag pentru fiecare – şi de la o vreme, deşi îl ştia băutor încercat, franţuzului îi fu teamă să nu apuce purceaua de coadă.

Armăşelul Creţu, bărbat bălan cu o malotea de vidră pe umeri, îi luase bastonaşul, zugrăvit deopotrivă cu al contelui şi-l răsucea cu mirare. Ca bîtă, era cam firav, goneai cu el cel mult două-trei potăi mititele, iar la alt rost pe armăşel nu-l tăia capul. Ioniţă Fărcăşan îl trăsese pe logofăt într-un ungher şi-i şoptea ceva de zor la urechi împungîndu-l cu pîntecele ţuguiat. Contele de Saint-Lô avu vreme să-l privească cu luare-aminte. Andronic era cu adevărat chipeş şi cînd rîdea, faţa prindea o lumină a cărei putere doar muierile o simt. Cele crude deschid gura orbite şi fără răsuflet, cele coapte o tem – căci orice mamă ştie că ginerele bun are gheb şi ochi crucişi – cele ostenite de vîrstă clatină din cap căutînd cu anume zîmbet şi anume privire peste ani.

În horbota revărsată din vesta argintie sclipeau diamanticale de preţ. O perlă mare, parcă atunci smulsă din inima scoicii, sclipea rozalb dulce la degetul cel mic. Curios să afle hramul valahului, franţuzul făcu doi paşi înainte amestecîndu-se printre oaspeţi. Abia cînd întoarse spatele, logofătul îşi îngădui să-l privească. Ioniţă nu-i da răgaz, trăgîndu-l de mînecă.

– Nu-s beat, Andronic, poţi să-mi faci încredinţare. Abia am deşertat zece vutci şi acelea sălcii, căci Negoescu de cînd s-a subţiat la gust îţi pune dinainte licori numai bune să ţi se lehămeţească de zile. Ascultă la moşu'! Chiorul e tîlhar de drumul mare. I-am zis şi clucerului să fie cu băgare de seamă la bodroanţe. Cît întorci capul, ăsta îţi sperie un sfeşnic, o cupă ori te miri ce.

Logofătul asculta cu o singură ureche fără a-l lua prea mult în seamă. Gămanul nu era netot, simţise ceva, dar cum nu-şi bătea capul cu împărăţiile, căci el unul nu tînjea după slujba lui Vodă, mintea nu-l ducea mai încolo de furtişaguri mărunte.

– Dacă-l cercetăm, o ținea boier Fărcășan pe-a dumnealui, pun rămășag că-i și găsim cîte ceva prin berneveci. Un ghiul, vreo pafta...

– Sau un armăsar nărăvaș! Las-o baltă, Ioniță, și fii cu luare-aminte să nu te audă cineva. Vodă nu vrea zarvă cu străinii.

– Cum ți-e pofta, logofete, dar să nu spui la urmă că nu ți-am vîrît degetele în ochi.

Se răsuci și o apucă întins spre tipsia cu vutci. Andronic se uită la neamț. Von Blaremberg n-avea agerimea chiorului, ducea cam des cupa la buze și tot cam prea des căuta cu neastîmpăr și tulburare spre D'Antin. Acesta, întorcîndu-și spatele nepăsător, tăifăsuia cu negustătorii venețieni. Logofătul se întreba cum avea să se apropie de baron, astupînd ochii oaspeților. Se îndreptă alene spre fereastră. Un cocoș văduv își cercă glasul apoi amuți.

Slugi tăcute începură a strînge tipsiile cu sărături și pocalele goale, așteptînd poruncă nouă. Radu Andronic simți privirea ațintită a chiorului și luă hotărîre iute. Avea să se vîre muscă în ochiul cel bîhlos al franțuzului. Zîmbind se apropie de venețienii ce țineau giuvaiergerie pe Podul Mogoșoaiei și le făcu închinăciune. Negustătorii se grăbiră să-i deslușească lui D'Antin hramul logofătului. Chipul contelui rămase de piatră. De Radu Andronic auzise de mult. Cunoștea numele tuturor iscoadelor de seamă ale cancelariilor evropene: Wladzo al leșilor, Maliavin al țarului Petru, Rutherford al Annei Stuart, Felipe cel Gras al Siciliei, prusacul Siegbahn... Omul Brîncoveanului se afla printre cei mai primejdioși.

Franțuzul își pipăi grimeaua neagră aplecînd capul. Mireasmă tare de ambră și mosc însoți mîna molatică. Chibzui dacă întîmplarea ori porunca lui Vodă le încrucișa drumurile. O iscoadă obișnuită nu i s-ar fi înfățișat cu dinadinsul, ar fi căutat prilej care să nu sară în ochi. Așa își dăscălea D'Antin ucenicii. Pesemne însă că valahul deprinsese meșteșugul în bucoavnă cu alte buchii. Îi pomenise întîia oară despre el Felipe cel Gras, la Padova... În pergamentele tainice ale contelui, din castelul său de pe Vire, se ivise astfel un nume nou:

...Radu Andronic, valah, douăzeci-douăzeci și cinci de ani, foarte chipeș, novac, păr și ochi păcurii. Slujitor credincios al principelui Brancovan, cu rang de logofăt. Ager, spadă iscusită, mînuiește la fel de dibaci stiletul și lațul. Nu poate fi răpus

pieptiş, peste putinţă a fi cumpărat. Grăieşte toscana, franceza, nemţeasca şi otomana. Ucenicia şi-a făcut-o în Cancelaria Neagră a stolnicului Cantacuzino. Spre a-l răzbi, trebuie ademenit prin vicleşug ori muieri...

La înşiruirile lui Felipe, contele de Saint-Lô adăugise cu tuş roşu: *Primejdios.*

Logofătul încerca să descîlcească privirea ochiului putred fără să aibă habar de pergamentele franţuzului. Contele nu se lăsa citit.

Zvon de gîlceavă întoarse capetele tuturor. Negoescu şi Ioniţă Fărcăşan se certau pe oaspeţi. Gămanul împungea după obicei cu pîntecele, clucerul da din mîini şi mustaţa castanie îi tresălta mînioasă. Scăpînd din strînsoarea burdihanului, clucerul se avîntă spre logofăt.

– Ăsta s-a smintit de tot! Auzi, bre, Andronic, îmi scoate oamenii din casă să-i ducă la el, la conac. Ai mai pomenit asemenea ispravă?!

Fărcăşan îl ajunse din urmă clătinîndu-se pe picioarele scurte.

– Şi adică de ce nu? Unde-i sminteala?!

– N-ai decît să-i pofteşti în altă zi.

– Ce-ţi veni, Ioniţă? întrebă logofătul rîzînd. Prea băut nu te arăţi...

– Păi cum să mă îmbăt, omule? Cu ce? Cu zeama clucerului? Ascultă, logofete, tu, spre deosebire de Negoescu, pricepi degrabă. Mîine neamţul încalecă. Nu-i păcat de Dumnezeu să-l lăsăm nevătămat? Hai dară să-i dovedim noi un ospăţ cum n-a pomenit el la şleahticii ceia deşiraţi ai lui Leopold.

– Şleahticii-s leşi, Ioniţă, zîmbi Andronic.

– Domnul cu ei! Asta voiam să spun. Am gustat sărătura şi vudcile Negoescului, luăm prînzul cel bun la mine, îi tragem către chindie un miel haiducesc la călugării de la Comana, mergem să ne trezim la crîşma Rădiţei cu pelin şi moare de varză, iar după aceea...

– Îl scoţi pe neamţ din Valahia cu ciubotele înainte.

– Fugi, bre, ăsta ţine vîrtos la băutură, juri că-i alambic. Nu fi îndărăpnic, Grigoriţă, o îndulci prinzînd umerii clucerului. Ştii că moşu' te învaţă numai faptele cele bune.

Oaspeții rîdeau. Veneţienii statorniciţi în Bucureşti tălmăceau vorbele gămanului celorlalţi străini. Le sclipeau ochii... Ar fi vrut să-l urmeze pe Fărcăşan, petrecerile valahilor nu-şi aflau perechea, dar nu puteau s-o arate pe faţă gazdei. O frîntură de clipă baronul întîmpină privirea franţuzului. Chiorul abia coborî capul. Logofătul pricepu că oricît aveau să se mai tocmească, Ioniţă Fărcăşan izbîndise.

* * *

Iscoada se aplecă adînc dinaintea stolnicului Constantin Cantacuzino şi ieşi. Bătrînul îşi desprinse o clipă ochii de la flacăra lumînărilor, cercetînd umbra.

Aştepta.

* * *

Pe Podul Mogoşoaiei, ochi în ochi cu Mănăstirea Sărindar, se ităa dintr-o văiugă nălbită de mixandre şi calomfir acoperişul guguiat al casei lui Ioniţă Fărcăşan[1]. Împresurat de un pridvor cu ocniţe unde înfloreau în oale mari de piatră măghiranul, mirtul şi moartea-purceluşului, conacul fusese alcătuit fără prea mare sinchiseală pentru desfătarea privitorului. Atît părintele său, boier Zaharia, cît şi dumnealui, Ioniţă, ţineau cu cerbicie la ceea ce supuşii Stuartului numeau *confort*. Ioniţă şi tată-său vorbeau despre trai dulce şi rîdeau pe faţă de mofturile lui Negoescu, ale vornicesei Leurdeanu şi ale altor zăluzi, puţini la număr, care se spurcaseră la gusturile nemţilor. Lemnărie papistaşă, pupitre veneţiene, bahut-uri, scăunele poleite şi altele asemenea nu se pomeneau în conacul Fărcăşenilor.

În odăile numeroase şi încăpătoare se aflau divane moi şi adînci, cîteva sofrale pentru a putea lepăda un minut de ceas luleaua ori cupa, covoare de Brussa, Smirna şi Damasc, o policioară cum puteai întîlni în fiece conac boieresc, doldora de oale frînceşti, pahare domneşti şi zarfuri talieneşti, dar mai cu seamă merinde ce-ar fi îngăduit stăpînilor şi slujitorimii să nu treacă pragul porţilor din postul Crăciunului pînă la Duminica Tomei.

[1] Locul unde se află azi Romarta Copiilor.

Icoane ţineau atîtea cît să nu-i afurisească părintele Ştefanache, cînd venea cu botezul, deşi cu sfinţii se aveau bine. Pînă a nu-şi lepăda potcoavele fulgerat de dambla într-un chef de nouă zile, boier Zaharia – un mal de bărbat ce trăgea o sută zece ocale moldoveneşti – şi fecioru-su cinsteau împreună închinînd cupa dinaintea icoanelor...

Beciurile Fărcăşenilor, adînci şi boltite, nu erau întrecute decît de cele domneşti. Vinul tras în carafe şi-apoi turnat cu dichis lăsa brumă pe pereţii de argint ai pocalelor. Cuhniile nu se aflau peste drum, după obicei, ci tot în conac, căci boierilor le plăcea orînduiala negreşită a bucatelor care să sosească fierbinţi de-ţi sminteau gîtlejul şi fără zăbavă, nelăsînd pîntecele să lăcrămeze între feluri. Ghimirliile a o sută douăzeci de slujitori încolăceau casa. Către faptul zilei, mişuna în curţile Fărcăşenilor atîta gloată încît te puteai crede în bazarul din mahalaua Scorţarului.

„Cocoaţă o cruce în vîrful conacului şi juri că-i han cu mănăstire", rîdea clucerul Negoescu.

Ioniţă îşi sălta umerii învăluiţi în halat subţire de caşmir. Fiece slugă îşi avea rostul său bine statornicit: vătaf de ogradă, camardineri, sofragiu, bucătarul pentru masa boierească şi un altul pentru a slujitorimii, ţigăncile cusătorese ce grijeau de albituri, rîndaşii, chelăreasa, pitarul cu ajutoarele sale, surugiii, spălătoriţele, argaţii de curte şi grădină, opt găinăriţe, grădinarul, puşcaşul care grijea de vînat pentru masa boierească şi încă mulţi a căror trebuinţă doar stăpînul o ştia.

Fărcăşan se călătorise şi el. Dintîi, pentru a nu se lăsa mai prejos de Radu Andronic, dar mai cu seamă spre a nu-l lepăda de izbelişte printre vrăjmaşi pe Negoescu. La şcolile din Padua şi Veneţia dăduse cuviincios ziua bună dascălilor şi răsucindu-se repejor pe călcîie îşi văzuse de drum. Ale lor bucoavnele şi pergamentele pentru care se cheltuiseră ocale de cerneală, ale dumnealui uliţa, văzduhul cu ciocîrlii, pasul slobod şi crîşmele. Deprinsese două-trei limbi şi numele tuturor licorilor măsurate cu balerca ori cupa, de la un hat la altul al Evropei.

Pe Ioniţă, lumeţ şi plin de voie bună, îl îndrăgea tot tîrgul: slugi, prieteni, neguţătorii cu dever – precum fraţii Petru şi Ghioca Cupeţul din Uliţa Mare şi Luca Fărămiţă, de lîngă Sfîntul Nicolae ot Şelari şi alţii, mulţi, cu prăvălii mărunte – crîşmăriţele

şi bătuţii de Dumnezeu din Podul Calicilor. Însuşi ochiul lui Vodă poposea asupra lui cu zîmbet.

De aceea cînd ograda se umplu pe neaşteptate de musafirlîc, slujitorii săriră să-i împlinească poruncile cu un sîrg ce-ar fi uimit-o de-a binelea pe jupîneasa Irina Andronic. Deşi cîrtitoare, căci sluga dezmierdată te pune s-o cauţi de păduchi, robace, şi cu gîrbaciul mereu la îndemînă, n-ar fi izbutit în veac atîta destoinicie la curţile dumneaei. Cît ai azvîrli securea se iviră zăplaz dimprejurul mesei făclioarele aprinse, trestica şi iedera înflorită, apoi pe ştergare cu bibiluri şi sangulii, clondire pline, aburite cu tămîioasă de Cernăteşti, pelinul rumenit şi vinul chihlimbariu de Tenedos, marinata de borbuni şi icrele negre de Taigan, spre a lăsa răgaz celorlalte bucate să se înfierbînte.

Armăşelul Stroe, agăţat de pulpana lui Radu Andronic, vorovea în pustiu despre vorniceasa lui Stroe Leurdeanu. Logofătul urmărea îngrijat mişcările chiorului şi ale lui von Blaremberg. Se arătau cu desăvîrşire nepăsători. Purceseră spre Ioniţă în rădvane deosebite, şi nu dădeau semne că ar pofti să se apropie.

Petrecerea prinsese spor. Neamţul, împăunat de cinstea ce i-o dăruiau boierii valahi şi băut binişor, închina cu toţi aducînd laudă peste măsură la tot ce vedea.

Filip D'Antin tăifăsuia cu veneţienii. Li se alăturase şi un cărturar din Salonic, astrolog cu faimă, aflat în drum spre Paris. Contelui i se părea ciudat ca omuleţul înveşmîntat în straie proaste, mirosind a camfor şi şoareci, cu ţeastă pleşuvă, îngălbenită la flacăra lumînărilor, să-i vorbească aici, în conacul unui senior valah, despre *Reflecţiile* lui Pascal, despre *Epistola* lui La Fontaine închinată lui Huet, episcop de Avranches, despre salonul contesei de La Suze şi cel al lui Ninon de Lenclos. Ai fi zis că a părăsit ieri Franţa. Din bîiguiala grămădită puhoi pe buzele sărace, era lesne de înţeles că grecul cerşetorea cuvînt scris ce i-ar fi îngăduit să pătrundă în casele de seamă ale Parisului.

Privirea verde şi o dată cu ea gîndul se răsuciră spre Radu Andronic. Capul şi umerii largi se desluşeau cu cîteva palme deasupra celorlalţi. Îşi îndesa ciubucul de antep cu tutun auriu, rîzînd de cele ce-i povestea un boier tînăr. Vorbeau despre muieri, bineînţeles. Ciudaţi şi valahii... La petrecerile lor nu calcă picior

de femeie, benchetuiesc ca de frica apocalipsului, se închină padişahului, şi fac cu ochiul lui Leopold, ţarului şi chiar lui Ludovic.

Logofătul părea venit în petrecere, nici o clipă nu-i citise luarea-aminte a iscoadei pe care el o cunoştea bine. Ochii negri alunecau cu nepăsare, aproape fără cuviinţă, asupra baronului şi a lui însuşi.

Nemulţumit, contele de Saint-Lô deschise tabachera emailată cu dichisuri de aur alb. Nu credea în potrivelile întîmplării. Faptele trăiesc totdeauna o înlănţuire a lor, e un adevăr pe care uneltitorul nu trebuie să-l uite dacă vrea să-şi păstreze capul. De aceea, cu greu îşi putea închipui că Radu Andronic, cea mai primejdioasă iscoadă a Brîncoveanului, rodul dospit cu migală în Cancelaria Neagră a stolnicului Cantacuzino – ucenicia, îi şoptise Felipe cel Gras, şi-o începuse înainte de a fi împlinit 15 ani – se afla aici fără gînd doselnic.

Ornicul de la Curtea Veche vesti tîrgoveţilor şase ceasuri. Înserarea începuse a-şi lepăda levănţica şi la ferestrele lui Ioniţă Fărcăşan. În odaie se statornicise lumină albastră. Flacăra ghiordezului de pe peretele cel mare se stinse, începură a tremura umbre pe chipurile sfinţilor ţintuiţi în icoane. Ioniţă bătu scurt din palme şi două slugi se iviră cu făclii aprinse. Cînd toate lumînările din sfeşnice prinseră viaţă, valahii se ridicară de pe sofale şi făcîndu-şi închinăciune adîncă îşi dădură bineţe unul altuia după datină:

– Seară bună, logofete.

– Seară bună, clucere.

– Bună seara, Fărcăşene...

Străinii le urmară pilda. Grecul, care nu cunoştea rînduiala, îşi îmbumbă giubeaua spre hazul nespus al oaspeţilor, chibzuind că valahii îşi curmă zaiafeturile pe neaşteptate, o dată cu căderea nopţii.

Cînd veselia osteni, braţul Fărcăşanului prinse umerii lui D'Antin. Îşi uitase prepuielile, ori poate gîndea că franţuzul nu poate ascunde în hăinuţa strîmtă de catifea icoana Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, căci bodroanţe mărunte, mofturi de-ale clucerului, gămanul nu păstra. Îl îmbie spre mescioarele năpădite de bucate calde. Valahii şi străinii îşi puseră pîntecele în slujba castronului de aramă, cu ciorbă de ştiucă fiartă în zeamă de varză, hrean şi usturoi.

– Ştiuca, îi explică Ioniţă grecului, o mănînci din văscior de cupru, godacul pe talger de lemn frecat cu cimbru, pelinul îl bei din oală de lut, vinul de Periş din pocal de argint, minta napolitană din cupă de Bohemia, iar cafeaua de seară din filigean să-i simtă degetele căldura. Numai aşa chemi somnul să poposească în crivat. Prinde învăţătură, Kir Hristodulo, şi spor îmbelşugat trupului vei aduce!

Grecul, chinuit de beteşuguri la vintre şi osîndit la post îndelungat, privi cu silă galbenă risipa de merinde. Nu-l ademeneau mai mult nici crapii ghiftuiţi cu stafide, coconare şi ficăţei de pasăre mărunţiţi în tigaie, nici mihalţii şi păstrăvii rasol, iahniile şi plachiile cu adaos de alămîie, şi măsline, şi dafin, străchinioarele cu fudulii de berbec înfrînte în arpagic, usturoi şi ienibahar, curcanii, claponii, limbile afumate cu adaos de castane şi mere creţeşti, opărite în cuptor şi stinse cu anason de Chios.

Fărcăşanului îi plăceau bucatele cu cheltuială, iar slugile de la bucătărie se aflau în aleasă preţuire. Un ceas tăifăsuia Ioniţă în fiece dimineaţă cu căpetenia bucătarilor, care primea simbrie treizeci de galbeni pe an, cît un grămătic cu deprindere de la cancelaria domnească. Ioniţă se făcea oricui voia să-l asculte că-l ademenise pe Gireau, franţuzul de la cuhniile Brîncoveanului, cu un armăsar persan spre a-i încredinţa orînduiala cărnii şi a mirodeniilor pentru o mîncare aleasă ce se chema potîrniche gasconă. Acea mîncare se afla acum pe sofraua din mijlocul odăii, dezmierdată de ochii lăcrămoşi ai oaspeţilor. Fărcăşan, fericit peste măsură, îi urmări cu dragoste de părinte cum îşi clătesc mîinile în văscioarele cu apă de roze pentru a şi le înfige vîrtos în plămada aromată de cărnuri şi aluat. Taina avea să şi-o răsufle nepoţilor, cu vraciul la căpătîi şi nasul vidmei lipit de fereşti. Potîrnichile – numai cele roşii – ostenite la foc pripit în vin alb, după ce se frăgeziseră cale de-o săptămînă în oţet armenesc şi scorţişoară, veneau în straturi peste claponii îndopaţi cu miere. Pesmetul cu smîntînă şi gălbenuş de ou întocmea pojghiţă arămie. Scoteai apoi oala din vatră, o răsturnai pe talger de piatră, acopereai cu carapace de cositor să năduşească bine în bătaia vîntului şi numai după aceea îngăduiai oaspeţilor să se înfrupte.

Turcul, dacă preţuieşte ce-i pui dinainte, îşi linge degetele şi rîgîie. Ioniţă se mulţumea cu destoinicia oaspeţilor. Degetele cărau

grăbite la gură, se auzeau doar suspine şi bumbii de la mîneci ce loveau în truda lor măsuţele din teck şi santal. Înghiţea neamţul ca pentru nouă pîntece, catadicsea să se înfrupte şi franţuzul ţanţoş.

Logofătul părăsi sofaua îndreptîndu-se alene spre tipsia cu vutci. Se opri în dreptul ocniţei astupate de perdea groasă din catifea, îndărătul căreia Ioniţă păstra straiele de iarnă, blănurile şi cizmele ruseşti, covoarele de lînă cărora la mijloc de Mărţişor ori început de Prier le luau locul cele de mătase şi caşmir. Înăbuşit de levănţică, cimbru şi sulcină, Ilie Machidon îşi ţinea gura şi nasul astupate cu o maramă. La privirea strecurată de logofăt clătină capul. Chiorul şi baronul neamţ nu luaseră încă înţelegere.

* * *

– Nici un semn, doamne! răspunse stolnicul Cantacuzino privirii lui Vodă.

Degetele Brîncoveanului dezmierdau găvanul ciubucului, darul marelui vizir. Ochii i se răsuciră spre vopseaua amurgului iţită la ferești. Se aflau în spătăria mică, numită „cu stele" deoarece avea zugrăviţi luceferi pe pereţi, rînduită departe de joaca coconilor pentru ceasurile de cumpănă cînd Măria Sa scotocea cărările gîndului. În asemenea ceasuri, Vodă îşi lepăda semnele domniei şi marea sa dragoste pentru diamanticale, purtînd strai uşor de atlas. O candelă de sticlă sinilie ardea fără odihnă sub icoana Sfîntului Ioan cel Mare luminînd tulbure bagdadia zugrăvită cu flori. Deasupra meselor desluşeai vase de Bohemia şi Olanda, toate într-o culoare, pe dalele de marmură se aflau aşternute covoare de Damasc.

– Încă nădăjduiesc? întrebă Vodă cercetînd cerul vînăt.

– Contele de Saint-Lô se dovedeşte hîrşit în viclenii, spuse stolnicul. Am încredinţarea că pînă la urmă va născoci ceva ca să-şi lepede veştile în mîna neamţului.

* * *

Curţile Fărcăşanului vuiau de atîta larmă. La ferestrele deschise se vedeau boierii, preumblîndu-se de colo-colo cu pocalele în mînă, slugile mişunînd sprintene şi mute, spre a fi de folos fără a stingheri oaspeţii, mîini ce trudeau harnice pe o palmă de loc de la blid la gură. Dar mai cu seamă se vîntura anteriul cel

vînăt al clucerului Negoescu, căci se socotea în conacul lui Ioniță gazdă de-a doua.

Ilie Machidon, rezemat de ulucile gardului, veselit straşnic de atîta tevatură, se întreba oare ce-o fi îndesînd acum clucerul în urechile franţuzului. D'Antin, rezemat cu şalele de fereastră, dădea din cap, cîrnind nasul în toate felurile spre a-l feri de răsuflarea Negoescului. Acesta însă se ţinea scai, i se îndesa peste pîntece şi Machidon începu să rîdă.

Zgomote firatice, iscate în umbra castanului de lîngă poartă, îi chemară privirea. Desluşi în bătaia lunii un băietan subţire care-şi potrivi săgeata în arc şi o îndreptă spre spinarea contelui.

Ilie Machidon se tupilă pisiceşte pe lîngă uluci, apoi, dintr-un salt, cetlui în căuşul palmei mîna gata să zădărnicească truda stolnicului Cantacuzino.

Băietanul prinse a se zbate zghihuit de diavol. Din pricina zbuciumului îşi pierdu pălăria. Plete păcurii năpădiră straiul întunecat.

– Cristoase! E muiere! se minună slujitorul.

N-avu vreme să-şi macine buimăceala căci simţi dinţii fetei înfigîndu-i-se în mînă. Şuieră scurt, în anume fel, şi logofătul se ivi cuprins de grijă.

– Ce se petrece, Machidoane?!

Cerceta fără a-şi ascunde mirarea făptura Tofanei.

– Iacă, desluşi ţăranul, sălbăticiunea aceasta a vrut să-l mîntuie pe franţuz bortindu-l cu săgeata. Nu i-am îngăduit să-şi ia asemenea păcat pe suflet şi, drept mulţămită, mi-a muşcat mîna pînă la os. Rămîne s-o judeci domnia ta.

Radu Andronic prinse braţul jupîniţei şi-i porunci slujitorului:

– Ţine franţuzul în priviri! Să nu-ţi scape răsuflare!

Tofana cerca să-l izbească cu botforii, se zbătea îndrăcit.

– Las-o, logofete!

Radu Andronic întoarse capul mirat. Îl vedea dintîia oară pe feciorul popii din Sînzieni şi se întreba cu uimire de unde-i cunoaşte hramul.

Ioan Singuru căută ochii jupîniţei.

– Alungă spaima, Tofană! Boier Radu Andronic nu ne va pricinui neajunsuri.

Logofătul slobozi zîmbind braţul fetei.

– Ai bunătatea să-mi desluşeşti cine sînteţi şi ce căutaţi în curţile Fărcăşanului?

Cerceta jupîniţa cu coada ochiului. Era frumoasă şi, judecînd după bărbia ridicată cu trufie, părea de neam. Îşi aduna furioasă Bistriţă pletele, potrivindu-le pe o singură parte a grumazului. Radu Andronic cercă să desluşească semnele herbului săpat pe ghiul, dar fata duse degrabă mîna la spate.

„Ciudat! chibzui boierul, asemenea făptură umblă slobodă în puterea nopţii avînd drept tovarăş un arc şi un băietan lipsit de vlagă."

– Sîntem români din Transilvania, logofete. Fapta jupîniţei, dacă domnia ta îngăduie să-i spun, nu-i fără de lege, ci dreapta judecată care se cuvine unui ticălos. Acest D'Antin l-a răpus pe părintele Cristea Mureşan din Alba Iulia.

– Pentru care pricină?

Întrebase cercetînd căutătura fetei. Tofana îşi răsuci capul, semn că nu catadicseşte să-i răspundă. O făcu Ioan Singuru:

– Pricina îşi află izvorul în diploma lui Leopold, lepădată acum un an, care îndeamnă românii să treacă la credinţa papistaşilor. Părintele Cristea ostenea vîrtos să lumineze oamenii, că gîndul nemţilor ascunde primejdie mare. Într-o noapte, l-a ajuns din urmă jungherul franţuzului. Bărbaţii noştri au răpus şase cai gonind pe urmele ticălosului. Răsuflă adînc: A scăpat.

Radu Andronic îl căută în luminile ochilor.

– Prepuiţi, dară, că D'Antin s-ar afla în slujba Vianei?

– Trup şi suflet, logofete! Jupîniţa Tofana l-a văzut în tovărăşia misionarului Carol Neurautter pe uliţele Veneţiei, eu i-am zărit la Padua. Iar acel misionar urgiseşte astăzi întreaga suflare a românilor din Transilvania. Află de asemenea că chiorul a colindat vreme îndelungată ţinuturile noastre, dovedind sîrg de cunoaştere pentru mărturiile rămase de la strămoşi. Misionarul neamţ bate azi aceleaşi cărări stîrnind neliniştea curuţilor.

Radu Andronic ar fi poftit să afle ce căuta jupîniţa în oraşul dogilor, dar muţenia încăpăţînată se citea lesne pe chipul fetei. Se răsuci spre Singuru.

– Nu mi-ai spus de unde mă cunoşti.

– Umblînd pe urmele franţuzului, am băgat de seamă că-i mai ţine cineva umbra. În Tîrgul de Sus, un neguţător armean

ți-a dat binețe adăugînd urări de sănătate boierului Costache Andronic...

– Și că mă aflu în slujba Măriei Sale tot de la armean ai înțeles?

Chipul lui Ioan Singuru se lumină a zîmbet.

– Se povestesc multe isprăvi săvîrșite de anume logofăt al Brîncoveanului...

– Numele domniei tale!

– Ioan Singuru, feciorul preotului Ștefan din Sînzieni.

– Și jupînița?

Singuru se uită repede la Tofana și își plecă ochii îngînînd cu sfială:

– Să nu-ți fie cu supărare, boierule, dar nu mi-e îngăduit să-ți spun.

– Iar dumneaei, din cîte bag de seamă, rîse Radu Andronic, n-are limbă. Ferice de cel care o va duce în fața altarului.

Jupînița îl fulgeră cu privirea, se răsuci pe călcîie și pieri în noapte. Zgomot harnic de copite se iscă curînd în umbra ulucilor. Logofătul clătină din cap.

– Vai de vieţișoara bietului creștin! Își alungă rîsul. Uite care e istoria, jupîne Singuru! Era cît pe-aci să săvîrșiți neasemuită neghiobie. Filip D'Antin își merită cu prisosință moartea, dar anume dedesubturi politicești cer să-l îngăduiți o vreme. Spune, rogu-te, jupîniței și oamenilor voștri că de sfîrșitul ticălosului ne-om îngriji noi. În ceasul cînd voi aduce dovezi că s-a vîndut nemților, îl puteți socoti descăpățînat.

* * *

La zece ceasuri, în chiotele surugiilor și ale țiganilor masalagii ce prinseseră inimă deșertînd două balerci de rachiu din pivnița Fărcășanului, rădvanele retezau Bucureștii de-a curmezișul. Stricară odihna tîrgoveților din mahalaua Sfinții Apostoli și, trecînd pe dinaintea caselor Andronic, apucară Calea Craiovei.

Mănăstirea de călugări Comana, împresurată de livezi și vii, se afla la două poște mînînd spre Sinteşti. Vrînd să alunge posăceala nopții, Ioniță începu octoihul și anume cîntările cuvenite zilei de luni, gîndind să săvîrșească săptămîna pînă în pragul Comanei. Îl ajutau vîrtos din celelalte rădvane boier Stroe, clu-

cerul, armăşelul Creţu şi încă vreo cîţiva, căci canonul cerea opt glasuri. Asmuţiră în cale cîinii şi cocoşii, încurcîndu-le ceasurile.

Trezită, noaptea cerceta chefliii cu un ochi mare, făţuit în aramă. Umbletul boierilor alunga miresmele de sulcină şi floare de mălin, şi ţarină năduşită sub răsuflarea somnului, colbul astîmpărat se mînia sub bătaia copitelor. Ici-colo, cîte o ghimirlie oarbă dormea somn ţeapăn sub streaşină de întuneric.

Caii lui Ioniţă Fărcăşan la rădvanul din frunte cunoşteau drumul, goneau spre mănăstire fără călăuza hăţului. Ilie Machidon strecură cu meşteşug careta după caleaşca imperială a lui von Blaremberg şi chervanul clucerului unde Filip D'Antin îşi rumega nemulţumirea. De aproape nouă ceasuri aştepta să se cherchelească valahii spre a se putea apropia de baron, dar semnele nu lăsau loc nădejdii. Proaspeţi ca roua, boierii pămînteni mînau vijelie spre mănăstire, căinînd suspinele pîntecelui aţîţat de drum.

– Ţi-e somn, Machidoane? întrebă logofătul, prinzîndu-i căscatul.

– Învăţătura dobîndită în noaptea aiasta mi-a alungat de mult gîndul de odihnă.

– Şi ce învăţătură ai dobîndit?

– Apoi nu degeaba umblă vorba printre domniile voastre că noi, ţăranii, sîntem tare proşti. Ne culcăm o dată cu găinile şi la primul cîntat al cocoşului am şi vîrît plugul în ţarină. Pesemne că bucatele pămîntului cresc fără să asuzi, se aşează singure în cămări şi nu aşteaptă decît bunăvoinţa gurii, altminteri n-ar prăpădi boierii sfînta noapte...

Andronic asculta cu o singură ureche privind spre rădvanul lui Negoescu. Se lăsase întrecut de armăşel şi logofătul chibzui că altă iscoadă l-ar fi asmuţit pe clucer în joacă de petrecăreţi să dea bici cailor spre a le trece tuturor dinainte. Franţuzul ar fi avut prilej în zavera goanei şi oblăduit de negură să-i strecoare cuvînt ori altceva lui Blaremberg. Dar pesemne socotelile franţuzului îl sileau să caute altă împrejurare.

– Comana nu-i departe.

– Asta-i bine, spuse slujitorul, căci mare nerăbdare citesc pe chipurile dumncalor să ajungă fără pui de zăbavă. Se vede treaba că dorul de schimnicie amarnic îi munceşte. Amărăluţă viaţă cînd nu-ţi mai prieşte aşternutul de acasă şi baţi năuc drumurile.

– Teamă mi-e, împărate, că nici domniei tale nu i-a priit, rîse cu tîlc Radu Andronic. Din Chipriana la Bucureşti e cale lungă...

– Ai grăit adevăr mare, logofete! Nărodul vede paiul din ochiul altuia mai lesne decît parul proptit sub nasul lui. Iar neghiobia e cu cîntec. N-o smulgi din dovleacul plugarului nici dacă opintesc patru boi... Hm, şi mă întreba deunăzi muierea de ce capul măgarului nu încărunţeşte niciodată.

– Întrebarea a făcut-o cînd îţi găteai straiele de călătorie?

Ţăranul rîse.

– Zăticneşte apa Dunării şi pune stăvilar întrebărilor muierii. Tot un drac...

– Mă bucur. Rău mă osîndea gîndul că doar chemările mele îţi aţîţă nerozia.

Oftat plin de alean se rupse din pieptul slujitorului.

– Ehe, de-aş fi prostănac doar cu ceasul bine ar fi, logofete! Dar şi pe de altă parte, tot bine-i, căci ştiindu-mă netot, capul mi-e slobod de griji. Şi-apoi vorba lui Dobrică, megieşul meu... Îşi rîndui mustaţa: Dobrică ăsta îndrăgise rachiul crîşmarului şi într-o bună zi şi-a băut crivatul. Venind el cîntînd şi chiuind pe uliţă, iacă îl întîmpină părintele Sofronie carele îşi freca cotul betegit fiindcă îl zvîrlise din aşternut nevasta morarului. „Pentru ce ai săvîrşit asemenea faptă, bre, creştine? Tocmai crivatul să-l bei?" întreabă popa. Dobrică i-a dat atunci răspuns rîzînd mînzeşte: „Apoi, părinte, am socotit că cine doarme pe pămînt n-are teamă să nu cadă cînd se întoarce..."

– Bag de seamă că a plouat cu înţelepţi la Chipriana, zise Radu Andronic.

– Dacă la tîrg a bătut seceta...

Logofătul îşi pocni pumnul mîinii deprinse cu iataganul în căuşul palmei, măsurînd lung făpturile străinilor.

– Le-ai văzut bastoanele, Machidoane?

– Beţigaşele celea două?

– Nu ţi se pare că avan mai seamănă unul cu celălalt?

Slujitorul clipi iute şi rosti pe gînduri:

– Şi unul şi celălalt nu le-ar aduce slujbă în ceas de primejdie, cînd se arată cumaşii ori cîinii tîrgoveţilor... Asemenea sculă s-ar potrivi numai prin grădinile acelui împărat neamţ despre care domnia ta ai făcut atîta risipă de vorbă scumpă. Am încredinţarea că logofătul Radu Andronic va găsi degrabă adevărata lor trebuinţă.

Ciudată făptură şi ghiujul acela de stolnic, frate cetitorule! Purta veşnic strai beguros şi trei hangere: unul smerit, fără podoabe, la cingătoare, şi două ascuţite ac, în ochi. Nu mergea ca tot omul, ci se furişa lipind zidurile năpădite de umbră. Ivit pe neaşteptate, cînd ţi-era lumea mai dragă, căftăniţii stupeau vîrtos în sîn zugrăvind semnul crucii cu limba. Frate-său, Vodă Şerban Cantacuzino, avea tunet în vorbă. Letopiseţele şoptesc că a răcnit odată la un turc lipsit de cuviinţă, taman cînd ducea cafeaua la buze, de s-a opărit sărmanul şi nu l-a lăsat sughiţul pînă ce nu i-a citit Vlădica.

Stolnicul Constantin îşi petrecea voroava prin dulceaţă, şi-o slobozea cu acea blîndeţe care nu amăgeşte pe nimeni. Era stup de învăţătură, iar la o adică, atunci cînd poftea trîntă dreaptă prin meşteşugul graiului şi al învăţămintelor dobîndite, numai Dimitrie din neamul Cantemireştilor îndrăznea să-i ţină piept. Moştenise de la tătîne-su o bibliotichie cu două mii de cărţi în carele se afla toată agoniseala slujitorilor cu mintea, pe lîngă ce mai adunase prin şcolile Padovei, Veneţiei şi Stambulului. Pe lîngă limba lui Aristotel, sorbită din leagăn, mînuia vorba franţuzească, latinească, italienească şi a turcaleţilor mai dihai ca aceia. D-apoi să-ţi spună dumnealui tainele pămîntului şi ale trupului omenesc, d-apoi să-ţi arate cum se cere orînduită cifrăria, d-apoi să-l asculţi cîte-n lună şi-n stele mai ştia despre bolta cerului, de jurai că-i Nichipercea!

Pofteai cumva să afli aşezarea omenirii sau istoria ei? Îţi prăpădiseşi cumva somnul fiindcă n-ai priceput cugetările înţelepţilor? N-aveai decît să-i ceri deslușiri şi-ţi făcea capul călindar.

Multe nopţi a mai cheltuit dumnealui spre a dobîndi ştiinţă de începuturile istoriei românilor, chitind să dea în gît „basnele" născocite de Simion Dascălu. A întocmit şi o hartă a Valahiei, care hartă a înălţat capul de sub tiparniţa Padovei, în leat 1700.

Seara îşi leapădă cenuşa asupra cerdacului. Ucenicul a adus o lampă căci poftesc să rămîn în bătaia mirosului de iarbă cosită. Vînticelul apusului îmi aşează pe tîmple o mînă de răcoare, dînd vlagă gîndului ostenit...

Află, frate cetitorule, că neamul Cantacuzinilor avea pe herb armele Bizanţului din îndepărtările căruia pogorîse. Părintele stolnicului Cantacuzino, marele postelnic Constantin, o ţinuse pe domniţa Ilinca, fata lui Radu Vodă Şerban, crescută la Curtea

Habsburgilor spre a dobîndi creştere subţire. Nouă copii a născocit dumneaei şi mult s-a ostenit sărmana să-i ştie în pace pe unii cu alţii dar în van, aşa cum se va vedea.

Şerban, viitorul domn, cam mujeratic, a dus-o în faţa altarului dintîi pe Maria, fata clucerului Gheţea. După o vreme, i-a pus muierii bodroanţele în braţe şi-a trimis-o la tătîne-său. Din pricina aceasta, ori din altele, umblă vorba că tata socru l-a strîns oleacă de gît pe cuscru. Marele postelnic s-a călătorit pe lumea cealaltă chibzuind că l-or răzbuna copchiii. Numai că acei copchii au prins să se păruiască între dumnealor pentru acareturi...

N-a apucat să se răcească în groapă biata Ilinca şi Vodă Şerban l-a băgat în spărieţi pe ieromonahul Ştefan, duhovnicul maică-sii, poruncindu-i să jure calp spre a strîmba diata că altminteri îl coşeşte în pumni. Şi astfel, ceilalţi fraţi, printre care stolnicul Constantin Cantacuzino şi spătarul Mihai, au rămas numai într-un rînd de izmene.

Dumnezeu să-l ierte pentru lăcomia lui, căci multe lucruri de trebuinţă Valahiei a săvîrşit. L-a urmat în scaun nepotul stolnicului, Vodă Brîncoveanu şi... hm! Parcă te-aud, frate cetitorule: Irra! Hîrbul cela de copist a cotit-o din condei! Păi bine, moş Pahomie, nu ţi-e aşa oleacă pe la obraz să acoperi fapta fraţilor Constantin şi Mihai Cantacuzino?! Au nu ştii, mătăluţă, că dumnealor i-au îndulcit băutura acelui Şerban Vodă cu otravă spre a-şi dobîndi moşiile şi ca să nu se dea cu nemţii?

Ştiu istoria aiasta, dar iaca, osîndeşte-mă numai în palme şi sudalme şi nu cred! Îngăduie-mi, rogu-te, să nu cred că o făptură aleasă poate ascunde atîta ticăloşie. Stolnicul Constantin era unul dintre cei mai de seamă bărbaţi ai Evropei de la acea vreme, iar învăţătura dobîndită nu pune preţ pe lucrurile trecătoare. Şi apoi, cronicarii noştri aveau slăbiciunile lor, ca tot omul, şi să nu-ţi fie cu mirare că au strecurat vreo vorbă cu două înţelesuri. Şi vînzarea Brîncoveanului de la 1714 pentru a-şi înălţa feciorul în scaun tot vorbă cu două înţelesuri a fost, moşule? ai să întrebi domnia ta. Am să-ţi răspund: Încearcă să preţuieşti dintîi faptele cele vrednice, săvîrşite într-o viaţă spre binele urmaşilor, şi numai după aceea zăboveşte la rătăcirea de-o clipă. Iar o clipă de rătăcire nu înseamnă că ţi-ai vîndut pentru totdeauna sufletul.

Aşa socot eu, Pahomie cel nevrednic!

CAPITOLUL IV

VIZUINA

Cancelaria Neagră a stolnicului Cantacuzino sau Cabinetul Negru, după cum îi spuneau cei cîțiva frînci care-i cunoșteau rostul, dregători iscusiți în dedesubturile politicești ale Evropei, fusese statornicită într-o cămară rotundă, fără ferestre, unde doamna Marica Brîncoveanu, coconii și boierii divăniți nu pătrunseseră niciodată. Felinarele înfipte în zidurile îmbrăcate cu atlas păcuriu – căci stolnicul nu îngăduia flacăra slobodă a lumînării spre a nu-și pune în primejdie tainele încredințate pergamentelor – ardeau zi și noapte. Treizeci de slujbași cu credința încercată, dieci, logofeți, pisari și grămătici trudeau în cele patru chilioare care împresurau cancelaria. Nimeni, nici măcar neamurile, nu le cunoștea hramul. Se strecurau în palat prin portiță dosnică, și-l părăseau tot asemenea, uitînd cu desăvîrșire în afara curților domnești, ocrotite de seimeni, tot ce văzuseră ori auziseră între zidurile neguroase, ridicate după povața stolnicului. Simbria plătită din tainul neștiut al vistieriei, sporită din belșug la Crăciun, de Paști și Sfinții Împărați Constantin și Elena, era pe măsura buzelor cetluite. În zece ani, numai doi slujbași dovediseră ținere de minte, lepădîndu-și știința la urechea unui leah. Cantacuzinul îi răsplătise și pe aceștia. Osemintele lor tinere, rînduite în Cimitirul Sfînta Vineri, țineau la căpătîi în loc de cruce două pungi, semnul vînzării, cioplite în piatră de însuși meșterul Vucașin...

Opreliștile stolnicului treceau și zidurile Curții Domnești. Slujbașilor nu le era îngăduit să se încuscrească între ei, orî să dea ospețe, căci știut este că rachiul nu face noduri la limbă. Dacă grămăticul poftea vinars, n-avea decît să-l beie singur între patru pereți, ferecat și oblonit.

În slujba stolnicului se aflau şi muieri plătite anume pentru a-i ispiti pe dieci cu bucuriile trupului; iscoadele dădeau rost de orice pas şi numai un stricat la minte putea trage nădejde că stolnicul s-ar lăsa amăgit.

Cantacuzinul îşi păzea cu străşnicie tainele şi o făcea cu temei. Aurul, vinul şi muierea se dovediseră dintotdeauna cheile tuturor ascunzişurilor.

Împărţirea grămăticilor în cele patru chilii fusese chibzuit rînduită după soiul veştilor sosite din te miri ce meleag al Evropei. În scrinurile veneţiene, cu puzderie de poliţe care umpleau cămările, puteai citi cîte în lună şi în stele despre împărăţia turcului, de pildă, de la numărul galioanelor, fregatelor şi catargelor, ori al spahiilor şi ienicerilor aflaţi în slujba padişahului, pînă la patima pentru smaragde şi alexandrine a cadînei celei mai tinere din haremul vizirului Rami-Mehmed, dezmierdată de acesta în dulceaţa iatacului Picătură de Rouă; numele ticălosului ce pusese foc la moscheea Eyub-Nour-Osmani, nedibăcit încă de bostangii, sau numele iscoadelor otomane de la Curtea Ţarului Petru. Îi era de-ajuns stolnicului să se răsucească în călcîie şi să întindă mîna spre un alt scrin pentru a cunoaşte căpeteniile creştinilor răzvrătiţi din Anatolia, Mesopotamia, Siria şi Egipt sau din Serbia şi Bulgaria, oamenii lui Ludovic al XIV-lea puşi să unelteaască în Lorena şi Luxemburg, rupte de nemţi cu trei ani în urmă, cînd înfăptuise, sughiţînd a pagubă, pacea de la Ryswig.

Aceleaşi scrinuri adăposteau şi tainele de soi ale înţelegerii de la Augsburg puse la cale împotriva Bourbonului de către Leopold cel nehotărît, numele hainiţilor care înlesniseră izbînzile franţujilor la Fleurus, Steinkerque şi Neerwinden...

Dar luarea-aminte a Cantacuzinului poposea îndelung în ultima vreme asupra imperiului nemţesc. După îngenuncherea Ungariei şi cucerirea Transilvaniei, habsburgul devenise neîngăduit de puternic, iar poftele lui, chibzuia stolnicul, nu se împiedicau de crestele Carpaţilor, ci băteau mai departe, către hotarul Dunării.

Stolnicul zăbovea în împărăţia tainelor noapte de noapte, pînă pierea luceafărul, cu ochii pe harta Evropei, încovoiat asupra pergamentelor, primind veştile de ultim ceas ce străbătuseră cale lungă şi întortocheată pînă a ajunge între degetele sale albe cu un scarabeu iscat din onix, pe arătător.

Cel mai vîrtos îl ispitea încăperea unde slujbaşi cu mîini viclene desprindeau fără să vateme peceţile veştilor purtate de olăcari străini în drum spre Stambul, Moscova, Viana ori Republicile Italiene, cumpăraţi cu pungi grele. Ştafeta aştepta în pivniţele domneşti, departe de orice privire, cale de un cofăel cu vin, apoi punea iară şaua pe cal.

Aceleaşi mîini dibace ştiau a-şi strîmba scriitura astfel încît privind răvaşul măsluit, nu l-ai fi putut deosebi de cel adevărat. Căzîndu-i cu doi ani în urmă asemenea pergament în mînă, din zăpăceala unui olac, bailul Gustiniani se întrebase şi avea să se întrebe pînă la capătul zilelor cînd îl scrisese. Din aceeaşi zi, carafa cu vin de Mosella pierise de pe masa italianului, iar numărul vracilor hrăniţi la curţile domniei sale sporise.

Cantacuzinul păstra între scoarţe de piele, închise în ocniţă zidită, pilde de scriitură ale celor mai însemnaţi crai din Evropa. Stolnicul nu rîdea niciodată. Uneori însă, în clipe însorite cînd împlinirile îi ştergeau adînciturile frunţii, se întreba cum ar arăta harta Evropei dacă ar împînzi curţile împărăteşti cu scrisori plăsmuite de slujbaşii Cancelariei Negre. De pildă, un răvaş de-al lui Petru cu sudălmi groase, la care ţarul nu se scumpea, întărit, înţelege oricine, cu sigiliul verde al rusului, ar fi smuls turbanul sultanului, ori un pergament de-al lui Malborough, capul oastei engleze, cerînd o sută de mii de scuzi pentru a trece de partea Bourbonului...

Diecii care izvodeau asemenea minuni în politichia de taină se bucurau de preţuirea sporită a stolnicului şi ajunseseră de mult oameni căpătuiţi. Dimineţile, cînd truda nu-i zorea, dădeau învăţătură unor ciraci, băietani de 14-15 ani, aleşi de Cantacuzin să deprindă bucoavna vicleşugurilor de cancelarie. Într-altă cămară, uceniceau cei care, asemenea logofătului Radu Andronic, erau sortiţi să ajungă iscoade primejdioase. Vorbeau otomana şi două-trei graiuri evropene, dascăli nemţi şi italieni îi deprindeau cu iscusite lovituri de spadă, cu şiretlicurile jungherului şi ale laţului.

Un lăcătuş din Salzburg, cu sticle la ochi şi degete de ceară, le împărtăşea tainele celor mai încîlcite rătezuri şi lacăte, un franţuz ca nuiaua, cheltuielnic la ocară şi lovituri de gîrbaci, îi învăţa pe o moşie a lui Vodă să stăpînească armăsarii care nu cunoscuseră încă şaua. Pe franţuz, învăţăceii îl temeau mai presus decît pe stolnic. Nebunul îi silea să călărească precum boscarii de prin bîlciuri,

rezemați într-un genunchi sau cu capul lipit de coada bidiviului, îi cocoța în vîrf de copac de unde își dădeau drumul în șa – cine-și vătăma capul nenorocul lui! – îi gonea printre stînci anume orînduite. Și cînd abia își trăgeau răsuflarea de osteneală, începeau să se păruiască cu sulița, cu ghioaga ori cu spada, după cum poftea zăludul. Aveau să-i aducă mulțumită, ca și Radu Andronic, pe potecile întortocheate ale slujbelor încredințate de Măria Sa. Atunci, în înfruntarea îndîrjită cu vrăjmașul, gîndul învățăceilor care-i datorau vlaga aprindea o lumînare pentru gîrbaciul franțuzului...

În cămara rotundă, unde stolnicul o aștepta pe Marghiolița la acel ceas tîrziu din noapte, stăruia liniștea. Așezat la o masă lungă cum numai în trapezele mănăstirilor papistășești puteai întîlni, răsfoia pergamente întărite în scoarțe de pînză pe care se citea deslușit: *Filip D'Antin, conte de Saint-Lô.*

Rafturile care dădeau ocol încăperii erau pline de asemenea zapise. Aplecîndu-te asupra lor, aflai cu uimire că Rutherford, spre pildă, iscoada lui Wilhelm de Orania, se află și în slujba lui Ludovic. Neamțul era întrecut în nelegiuire numai de Wladzo al polonilor ce primea simbrie și de la țar, și de la Leopold. Cantacuzinul însemnase în dreptul lor: *În slujba aurului.*

Pe Felipe cel Gras, supus al lui Carol al II-lea, Riga Spaniei, om de încredere al lui D'Antin, îl puteai cumpăra făgăduindu-i titlu de noblețe și, nu se știe de ce, Ordinul Sfîntului Gheorghe al nemților. Pe Städel al Franconilor îl răpuneau muierile roșcovane; pe Șoim, logofătul de taină al voievodului moldovean, vinarsul.

Zapisele stolnicului mai cuprindeau isprăvile de seamă ale iscoadelor, învățătura ce o dobîndiseră, arma și bucatele îndrăgite, un sodom de mărunțișuri care buimăceau mintea tulbure a celor fără de știință în treburile de taină.

Cantacuzinul îi strecură privirea aceea de sfredel care o tulbura, chircindu-i inima arici. Dinaintea ei, Marghiolița își strunea cugetul în chingi, neîngăduind gîndului slobozenie, căci temea puterea drăcească a bătrînului de a deslușî vorbe pe care buzele mute nu le rosteau. Aceeași înfrînare și-o poruncea cînd genunchii îi poposeau la poalele icoanelor. Smerenia ce i-o picurau însă în inimă chipurile sfinților poleiți lipsea din întîmpinările cu stolnicul. Ochii mari,

mereu neguroşi, o făceau să-şi simtă slăbiciunea şi cugetul negustoriţei se răzvrătea.

Se desprinse de zidul pîcliu al cancelariei şi, cu unghiile înfipte în palme, cercă să-i rezeme privirea.

– N-ai izbutit, rosti scurt Cantacuzinul.

Fără a-i aştepta răspunsul, luă o pană din cele înşirate lîngă călimara de argint şi începu să-i dezmierde ascuţişul.

Muierea îşi muşcă buzele rumene. Era deprinsă cu izbînzile lesnicioase, căci nici un purtător de nădragi, din postav prost ori ţesătură cît de scumpă, nu-şi păstrase capul pe umeri dacă apuca să-i strecoare zîmbetul o singură dată. Deşi grijise să se afle în priveala ochiului cel teafăr, Filip D'Antin rămăsese de piatră. Răsuflă adînc şi harbujeii pieptului descopciară ilicul.

– Nu mai am cincisprezece ani.

– Ştiu. Se vor adăugi încă cinci la Sfîntul Alexandru. Pricina e însă alta.

Negustoreasa se întrebă dacă bătrînul ţine călindarul tuturor iscoadelor. Cu adevărat, mamă-sa, Aspasia, o adusese pe lume în 30 ale lui Gustar, într-o fineaţă din Snagov, unde stăpînea o delniţă de pămînt. O dată cu acareturile, Aspasia îi lăsase în seamă povaţă bine chibzuită: „De ziua ta, nu chema mahalaua la zaiafet cu plăcinte şi rachiu. Acum eşti crudă, dar peste zece ani, cît ai vrea să-i ascunzi nu mai poţi înşela. Oamenii dovedesc bună ţinere de minte la asemenea trebuşoară..."

– Alta-i pricina! poftori stolnicul. Trei însuşiri se cer iscoadei: ochi buni, minte ascuţită şi inimă slobodă. Cînd gîndul zburdă însă pe alte cărări, anevoie mai pot ispiti buzele oricît de rumene.

Un val de sînge năpădi obrajii Marghioliţei. Mînia şi ruşinea îi dogoreau cugetul.

– Inima nu-mi stă sub poruncă!

– Ba să-i porunceşti, Marghioliţă!

– Ştiam că murmurul ei i se desluşeşte doar duhovnicului.

– Cînd îl slujeşti pe Dumnezeu. Acum te afli sub poruncile altui stăpîn, domnul Valahiei. Aşa că pînă una-alta eu ţi-s duhovnic! Ne-ai fost iscoadă de preţ şi mult ne-ai îndatorat, dar pe ziua de ieri ovreiul nu dă un singur zimţ.

Negustoreasa îşi muşcă limba. O încerca poftă aprigă să-şi înfigă unghiile rozalbe în obrazul de lemn al Cantacuzinului, să-i

trîntească uşa şi-apoi s-o ţină tot la vale. Simţi privirea bătrînului cotrobăindu-i printre veşminte. Privire stearpă, de anahoret.

– Te-au adumbrit vorbele mele, Marghioliţă.

– Mi-au dezmierdat sufletul.

– Învaţă să-ţi înflorească zîmbetul mai vîrtos atunci cînd mîna e gata să prindă securea şi de mare folosinţă îţi va fi.

– Cînd împlineşti la Sfîntul Alexandru 20 de ani – văd că a aflat tot tîrgul – greu mai deprinzi învăţătură nouă. Mintea se hîrbuieşte o dată cu trupul.

Stolnicul lepădă pana pe masă.

– Nu mînia pe Satana, femeie, că de la el ai farmecele fără de măsură! Oftă. Al doilea prilej de a duce dovadă asupra vînzării lui D'Antin nu vom dobîndi în curînd, iar fără această dovadă vicontele de Tournon va fi descăpăţînat.

– Aştept porunca.

– Aşa, Marghioliţă! Dacă Saint-Lô pare să fi deprins năravul spurcat al slujitorilor de pe catarge, care bat cărările mării fără să vadă picior de muiere, ne rămîne să încercăm cu neamţul. Către el se cere dară să-ţi îndrepţi dulceaţa privirii.

Ieşi de sub stăpînirea flăcării şi încăperea păru dintr-o dată pustie. Negustorita ştia însă că stolnicul n-a dezlegat-o din lanţurile ochilor.

– Von Blaremberg, se auzi vocea bătrînului, şi-a păsuit plecarea pentru mîine sub cuvînt că secretarul său are sănătatea betegită.

– De opt ceasuri petrece cu boierii valahi.

– Ştiu.

– Mizilicul l-au luat în casele clucerului Negoescu, iar bucatele cele vîrtoase la Ioniţă Fărcăşan, adăugă muierea.

– Mi s-a ştiricit.

– Acum bat drumul Mănăstirii Comana.

– Am primit veste.

Răspunsurile stolnicului nu-i ridicară sprîncenele. La fiece jumătate de ceas i se înfăţişau iscoadele înşirate pe drumul neamţului. Chipul Cantacuzinului se ivi în lumină.

– Aşteaptă porunca logofătului, Marghioliţă. O va lepăda fără să-i cauţi cu dinadinsul privirea. Îmi pun toate nădejdile în vinul şi muierile valahilor. Sînt la fel de viclene.

* * *

Auzind chiote şi zurgălăi în vale, călugărul Porfirie aduse viaţă unui ciot de lumînare. Se lepădă de dulceaţa crivatului cu suspin mirean, îşi dibui încălţările şi potcapul, încuie chilioara şi se duse la cuhnii să pună vreascuri pe foc. Trezi în cale pe fratele Gheorghiţă, ucenicul său, închinînd cugetări nu tocmai pioase Fărcăşanului. Era a treia oară într-o săptămînă cînd poposea în vlaga nopţii, cu ceată de păgîni, făcînd zdrenţe tihna mănăstirii.

Stareţul nu crîcnea, căci Ioniţă lepăda în fiece Ghenar două pungi în vistieria lăcaşului, iar vitele Comanei erau slobode să intre în imaşul boierului. Stătu în cumpănă chibzuind ce mioară să jertfească poftelor sataniceşti. O hotărî pe Moţata, o oaie dolofană, care, privită dintr-o parte şi cu luare-aminte, aducea la chip cu Ioniţă Fărcăşan.

* * *

Smulsă din cel dintîi somn, mănăstirea încă nu se dezmeticise la sosirea rădvanelor. Curţile se aflau pustii, cîte un opaiţ crăpa o geană de lumină la ferestrele chiliilor, mici cît palma. Gămanul, pus pe blestemăţii, năvăli asupra toacei băgînd în sperieţi monahii, păsările şi sătenii din Comana de Jos. Porfirie îşi zise că avan se mai bucura Belzebut. Nici sălaşul Satanei nu putea fi zdruncinat de zavistie mai straşnică.

Străpunşi de răcoarea întunericului, oaspeţii grăbiră spre arhondaric. Aici, pe mesele lungi de brad, aşteptau din grija monahului Gherontie, pivnicerul, carafele cu basamac tare de mătăcină, ori balaurul moldovenesc, după cum îl botezase prostimea. Ajungea o duşcă să te crezi muşcat de flacăra Gheenei şi să-ţi smulgi copca de la gît. La celălalt cat, surugiii şi slujitorii se îndestulau cu holercă de anghelică.

Filip D'Antin privea chilimul chindisit în fir de aur şi mătase, cu privelişti de pe meleag auriu: Sava sfinţitul scoţînd, în pustiul Ruba, ţeapa din laba unui leu sleit de vlagă, cu coamă sălbatică şi ochi blînzi. Sub icoana mare de argint a Cuvioasei Paraschiva, călugării alcătuiseră în oală de pămînt buchet de micşunele, dobronică şi lemnul-domnului. Ici-colo îşi ţea căpşorul albastru, cu mijlocul galben, urechea-şoricelului.

Simţi pe cineva în spate şi îşi răsuci ochiul nevătămat. Logofătul Radu Andronic îi zîmbea cu două cupe în mînă.

– Încearcă-l, conte, şi vei alunga primejdia iscată de răceala nopţii. Clucerul, şi mai apoi Ioniţă Fărcăşan, prinşi de oaspeţi şi sub puterea basamacului, n-au găsit vremea să ne apropie. Le îndrept eu acum, dacă îngădui, necuviinţa. Numele mi-e Radu Andronic, logofăt.

Filip D'Antin luă pocalul închinîndu-se.

– Vorbeşti o franţuzească fără cusur, seniore.

– Mi-am risipit vremea cale de un an la Strasbourg, fiind nevrednic învăţăcel al abatelui D'Argenson.

– Hm, bag de seamă că valahii nu sînt trufaşi.

– Nimeni nu-i croit fără greşeală...

– Dispreţuind fala, micşoraţi lucrurile pînă la neînsemnat. La domniile voastre rachiul dîrz se cheamă lichior, clucerul Negoescu m-a poftit la o mică gustare care ţine de cincisprezece ceasuri, o bacanală cu nimic mai prejos de cele ale străbunilor romani... Frumoase flori, adăugi smulgînd un fir de urechea-şoricelului. Dintre toate, numai aceasta mi-este cunoscută.

– Valahii îi spun *nu-mă-uita.*

Franţuzul îşi pironi privirea în obrazul boierului. Era cu adevărat dibaci. Şi el, D'Antin, ar fi sfîrşit prin a se apropia de vrăjmaş. Nepăsarea îndelungată ţine iscoada mai trează decît propteala ochilor. Se miră într-o doară:

– Nu-mă-uita?

– Numele e iscat de-o poveste veche pe care cu îngăduinţa domniei tale ţi-o voi istorisi. S-a întîmplat ca fiica lui Radu Vodă, hărăzită unui principe leah, îndrăgind un curtean, să fugă cu acesta supunîndu-se poruncii inimii. Fugarii au fost prinşi. Înainte de a fi descăpăţînat, boierul cel tînăr a smuls o mînă de flori albastre şi le-a azvîrlit la picioarele domniţei, strigîndu-i: „Nu mă uita"...

Saint-Lô surîse ducînd cupa la buze cu meşteşug.

– Încep să cred că în Valahia pînă şi cel mai neînsemnat fir de buruiană îşi are istoria sa.

– Dumnezeu ne-a hărăzit să stăm în calea răutăţilor, la încrucişare de drumuri, cum grăieşte un cronicar moldovean. Socoteşte, rogu-te, cît amar de neamuri ne-au trecut pragul, iar faptele lor, bune ori haine, s-au înscris în mintea moşnegilor dimpreună

cu locul în care au fost săvîrşite. Ştii cum au poreclit tîrgoveţii băncuţa? *Pomana-franţuzului.*

Filip D'Antin îşi încruntă fruntea a mirare.

– De ce?

– Pentru că domnia ta ţi-ai făcut obiceiul să lepezi în palmele terfegoşilor din preajma hanului de fiecare dată aceeaşi părăluţă.

– N-aş fi crezut că-mi pot cumpăra atît de ieftin cinstea de-a pătrunde în vorbirea valahilor. Tîrgoveţii au privirea ageră.

– Un Saint-Lô, o răsuci logofătul, nu poate trece nebăgat în seamă. Dar ţi s-o fi făcut silă de atîta voroavă. Ioniţă Fărcăşan ne pofteşte în curtea arhondaricului.

Filip D'Antin îl urmă gînditor. Deşi ar fi avut prilej, logofătul nu se întinsese la vorbă. Dovedise doar cuviinţa unei creşteri alese, fără să i se îndese cu dinadinsul în suflet. Von Blaremberg, împresurat de valahi, mormăia cîntec ostăşesc, cu bastonaşul într-o mînă şi clondirul de rachiu în cealaltă. Cînd îi întîmpină privirea, Saint-Lô se linişti. Baronul nu era beat.

În curtea arhondaricului, călugărul Porfirie, ajutat de Gherontie pivnicerul şi fratele Gheorghiţă, ticluiseră pe fundul unei gropniţe foc straşnic, din crengi de cedru. Oaspeţii fură poftiţi să se aşeze ca la panoramă dimprejurul mesei rotunde pe care odihneau talere de lemn, un ulcior de vin înnoit mereu dintr-o balercă şi ulcioraşe de lut rînduite în locul pocalelor, lăsate în arhondaric.

– Datina, desluşi Ioniţă, porunceşte să stăm martori la săvîrşirea mielului călugăresc, căci numai asmuţindu-ne nările şi pîntecele spre a ne înfrupta cu poftă nesilită, vom cinsti îndeajuns învăţătura cuvioşilor monahi.

– Ba pojarul Satanei în pîntecele şi nările şi pofta-ţi nesilită, mormăi în barbă Porfirie.

Spintecă mielul cu meşteşug, apoi îl curăţi de măruntaie. Cîinii, deprinşi cu tipicul bucatelor mănăstireşti, se repeziră asupra lighenaşului de aramă. Fratele Gheorghiţă ţinea la îndemînă un ac gros prin care trecuse un curmei de sfoară. Călugărul începu să coasă pîntecele Moţatei. În aşteptare, boierii rupeau dintr-un muşuroi înalt de brînză, înfruptîndu-se muscăleşte din mămăliga fierbinte. D'Antin îi cercetă uimit. Să juri că n-au înghiţit fărămitură de două zile.

Cățărată pe pirostrii fierbea o oală la care moșmondea cuviosul Gherontie. Cînd apa dădu în undă deșertă înlăuntru un clondir de vin alb, oțet armenesc, usturoi, piper, cimbru și un pumn de ardei iute, mărunțit pulbere.

Ioniță străjuia lucrarea cu palmele la spate. Gura îi lăcrăma ca în zile de post. Clucerului Negoescu începuseră a-i juca priveliștile dinaintea ochilor, dar încă se ținea bine. Parcă-l cususe cineva de mîneca baronului, nu-l părăsise frîntură de clipă, hotărît nevoie mare să-l învețe cum se suduiește vîrtos în valahă.

Privirea rîncedă a contelui de Saint-Lô azvîrlea pumnale, dar clucerul sporovăia vesel grijind ca neamțul să nu vadă fundul ulcelei. Asemenea năravuri isca stenahoria lui Ioniță Fărcășan. Oricare prunc înțărcat cu vinars știa că pocalul se golește întîi și numai după aceea se umple, fără a-l vîrfui. Ulcelele înnădite sînt ca izmenele de sîmbătă, pentru calici. Zici că bei adunat la un loc ce-a rămas din cupele altora.

Răcoarea îl îndemnă pe D'Antin spre focul din gropniță. I se păru că ostenise și vru să azvîrle cîteva vreascuri. Cuviosul Porfirie îi opri brațul zîmbind.

– Mielul se frige în jar, nu la flacără, astupat cu ogheal de pămînt moale, desluși Ioniță. Doar vlăguit cu încetul dobîndește frăgezime.

Franțuzul clătină capul. Căuta tot mai des spre von Blaremberg, numărîndu-i oalele deșertate. Cît avea să mai țină piept valahilor? Răpus de puterea vinului, era în stare de orice neghiobie. Avusese prilejul să-l vadă la cîrciuma din Sant'Arcangelo di Romagna. El și Felipe cel Gras nu știau cum să-i astupe gura. În mulțimea ceea de ulițarnici, condotieri, calici, iscoade și pirați, oameni fără țară și fără nume, se găseau destui care ar fi poftit să-l asculte pînă la surîsul zorilor pe neamțul atît de beat încît, după cum spun sicilienii, vinul îi țîșnea prin urechi. Căci nu strica să afli ce gînduri are Leopold și cum va smulge prețul de sub picioarele auguste ale Bourbonului, latul rînduit sultanului Mustafa, umbra lui Alah pe pămînt, sau numele iscoadelor lui Altieri. Se credea al dracului de dibaci spunînd Altieri și nu Clement al X-lea. Hm, italienii nu știu cum îl cheamă pe papă, cînd ultimul *paisano* ți-ar putea povesti, fără să stea în cumpănă, și cîți negi avea pe șezut a treia ori a cincea din ibovnicele divinului.

Un chiot prelung îl făcu să tresară. Ajutorul călugărului slobozea mielul în gropnița cu jar. Așternu cruciș un covor din cetină deasupra, apoi altul, de pământ și un rînd de jăratic. Boierii se bucurau ca de izbîndă strașnică, chiuind și lovindu-și spinările caftanelor. Zvon de diblă țîșni pe neașteptate din întuneric. Fără a lăsa răgaz nedumeririi, țiganii tocmiți cu anul de boier Fărcășan începură o *corăbierească* îndrăcită urmată fără a lăsa răsuflet de o *rață* și *ca la ușa cortului*. Arcușurile cu podoabă de argint scoteau fulgere.

Valahi și străini, cuprinși de flacăra viersului, își sumeseră poalele caftanelor și înnădindu-și brațele prinseră a juca în jurul focului. Colbul stîrnit poposea în catifelurile genoveze și postavurile de Flandra, dar mai cu seamă pe barba cuviosului Porfirie, care stupea căutînd mereu cu ochii spre cerul înflorit de stele, pentru a se încredința că nu se află în sălașul Satanei.

Filip D'Antin se apropie alene de logofăt. Pufăia rezemat de marginea mesei.

– E un dans valah?

Radu Andronic dădu din cap. Scoase luleaua dintre dinți și începu să rîdă. Von Blaremberg se rupsese din horă și sărea peste gropniță cercînd să țină bătaia țambalului. Stîrniți, îi luară de îndată pilda Negoescu, genovezii, armășelul Stroe și încă vreo cîțiva bezmetici.

– Obiceiul acesta ni l-au lepădat nohaii, desluși logofătul.

Filip D'Antin zîmbi.

– Bag de seamă că se bucură de trecere printre nemți. Prima încercare a făcut-o prietenul Valahiei, baronul...

– Numai prietenii bat drumurile cetății de scaun a Măriei Sale Vodă Brîncoveanu...

Se întoarse spre Ioniță Fărcășan. Gămanul gros la trup și scurt de picioare șovăia. Își lua avînt, dar, ajuns la marginea gropii, se oprea. Porfirie îl pîndea întărîtat. Avea să se osîndească apoi la canon greu pentru gînd ticălos și urgisirea aproapelui, dar acum, în pîntecele nopții, se simțea sleit de un singur dor: să-l vadă pe Fărcășan în scufundătură, cu șezutul dezmierdat de tăciuni aprinși. Cum Ioniță da semne că se lecuise șopti slujitorului îndeajuns de tare ca să fie auzit:

– Mă cuprinde mirarea, frate Gheorghiță, că tocmai binefăcătorul nostru nu-și arată bărbăția.

– Sare dumnealui pînă la urmă, sînt încredințat. Nimeni din cinstitul neam al Fărcășenilor nu s-a dat în lături de la asemenea isprăvi.

Sfatul călugărilor ajunse la urechea lui Ioniță. Își făcu o cruce mare și se năpusti taur asupra gropii. Monahii suspinară strîmb. Boierul sărise fără să-și aducă stricăciuni la spinarea cea moale și zburda printre căftăniți de bucuria izbînzii.

Von Blaremberg rostui o scîndură, o întinse punte peste jăratic și porni cocostîrcește cu brațele desfăcute aripi.

– Pe nemți îi ostenește diavolul născocirilor, spuse logofătul.

Filip D'Antin își prinse între degete bărbia albită de suliman.

– Dar pe valahi?

Radu Andronic îl cercetă în adîncul ochiului nevătămat. Întrebarea contelui n-avea poate însemnătate, dar fusese rostită în anume fel. Își arată dinții în zîmbet larg.

– Dragul de străini. Nicăieri în Evropa călătorul nu e întîmpinat cu atîta drag ca în Țara Românească.

– Oare nu greșesc valahii?

– Datina cere să pui vin și pîine dinaintea drumețului.

Franțuzul rîse fără a-și dezlipi buzele.

– Datina poate aduce și necazuri.

– Pesemne însă că valahii s-au simțit răsplătiți pe măsura osîrdiei lor de vreme ce nu și-au primenit obiceiurile.

– Mda... Pentru că veni vorba de obiceiuri și pentru că te văd plin de bunăvoință față de nedumeririle drumețului, te voi ruga, logofete, să-mi deslușești anume deprinderi ciudate ce m-au întîmpinat în Valahia. Am văzut nu o dată, la împlîntarea pietrei de hotar între două moșii, copilandri a căror spinare era amar urgisită de bîtă. Deslușește-mi, rogu-te, rostul acestei fapte.

– Tîlcul e limpede, răstălmăci Radu Andronic. Pruncii sînt năpăstuiți spre a le pecetlui în veci ținerea de minte. După asemenea cazană, nu vor uita pînă la adînci bătrînețe hotarul moșiei, chiar dacă piatra s-ar fărîma pulbere. De aceea, locul ocării și hatul trebuie să se potrivească întocmai.

– Bine chibzuit, rîse contele de Saint-Lô.

– Iar peste ani, de s-ar întîmpla gîlceavă asupra hotarului, pruncii osîndiți fără pricină, ajunși moșnegi, îl vor dovedi pășind

în lungul său, cu o traistă de pământ pe cușmă, spre a face deplină încredințare.

– Acesta e un obicei roman.

– Așa socotim și noi. Se numește *Jurământul cu brazda în cap* și însoțește o carte de blestem care-l afurisește pe cel ce s-ar încumeta să mintă...

Un bubuit năprasnic îi cetlui cuvintele de pe buze. D'Antin se răsuci mirat încrețindu-și fruntea. Lăutari și oaspeți se adunaseră în jurul gropii.

– Mielul e gata, spuse Radu Andronic.

Într-o clipă, Moțata scoasă de monah cu dibăcie și grijă de a nu o fărîma fu ciopîrțită pe talerele de lemn. Gheorghiță răsturnă a doua mămăligă într-un blid adînc de lut, peste care cuviosul Gherontie deșertă zeama dreasă din mirodenii.

Oaspeții se azvîrliră asupra ciozvîrtelor temîndu-se că nu le ajung mîinile. Lingurile trudeau harnice răpunînd mămăliguța. Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, se așeză cam în silă, abia catadicsind să ducă fărămitură la buze. Înghiți, apoi îmbucăturile se îndesiră.

Radu Andronic își dosi zîmbetul. Îi făcu anume semn lui Ilie Machidon care rezema pridvorul. Șopoti cîteva cuvinte la urechea slujitorului și se întoarse la masă.

* * *

Asemenea altora, crîșma Rădiței fusese ridicată la îmbinare de ulițe, cu cheltuială puțină spre a mărunți paguba dacă ceasul cel rău sau vreun netrebnic cu mintea stăpînită de holercă ar fi stîrnit foc ori alt neajuns. Numai la pivnițe nu se scumpiseră Rădița și omul ei care împlinea de Sfinții Petru și Pavel zece ani de cînd fusese însoțit cu alai, dar fără lacrimă la țintirimul Bisericii Scaune.

Deochiul cumetrelor din mahala și blestemul pungilor vlăguite îndesară traista de necazuri a Rădiței cu încă o năpastă. În zi fierbinte de Cuptor, cu soare vrăjmaș, pojarul iscat de o tinichea rătăcită în stuful acoperișului mistui pereții de vălătuci pînă în temelii. Muiere bătătarnică, în crucea tinereții la vremea aceea, Rădița nu se încovoie dinaintea ananghiei. Rostui bani cu împrumut de la boier Fărcășan cel bătrîn, ridică alte acareturi din trunchiuri de stejar, șindrilui acoperișul, după care alungă din bătătură orice bodroanțe ce purtau semnul necazului, căci

oamenii tem bufnița, cloșca neagră cu treisprezece ouă, blestemul de văduvă și lemnul ars. Apoi o chemă la Bucureşti pe Agripina, soră-sa, un muscal de muiere, zăludă, cu vlagă și uitătură cruntă, de nohai. Era de-ajuns să se arate în pragul cuhniei cu ghioaga în mînă – căci fără șagă de asemenea sculă se slujea – pentru ca muşteriii cei nărăvaşi să amuțească și să-și vadă de ulcică.

Trecuse multă apă pe Dîmbovița de atunci, Rădița se chivernisise, dar o dată cu belșugul galbenilor grămădiți în sunduc rătăcise în colbul anilor și privirea catifelie a ochilor ca aluna. Și muşteriii se primeniseră. Boier Fărcășan cel bătrîn băuse paharul morții gîndind că-i tot cupa cu rachiu de anason ce-i dezmierdase o viață gîtlejul, Costache Andronic, ajuns în creștetul vîrstei, nu-i mai trecea pragul. Semn că răsuflă îi da însă în fiece primăvară trimițînd, în taină de știința jupînesei Irina, slugă încercată după cîteva carafe de pelin.

Mai fuseseră și alții la gîndul cărora ochii Rădiței se aprindeau în ceasurile de răgaz ale sfintei duminici cînd biserica poruncea ferecarea crîșmelor. Pesemne însă că în diata lor, alături de moșii, și livezi, și conace, căftăniții porunceau pruncilor și lăcașele de desfătare. Uneori, cătînd spre Ioniță, îl avea dinainte pe boier Zaharia, nasul repezit în vînt al clucerului Negoescu era aidoma cu al bunicului Haralambie, ochii buiaci ai lui Radu Andronic știau privi iscusit în inima și chipul femeilor, după cum știuseră și ai lui boier Costache.

La asemenea cugetări, inima Rădiței se răcea, căci Dumnezeu nu-i sorocise prunci, după cum nu-i sorocise nici Agripinei. Unde era vlaga valahilor celor de altădată dacă nu cutezase o singură pereche de nădragi să înfrunte voinicia soră-sii și s-o răstoarne în fînul grajdului? Cum dădeau ochi cu spetele zdravene ale muierii, căutau ungherele precum cloțanii, deși cunoșteau numărul pungilor și al acareturilor ce aveau să însoțească binecuvîntarea părintelui Sofronie de la Scaune. Dar netrebnicilor, chibzuiau Agripina și Rădița, le era mai vîrtos teamă de papară decît de sărăcie.

Oftau amîndouă în nopțile de iarnă cînd așteptau muşterii, căci crîșma își ținea porțile deschise la orice ceas. Privirile lunecau mîhnite pe mesele lungi de brad negeluit, cu ulcele din pămînt smălțuite și înflorate, dezmierdau scăunașele cu trei picioare, duşumelele așternute cu rumeguș proaspăt, butoaiele cu vin porfiriu și rachiu

sîrbesc. Cînd una, cînd cealaltă tăiau încăperea, ieşeau în curte pentru a slobozi vreo poruncă argatului, căutau la untdelemnul fanarelor înfipte în stînga şi dreapta porţii, apoi cercetau lungul uliţei.

Nu se făleau cu cine ştie ce belşug, dar cheag tot prinseseră. Cui aveau să rămînă casele din mahalaua Scorţarului, prăvălia de la Sfîntul Ioan cel Mare, sfoara de vie din dealul Piteştilor? Marghiolita, negustoreasă în Sfîntul Gheorghe, le venea nepoată de sînge, dar nu li se lipea de inimă. Rădiţa îi cerceta chipul ca roua cu cîrcel în piept, pentru ceea ce miraza îi spusese ei acum zece ori douăzeci de ani: Agripina încerca acelaşi junghi pentru ceea ce oglinda nu-i spusese ei niciodată.

Gîndul că la casele nepoatei nu se statornicise încă picior de bărbat le picura miere în suflet şi ridicau bărbiile în vînt – creadă cine-o vrea! – cînd megieşii zvoneau despre încă un neguţător ori meşter, ori tîrgovăţ cu te miri ce hram, venit în peţit şi alungat de Marghiolita. De vreo doi ani, se auzea că un boier de neam mare îşi lepădase inima fără zălog în mîinile muierii. Altă nerozie, căci căftăniţii nu-şi iau soaţă o dugheană cu mărunţişuri unde orice calic s-a simţit măcar o dată stăpîn, poruncind doi coţi de postav prost, sau copci de oţel pentru dulamă.

Cînd Marghiolita săltă uşoară din careta înaltă, ridicată pe două roţi, surorile se priviră cu tîlc. Ce căuta negustorita pe lumină nedesluşită la uşa lor? Rădiţei nu-i plăcu nici închinăciunea din cale afară de cuviincioasă a nepoatei, închinăciune cuvenită celor cu răbojul încărcat de ani.

– Mătuşă Agripina, ciripi muierea, cum, Doamne iartă-mă, umbli fără broboadă la ceas de noapte? Vrei oare să-ţi stîrneşti vătămătura cea veche? O fi avînd tuşa Rădiţa cinci ani mai mult decît domnia ta, dar în afara beteşugului de la picioare, din mila Celui de Sus se ţine bine.

În ochii surorilor clipocea otrava.

– Dacă tot te osteneşti să-mi ţii răbojul, rosti Rădiţa muşcînd cuvintele, află, rogu-te, că Agripina a venit pe lume numai la doi ani după mine.

– Îmi fac nădejdi c-ai să mă ierţi, mătuşă, căci greşeala izvorăşte din neştiinţă. La vremea ceea mama încă nu se născuse... Schimbă repede vorba. V-aţi şi trezit?

– Tocmai chibzuiam să ne hodinim un ceas-două.

– Cine chibzuieşte mult, doarme puţin, rîse Marghioliţa. Vă pică musafiri de soi. Boier Fărcăşan îţi trimite rugăciune, minţi negustoreasa, căci porunca venea de la logofăt, să găteşti mireasă un butoiaş din cel uitat în hrubă, a noua balercă de la geamlîc către grinda cea albă.

– După cum văd, pufni Rădiţa, ştiţi şi ce culoare de panglică ţin la dedesubturi.

– Eu una pot să-ţi fac încredinţare, căci prin mîinile mele au trecut, răspunse Marghioliţa cu zîmbet. N-aş pune degetele în foc că le-au bătut şi ochiul boierului.

– Pe-alc tale în schimb le ştiu toţi purtătorii de musteţi.

Agripina rosti cu gura pungă:

– Umblă vorba că-ţi schimbi crivatul, Marghioliţă! De, s-o fi hodorogit sărmanul de-atîta folosinţă.

– Adevărat. Tocmai gîndeam să tîrguiesc unul de la neamuri, dacă tot şade neatins. Porunceşte, rogu-te, argatului să nu sminteascâ vinul din acea balercă hîţînîndu-l, şi răsplata îţi va fi ca totdeauna pe potrivă.

– Nu ştiam că eşti în slujba Fărcăşanului, spuse Rădiţa.

– Mi-e ibovnic. Se răsuci spre Agripina lămurind: Ibovnic este bărbatul carele cinsteşte aşternutul unei muieri cu dragoste nemăsurată. Îţi aduc deslușire, tuşă, căci domnia ta ai dat uitării de mult asemenea lucruri lipsite de însemnătate.

În ochii verzi rîdeau lumini primăvăratice, toată talpa iadului îi muncea boiul subţire, sînii, iezi buiaci, zburdau slobozi sub borangicul cămăşii.

Mult l-ar fi bucurat pe Ioniţă Fărcăşan vorbele muierii, căci în zadar îi bătuse uliţa ani în şir. Despre treburile de dragoste ale Marghioliţei nu aflase decît diavolul cel bătrîn, stolnicul Cantacuzino.

Rădiţa îşi înfipse pumnii în şolduri.

– Ia ascultă, cui vrea Fărcăşan să-i zdruncine minţile? Pietroasa mea îţi doboară dintr-o ulcică un oştean muscălesc cu flintă şi raniţă cu tot.

Negustorita şopti în mare taină:

– Printre petrecăreţi se află şi paşa de la Vidin, îmbrăcat în straie de boscar spre a nu atrage luarea-aminte. M-ai îndatora peste măsură, mătuşă, dacă mi-ai îngădui să urc în cămările voastre.

Cînd am tăiat podul mi s-a părut că văd umbră de tîlhari şi parcă nu mă încumet să înfrunt încă o dată drumul înaintea zorilor.

– De ce? se miră Agripina. Podoabe nu porţi, iar celelalte daruri le-ai rătăcit de mult...

Crîşmăriţa îi făcu semn spre ocniţa astupată cu o rogojină. Iscoada Cantacuzinului vru să-i răspundă Agripinei, dar nu mai avu vreme. Larma petrecăreţilor începuse a zdruncina porţile.

* * *

Rădiţa îşi primi muşteriii în prag, cu temeneli şi zîmbet păstrat anume pentru logofăt. Pîndind aşezarea chefliilor, Andronic îşi strecură iute întrebarea:

– A venit Marghioliţa?

Muierea îşi lăsă capul în piept şi arătă spre ocniţă.

– S-o chem?

– Nu.

– Pricep. Domniile voastre aţi adus *alte* podărese la zaiafet.

– Dacă ai să depui aceeaşi iscusinţă şi în negustorie, tare mi-e teamă că într-o bună zi chefliii Bucureştilor vor bate uliţa Sfinţilor Apostoli, către beciurile lui Dragomir.

Rădiţa tăcu. Ar fi schimbat o vorbă cu soră-sa, dar Agripina nu se arăta muşteriilor înainte ca ciubotele acestora să zacă sub masă, iar cupele să nu se fi golit a noua oară. Rînduiala o statornicise Ioniţă Fărcăşan, după ce rămăsese odată fără tovarăşi de pahar. La vederea zdrahonului, oamenii se buluciseră către uşă pierind în noapte.

Gămanul, ciupit bine, dar încă ţeapăn pe picioare, duse ulcica la gură ostoindu-şi setea aprigă.

– Bre, Rădiţă! ţipă stăpînind cu glas de taur hărmălaia. Dar bucate nu ne dai? Îi peste un ceas de cînd n-am luat înghiţitură şi simt cum mă prăval de slăbiciune. Grijeşte de curcani, fleici, şi niscai cîrnaţi fripţi în jăratic şi, dacă tot asmuţi focul, pune şi un purcel să avem mai încolo de un mizilic.

Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, rezemă zidul. Ce znamenie de creştini or mai fi şi valahii!? De şaisprezece ceasuri cărau în ei merinde şi băutură cît să astîmperi o oaste de flămînzi, şi tot îşi căinau pîntecele. Asemenea urgie nu pomenise nici la Hamburg, oraş vestit în Evropa pentru mîncăii lui, nici în Sicilia unde muierile

se semeteau că-şi înţarcă pruncii cu o oală de spaghetti. Nu-i vorbă, baronul aproape că le venise de hac. Băuse şi mîncase cot la cot cu valahii, iar acum se năpustise cu hărnicie asupra carafei de pietroasă.

Ioniţă Fărcăşan se anină de braţul lui Andronic.

– Frumuşică petrecere, ce zici logofete?

– Ştiu eu...

– Adică?

– Parcă ar mai lipsi ceva.

Gămanul se holbă.

– Ce?

– Fără trăsneli, zaiafetu-i ca balta stătută. Mi-ar plăcea o boacănă. Altădată aveai închipuire, Ioniţă...

Fărcăşan, amuţit, îşi scărpină ceafa.

– Ai vreun gînd?

– Mde... Logofătul păru să se codească. Ar fi ceva, dar mi-e că iese prea lată.

– Nu-i lată, Andronic, nu-i deloc! Spune-i lui moşu'!

– Dacă aude Vodă...

– N-aude!

Îl împungea cu pîntecele, ochii mici nu slăbeau chipul logofătului.

– Nu mă fierbe, omule!

Radu Andronic micşoră glasul la urechea gămanului.

– Ce-ai zice tu de un clopot slobozit în puterea nopţii? De spaimă, neamţul şi-ar scăpa inima în berneveci şi nici ăilalţi nu s-or lăsa mai prejos. Face să plăteşti parale bune ca să vezi asemenea ispravă.

– Phii! făcu Ioniţă gîtuit şi cu ochii cît cepele. Ăsta zic şi eu gînd chibzuit!

– Biserica-i colea, scăriţa spre clopotniţă lesnicioasă. Da-ţi trebuie îndrăzneală...

– Eu îndrăznesc, logofete!

– Ştiu. Cum a îndrăznit iepurele cînd a văzut lupul.

– Te prinzi pe zece galbeni? spuse aţîţat Fărcăşan.

– Lasă şaga, Ioniţă.

– Te prinzi, ori nu?

– Mă prind, rosti moale Radu Andronic ca omul care nu vrea să strice cheful nimănui.

– Atunci nu sufla cuvîntel şi grijeşte să nu prindă ăştia de veste cînd m-oi strecura pe uşă.

După plecarea gămanului, Andronic mai zăbovi un minut de ceas şi, pîndind spinarea întoarsă a chiorului, se strecură nălucă în ocniţă.

– Foc! strigă clucerul Negoescu sărind de la masă.

Clopotele Bisericii Scaune porniseră a se zbuciuma semănînd spaimă mare în mahala şi printre petrecăreţi. Se năpustiră bezmetici asupra uşii împiedicîndu-se în ciubote şi caftane.

În urmă, D'Antin cercetă cu grijă odaia goală apoi prinse braţul baronului. Schimbară iute bastonaşele şi ieşiră după ceilalţi.

Afară, franţuzul îşi îndreptă ochiul verde spre cer răsuflînd cu mulţumire.

– Sit nomen Dei benedictum[1], şopti.

Răsuflă şi Radu Andronic în ocniţă. Taina franţuzului făcea înmiit cei zece galbeni dobîndiţi de Ioniţă Fărcăşan.

– Vreun zălud! spuse armăşelul Stroe. Auzi ce i-a trăsnit! Să tragă clopotele. După mintea mea numai tărtăcuţa gămanului poate lepăda asemenea blestemăţii.

Negoescu rîse adulmecînd talgerul pe care Rădiţa depusese o movilă de cîrnaţi.

– N-om fi singurii din tîrg care bem de ieri.

– Caută, rogu-te, împrejur şi spune-mi unde e Ioniţă...

Glasul tăios al contelui le zgîrie urechile.

– Necuviinţa n-o îngădui din partea nimănui, baroane, şi dacă n-ai fi beat i-ai găsi răspunsul în tăişul spadei.

– Te făleşti, chiorule! rîse von Blaremberg.

Filip D'Antin păli. Chiar dacă gîlceava o iscaseră de ochii valahilor, vorba îl rănea adînc. Duse mîna la hanger, ştiind că ceilalţi vor sări stavilă. Radu Andronic alungă zîmbetul de pe buze şi din priviri, încercă să-l abată pe franţuz în celălalt ungher. Negoescu, grecul şi veneţienii făcură roată în jurul neamţului. Von Blaremberg rîdea gros.

– Hai! Scoate sabia, ochi văduv!

Umerii franţuzului zvîcniră sub mîinile grele ale logofătului.

---

[1] Fie numele Domnului binecuvîntat (lat.).

– Lasă-mă să trec, scrîşni.

– Încearcă să chibzuieşti, conte, îi spuse logofătul cu dulceaţă. Sînt încredinţat că iscusinţa spadei nu ţi-e întrecută decît de aceea a minţii. Asemenea izbîndă – arătă spre baron – nu aduce fală nimănui. Şi-apoi Brîncoveanului nu-i place sfadă între străini.

Filip D'Antin şovăi cîteva clipe. Dădu scurt din cap şi ieşi glonţ din cîrciumă. În urma lui se aşternu tăcerea. Ioniţă Fărcăşan, care abia aşteptase să se fălească cu isprava din clopotniţă, întrebă mîhnit:

– Din ce se luară, frate? Înainte de-a afla răspuns, speriat ca nu cumva sfada străinilor să curme zaiafetul, se grăbi să poruncească: Vin proaspăt, Rădiţă, ulcele curate şi adă purcelul cela pînă a nu se face tăciune.

După toate semnele însă, pofta de petrecere a neamţului ostenise. Adumbrit, mai zăbovi cît să deşerte două cupe şi ceru caleaşca. Logofătul Andronic îşi răsuci capul spre ocniţă. Făcu semn mic şi într-aceeaşi clipă rogojina se dădu în lături.

În prag zîmbeau ispitele Marghioliţei.

* * *

Cînd Filip D'Antin se ivi în capul uliţei, Ilie Machidon, dosit în umbra unei sălcii, şuieră scurt. Patru zdrahoni cu umeri vîrtoşi, junghere iuţi şi spinări trenţăroase se apropiară tupiluş.

– Ăsta-i! Fiţi cu luare aminte! Îl doborîţi, dar nu-i pricinuiţi stricăciuni mari. Mi-e de-ajuns dacă uită cum îl cheamă o frîntură de ceas.

Slujitorul îşi zornăi punga a făgăduială. Pe lotri îi pescuise pe malul Bucureştioarei. Pentru cinci taleri de cuşmă ar fi spintecat – Doamne fereşte! – şi icoana cea mare a Cuvioasei Nastasia, darul patriarhului Dositei de la Ierusalim către Mitropolia Valahiei. Fuseseră de-ajuns cîteva vorbe pentru a-l însoţi bucuroşi pe Machidon. Două podărese şoldii strigaseră dogit în urma lor. Slujitorul o luase repede din loc, stingherit. Privirile tălăniţelor, care vegheau un stol de vrăbii înfipte în proţap, despuiau. Asemenea căutătură şi asemenea rîs hulpav neobrăzat, Machidon nu pomenise. Pe lîngă acestea, Anisefta, văduva roşcovană din Chipriana, afurisită de muieri şi de părintele Sofronie, era numai bună de stareţă la Agapia.

Franţuzul ajunsese în crucea uliţei. Primul cîrjaliu se smulse din umbră şi-i ieşi din întîmpinare cu mîna întinsă. Paşii contelui se mărunţiră. Machidon îl văzu ducînd mîna la spadă şi le făcu vînt celorlalţi.

Ascuţişurile lui Saint-Lô chemau toate luminile nopţii. Cumaşii se azvîrliră vultureşte, dar sabia lui Filip D'Antin le curmă iuteş bărbăţia. Patru dîre sîngerii îşi făcuseră vad pe obrajii terfegoşilor.

– Asta-i sigiliul meu! rosti D'Antin surîzînd drăceşte. La cel dintîi pas vă încrustez diata.

Cîrjaliii băteau roată uliţa căutîndu-i spatele. Franţuzul lipi ulucile gardului apoi ţîşni cu amîndouă armele roată. Pe degetele cumaşilor se ivi roua sîngelui. Scăpară jungherele în tină. Ochiul norocos al contelui împungea.

– Închinaţi-vă, mişeilor!

Ridică sabia şi se frînse de mijloc gemînd. Parul slobozit de Machidon îi dezmierdase, cu măsură, moalele capului.

Contele de Saint-Lô căzuse cu faţa în jos. Horbota de la mîneci şi piept, întinată de glod, părea acum o zdreanţă. Cîrjaliii ciuliră urechile. Se auzeau paşi. Într-aceeaşi clipă, în cele două capete ale uliţei se iviră străjile alergînd.

– Valea! suflă unul din tîlhari, încovoindu-şi spinarea gata să se mistuie în întuneric.

Machidon îi puse mîna pe umăr.

– Rămîi pe loc, Prisparule! Priceperea în mînuirea jungherului ţi-am văzut-o. Neghiobia ţi-o aud. Priveşte în jur.

Oştenii veneau în potcoavă, cu gînd să-i împresoare. În stînga şi dreapta podului se afla mlaştină vicleană, unde după zece paşi piereai înghiţit de mîl.

Haita tîlharilor căuta scăpare rotindu-şi ochii năpădiţi de sînge. Ilie Machidon se apropie de suliţele străjerilor ţinînd la vedere balabanul de argint. Şopti:

– Slujbă domnească!

Oştenii se îndepărtară fără cuvînt. Prisparu îşi alungă repede spaimele, zîmbind cu înţeles.

– Fiertura asta miroase bine, dar dă lesne în foc...

– Îi poţi stăpîni clocotul dacă înnozi zdravăn baierele limbii. De una vreau să te încredinţez. Nu pentru asemenea ispravă o să vă înalţe armaşul capetele în vîrful parului. Despuiaţi-l!

Lotrii se puseră pe treabă. Scoaseră mantia franțuzului, îi traseră ciubotele, avură de furcă oleacă cu cei patruzeci de bumbi de la vestonul de catifea, sfîșiară nerăbdători cămeșa subțire, pînza de paing. Degetele atinseră ghiulurile scumpe căutînd pieziș spre Machidon. Slujitorul le dădu încuviințarea din ochi și-ntr-o clipită odoarele pieriră în brîiele ififlii.

– Noi ne-am săvîrșit lucrarea, spuse în cele din urmă tîlharul.

– Ați uitat bernevecii.

Prisparu săltă din umeri.

– De... după cum pofteşte domnia ta. Trebuşoara asta, atît cît mă ajută pe mine capul, seamănă a răfuială.

– Te ajută mai mult, terfegosule! Vrei să mă încredințezi că nu mi-ai priceput rosturile. Străinul putea să vă răpună lesne. V-a însemnat numai pentru a vă dibui în ziua cînd ar pofti mărturia voastră. Iar în acea zi o să vă smulgă limba pentru a afla cine v-a tocmit.

– Spurcată treabă, îngînă Prisparu.

Ilie Machidon cercetă straiele contelui. Găsi în şerpar un sul de pergament şi mustața prinse a-i tremura a zîmbet. Aruncă cumaşilor talerii juruiți.

– Luați şi trențele. Caii tîlhăriți pasc malurile Bucureştioarei, iar drumurile lotrilor la ceas de primejdie trec prin Broşteni. Noaptea dă semne de moarte. Cine-şi prețuieşte căpățîna la vărsatul zorilor, poate ajunge departe.

Lotrii înşfăcară straiele lui D'Antin şi fără alt cuvînt o luară la sănătoasa. Machidon începu să rîdă. Îl înveselea straşnic priveliştea contelui rămas pe pod în izmene de muiere, din borangic, cu horbotă lată de-o palmă. Apucă măciulia bastonaşului şi o răsuci pînă se desprinse. Înlăuntrul vergelei de abanos nu se afla nimic. O învîrti la loc şi tîrî trupul lui D'Antin în cotlon ferit spre a nu nimeri sub roțile vreunui rădvan. Bastonaşul îl depuse între mărăcini, unde ochiul cel verde al iscoadei îl putea lesne dibui. Franțuzul avea să prepuiască – cel puțin aşa dorea Radu Andronic – că fusese doborît şi jefuit de tîlhari.

Simțind şfichiuiala vîntului de noapte, mila năpădi inima țăranului. Smulse un snop de urzici, din cele iuți la mînie, şi-l aşternu oghial peste trupul contelui de Saint-Lô.

* * *

Toate ispitele diavolului țîșneau din ochii și zîmbetul Marghioliței. Genele lungi fluturau cu anume meșteșug aprinzînd făclie poftele baronului, buzele răsăreau căpșuni înrourate pe obrazul gingaș. Ia străvezie, stropită cu fluturași de aur, despicată în potcoavă pînă pe umerii rotunzi, deslușea tulbure sînii negustoresei, dogoritori și plini de neastîmpăr.

Uitase neamțul de caleașcă, de Leopold, și de pînzele țesute cu D'Antin, de Dumnezeu și de numărul cupelor deșertate. Marghiolița grijea să-i fie pocalul plin și să zîmbească ademenitor. Graiul nu i-l pricepea, dar după toate semnele, vorbele neamțului nu așteptau răspuns.

Negustoreasa se ridica din vreme în vreme pentru te miri ce mărunțiș, și-atunci ochii baronului se bulbușau ouă răscoapte înfigînd sulițe în șezutul muierii. Șarpe viu sălășluia în spinarea Marghioliței, iar sub catrința de catifea florie coapsele săltau buiace. Piciorul mic, în papuc de marochin, măsura pas legănat. Asemenea mers de cadînă îl vrăjea pe neamț peste măsură. Nu văzuse frumoasele Stambulului priponite între zidurile haremului, iar la Viana, Paris ori în republicile italiene muierile călcau cocostîrcește din pricina vergelelor de oțel ce le cetluiau pîntecele și a încălțeilor ridicați cu o palmă din călcîie.

La porunca logofătului, negustoreasa turna fără să se scumpească din carafa cu vinars viclean, a cărui putere o temeau pînă și bețivani încercați ca Fărcășan sau Negoescu. Rădița și soră-sa Agripina priveau înlemnite ca la panoramă rostuirile nepoatei. Nu fusese, har Domnului, nici Rădița icoană în biserică, dar abia acum pricepea că trăise de prisos.

La celălalt capăt de masă, oaspeții rămași sfîșiau trei curci îndopate cu coconare, fără a mai lua aminte în stînga sau dreapta. Ioniță, gînd în gînd cu Negoescu, Stroe și armășelul, chibzuia să aducă lăutari. Grecul adormise de mult.

În cele din urmă, capul baronului căzu răpus pe masă. Marghiolița, încrucișîndu-și privirea cu a logofătului, desprinse încet bastonașul din mîna însomnurată.

– Nu zăbovesc mult, suflă boierul. Cu orice chip nu-i îngădui să se trezească. Înainte de-a deschide ochii, cupa să-i fie la buze. Mă bizui pe tine, Marghioliță!

Îşi răsuci spatele spre a feri privirea crîşmăriţelor şi scoase măciulia bastonaşului. Îl răsturnă zgîlţîindu-l uşor şi trei suluri subţiri de pergament îi căzură în palmă. Înapoie scula Marghioliţei.

Negustoreasa ascultă tropotul calului şi se întoarse zîmbind la masă. Agripina îi citi lucoarea diavolească din ochi.

– Satana! şopti, făcîndu-şi semnul crucii şi intră înfricoşată în cuhnii.

Greu la deal cu boii mărunţi, moş Pahomie! Te-ai rupt din crivat pe rouă nescuturată, de-amu s-a împămîntenit dimineaţa şi tot n-ai depănat cărăruia. Apăi să-ţi spun eu: nu anii, ci pîntecele cel rotund peste măsură poartă vina. Ia fă-i mătăluţă un sfîrîiac de bine şi supune-l pustietăţii!

...Îs numai aburi, dar se cheamă c-am ajuns. Mă prăval pe stîncă şi-mi slujesc obrajii cu un cearşaf de băsmăluţă... Aşa! Buruiana muntelui leapădă mireasmă sănătoasă, vînticelul a deprins dulceaţa căldurii. E tare bine! În vale, zidurile conacului zugrăvesc patru laturi albe, toate deopotrivă. Stogurile de fîn se înalţă cuşme într-o coastă, pe tăpşanul dat cu verde, codrii cetluiesc luminişul aşezării cît bate ochiul.

Cugetul cerului se arată împăcat căci nici o zdreanţă de nor nu-l căzneşte. Întorc capul spre Munţii Vrîncioaiei. Prăvălişurile năpădite de sihlă născocesc răcoare cuminte. Din adîncurile nedeprinse cu pasul omului, urcă băbeşte o ceaţă nătîngă. Nu se aude decît umbletul greierilor buiaci...

Adun frumuseţile cu ochii, cu nările, cu gura deschisă, bucuria îmi împînzeşte privirea.

Mai îngăduie-mă, Doamne, nu mă chema la tine!

Alături, într-o bortă tăinuită a muntelui, şi-a statornicit schimnicul Daniel singurătatea în acele vremuri moarte de mult. O stîncă netedă i-a slujit de masă, alta mai măruntă de scăunaş. Scot cartea cuviosului Ilarie şi-l rog pe bunul Dumnezeu să-mi îndrepteze drumul.

Aflînd că una dintre moşiile noului domn Constantin Brîncoveanu se cheamă „Vai-de-ei", tîrgoveţii cei mucaliţi ai Bucureştilor au şi născocit voroavă de duh: Pînă acum a fost Vai de ei, de-acu' e vai de noi...

I-a cam strujit Vodă de gălbejori, dar vorba secretarului florentin al Măriei Sale, cu socoteală, fără a-i face să țipe. Pe lîngă megieșul său, Gheorghe Duca, acel tejghetar arvanit ajuns domn al Moldovei, carele dăduse palancă țara de pămînt lăsîndu-l pe bietul creștin numai în straiele de la botez, Măria Sa se dovedise prunc blînd, poruncind biruri cu chibzuită cumpătare. Douăzeci și cinci de ani Valahia a dus trai liniștit, neamțul poftalnic de pască românească s-a mulțumit cu mămăliguța dumnealui, turcul a fost îmbrobodit la ochi, mai dihai ca moșneagul cu muiere tînără, de nu știa sărmanul cum îl cheamă pe nume.

Vodă dobîndise de la Stanca Cantacuzino, maica Măriei Sale, știința vicleșugurilor, iar de la unchii săi, ochiul cel limpede trebuincios domnitorului unei țări mărunte aflate la poalele marilor împărății. Vulpea n-a răcnit la elefant că-l mărunțește, nici fapta ursului n-a suduit-o gata să-l păruiască, ci și-a îndulcit limba păcălindu-i fără istov. Pilda aceasta s-a înscăunat temeinic în cugetul Măriei Sale, scăpînd Valahia de la multe necazuri.

Venise de-acasă cu părăluțe bune în moșii și acareturi și le-a înmulțit luîndu-și muiere pe nepoata lui Antonie Vodă. Fiică-sa, domnița Maria Brîncoveanu, măritată cu domnul Moldovei, știa, se vede treaba, numărul galbenilor aflați în punga lui Vodă Constantin cînd își căina bărbatul mazilit zicînd că „va pune taica pungă de pungă din Stambul pînă în București și tot ne vom întoarce!"

Știa el și turcul cîte ceva, căci nu degeaba l-a botezat Prințul aurului.

Ca să-ți faci un gînd domnia ta, frate cetitorule, despre averile fără de seamăn ale Măriei Sale, să cetim împreună foaia de zestre a domniței Stanca, măritată cu Radu, fiul lui Iliaș Vodă al Moldovei:

„O cunună cu diamanturi, un left tot cu diamanturi, și trei picioare mari de smaragd, cinci perechi de cercei cu diamanturi, smaragde, rubine și bălașe, trei perechi de brățări, nouă inele, toate cu pietre prețioase, douăsprezece șiraguri de mărgăritare mari, două lanțuri de aur de cîte cinci sute de grame fiecare, o învălitură de cap cu acele ei, o salbă de patru sute de galbeni, trei sute bani de cap cu lesă de mărgăritare, zovon cu trei sute de galbeni, treizeci de ii țesute cu fir, cu sîrmă, cu mărgăritare și șire-

turi, opt dulămi cu samur, cu pîntece de rîs şi bumbi de diamanturi, de rubine şi mărgăritare, paisprezece rochii cu sponci de aur, cu diamanturi, şi cu gurile de mărgăritare, puzderie de oghialuri şi cearşafuri cu flori de fir, covoare de mătase, oglinzi cu pervazurile de argint, talere şi tipsii, solniţe şi furculiţe din argint cu lucrătură, un cal de ginere, caretă cu şase telegari, rădvan cu şase telegari, patru sute de oi cu miei, patruzeci de boi de plug, treizeci de vaci cu viţei, douăzeci de iepe cu mînji şi armăsari, o sută cincizeci de mătci de stupi, moşiile Simianii, Scărişoara, Clanţa, Ţiganii, viile de la Piteşti şi Schiau, case de piatră în Bucureşti..."

Socoteşte, rogu-te, că Măria Sa avea unsprezece odrasle şi mai socoteşte peşcheşurile cele mari împinse turcului, socoteşte cheltuielile pentru ctitorii şi cîte şi mai cîte...

Deosebita şiretenie a Măriei Sale s-a dovedit şi în căpătuirea domniţelor. Pe Duca al Moldovei l-a cuminţit vîrîndu-l sub imineul domniţei Maria; gura cea rea a lui Alexandru Mavrocordat Exaporitul, mare dragoman la Poartă, a astupat-o dîndu-i de nevastă fiului său Scarlatache pe domniţa Ilinca.

Stolnicul Cantacuzino, unchiul Măriei Sale, uimise Evropa cu născocirile în treburi de taină, iar sfaturile sale nu-şi găseau pereche în înţelepciune. Măria Sa şi-a suflecat dară mînecile şi s-a apucat să gospodărească Valahia. A chemat întîi o mînă de băietani mai bogaţi la minte, le-a umplut buzunarele cu aur să aibă de cheltuială prin şcolile Romei, Vianei, şi chiar ale îndepărtatului Paris, juruind că le rupe urechile dacă se ţin de blăstămăţii.

Alte parale le-a rînduit Măria Sa pentru învăţăceii Academiei Domneşti de la Sfîntul Sava, poruncind dascălilor să le deslueascâ cu vorba şi nuiaua fizica pămîntească, pildele cugetătorilor greci din vechime şi altele asemenea taine de mare trebuinţă. D-apoi aurul vărsat pentru bibliotichii deschise tuturor cunoscătorilor de buchii, d-apoi pentru tiparniţe, d-apoi pentru şcoala de pietrari a lui Vucaşin, şi de zugravi a lui Pîrvu Mutu, d-apoi pentru ctitoriile care împînziseră Valahia acelor vremi?

Om subţire, cu gust ales, Măria Sa a trudit fără odihnă să statornicească arhitectura cea nouă, a ridicat bolniţe, a podit uliţe, a întocmit străji de noapte, a rărit cetele de prădalnici.

Îndată ce Viana i-a îndemnat pe românii din Transilvania mai cu vorba cea dulce, mai cu pumnii, să se grămădească sub anteriul Papei de la Roma, Măria Sa a înălțat în Sîmbăta de Sus o mănăstire și o biserică în Făgăraș spre a-i ține pe acei români aproape de credința lor strămoșească. Și l-a mai trimis pe tipograful Mihai Ștefan la Alba Iulia să scoată cărți în limba valahilor.

Mărturie despre osîrdia întru frumos a Măriei Sale Vodă Constantin stau astăzi palatele ridicate la Mogoșoaia, Doicești, Potlogi, Tîrgoviște și Obilești, giuvaiericale născocite în piatră și lemn. Frumusețile Mănăstirii Horezu iscă și astăzi lăcrămiță de bucurie în ochiul călătorului. Pomelnicul înfăptuirilor brîncovenești se cere întocmit într-o carte nouă.

Am să-ți mai spun numai una, frate cetitorule, iar după ce ți-oi spune-o, te las. În vreme ce Ludovic al Franciei și boierimea dumnealui se scărchinau năpădiți de rapăn, meșterii săpunari înșirați pe malurile Bucureștioarei nu pridideau să țină piept tîrgoveților și curtenilor valahi, iubitori de curățenie. Acel vodă al franțuzilor mînca pilafuri și alte bucate, ghiorlănește, cu degetele, fără să aibă știință la ce folosește furculița aflată pe masa Măriei Sale, Constantin Vodă Brîncoveanu.

Iaca așa! Să se știe!

CAPITOLUL V

GRIJILE MĂRIEI SALE

Logofătul Andronic ocoli intrările cele mari ale palatului şi se opri la portiţa dosnică din stejar cu ferecături de fier nemţesc, păzită de doi tuhfeccii şi un deliu. Deşi slujitorii îl cunoşteau, trimiseră după căpitanul seimenilor, care avea poruncă din partea stolnicului să-i lase intrarea slobodă şi să-l petreacă la orice ceas în cămările de taină ale Cancelariei Negre.

Se aflau în celălalt capăt al palatului şi urmau să străbată divanul cel mic, apoi spătăria cea mare, pe ai cărei pereţi sticleau în negura destrămată de al doilea cîntat al cocoşilor buzdugane, hangere, spade turceşti şi de Toledo, iuţi, sprintene, cu limbă suleagă. Ocoliră vistieria vegheată de arnăuţi. Baş-ciohodarul împinse scrinul dintr-o ocniţă, dezvăluind o hrubă tainică luminată de făclii care-şi croia drum pe sub odăile grămăticilor ce trudeau şi noaptea.

Radu Andronic păşea în urma căpeteniei, trăgînd cu urechea la zgomotele din palat. Se auzeau ciubotele străjilor, ţipetele păunilor din grădina domnească, rar şi de departe, horcăit iscat de vis rău în chiliile osîndiţilor.

Seimenul se opri dinaintea unei uşi chindisite în lemn, căută cheia în colanul care îi încingea braţul şi descuie fără zgomot broasca săturată cu ulei de candelă. Pătrunseră în judecătoria criminalicească, iar de-aici, în sala cea mare unde se afla scaunul domnesc iscat din aur, argint şi catifea purpurie cu ciucuri din tertel. Tot auriţi erau şi hultanii de la pajura lui Vodă, ciopliţi în pîntecele bolţilor.

Radu Andronic se prelinse pe lîngă zidurile întunecate. Nimeni n-avea învoire să intre în sala tronului fără îngăduinţa

Brîncoveanului. Porunca era acum înfrîntă căci altfel, urmînd drumul obişnuit, a doua zi ar fi ştiut tot palatul că logofătul de taină Radu Andronic fusese întîmpinat de Vodă pentru treburi de mare însemnătate, vezi bine, la trei ceasuri după miezul nopţii.

În mintea stolnicului Cantacuzino tainele se bucurau de deosebită cinstire. El născocise broaştele înecate în untdelemn, tălpile de pîslă pentru slujitorii de la cămările lui şi ale domnului, ascunzişurile oarbe – scorburi de copaci ori anume şipci de la anume poduri din tîrg – unde iscoadele îşi lepădau veştile spre a nu-şi vîntura chipurile la Curte.

Era om ascuns unchiul lui Vodă. Se înveşmînta neguros, după cum neguroase îi erau şi tainele, surîsul nu-i înflorea niciodată pe buze. Luneca nălucă, ivindu-se din fund de cotlon, nici măcar pruncii ori muierea nu-i auziseră glasul, altcum decît molcom şi plin de stăpînire. Boierii se cutremurau sub privirea lui adîncă şi pătrunzătoare. Nu se afla taină în Valahia, iar la cancelariile Evropei se aflau şi mai puţine, despre care să nu capete ştiinţă. Avusese boierie măruntă – stolnic – şi zădărnicise mereu dorinţa lui Vodă de a-l înălţa la altă dregătorie mai de soi. A trece neînsemnat îi era dorinţa, singura în care nu izbîndise.

Urcînd scara de marmură îngustă şi şerpuitoare, Radu Andronic ajunse în pragul cămărilor domneşti. Zgomotul paşilor murea pe covoarele moi Sileh şi Bachtiar, candele din sticlă roşie şi albastră răsuflau lumină tulbure la poalele icoanelor mari. Logofătul cunoştea odăile rînduite după gustul lui Vodă. Fiecare păstra altă culoare. În cămara ghiurghiulie, cu pereţii înveşmîntaţi în ghiordezuri, se aflau trei amfore mari de argint primenite în orice zi de slugi doar cu trandafiri sîngerii; în odaia albastră ori ca mierea, cu icoane de aur, covoare de Brussa şi coloane de chihlimbar şi topaze spînzurînd în tot locul, stăpîneau flori mărunte în văscioare de cleştar, în încăperea chitaeză toamna năvăleau crizantemele cele mari, ruginii. Măria Sa îndrăgea giuvaiericalele născocite de mîna meşterilor şi a pămîntului.

Încă o odaie şi avea să se afle în faţa domnului. Fustaşii îşi descrucişară suliţele lăsîndu-i slobozenie.

– Ciudat, rosti stolnicul Cantacuzino. Contele bate în două rînduri drumul Moscovei, calcă hotarele padişahului, apoi cîr-

meşte spre Valahia într-o singură vară. Dragostea dovedită Ţării Româneşti pare să aibă rădăcini vechi. Saint-Lô poposeşte pentru a treia oară în tîrgul Bucureştilor. Îşi aţinti ochii pe hartă poftorind pe gînduri: Ciudat!

Vodă se opri cercetîndu-i chipul.

– Drumul către coroana Spaniei e întortocheat.

– Numai că umbletul s-a sfîrşit.

– Ai ştiinţă despre diata lui Carlos?

– Am, doamne. Riga şi-a poruncit urmaşul socotind că nu mai apucă răsăritul. Vracii au izbutit să-i aţîţe vlaga pentru puţină vreme, dorinţa însă şi-a răsuflat-o.

Ochii bulbuşaţi ai Brîncoveanului sclipiră. Îşi trecu degetele prin barba castanie apoi peste obrajii uscăţivi.

– Leopold?

– Nu, strănepotul Bourbonului: Filip, duce de Anjou.

– E bine, oftă Vodă. Dobîndind scaunul Spaniei, Habsburgul dobîndea nu una, ci douăzeci şi două de coroane. Arătă pe hartă: Sardinia, Sicilia, regatul Neapolelui, Milanul, Ţările de Jos, jumătate din America, cu minele din Peru şi Mexic, ţinuturile din Africa... Le-ar fi urmat Valahia şi Moldova trase de aţă. Nu-mi plac principii din cale afară de puternici... Cine ţi-a trimis vestea?

– Valetul cardinalului de Brebeuf, mîna dreaptă a Papei. La ceasul acesta, nouă făpturi din Evropa cunosc diata. Dar mîine?

Ochii întunecaţi ai Cantacuzinului cercetară departe, străpungînd zidurile rotunde.

– Vîlvătaia va mistui curţile crailor înainte ca principele Carlos să se deprindă cu cripta unde are să aştepte judecata din veac. Leopold asmuţit de Wilhelm al Oraniei, vrăjmaşul neînduplecat al Bourbonului, va bate război asupra Franciei şi Spaniei. Diata lui Carlos e piatra de amnar pentru pulberăriile Evropei...

– Străinii s-au lăsat greu citiţi, logofete! Aşteptăm de mult, spuse Vodă, scurtîndu-i închinăciunea.

Radu Andronic îşi astîmpără zîmbetul. În privirea Brîncoveanului ardea nerăbdarea.

– Filip D'Antin a simţit primejdia, doamne. Unsprezece ceasuri şi-a învîrtit ochiul norocos căutînd clapcele zaiafetului. Neamţul e dîrz la petrecere şi doar farmecele Marghioliţei au izbutit să-i vină de hac. Acum horăie într-o crîşmă din mahalaua

Calicilor spre bucuria lui Ioniță Fărcășan. O zi și-o noapte s-a străduit să-l doboare cu bărbăția ulcelelor deșertate.

– Hm, zîmbi Vodă, din pui de cuc nu faci jupînească cloșcă. Bezmetic a fost și boier Zaharia, dar fecioru-su se îndeasă să i-o ia înainte. Clopotele de la Scaune au semănat spaima în tot tîrgul. Frumoasă ispravă!

– Eu l-am îndemnat la asemenea ispravă, Măria Ta, spre a da prilej franțuzului să se apropie de baron.

– Rămîn, oricum, destule la răboj. Chibzuiam a-l surghiuni la Snagov, dimpreună cu Negoescu, spre a-și astîmpăra mișeliile, dar mi-e că într-o săptămînă păgînii fac din sfîntă mănăstire crîșmă de drumul mare. Nu vreau să-mi îngreunez cugetul cu blestemele cuvioșilor monahi. Vorbește, logofete, ce-ai izbîndit?

Boierul se apropie de masă și lepădă pergamentele sclipuite din bastonașul lui von Blaremberg. Istorisi fără ocolișuri întîmplările, în vreme ce stolnicul sta adîncit asupra zapiselor.

– Înțeleg că răgazul ne e scurt, spuse Vodă.

Logofătul săltă din umeri cu zîmbet.

– După cît a deșertat în el, s-ar cuveni să doarmă țeapăn pînă la asfințit. Neamțu-i însă făptură vîrtoasă. Oricum, Marghioliță îl veghează cu ispitele și pocalul plin, gata să i-l poarte la buze.

Stolnicul își ridică ochii neguroși.

– Prepuielile nu ne-au înșelat, doamne. D'Antin e hain lui Ludovic. Se află în slujba nemților. Iată dovada necredinței sale!

Despături pergamentul răsuriu, bătîndu-l ușor cu latul palmei.

– Aici, desluși, se află toate tainele oștirii franceze. Bourbonul își poate înfrunta vrăjmașii cu 125 de mii de pedestrași și 47 de mii de călăreți, dragoni, husari și carabinieri. Are de asemenea sub poruncă 5 mii de tunari. Căpeteniile steagurilor din Auvergne, Champagne și Normandia se află îndatorați cămătarilor olandezi și pot fi lesne ispitiți. Acest D'Antin e iscoadă pricepută. Îi descîlcește Habsburgului armele noi născocite de mareșalul Vauban, o anume pușcă și o spangă ce poate fi adăugită flintei – baionetă – dar nu uită să-i știricească și numele ibovnicelor ducelui de Vendôme și ale lui Villars, generalii cei mai însemnați ai lui Ludovic, acum, după moartea lui Turenne și a lui Condé.

– Cînd livada e stricată de omizi nu temi grindina, spuse Vodă.

Săltă pergamentul apropiindu-l mult de ochii castanii. Moştenise vederea scurtă a bunicului său, vornicul Preda Brîncoveanu; coconii, Beizadea Ştefan, domniţele Stanca şi Bălaşa, călcau pe urmele aceluiaşi beteşug. Se străduia să desluşească semnele franţuzului care-i trimitea principelui Leopold rînduiala unei fortăreţe îngropate, altă născocire a lui Vauban.

Nemţii şi englezii lui Wilhelm, înfrînţi la Steinkerque, Neerwinden şi Fleurus, îi spuneau *hotar de fier*. Şi pe bună dreptate. Forturile lui Vauban iscate mai cu seamă în meleagul de miazănoapte, unde Franţa n-avea apă ori munte care să-i apere hatul, se dovediseră de netrecut.

Era în firea stolnicului să nu-şi arate uimirea pentru veştile de preţ. Pomenise de baionetă, logofătul îşi tipărise bine cuvîntul în minte, şi fortăreţele lui Vauban cu glas molcom, chip şi degete liniştite. Nimeni, nici măcar nepotul său, Vodă Brîncoveanu, nu-şi amintea întîmplare care să-i fi zdruncinat cumpătul. Radu Andronic însă avusese prilejul în drumurile sale să stea la sfatul unor lefegii leşi din oştirea nemţească. Li se ridica părul măciucă istorisind despre hotarele lui Vauban îngropate adînc în pămînt. Pedestraşii pieriseră cu miile, flămînziseră săptămîni de-a rîndul cercînd să străpungă întăriturile, să ocolească capcanele, să găsească punţi pentru şanţurile cu apă şi foc. Cine trecuse pe acolo nu se mai temea de iad. Orînduirea fortăreţei ce se afla acum în mîna Brîncoveanului, putea fi dar nepreţuit pentru Leopold şi prilej de spaimă mare la Curtea Bourbonului.

– Baionetă... rosti pe gînduri domnul. Dacă oamenii ar depune numai jumătate din silinţa şi osîrdia lor pentru născocirile morţii spre a trăi în bună înţelegere...

Stolnicul clătină capul.

– N-ar fi oameni, ar fi îngeri.

– Baioneta mareşalului de Vauban, apropie-te, logofete, şi cerceteaz-o, îmi aminteşte de nodul din Frigia spintecat de împăratul Alexandru. Jungherul aninat la flintă ţine loc suliţei. Cu o singură armă, oşteanul săvîrşeşte două lucrări. Muşchetarul e totodată şi suliţaş, luînd-o astfel înaintea călăreţului. Rîse încetişor: După ce sînt scornite, marile plăsmuiri par la îndemîna oricărui prunc.

– Uimirea adaugă mult unei născociri, spuse încet Radu Andronic. Dacă taina e bine păstrată, o armă nouă îşi înzeceşte

puterile pe cîmpul de bătaie. Acolo, oamenii n-au vreme să chibzuiască. O iau la sănătoasa, încredinţaţi că au de-a face cu plăsmuirile diavolului.

– Ce cuprind celelalte pergamente? întrebă Vodă.

– Numărul oştenilor otomani şi ruşi, doamne, precum şi locurile unde adastă feluritele steaguri, fregatele muscalilor din Azov şi Baltica. 40 de mii de muscali, ştiriceşte D'Antin, va azvîrli ţarul la Narva, în focul luptei, chibzuind a-i răpune pe suedezi şi a le reteza din ifose. Baltica, ajunsă un iaz suedez, sau tranşeea cetăţii suedeze după cum se semeţea regele Gustav Adolf acum vreo 80 de ani, i-a alungat somnul Ţarului Petru... Alături de rus, vor sta meleagurile supuse cu sabia de vikingi: Finlanda, Ingria, Carelia, Livonia, Estonia, Stralsundul şi Pomerania de Apus. Carol al XII-lea îi înfruntă cu nouă mii de oameni şi înţelepciunea celor 18 ani abia împliniţi... Dumnezeu, spune o zicală a vechilor fenicieni, e de partea celui mai puternic, diavolul se sileşte pentru cel mai viclean... Mişelia lui D'Antin poate aduce folos cu dobîndă sultanului Mustafa şi lui Leopold. Hm, iscoadele chiorului, de la Stambul, se pot măsura întru totul cu ale tale, doamne. Cifrăria oastei otomane este aidoma cu cea de care avem şi noi cunoştinţă.

– Nu însă şi Habsburgul, după cît se vede, rosti Brîncoveanu apăsînd cuvintele.

Stolnicul îi azvîrli privire iute. Logofătul pricepu că unchiul şi nepotul fuseseră într-un gînd.

– Ai chibzuit bine, doamne. Leopold nu cunoaşte puterea osmanlîilor şi nu noi ne vom osteni a i-o ştirici. Cu îngăduinţa Măriei Tale, aceste pergamente nu vor ajunge la cancelaria imperială. Nu rîdem înhămaţi la hamul Islamului, vom plînge însă amar trudind la cel nemţesc. Veştile sosite din Transilvania, aflată abia de cîţiva ani sub stăpînirea Habsburgului, înfricoşează. Nemţii nu se mulţumesc doar cu ţarina şi avuţia supuşilor, vor să le betegească şi credinţa strămoşească, silindu-i cu şiretlic şi urgie a se închina Papei.

Logofătul Andronic îşi sugrumă zîmbetul înainte de a-i fi răsărit pe chip. Faptele stolnicului nu tălmăceau credinţa sa în Dumnezeu. Dragostea pentru Cristos, cîtă o fi avut, şi-o lepădase pare-se de mult, în anii tinereţii, căci nu din gînd creştinesc îşi răpuse fratele, Şerban Vodă, spre a-şi ridica în scaun nepotul. Se deprinsese a rosti asemenea vorbe pentru urechile străine, găsind

tîlc pios hotărîrilor sale. Cu trei ori patru ani în urmă, cînd turcul nescărmănat încă de ruşi la Azov se arăta peste măsură de puternic, n-ar fi şovăit să trimită pergamentele la Viana, vorbind despre îndatorirea unei ţări creştine de a sări în ajutorul alteia, împotrivindu-se după putinţă vrăjmaşului păgîn. Şi aceleaşi cuvinte le va rosti, poate, peste cîţiva ani cînd neamţul vlăguit ar trebui rezemat spre a păstra în cumpănă balanţa Evropei.

Rostul unor asemenea vorbe îl ştia şi Brîncoveanu. Îşi cunoştea unchiul şi cu greu şi-ar fi închipuit sfetnic care să-l slujească cu mai multă vrednicie. Potecile lor mergeau alături, izvodeau însă din gînd deosebit. Ţelul Cantacuzinului fusese dintotdeauna puterea, o putere ciudată, fără cucă şi caftan domnesc, lipsită de falâ. O putere neguroasă care îndrăgea cotlonul doselnic şi zapisele de taină, despre care adeseori paginile de letopiseţ nu glăsuiesc. Cînd, după moartea lui Şerban Vodă, bucureştenii îl poftiseră în scaunul Munteniei, stolnicul se lepădase cu hotărîre de asemenea cinste.

Stăpînii unei asemenea puteri alcătuiesc istoria, urmaşii abia le statornicesc locul şi hramul, şi doar simţămîntul tulbure încercat dinaintea unor astfel de făpturi ridică punte peste veacuri. Stolnicul fusese dregător de seamă a doi domnitori, avea să fie şi pentru al treilea, fără ca Brîncoveanu ori Radu Andronic s-o prepuiască în noaptea aceea aromată de Florar. Niciodată însă nu va dezvălui semenilor alt chip decît acela de cărturar de seamă al vremilor sale.

Vodă Constantin îi preţuia mintea iscusită, viclenia, mlădierile de şarpe în dedesubturile politichiei, harul hărăzit doar aleşilor de a vedea limpede peste zăplazul anilor. Îl adumbreau însă cugetul uscat al stolnicului, inima împietrită ce-l mîna către împlinirea ţelurilor fără a ţine seama de jertfe. „E un cinic", spusese cu ani în urmă în graiul lui, la Padova, bailul Giustiniani.

Spre deosebire de Cantacuzin, frămîntat doar de înfăţişarea politicească a supunerii Transilvaniei de către Leopold, pe Vodă îl mîhneau năpastele îndurate de români, chibzuia şi cu sufletul, nu doar cu mintea, la ce avea să însemne strădania papistaşilor de a le strîmba credinţa. Oamenii se vor pune de-a curmezişul, temînd urgia şi blestemul cerului pentru a se fi rupt de biserica lor. Aveau să curgă multe lacrimi şi sînge pentru ca românii din Transilvania să se învoiască asupra unor lucruri neînsemnate, dacă stăteai să chibzuieşti. Consiliul de la Florintia statornicise deosebirile dintre

Biserica răsăriteană şi cea apuseană. Pentru a-ţi vedea liniştit de rosturile tale pe meleagul de dincolo de Carpaţi, era de-ajuns să te închini Papei, părintele tuturor creştinilor, să nu temi doar iadul, ci şi purgatoriul, la sfînta cuminecătură să nu ţii seama dacă pîinea e dospită ori nu, să îngădui Sfîntului Duh a purcede şi de la Fiul.

Doar cîteva minţi alese, îşi zise Brîncoveanu, vedeau însă dincolo de aceste patru porunci străduinţa de a-i înjuga pe români la carul imperiului. Cine îşi uită credinţa îşi uită lesne şi străbunii. Urmînd acelaşi drum, grăind altă limbă şi deprinzînd alte obiceiuri, nepoţii vor uita că sînt de un sînge cu valahii şi moldovenii, că pe ţarina unde şi-au întocmit bordeiul sînt stăpîni şi nu supuşi datornici.

Iar cel de-al treilea pergament aflat în bastonaşul baronului pomenea tocmai de cel mai primejdios dregător al lui Leopold, cu slujbă în Transilvania, care ţintea scurtarea ţinerii de minte a românilor.

– Pe acest Carol Neurautter, *missionarius castrensis*[1], spuse stolnicul, trimis al Vianei pe lîngă generalul Rabutin spre a veghea la îndeplinirea politichiei lui Leopold, îl cunosc. E primejdios prin bogăţia minţii, prin îndărătnicia şi nemila ce le depune în săvîrşirea unei porunci. Ochiul lui nu bate departe, de aceea vatămă cu atît mai vîrtos. D'Antin îi hotărăşte zi şi loc de întîlnire la Paris între 7 şi 11 ale lui Cireşar. Înainte de a-şi depune numele pe carte, adăugeşte: *„Fii cu luare-aminte şi nu te pripi în hotărîri. Voi nu ştiţi nimic despre români"*. Slovele din urmă, desluşi stolnicul lepădînd pergamentul, sînt chenăruite cu cerneală roşie.

Logofătul şi Brîncoveanu săltară într-aceeaşi clipă capetele. În ochii şi glasul lui Vodă pîlpîia tulburarea.

– Ce tîlc încredinţezi acestor vorbe, stolnice? Par a vesti primejdie mare românilor din Transilvania...

– Aşa gîndesc şi eu, doamne... Filip D'Antin îl cunoaşte pe misionarul Neurautter şi-l preţuieşte ca pe o unealtă, însă pentru judecata lui nu are aceeaşi cinstire. Iar românii căzuţi în năpastă sînt vrăjmaşi de temut. Cred că la aceasta s-a gîndit... Vom mai chibzui şi noi pînă vom dovedi mijlocul de a da reazăm năpăstuiţilor. Dacă Măria Ta îngăduie...

---

[1] Misionar militar.

Se opri țintind chipul Brîncoveanului. Vodă își trecu degetele peste fruntea însemnată de ani.

– Spune, stolnice.

– S-ar cuveni ca pergamentele ce cuprind tainele oastei muscălești și otomane să nu părăsească această cancelarie. Zapisul despre oștirea Franciei să-l înapoiem lui Ludovic, nu înainte însă ca grămăticii noștri să facă copie aidoma după fortăreața și flinta cu șpagă a lui Vauban. Logofătul va întoarce în bastonul baronului doar cartea lui D'Antin către misionarul Neurautter.

Cantacuzinul aștepta încuviințarea lui Vodă, apoi zgîlțîi clopoțelul de argint, căci îi plăcea să-și tălmăcească fără zăbavă gîndul în faptă. În prag se ivi barba înspicată a unui grămătic. Stolnicul își slobozi în șoaptă poruncile și îi înmînă pergamentul. După ce ușa se închise, Brîncoveanu își aținti privirea în ochii Cantacuzinului.

– Desluşind lui Ludovic trădarea contelui, spuse Vodă, Etienne de Tournon, prietenul Valahiei, își va păstra capul pe umeri și cinstea neștirbită.

– Îmi fac de asemenea nădejdi că Bourbonul nu va pune stavili solului Măriei Tale de a se strecura în preajma lui D'Antin și a misionarului la ceasul întîlnirii, ci dimpotrivă, îi va netezi cărările. Iar acel sol, dacă se va dovedi iscoadă iscusită, poate afla planurile Vienei.

– Cui chibzuiești să încredințăm slujba?

– Dacă Măria Ta nu se împotrivește, rosti încet stolnicul, va pleca la Paris logofătul Andronic, urmînd ca trebușoara de la Stambul s-o săvîrșească altcineva.

Brîncoveanu își muște buzele. Jupîneasa Irina va avea acum prilejul să ocărască pe săturate. „De ce nu-și trimite Vodă odraslele lui să despice drum vrăjmaș? Pe beizadea Ștefan îl corcolește, zici că-i ou moale, iar fecioru-meu, rob tocmit cu anul... Daniile domnești, plata și răsplata nu-mi fac trebuință! Hm, moșie nouă și cruce proaspătă la căpătîi!" Cîrtelile și le slobozea armășoaiei Maria Știrbei, prin mijlocirea căreia ajungeau fără zăbavă în cămările doamnei Marica.

Cu dragă inimă ar fi trimis Măria Sa alt slujitor în Francia. Avea iscoade bune, dar nici una cu vlaga și mintea logofătului. Descăpățînarea vicontelui de Tournon era hotărîtă peste douăzeci

şi trei de zile. În acest răstimp, olacul trebuia să bată drumul pînă la Paris şi să-şi taie cale la Ludovic. Trimişii de seamă ai unor ţări evropene adăstau cu săptămînile spre a fi primiţi de Bourbon. Vodă îşi jucă degetele prin barba castanie, căutînd spre Radu Andronic.

– Ce spui, logofete? Ar fi a treia slujbă în acest an pe meleag îndepărtat şi eşti slobod să te împotriveşti. La drum primejdios nu silim pe nimeni.

Cantacuzinul îl cercetă iute, apoi coborî privirea de gheaţă retezîndu-şi mişcarea de nemulţumire. Domnul îşi rosteşte porunca, nu întreabă, iar sluga – orice dregător, cît ar fi el de velit ori divănit, tot slugă la treptele scaunului rămîne – opinteşte a îndeplini.

Radu Andronic se închină.

– Caii şi slujitorul nu aşteaptă decît porunca Măriei Tale.

Brîncoveanu zîmbi atingîndu-i uşor umărul. Smaragdul tăiat fagure, nelipsit de la mîna stîngă, fulgeră o clipă lîngă obrazul logofătului, apoi îi poposi pe braţ.

– Ne bizuim mereu şi cu temei pe domnia ta, logofete. Vei pleca înainte de a însera... De cucoana Irina, adăugi cu surîs şi clipit vesel, va griji doamna. Cum nu cutez a mă arăta dinaintea jupînesei, căci prea îi hăituiesc feciorul, într-aceeaşi zi pesemne treburile mă vor mîna spre Mogoşoaia.

Radu Andronic îşi simţi chipul văpaie. Îşi aţinti privirea în covorul afgan, ţesut cu baibafir.

– Cu îngăduinţa Măriei Tale, mai am să adaug că slujitorul meu a dibuit în chimirul franţuzului o anume hartă.

O scoase din clapca ceapchenului şi o depuse după cuviinţă pe masă. Tipicul îngăduia doar patriarhului să atingă degetele lui Vodă, să-i înmîneze, orice ar fi fost, fără înconjur.

– E harta Ţărilor Române, şopti stolnicul şi fruntea limpede se acoperi de umbră. Aceste cruci însemnate cu plumbul dezvăluie locurile – tîrguri, sate, ţarină părăsită, branişte, ori rovină – unde dăinuie mărturiile despre obîrşia românilor.

Radu Andronic istorisi sfîrşitul preotului Cristea Mureşan din Alba Iulia, aşa cum îl aflase de la Ioan Singuru, şi interesul neamţului pentru letopiseţele transilvănenilor.

Brîncoveanu tresări. Se uită lung la stolnic cu teamă nefăţărită.

– Cartea lui D'Antin către misionarul Neurautter începe a-şi desluşi înţelesul. Primejdia-i mai mare decît o gîndeam...

În Cancelaria Neagră se aşternu liniştea. Cantacuzinul îşi săltă chipul de ceară şi rămase nemişcat, cu privirea aţintită departe. Untdelemnul unui fanar osteni. Flacăra ridică braţ înalt apoi se stinse.

Frunzele şi-au prăpădit tinereţea cu picurişul fără să bag de seamă şi lunecă biruite de osteneală pe scara cerdacului. Hm, de-amu se cheamă că bate toamna... Strîng în brîie blăniţa de iepure, gîndind să amăgesc vătămătura cea harnică, iar Niculăiţă îmi aşează pe umeri o cojoacă.

– Vine bălana, moş Pahomie!

– Vine, vine...

Sticlele născocite de nemţi spre a-mi rezema vederea s-au aburit. Întorc capul să nu mă citească ucenicul. Asupra chiliei apasă un vînticel şturlubatic izvorît din Munţii Vrîncioaei, lumina soarelui a dat în pîrg. Oftez şi-mi hrănesc peniţa în călimară. Istoria părintelui Ilarie are darul să-mi stîrnească în cuget zîmbet de împăcăciune.

Grijile Măriei Sale Vodă Brîncoveanu vor fi sporite aflînd veştile purtate de scutierul nobilului transilvănean Gavril de Noţig. Spre deplina înţelegere a celor ce urmează, îngăduie-mi dară, frate cetitorule, să-ţi descîlcesc oleacă cărările istoriei. Domnia ta ai fără îndoială ştiinţă că Munţii Orăştiei erau socotiţi de bunicii străbunicilor noştri daci inima aşezării lor, şi mai ştii că împăratul Traian şi-a statornicit stăpînirea pe aceste locuri punînd românilor piatră de temelie. Bun! Pînă aici cum s-ar zice e bine. Românii trăiau nestingheriţi, din Munţii Pindului în Carpaţii galitici, din stepa ucraineană în pustă. Anii prind să se scurgă cătinel şi odată s-au prăvălit puhoaiele păgînilor barbari. I-am mai bortit noi cu sulița, după cum ne-au ajutat puterile, şi să nu grăim cu păcat, ne-au cam ajutat. Vitejiei românilor i s-a dus buhul pînă în îndepărtata Persie. Fazl-Ullah-Raşid, cronicarul, mărturiseşte cinstit papara pe care au mîncat-o tătarii. Cînd nu s-a mai putut, ne-am căutat adăpost în inima codrului pînă ce, într-o zi năpăstuită de blestem din veacul al XI-lea, ungurii se apucă să îndese Transilvania în regatul dumnealor.

Ţine minte, rogu-te, frate cetitorule, că domniile lor se înrădăcinaseră în pustă numai de vreo sută de ani. Şi ca să-i bucure

pe români, ce s-au gîndit? Ia să le trimitem noi plocon o mînă de cavaleri teutoni, turnați în fier, o grămăjoară de nobili și de secui. (Spre cinstea lor, secuii vor dovedi înțelegere și dragoste pentru români, slujind cu rîvnă în oștile lui Mihai Viteazul.) Pe urmele lor căutau izbăvirea acei țărani unguri care n-au mai îndurat gîrbaciul stăpînitorilor. Numai că gîrbaciul îi va ajunge din urmă și vor pătimi alături de celelalte seminții, bogate în sărăcie, din Transilvania.

Nu trece multă apă pe Tîrnave și nobilii urcă în crivatul creștinilor cu ciubotele încălțate. Țăranul român și cel ungur au răbdat cît au răbdat pînă le-a ajuns cuțitul la os. Au pus mîna pe coase, au suit Dealul Bobîlnei în Cireșar leat 1437 și le-au retezat semnele de bărbăție. Na, că am pus-o de mămăliguță fără apă! zice neamțul. Cum o cotigim, fraților? întreabă secuiul. Nobilul ungur își mîngîia musteața pe gînduri. Au șușotit între dumnealor cît au șușotit, sfîrșind prin a născoci diavolia botezată Unio Trium Nationum. Trebușoara asta însemna cu alte cuvinte că pe pămîntul Transilvaniei numai trei seminții de oameni se află: ungurii, secuii și sașii, românii fiind îngăduiți și ei acolo...

Strigător la cer! ai să zici domnia ta, frate cetitorule, și pe sfîntă dreptate. Dar să vedem ce s-a mai întîmplat. La anul 1526, turcul scarmănă Riga Ungurilor la Mohacs și-l lasă numai în cămeșuică, luînd apoi Transilvania sub ocrotință. Și vorba ceea, Dumnezeu nu bate cu parul. La 1687, Viana pune stăpînire pe Ungaria ca să simtă Buda și Pesta gustul moarei de curechi. Oștile lui Leopold încep să ochească însă mai departe, măsurînd lung Transilvania.

Și șleahticilor le cam lăcrăma gura privind ținuturile noastre de la hotar. Turcul, căpos și el, s-a jurat pe sănătate că nu leapădă osul. De, curgea oleacă de parale și bucate bune drept răsplată pentru grija ce ne-o purta.

Oștile lui Leopold au luat atunci drumul Brașovului sub cuvînt că au să le spună șalvaragiilor o vorbă-două... Negustătorilor și meșteșugarilor brașoveni li s-a părut treaba deocheată și-au pus mîna pe topoare, ispitind moartea hărăzită celor viteji.

În leat 1690, sultanul le-a făcut parastas de șapte ani ienicerilor hăcuiți sub zidurile Vianei, a zis Doamne ajută! și l-a înălțat principe al Transilvaniei pe Thököly. Măria Sa Vodă

Brîncoveanu i-a sărit în ajutor, au pus mînă de la mînă izbutind să-i mărunţească pe imperiali la Zărneşti. Numai că un an mai tîrziu, armiile Habsburgului se prăvălesc iarăşi victorioase. În 1691, Viana procopseşte Transilvania cu Diploma Leopoldină, un fel de pravilă ticluită după pilda turcilor. Ţara rămînea de sine stătătoare, supusă imperiului, cu domn pămîntean şi nişte dăjdii să-ţi iei lumea în cap nu alta.

Haraciul şalvaragiilor se dovedea floare la ureche pe lîngă poftele Habsburgului, jugul de lemn fiind înlocuit acum cu cel de fier.

Leopold era, se vede treaba, ostenit de muncile cîmpului, şi avînd de dezghiocat un sîsîiac de popuşoi, i-a uitat pe bieţii români care alcătuiau grosul. Şi iarăşi s-au umflat în pene Unio Trium Nationum. Şi-apoi vorba ceea, fereşte-mă Doamne de prieteni!

Oştile imperiale s-au bulucit în Transilvania sub poruncile generalului Rabutin de Bussy, zicînd că au venit să ne apere de păgîni. Numai că dumnealor pofteau cele mai bune case, pofteau bucate cheltuielnice. În vremea asta, Leopold sugea ca din chişcă dedesubturile pămîntului nostru, numai aur, numai argint, numai aramă.

Biruinţa imperialilor la Zenta a cîrnit nasul Vianei şi mai dihai. După împăciuirea de la Karlowitz, din 1699, turcul s-a cumînţit dînd mînă slobodă lui Leopold să facă ce-l taie capul în Transilvania.

Şi-apoi lasă-l pe neamţ în apele lui! În acelaşi an a slobozit a doua Diplomă, stup de capcane. Le-a juruit românilor marea cu sarea numai dacă se leapădă de credinţa strămoşească.

Încotro anume băteau gîndurile neamţului ai să afli domnia ta, frate cetitorule, pătrunzînd în odaia chihlimbarie a Măriei Sale.

CAPITOLUL VI

VESTITORUL

Olacul, scutier la Curtea nobilului transilvănean Gavril de Noţig, aşteptă neclintit pînă ce Brîncoveanu mîntui de citit cartea. Panglicile negre ale peceţii rupte se împleteau cu degetele lui Vodă. Privirea scutierului zăbovi la smaragdul cît nuca, vestit în toată Evropa şi ale cărui ape domnul le cerceta în clipe de restrişte, la poalele caftanului de brocart chenăruite cu samur, scormoni cămara înaltă înveşmîntată în piele aurie. Avea chipul pălit de soare, bărbia şi umerii obrajilor repeziţi înainte, zbîrcituri adînci izvorîte din aripile nasului. În toate acestea, un ochi pătrunzător ar fi desluşit o uimire bine ascunsă. Uimire pentru belşugul de odoare al straielor şi al odăii luminate de un sfeşnic cu nouă braţe, ce înstăpînea între pereţi purpura dulce a soarelui în pîrgul asfinţitului. Pe un gheridon scundac, cu marchetărie de fildeş, se afla o tipsie cu trei pere de aur. Dar buimăceala olacului o stîrnea mai cu seamă făptura lui Vodă. Oare bărbatul acesta cu trup slăbiu, cu faţa ascunsă în barba arămie, retezată la rădăcina grumajilor, şi ochii bulbuşaţi era vestitul prinţ al aurului? Brîncoveanu, principe al Imperiului Habsburgic, ale cărui minte şi politichie erau preţuite chiar şi de cancelariile vrăjmaşe ale Evropei, contele Brîncoveanu, Brîncoveanu reazemul creştinătăţii ce orbecăia în negura iscată de flamura păgînă, Brîncoveanu a cărui stea şi iscusinţă hrăneau nădejdile stăpînului său, nobilul Noţig şi ale braşovenilor, sibienilor şi ale celor din Hunedoara şi Alba Iulia?

Scutierul nu băgă de seamă că în vremea aceasta ochii lui Vodă îl cercetau învesceliţi, descîlcindu-i păienjenişul gîndurilor. Pe pieptarul din piele de viţel al olacului strălucea herbul lui Noţig... Un măr despicat în patru, pe cîmp azuriu cu cîte o suliţă

de argint înfiptă în fiece bucată. De mirare cum se strecurase în asemenea strai printre imperialii de veghe la hotar. Aceleaşi arme străluceau şi pe ţinta de oţel înfiptă la tîmpla chiverei.

– Sînt trei zile, spuse domnul, înfăşurînd cartea şi legîndu-i panglicile, de cînd am primit veste că nobilul Noţig a fost întemniţat la Braşov pentru vina de a fi aţiţat ortodoxia transilvăneană la nesupunere.

Bărbia scutierului se ridică trufaşă. Privirea străpungea.

– Stăpînul meu aştepta în orice clipă asemenea poruncă purceasă din cancelaria Vianei şi de aceea a îndreptat din vreme carte spre domnul Ţării Româneşti. Iar pentru cele ce a socotit că nu trebuie aşternute în pergament, m-a împuternicit a le ştirici Măriei Tale prin viu grai.

Vodă clătină capul cercetîndu-l cu luare-aminte.

– Pisania mă îndeamnă să-ţi fac deplină încredinţare. Eşti feciorul boierului Miclăuş, cu ocină întinsă în ţinutul Braşovului.

– Ocinele nu mai sînt ale noastre, doamne. Dimpreună cu volnicia ne-au fost luate şi pămînturile, iar Diploma lui Leopold opinteşte să ne rupă de Biserica strămoşilor. Tîrgoveţi şi plugari străpung cu primejdie mare hotarul, spre a se statornici în Valahia şi Moldova.

– Preţuiesc pe acei ce cutează să se smulgă de la bordeiul şi ţarina lor, şopti Brîncoveanu, spre a nu se rupe de credinţa cea dreaptă, dar nemăsurat mai viteji îmi par aceia care rămîn pe moşia lor să întîmpine urgia. Vîntul vrăjmaş îndoaie iarba, copacii puternici rămîn neclintiţi.

– Luminăţia Ta glăsuieşte întocmai ca stăpînul meu, nobilul Gavril de Noţig. Îngăduie-mi a spune că asuprirea nemţească cu belşugul ei de vicleşuguri a încovoiat răbdarea românilor, a rutenilor şi a grecilor din imperiu, oricîtă înţelepciune au dovedit. Ungurii, saşii şi secuii sînt socotiţi mai presus şi, deşi acum trei ani ni s-a făgăduit la Alba Iulia că vom fi socotiţi toţi deopotrivă dacă ne-om închina Papei, acestea au rămas doar vorbe de ispită. Cei ce s-au lăsat amăgiţi sînt mai departe opriţi de la slujbe, iar pămîntul nu le-a fost întors.

Brîncoveanu culese o pară din tipsie şi începu a-i dezmierda rotunjimile. Un zîmbet fugar îi tremura în colţul buzelor. Nemţii pricepuseră că pentru a da cheag imperiului alcătuit din puzderie

de seminții cotropite trebuia născocit mortar de soi, iar acest mortar de soi era biserica. Între cei ce îngenunche dinaintea acelorași icoane se poate încropi înțelegerea. Pe palma de loc însă, unde se află mai mulți Dumnezei, hangerul iese lesne din teacă.

Și mai pricepuseră nemții că transilvănenii trecuți la papistășie tot lesne vor uita că sînt de un sînge cu moldovenii și muntenii. Li se păruse doar că a nu-și cinsti făgăduințele e lucru lipsit de însemnătate. Sub înrîurirea nobililor unguri, a secuilor și sașilor speriați de ridicarea românilor, cancelaria Vianei săvîrșea una dintre marile neghiobii ale istoriei. Astfel, strădaniile iezuitului Paul Baranyi, ce deschiseseră potecă unirii cu Biserica Romei în Făurar 1697, erau zădărnicite, după cum sărăcită de roade se dovedea și Diploma lui Leopold care statornicea pravila unirii. Neîndeplinindu-și făgăduielile, zidirea plănuită se năruise, iar acum, dezmeticindu-se, Viana îl trimitea pe misionarul Carol Neurautter cu slujbă tainică pe lîngă contele Rabutin, guvernatorul Transilvanici.

– Orice hotărîre a generalului are mai întîi încuviințarea lui Neurautter, spuse olacul. Poruncile îi sînt neînduplecate și, după cum s-a știricit Măriei Tale, cu neasemuită vrăjmășie a stins răzvrătirea curuților din toamna cealaltă. Iscoadele lui veghează neîntrerupt și asupra mitropolitului Atanasie.

În liniștea cămării, se desluși suspinul lui Vodă. Cuget adumbrit la ursita Vlădicăi, un bătrînel mărunt cu nas bîrligat și privire sfielnică, cu inima și cugetul dăruite pe de-a-ntregul credinței celei drepte. Păstorise din scaunul său cu cinste și înțelepciune, dar povara pe care Cerul i-o trimitea în asfințitul vieții era hărăzită unor umeri mai vîrtoși. Hărțuit, cu zilele primejduite, temînd otrava ori de cîte ori ducea pocalul la gură, își pusese în cele din urmă numele dimpreună cu 38 de protopopi pe zapisul însoțirii cu biserica Papei. Recunoscuse astfel poruncile statornicite de conciliul Florintiei, la 1439, cutezînd totuși să adauge că socoteau prin aceasta „ca obiceiurile bisericii noastre, a răsăritului, să nu se clintească..."

Se gheboșase sub privirile mînioase ale iezuiților, dar năpasta îi zgîndărise îndărăpnicia. Bietul Atanasie mai avea multe de îndurat, căci Brumărelul anului 1698 nu-și secase izvorul necazurilor. Din toate ungherele creștinătății ortodoxe se năpustiseră asupra lui fulgerele afuriseniei. Îi zvîrliră blestem Teodosie, mitropolitul Valahiei, Dositei al Ierusalimului, Calinic, patriarhul

de la Constantinopole, cel care-l sfinţise ca Vlădică şi care-l poreclise acum „Satanasie". Hotărît, Cerul nu se arăta milostiv cu slujitorul său, cercetîndu-i cu viclenie bătrîneţele. La judecata din veac, mitropolitul Atanasie Anghel avea să se înfăţişeze cu fruntea roşie de ocară, vinovat de-a nu-i fi smuls moartea potcoavele cu un an ori doi mai devreme.

Scutierul, drept ca sulița dinaintea domnului, îşi îngădui pas lăturiş cu piciorul drept. Pintenul de argint clopoţi şi Vodă îşi ridică ochii.

– Cum socoate nobilul Noţig să-i vină Valahia într-ajutor?

– Cu arme, taleri şi oblăduirea răzvrătiţilor care trec hotarul Ţării Româneşti.

Surîsul Măriei Sale pieri în căuşul palmei. Viteaz oştean acest de Noţig, fără îndoială, dar cu judecată de prunc în ale politichiei de cancelarie. Ce-aveau să zică nemţii aflînd că principele Valahiei îi ţine în milosîrdie domnească pe vrăjmaşii ce smulg penele hultanului habsburgic? Galbeni şi flinte se pot îndrepta pe cărări doselnice, dar s-a pomenit vreodată cap de zavistie vieţuind tainic pe o palmă de loc? Cine are zavera în sînge poartă şi clopot aninat de umeri, iar cînd deschide gura glasul bubuie la o sută de poşte. Asemenea făpturi ies nezădărîte din ascunziş precum boscarii la bîlciuri şi simt că vieţuiesc doar în priveala slobodă a mulţimii.

– Vom îndrepta arme şi aur după trebuinţă, rosti Vodă. Călăuzele noastre vor însoţi prigoniţii pe anume moşii aflate peste Dunăre.

– Stăpînul meu chibzuia la adăpost în Valahia spre a fi aproape de hotar cînd goarna va ştirici ceasul de luptă.

Brîncoveanu surîse. Olacul avea îndrăzneală punîndu-i-se de-a curmezişul. Era tînăr şi nedeprins cu tipicul curţilor domneşti.

– Nobilul Noţig va pricepe lesne rosturile răspunsului nostru, spuse Măria Sa răspicat. Cu ce altă rugăciune ai fost împuternicit?

Scutierul îşi lăsă privirea în vîrful ciubotelor ascuţite, cu cătărămi negre. Trase în piept aerul primenit de mirodeniile arse într-o cupă de aur şi glăsui rar, luînd aminte la fiecare cuvînt:

– Ştiindu-se că tartorul fărădelegilor ce năpăstuiesc românii din Transilvania este acel misionar Carol Neurautter, nobilul Noţig, dimpreună cu căpeteniile braşovenilor şi sibienilor, ale hunedorenilor şi celor din Alba Iulia chibzuiesc că trebuie dat morţii.

Sprîncenele lui Vodă se înălțară spre cupa domnească, dar lăsă olacul să-și urmeze vorba.

– Se întîmplă însă că neamțul e făptură neasemuit de vicleană. Nimeni nu i-a văzut chipul, douăzeci de oșteni îl veghează în ceas de zi și de noapte neîngăduind apropierea nici măcar gîndului vrăjmaș. Va putea fi răpus dară, numai pe cale cotită. Sînt învrednicit să spun Măriei Tale că avem scuturi viteze ce ar putea sta cu cinste alături de cavalerii vestiți ai Evropei. Făptură însă care să se strecoare vulpește la curtea misionarului, să-l doboare cu șiretlic, nu se află printre noi. În cinci rînduri au încercat oamenii noștri să-i trimită moartea. Zadarnic. De aceea Gavril de Noțig, nobilul meu stăpîn, îți face rugăciune să dai poruncă logofătului Radu Andronic, supusul Domniei Tale, să ne sară într-ajutor. Isprăvile sale iscusite au ajuns de mult la urechea nobililor transilvăneni.

Glasul străjii din Podul Mogoșoaiei abătu o clipă gîndul domnului.

– Miezul nopții!... Sănătoși, oameni buni?

Pașii se risipiră apoi în întuneric, amuțiți de țărîna ulicioarei Cucului.

„Prea multă voroavă stîrnește logofătul, chibzui Brîncoveanu. Iar astfel de șoapte înalță zăplaz peste care nu mai poți sări, anină ghiulea de mîini și picioare. Fapta și fața iscoadei nu trebuie știute..." Dar cine izbutește să treacă nebăgat în seamă, cînd Dumnezeu l-a croit cu atîta dărnicie și nu s-a zgîrcit nici la farmece? Cît despre zvonul isprăvilor, Radu Andronic nu se făcea vinovat, căci acestea călătoreau singure...

– Socotințele nobilului Noțig și ale prietenilor domniei sale, rosti Brîncoveanu, întorcîndu-și privirea la obrazul dogorit al olacului, poruncesc dară moartea neamțului.

– Așa e, doamne!

– Gîndesc ei oare că acest misionar e cea mai haină și cea mai primejdioasă făptură din imperiu și că Leopold nu va găsi un al doilea Neurautter pe potriva celui dintîi?

Scutierul îl cercetă descumpănit. Simțea tîlc în vorbele domnului, dar nu izbutea să-l deslușească. Pleftori fără a da răspuns:

– Misionarul trebuie doborît. Așa au hotărît căpeteniile curuților.

Brîncoveanu clătină cuca, surîzînd cu amărăciune. Vorbi așa cum ar fi făcut-o dinaintea lui beizadea Ștefan, cel ce era menit

să-i urmeze în scaunul Valahiei. În ceasul de răgaz dinaintea prînzului cel bun, se plimbau în grădină, iar Vodă îi deslușea coconului bucoavna meșteșugului de voievod.

– Haini și netrebnici cu har sînt cît prundiș e în albia pîrîului. Cei tari de virtute se arată puțini. Nu vîrfurile mătrăgunei se cer retezate, ci rădăcina, căci cel ce va veni în locul misionarului vă va urgisi și mai vîrtos, spre răfuială și învățătură de minte. Nu cu Neurautter aveți de luptat, ci cu cancelaria din Viana!

„N-a priceput nimic" își zise Vodă. Lepădă în talger para de aur. Scutierul se închină, cerîndu-i din ochi îngăduința de a vorbi.

– Ce răspuns îmi încredințează Domnul Valahiei pentru nobilul Noțig?

– Va avea în scurtă vreme galbenii, armele făgăduite și dascăli care să deprindă oamenii cum se mînuiesc.

– Dacă Măria Ta îngăduie, ne-ar mai fi de trebuință jungherul logofătului, îndrăzni scutierul.

Vodă Constantin îl fulgeră cu privirea.

– Logofătul Radu Andronic nu-i ucigaș. Am lepădat poruncă strașnică slujitorilor noștri să nu împartă moarte ticăloasă la curțile străine spre a dobîndi liniștea Valahiei. Dați pace lui Neurautter!

Miclăuș își plecă fruntea.

– Românii din Țara Făgărașului îți trimit și ei vorbă, doamne.

– Anume?

– Sînt scoși cu de-a sila din satele lor și statorniciți aiurea. Asemenea năpastă s-a abătut și asupra românilor din Maramureș.

– Ciudat... Și ce se petrece cu acele sate părăsite?

– Rămîn pustii.

Brîncoveanu îl cercetă mirat și olacul adăugă:

– Nemții au pesemne un gînd, căci nu îngăduie nimănui trecere, iar hotarul acestor așezări e păzit cu strășnicie de oaste. Mai greu de priceput e de ce din trei sate de români iscate în aceeași vîlcea, ori albia aceleiași ape, sînt gonite doar două, iar în cel de-al treilea, oamenii își văd nesupărați de necazuri.

Un fulger scurt aprinse privirea Brîncovcanului. Dinainte îi răsări harta dibăcită de slujitorul logofătului în chimirul lui Filip D'Antin. Plumbul contelui însemnase așezări din Maramureș, Tîrnave și Țara Făgărașului. Oare ce primejdie pîndea melea-

gurile acelea unde românii trăiau din veacuri îndepărtate, uitate de Dumnezeu?

– Ce spun iscoadele?

– Din unsprezece nu s-a întors nici una, răspunse scutierul cu privirea plecată. Leşurile lor se află spînzurate şi astăzi, spre pildă, de copacii ce hotărnicesc satele unde nu au putut pătrunde.

– Nobilii Transilvaniei, oftă Vodă, chibzuiesc a încredinţa şi această slujbă tot logofătului Andronic?

– Cu voia Măriei Tale, doamne, nădejdea noastră cea mare ne-o punem în principele Valahiei, Constantin Vodă.

Grăise tare şi repede cu năvala vorbelor ştiute pe dinafară.

„Hm, zîmbi Brîncoveanu, l-au învăţat să mi le spună spre a-mi dezmierda cugetul şi grăbi hotărîrea. Se puteau lipsi. Primejdia ce pîndeşte Transilvania e cu adevărat mare."

* * *

Înainte de a înflori zorile, logofătul se întoarse la cîrciuma din mahalaua Calicilor. Prăpădul semănat de Ioniţă Fărcăşan şi tovarăşii săi era anevoie de închipuit. Rădiţa privea senină ulcioarele stricate, scăunaşele făcute fărîme, balta de pe duşumele, căci gămanul poftise dintr-o dată să se scalde într-un poloboc de vin. Neajunsurile aveau să fie răsplătite vîrtos de Fărcăşan, despăgubind îndoit fiece bodroanţă.

Nimeni nu băgase de seamă lipsa logofătului. Pricina se afla în numărul bărdacelor golite şi a isprăvilor născocite de mintea petrecăreaţă a boierului Ioniţă. Radu Andronic se furişă pe lîngă ghioaga Agripinei, adormită la tejghea, căutînd privirea Marghioliţei. Negustoriţa îşi îndesa ispitele în ochii neamţului, trezit, dar cu mintea buimacă şi limba împleticită. Clipi către logofăt şi duse la buzele baronului ulcica plină.

Palmele muierii miroseau a mărgăritărel şi crin. Andronic cunoştea clondiraşul pitit în ocniţa sobei şi aroma lui aţîţătoare. Taina miresmei i-o încredinţase o ţigancă, pentru o spelcă de argint cu trifoi şi o maramă de caşmir prost... Cînd capul neamţului căzu iar, logofătul se apropie. Vîrî răvăşelul către misionarul Neurautter în bastonaş, cercetînd în jur dacă cineva îl ţinea în priviri.

– Sînt toţi bute, suflă muierea, nu-ţi fă griji.

– Mulţumesc, Marghioliţă.

Negustoreasa se ridică pe vîrful picioarelor, umărul despuiat caută reazăm la pieptul lui Andronic. Îşi mijii ochii verzi, frănjuriţi de gene lungi, răsucite.

– Aştept răsplată.

Cireşele buzelor îi tremurau dezvelind dinţii umezi, toţi deopotrivă. Dogoarea aţiţătoare de muiere tînără dezmierdă nările logofătului.

„Diavolița ar fi în stare să-l vîre şi pe Dumnezeu în păcat", socoti boierul.

La celălalt capăt al încăperii Ilie Machidon îşi sorbea vinul făgăduit de logofăt. Duse ulcica la gură şi se înecă cu bună ştiinţă, tuşind ţărăneşte.

– Răsplata, spuse logofătul, zvîrlind slujitorului o privire ascuţită, se află în catastifele stolnicului.

– Ştii bine că nu pofta de agoniseală m-a îndemnat să-ţi urmez poruncile.

Nici cuptorul cel încins peste măsură în gerul Bobotezei nu isca atîta arşiţă ameţitoare. Radu Andronic cercă să scape de căutătura lui Machidon.

– Adapă caii!

– I-am adăpat.

– Atunci adă, rogu-te, careta.

– Am adus-o.

– Poate mai pofteşti o ulcică. Poţi coborî în hrubă...

– Bogdaproste, boierule, m-am îndestulat.

Ţăranul răspundea cu zîmbet, măsurîndu-i ca la panoramă. Radu Andronic îşi săltă umerii a neputinţă. Prinse bărbia Marghiolitei între degete, ticluind zîmbet pe care jupîneasa Irina nu-l cunoştea. Îi dezmierdă vîrful nasului, apoi pieri pe uşă.

Marghiolița rezemă zidul. Simţi privirea aţintită a Agripinei. Săltase capul deasupra tejghelei şi se holba ca dinaintea necuratului. Negustoreasa scoase o limbă de-un cot, îşi înşfăcă binişul şi săltînd din şolduri părăsi crîşma.

Ioniță Fărcăşan începu a se văita că-i e foame.

* * *

În odaia cea mare, jupîneasa Irina îl ispitea pe Machidon despre drumurile feciorului domniei sale.

– Apoi?

– Apoi, urmă slujitorul, am luat la rînd sfintele lăcaşe. Logofătul poftea să-mi arate cu dinadinsul truda Brîncoveanului pentru slava Celui de Sus.

– Cînd înalţi biserici mari, nici păcatele nu-s mărunte...

O spusese în şoaptă. Machidon se uită la puzderia de icoane aninate în colţul răsăritului.

– Aşa chibzuiam şi eu, cucoană. E la noi în sat unul Căsoaie, tare sărac în fapte care la Judecata de Apoi vor atîrna greu. Ei bine, află domnia ta că în toată casa creştinului nu se află decît Sfîntul Ierarh Nicolae, zugrăvit pe o frîntură de scîndură cît palma...

Cucoana Irina îi curmă scurt vorba.

– Urmează!

– Trebuie să adăugesc că la fiece altar logofătul a aprins cîte o lumînare, mulţumind lui Dumnezeu, prepuiesc, că l-a croit din oameni fără prihană.

– Dar pentru slujitori n-a adus mulţumită? întrebă jupîneasa cercetîndu-l oţărîtă printre gene.

Ilie Machidon ridică din umeri.

– Nu m-aş minuna să fie precum spui, cinstită jupîneasă, căci numai gîndurile cele bune pentru nevrednicul de mine fac pui la casele domniei tale. Truda prin bisericile Bucureştilor nu ne-a fost zadarnică. La vărsatul nopţii, Atotputernicul ne-a luminat calea cea adevărată sărind în ajutorul unui venetic năpădit de jungherele trenţăroşilor.

Cucoana Irina îşi duse înspăimîntată degetele la gură.

– E vătămat?

– Cine?

– Feciorul meu.

– Nu, cinstită jupîneasă. Şi ca să nu te mistuie grija, mă grăbesc să spun că nici eu. Împreună cu franţuzul – căci franţuz era străinul aflat în primejdie – ne-am îndreptat apoi spre Mănăstirea Comana pentru a lepăda o pungă cu aur în mîinile cuvioşilor monahi.

Jupîneasa sări în picioare, pocnindu-şi palmele.

– Bată-te Dumnezeu de păgîn! La Comana chefuia bezmeticul de Ioniţă Fărcăşan! Urlă tîrgul! Machidoane, Machidoane! Vasăzică cu asemenea gînd ai îndemnat paşii logofătului către mănăstire?!

– Judecata e fără cusur, spuse slujitorul şi mustăcioara îi săltă a zîmbet. De cînd îi lumea şi pămîntul, ţăranul porunceşte, iar boierul opinteşte să îndeplinească.

– Nu-i uşă de biserică nici fecioru-meu, oftă cucoana, dar nici ispitele neprietenilor nu-s puţine.

Ilie Machidon îşi stăpîni rîsul.

– Dacă domnia ta îngăduie, vreau să-ţi fac încredinţare că statornicia lui boier Radu a sporit în cîştig de cînd n-am mai avut cinstea să-i urmez paşii. Iaca, de pildă, în drum spre casă, ne-am oprit pentru un cofăiel de apă la crîşma Rădiţei.

– Bag de seamă că numai aghiasmă şi prescure aţi dus la gură toată noaptea.

– Eu unul, să nu vorbesc cu păcat, am deşertat şi-o ulcică de vin. Şi unde mă împunge cu ochii o negustoriţă din cele supuse păcatului.

– Maică Precistă!

– Ei bine, urmă Machidon, află cinstită jupînească că feciorul domniei tale m-a smuls din braţele ispitei poruncindu-mi să aduc careta...

Vestea drumului către ţara Bourbonului strînse ghem inima jupînesei Irina.

– Poftesc să-mi spui ce hram mai poartă isprava asta, Machidoane! Nu vă erau de ajuns primejdiile Stambulului de mînaţi după osîndă la galere, în tîrg desfrînat din celălalt capăt de lume?

– De cucoană, dacă Vodă asculta povaţa mea...

– Ajungeau copacii cu rădăcinile în sus, iar sfetnic la Curte văcarul vostru din Chipriana. Bag de seamă că în loc de dovleac, porţi traistă cu grăunţe pe umeri. De şuguit îţi arde, cînd s-a proţăpit în prag năpasta?

– Drept ai grăit, jupînească. Ursitoarele mi-au poruncit minte sărmană, dar şi noroc de povăţuitori înţelepţi, care mă îndreaptă cu blîndeţe cînd zvîrl bîta în iaz, după broaşte. Vorba aceea, la barza chioară face Dumnezeu cuib.

– Aşa că astupă-mi, Doamne, şi celălalt ochi cu albeaţă că nu-mi prisoseşte nici carul cu boi. Strîmbă învăţătură ai dobîndit şi teamă mi-e că logofătul va plăti scump într-o bună zi asemenea tovărăşie. Ia aminte la mine, Machidoane! Am schimbat rostul

bodroanțelor căci aveți a bate alte poteci. Turcii, capeşi şi nelegiuiți cum or fi ei, au un bun: țin muierea în frîu şi cep vîrtos la sacalele de vin.

Slujitorul se străduia să nu zîmbească. Altfel grăia cealaltă seară jupîneasa despre ispitele păgînițelor.

– Mie să nu mi te hlizeşti, Machidoane! Cît ai fi tu de răzeş, cu zapise şi hrisoave, pun argații să te jupească la scară. Îți retez cu obrăznicia de mi-oi aduce mulțămită.

– Oi îndura-o şi pe ceea, cucoană, ce să fac? Nu-s orb să văd că domnia ta îmi năzuieşti doar binele. Vorba lui Tănase din Chipriana, cînd umbla după Anghelina a lui Plămădeală: rîzi, că de nu, ai să plîngi!

Jupîneasa îşi rostui treabă asupra sunducului, măcinîndu-şi ciuda. Se mustra pentru cuvintele necugetate. Machidon era slujitor credincios şi-l însoțea cu vrednicie pe logofăt în drumurile primejdioase, cînd nimic nu-l silea să-i țină tovărăşie, lăsînd muiere şi gospodărie în bătaia vîntului. Din nimic îi putea sări țîfna, şi pe urmă înjugă zece boi şi cată de-l întoarce.

Cucoana Irina îşi culese lacrima şi numai după aceea îşi arătă chipul, căci nu se cade a plînge, nici a cățăra zidurile de bucurie dinaintea slugilor.

– Nu-i tîrg în Evropa care să-i țină pereche în stricăciune. De la Paris şi-a adus postelnicul Bălan muiere, de-a speriat Bucureştii cu straie şi fapte de dezmăț. Cît o vezi de slută, grasă scripcă, şi cu nasul suliță, nătîngul cela de Bălan îi ciuguleşte vrăjit din palmă. Decît să-mi aducă fecioru-meu asemenea noră, mai bine n-ajung cîşlegile.

– Am priceput cucoană. Adică se poate înfrupta din bucuriile crivatului, dar să nu făgăduiască muierilor cu nas subțire cununa de lămîiță.

– Ptiu, blăstămatule!

Îşi îndesă marama la ochi, apoi la buze, năbuşindu-şi suspinul. Urmă greu vorba:

– Am adăugit în sunduc cugetările Mariei Egipteanca, ca şi-a căit viața de desfrîu în deşertul Iordanului, ca să luați pildă. Să nu lipsească aceste apoftegme de la căpătîiul feciorului meu! La primejdie mare, nu şovăi a-i strecura în bucate floare de mirt, iar în chimir răcliţa cu lemn sfînt de la Rusalim. Andronache, hagiul,

m-a încredințat că-i leac sigur pentru jarul iscat în inimă de muiere netrebnică. Îmi pun toată nădejdea în tine, Machidoane!

Slujitorul oftă adînc căutînd pe fereastra deschisă dimineții, zgomotelor curții, miresmei de liliac și de pîine proaspătă, plămădită în zori.

– Se brodește bine, cucoană Irină. Biata Smărăndița cînd m-a blagoslovit de drum își grămădea nădejdile în cumințenia logofătului, iar domnia ta într-a mea... De-amu ne-om căuta cucuile unul în capul celuilalt.

* * *

În iatacul său, logofătul își rînduia armele. Boier Costache îl veghea trîntit pe sofa, cu clondiraşul la îndemînă.

– Dacă ținerea de minte mi-e credincioasă, vei afla în tîrgul Lyonului, în afară de postav vîrtos și catifeluri, o crîșmă ce nu te-aș îndemna s-o ocolești. Ulița se cheamă a Văduvelor și izvodește din inima orașului, iar vinarsul la care te povățuiesc are nume sucit: *J'aime les rousses*[1]. Dacă îi vei pomeni hangiței că ești feciorul lui boier Costache Andronic, moale îți va fi așternutul, iar rachiul neviclenit.

Radu Andronic începu să rîdă.

– Parcă aud pașii jupînesei Irina...

– Am urechea mai deprinsă cu primejdia decît tine, băiete! Nu se întîmplă să taie mamă-ta cămară ori săliță fără zvon de slugă ocărîtă. Mă asculți?

– Mai încape vorbă, tată?

– Îndeobște nu mă înghesui cu sfaturile căci nimic nu-i e mai drag românului pe lume decît a greși cu povață. Și iar chibzuiesc că omul e ispitit a-i judeca pe semenii săi după cusururile ce-l căznesc. Ți s-a întîmplat, băiete, să te uiți la o muiere și să nu te întrebi cum i-ar sta fără catrință?

– S-a mai întîmplat...

– Hm, dinaintea bănesei Brăiloiu, și asta numai de cînd a împlinit veacul, ori a stareței de la Schitul Maicilor, poate...

Boier Costache își aprinse ciubucul. Pufăi de două ori apoi luă un gît de vinars. Logofătul rînduia jungherele și spadele, cer-

[1] Îmi plac roșcovanele (fr.).

cîndu-le tăişul. Mînerele scumpe, bătute în perle rubelite şi zamfiruri, stîrniră zîmbetul bătrînului. Acestea erau arme de boscar, nu de iscoadă. Degeaba ar fi cîrtit, însă. Lui Radu îi plăceau straiele cu cheltuială; iatacul înăbuşit de perini, covoare şi chilimuri şi grămadă de bodroanţe aduse de prin papistăşie trebuia primenit şi aromat în fiece zi. Îşi freca dinţii cu anume praf din Toscana şi se scălda de şapte ori în săptămînă, ca raţele.

Despre aceste deprinderi, jupîneasa oprise slugile cu poruncă aspră a cleveti prin tîrg. Oamenii ar fi prepuit cine ştie ce beteşug ascuns în trup, ori la cap de vreme ce toţi vracii chemau luarea-aminte, arătînd că lăutul prea des îi de mare primejdie. La curţile Apusului, stăpîni şi supuşi se spălau pe de-a-ntregul o dată, de două ori în an. În celelalte zile lăsate de Dumnezeu, se mulţumeau a-şi şterge chipurile cu o cîrpă muiată în apă, grijind să nu frece prea tare obrazul spre a nu-şi vătăma pielita.

– Eu am isprăvit, spuse logofătul, cercînd cheutorile sunducului.

– După toate semnele, ar fi rîndul meu.

– Tată...

– Aşează-te, nu-mi sta lumînare! Îţi iei rămas-bun de la conacul părintesc şi nu de la răscruce de ulite! Tipăreşte în minte cuvintele mele, căci pe unde te duci tu, eu mi-am rupt încălţările.

Boier Radu se lăsă alăturea, pe sofa. Luă dreapta bătrînului şi i-o sărută. Costache Andronic simţi cald prin inimă. Îşi privi feciorul lung, în tăciunii aprinşi ai ochilor. Tîrgoveţii zvoneau că nu se află bărbat mai chipeş ca logofătul în toată Ţara Românească, iar bătrînul temea belşugul de însuşiri. Dumnezeu n-a croit cuvîntătoarele spre a fi desăvîrşite. Pomul cu roadă prea multă rămîne fără ramuri.

– Frîncii, rosti izbutind să înghită nodul arducat în gîtlej, sînt oameni dibaci, cu fagure pe limbă, iuţi la mînie şi scumpi la galbeni. Drum spre inima lor îţi poţi netezi aducîndu-le laudă nemăsurată, căci le place fala şi se cred popor fără seamăn.

– Am mai fost în ţara Bourbonului...

– La 17 ani, cînd abia te înceărcă musteaţa, altele îţi joacă înaintea ochilor. Aşadară, ascultă!

– Sînt numai urechi, tată.

– Fereşte rateşul cu cîini slabi, altminteri rămîi flămînd, muierea care zîmbeşte fără să ostenească şi casa cu oblon lăsat în

ceasurile de zi. Cînd înnoptezi în han de drumul mare, găzduieşte devreme şi nu te încrede în zăvorul cămării. Nu adăsta în cîrciumă slujită de nevastă tînără cu bărbat bătrîn căci şi vinul nou şi cel vechi e viclenit. Cînd îţi botezi ziua cu o bîrdacă de rachiu, nu încerca rodul podgoriilor pînă la asfinţit. Fereşte drumeţul fără slujitor şi slujitorul fără stăpîn...

– Am priceput, tată.

– Asta om vedea-o de-acum încolo. Nu umbla cu gîndul acasă căci pierzi cuşma în tîrg, adă-ţi însă mereu aminte că pronia cerească n-a fost mărinimoasă cu mamă-ta. Eşti singurul ei prunc...

După care boier Costache Andronic dibui în veşmîntul larg o butelcuţă şi două potire mititele, le umplu şi închină:

– Umblă sănătos, băiete, şi întoarce-te fără zăbavă! Dacă mai găseşti şi vreme, ori prilej de trimis veste, nu ne-om supăra nici eu, nici jupîneasa Irina.

* * *

Trebăluiau lîngă cai, cercetîndu-le potcoavele. Soarele ajuns în inima cerului gonise păsările din ogradă. Trei căţelandri, rod al acelei primăveri, asmuţeau colbul fierbinte. Slugile, sufragioaica, chelăreasa, cămărăşiţele, argaţii şi rîndaşii rezemau zidurile, vrînd cu dinadinsul să fie de faţă la plecarea stăpînului cel tînăr. Vreo două tute de la cuhnii, mai crude, începuseră a se smiorcăi, crezînd că aşa se cuvine. Jupîneasa Irina se năpusti uliu mînios asupra lor.

– Să nu începeţi a mi-l jeli, că acum pun gîrbaciul pe voi! Lipsiţi din faţa mea!

Logofătul pîndea cu privirea ată slujitorul. Se mişca anevoie, ca într-o lene, ochii îşi rătăciseră luminiţele vesele. Andronic îi prinse umărul cercetîndu-l în şoaptă:

– Ce te apasă, Machidoane?

Ţăranul zîmbi silnic strîngînd chingile şeilor.

– Nu-ţi dă pace cumva gîndul că Smărăndiţa rămîne singură?

– E deprinsă...

– Spune, căci nimeni nu te strînge să mă însoţeşti. Îmi place tovărăşia bucuroasă, nu silită.

– Grăieşti cu păcat, boierule. Oftă. Iaca, mă uitam la cîinii ăştia mititei, şi-odată mi-a trecut junghi prin inimă.

Radu Andronic căscă ochii mari. Crezu că n-a auzit bine.

– Să te fi cinstit mama cu rachiu în loc de agheasmă?

– Sînt neprihănit, logofete.

– Atunci? Ce sminteală ți-au adus cățelandrii, măi creștine?

– Căutam cum zburdălnicesc și amar a prins a mă munci cugetul pentru Simion al meu. Trebuie să știi, logofete, că tigoarea ceia de cîine nu-mi slăbește pasul o clipită. Merg la moară, la coasă sau la tîrg. Simion după mine. Pînă și în sfînta biserică mă urmează, păcătosul.

– Socoteai cumva să-l deprinzi cu credința șalvaragiilor?

– Domnia ta șuguiește. Află, rogu-te, că nici în crivat nu mă lasă singur, cînd mi-e lumea mai dragă îl simt covrig la picioare. Nu s-a ținut după noi, anțărț, pînă în împărăția turcului?

Radu Andronic începu să rîdă.

– De-asta îmi stai bubă de două zile?

– Dumnezeu a umplut punga boierului cu aur și a țăranului cu milă. Se vede treaba că mîntuise galbenii...

– Păi bine bre, Machidoane, chibzuiai să-l luăm la Paris?

– Nu chibzuiam eu, el netotul... Cu două zile înainte de a mă urni din Chipriana, a simțit că urzesc gînd de ducă. Nu-i mai intra nimeni în voie, nu mai mînca, și tot cu ochii după mine. Mă rușinam să-l dezmierd. Pînă la urmă, l-a cetluit Smărăndița în lanț. M-am uitat la el din uliță. Încremenise stană cu ochii năpădiți de lacrimi.

– Să nu-mi spui că plîngea!

– Mai dihai ca un prunc, logofete! Mi-a fript inima, ticălosul.

Oftă și se îndepărtă cîțiva pași. Boier Andronic săltă din umeri apoi lăsă genunchele în colbul ogrăzii și cercetă încă o dată potcoavele bidiviului.

* * *

Podul Șerban Vodă se afla înțesat de mulțimea tîrgoveților holbați la alaiul strălucitor al baronului von Blaremberg. Caleașca străjuită de oștenii nemți și fustașii lui Vodă înainta la pas, croindu-și drum poticnit. Soarele amiezii aprindea fulgere în bumbii și ceaprazăria aurită a imperialilor spre care pruncii, cățărați pe umerii nevestelor rămase în priveală, își îndreptau brațele scoțînd țipete mici și ascuțite. Cîțiva gură-cască fîlfîiră marame și baronul le purtă răspuns, clătinînd capul cu bunăvoință.

Filip D'Antin, călare, învăluit în mantie vişinie, lipea zidurile Doiceştilor. Cînd întîmpină ochiul lui von Blaremberg, purtă bastonaşul la tîmplă. Zîmbiră amîndoi şi, după înţelegere, franţuzul dezmierdă coama armăsarului. Aţa avusese multe noduri, dar în cele din urmă pînza se ţesuse potrivit dorinţei.

Mulţumit pe de-a-ntregul, contele de Saint-Lô îşi vîrî adînc pintenii în pîntecele calului. Armăsarul nechează ridicîndu-se buestru pe picioarele de-ndărăt. Întoarse spatele mulţimii şi retezînd podul apucă drumul Craiovei.

Franţuzul mîna iuteş adunat peste grumajii calului. Mantia vişinie aninată de umeri flutura rămas-bun cetăţii de scaun a Valahiei.

* * *

Ocări şi strigăte de spaimă îl smulseră pe Machidon gîndurilor. Se răsuci nedumerit, apoi ochii îi crescură talgere nevenindu-i să le facă încredinţare. O cotarlă albă, cît un berbece, trecută prin ploaie cu clăbuci şi leşie, dăduse iama prin bujorii jupînesei Irina. Petalele zburau în văzduh fluturi purpurii. Zarva sperie căţelandrii care se jucau în tihnă, asmuţi potăile megieşilor, alungă somnul păsărilor.

Ferind pietrele şi sudalmele slugilor, dulăul alerga zmeu spre slujitorul logofătului. Făcu roată curtea şi i se tupilă cu gîfîit la picioare. Coada lăţoasă, colbuită şi năpădită de ciulini, vîntura aprig în vreme ce ochii cercetau cu teamă de ispravă spre chipul stăpînului. De grumaji îi atîrnau zdreanţă verigile unui lanţ rupt. Ţăranul, cu nod în gît, îl cuprinse în braţe şi limba lui Simion, zălud de bucurie, începu a-i spăla harnic obrajii.

Logofătul Andronic îi dezmierdă creştetul apoi sări în şa.

– Pesemne că aşa-i scris în stele. Să se holbeze Parisul la doi valahi şi un cîine din Chipriana.

Jupîneasa Irina, uitînd să-şi tînguie bujorii, rămase cu ochii după drumeţi, pînă ce pieriră astupaţi de zidurile Dudesculuí. Ferind copitele armăsarilor, Simion zburda fluturîndu-şi coada cu canaf de scaieţi.

Ţinură întinsoarea pînă la marginea Bucureştilor. Aici, dinaintea ultimei case, o ghimirlie de vălătuci cu acoperiş de stuf şi geamuri albastre, opriră închinîndu-se pentru drum fără primejdie.

Un moşneag, cu bărbia rezemată în toiag, stîlpea ulucile ştirbe. Le dădu bineţe, dar vorbele îşi rătăciră drumul în caierul bărbii. Călăreţii erau chipeşi şi plini de vlagă, după cum tot chipeş i se păruse şi străinul cu mantie vişinie...

Închise ochii toropit de căldură. Tinereţea e cilibie. Gîndul moşneagului se întoarse înapoi, sări zăplazul veacului şi lepădînd toiagul poposi în anii bucuroşi ai celuilalt mare Basarab, Vodă Matei.

– Grobiană vreme, moş Pahomie! zice ucenicul cercetînd noaptea prin ochiul ferestrei. Vai de vieţişoara bietului călător!

– De, măi Niculăiţă...

Ploaia cosită de răsuflarea muntelui plînge la geam, lipeşte frunza viţei de vie aciuată sub streaşină. Conacul îşi înalţă ţiglele ude către poalele cerului. O bucurie tainică îmi cuprinde trupul. În chilie miroase a cald, a tihnă domoală, oloiul din candelă şi busuiocul rînduite la icoană născocesc mireasma cămeşilor curate, sub saltea mă aşteaptă un arşin de cîrnaţ ardelenesc şi-o azimă... Ucenicul a însănătoşit focul din sobă cu lemn de salcîm şi acum mucăreşte lumînările. Cat la el ş-odată mi se frînge inima. N-a mestecat, sărmanul, decît o frunză de curechi murat spre chindie, aşa cum povăţuiesc sfinţii părinţi în zilele de post şi rugăciune.

– Foame mare, Niculăiţă!

– Eh, amu dacă s-a călătorit ziua, se cheamă că am dobîndit izbîndă asupra necuratului. Noapte bună, moş Pahomie!

– Noapte bună.

Ucenicul trece în chilioara lui. Nu închide bine uşa că mă şi răped să-i dau ascultare pîntecelui. Of, nevrednicul de mine! Trag nădejde că bunul Dumnezeu cunoaşte beteşugurile care mă cearcă pe dinăuntru şi m-o osîndi cu măsură în ziua aceea...

Adaug la răbojul păcatelor încă unul şi-mi îndulcesc ceaiul muşcînd din zahăr după obiceiul rutenilor şi-l sorb din farfurioară. Urgia zgîlţîie ferestruica, ploaia zugrăveşte cu degete ude pe sticlă pîrîiaşe subţiratice. Vorba lui Niculăiţă, vai de bietul călător!

Doamne ajută! De-amu, frate cetitorule, vom purcede la drum către inima Franciei dimpreună cu oamenii lui Vodă. De la bun început se cere să-ţi fac înştiinţare că osteneala umbletului e cu dobîndă întreită. Păi ce socoteşti domnia ta, că se călătorea ca pe vremea noastră? Te sui adică în tren şi neamţul îndeamnă

calul dracului să alerge cu zece mii de stînjeni[1] *într-un ceas, de nu vezi înaintea ochilor! Trebuie să ştii că asemenea născociri sataniceşti nu s-au pomenit în acele vremi. Bieţii creştini, ce să facă şi ei, bolteau căruţa cu coviltir, înhămau şase harmăsari, băteau în lemn să alunge ceasul rău şi Dumnezeu cu mila! Şi dă-i hurducăială pe acele drumuri năpăstuite de colb, şi dă-i opinteală să scoţi roata înfundată în glod pînă la butuc pe drumuri vătămate de ploaie. Dar se mai frînge osia, dar se mai betegeşte pomoştina, dar se rupe lamba!...*

Vezi dară, de ce umblă vorba că sudalmele cele spurcate le-au născocit harabagiii. Mai cu huo, mai cu hăis, căruţa noastră ajunge, să zicem, sub streaşina codrului. Aici altă bucurie. Trebuie date bineţe tîlharilor, ciotcă de pistoale şi flinte, date punga şi caii şi veşmintele...

Socoteşti, domnia ta, că o singură oară au pătruns pe uliţele tîrgului boierii şi cucoanele dumnealor numai în izmenuţe şi cămeşuici? Ai să-mi spui, frate cetitorule, că logofătul şi Ilie Machidon umblau călare. Ei, iaca, ne-am procopsit! Nu vorbi, rogu-te, cu păcat. De potcoave prăpădite, auzit-ai? Chingi de şa rupte, pomenit-ai? La vreun rateş te-ai oprit să ospătezi? De cînd e lumea şi pămîntul mangosiţii de hangii botează vinul şi necinstesc bucatele gătind în oloi rînced. Şi-apoi ţine-ţi pîntecele de cîrcei, Machidoane! Opreşte din fîntînă în fîntînă să stingi pojarul dinăuntru, logofete!...

Să nădăjduim dară că va ploua cu noroace în drumurile slujitorilor valahi şi avînd îngăduinţa domniei tale, frate cetitorule, să pornim şi noi moşnegeşte pe urmele dumnealor.

---

[1] Aproximativ 14 km.

CAPITOLUL VII

PE DRUMURILE ÎMPĂRĂȚIILOR

Cînd logofătul Radu Andronic şi slujitorul său făcură popas la Veneţia, clopotele Campanellei băteau de zece ori. Noaptea zvîrlise pe cer Crai-nou, sprinten, alcătuind pojghiţă de sticlă lăptoasă palatelor din marmură. Ici-colo, fanare cu înfloriturl arăbeşti scoteau braţe lungi din zidurile caselor. În lucoarea lor, podurile îşi săltau spinările mlădioase, laguna zvonea necontenit clipocindu-i lui Ilie Machidon, om de şes, tainică primejdie. Simţea apa vie, vrăjmaşă, mereu la pîndă. Pe unda ei lunecau lotci lungi, sulege, cu nasul în vînt asemenea papucilor de cadînă. Le cîrmeau stînd în picioare bărbaţi novaci, în ilice neguroase şi cămeşi albe. Gardinile largi ale pălăriilor le ascundeau ochii. Cîntau fără istov, necruţînd vlaga glasului, iar dinţii le sclipeau lamă de stilet pe chipurile noptatice.

În cafasuri, se vedeau muieri gătite ca în duminica Floriilor, cu un ochi la ţesătura din poală, iar cu celălalt la uliţa apei. Sub ferestrele năpădite de roze sîngerii, cete de patru-cinci bărbaţi, învăluiţi în mantii, muchelefi şi aromaţi, zbîrnîiau din dible fără arcuş ostenindu-şi gîtlejul după măsura celor din bărci. Drept răsplată, primeau boboc de floare ori răvăşel azvîrlit iute de degete subţirele, împodobite cu ghiuluri scumpe. Nu dormea o singură fereastră în toată Veneţia. Oamenii se preumblau fără grabă cu popas la fiece colţ de casă, chibzuind cum să-şi gîtuie vremea.

– După socotelile mele, glăsui Ilie Machidon, pe-aici crîşmele trebuie să stea înşirate mătănii.

Logofătul îl cercetă zîmbind.

– Şi care ar fi, rogu-te, acele socoteli?

– Cînd iazul e la doi paşi, scoţi cu uşurinţă vinul de unde cîntă broasca.

– Dovedeşti judecată adîncă, Machidoane. Chibzuiam să-ţi răsplătesc truda drumului cu un cofăiel-două, dar teamă mi-e că n-ai să-mi ierţi îndemnul la asemenea lucrare.

– Nu-ţi fă griji, boierule, m-am deprins să tot iert...

– Am uitat că baţi zece ani de însurătoare.

– Şi doisprezece, de cînd călătoresc sub poruncile domniei tale.

Radu Andronic rîse mulţumit de răspuns.

– Cum ţi se pare tîrgul?

– Umblă la noi o vorbă, spuse Machidon cercetînd împrejurimile: Găina megieşului e totdeauna curcă... Caut la creştinii iştia care stau de caraulă şi mă întreb ce spaimă îi încearcă. Tătarilor le-au tăiat moldovenii drumul, iar foc să tot dea Dumnezeu, că apă de stins pojarul e destulă.

– La cîte ceasuri vă culcaţi în Chipriana?

– N-avem ceasornic în sat, logofete, care să ne vestească osteneala şi de aceea ţinem seama găinilor. Poate cu pildă mai procopsită, izbuteam a rămîne holbaţi pînă la dezlegarea zorilor.

După multe ocolişuri prin ulicioare strîmte şi învîrtite, slujitorul se încumetă iar:

– Cunoşti tîrgul, logofete, ori umblăm după coada prepeliţei? Să întrebăm vreun balaoacheş din aiştia şi poate s-o îndura să ne îndrume.

Radu Andronic îi scrută chipul tras, cu umbre sub ochi. Goneau de paisprezece ceasuri şi Machidon îşi simţea spinarea acăriţă.

– Ai cam ostenit, împărate.

– Ferita sfîntul! Pînă să mă prăval, mai apuci domnia ta să-ţi aprinzi ciubucul. Proaspeţi ca roua, numai buni de înfruntat drum îndelungat, sînt şi işti cai. Barem bietul Simion, de-atîta vioiciune şi-a prăpădit coada în ţărînă.

Logofătul se uită la cîine, păşea domol cu capul în pămînt şi urechile pleoştite. Limba îi spînzura cîrpă.

Descălecară în faţa unei *osterii*. Deasupra porţii, în bătaia vîntului spînzura un botfor strălucitor după numele crîşmei: *La ciubota de aur*. Înainte de a întîmpina năvala argaţilor, boier Andronic grăi către slujitor:

– Să fii cu luare-aminte la arme şi chimir, căci talienii sînt sprinteni de mînă. Încolo se dovedesc cugete pioase, cu dragoste de semeni.

– Te pomeneşti că-s neamuri cu finu-meu Dobrică din Chipriana.

– Vameşul?

– Vămuieşte el, ce-i drept, dar numai la drumul mare. Află dară că Dobrică aista a despuiat un neguţător în miez de iarnă pînă la izmană. Marama însă tot i-a lăsat-o, să aibă cu ce-şi şterge nasul.

Hangiul îi întîmpină în prag cu temenele. Hodorogi ceva către slujitorii ce luaseră caii, apoi începu a măcina pe nerăsuflate speriind urechile lui Machidon. Ţăranul se uita hăbăuc la gura largă în care vorbele se buluceau dîndu-şi coate, hăituite parcă de vrăjmaş ascuns în gîtlejul creştinului. Simion da tîrcoale meselor lungi cu ochiul lăcrămînd spre blidele de cositor, umplute cu mate de cocă şi vîrfuite cu cîrnaţi.

Două slujnice rotofeie şi stăpîna, ţunţurlie, toată numai gropiţe şi cîrlionţi, grijeau de bărdacele drumeţilor turnînd vin limpede, zmeuriu ori ca untdelemnul, din căni înalte cu capac de argint.

Radu Andronic ceru două odăi, hîrdaie cu apă dată în undă şi cina. Urcară treptele dintîiului cat. Un slujitor le deslușea drumul păzind în căuşul palmei flacăra lumînării.

Către miezul nopţii, logofătul îşi fuma ciubucul într-un jilţ înalt cu braţe şi urechi de catifea. Prin fereastra deschisă, vîntul cuminte aducea răsuflarea lagunei – zid, lemne şi buruiană putrezite de apă – crenelurile palatelor zimţuiau cu horbotă de argint zarea. Din depărtare venea zvon de vîsle, viersul vrăjit al gondolierilor. În sfeşnicul de pe gheridon stăruia flacăra unei singure lumînări. Liniştea încremenită a odăii îmbia la somn.

Un zîmbet adie pe chipul logofătului. Se mişca clanţa uşii. Cineva o apăsa cătinel, ferind zgomotul.

„Nu te încrede în zăvorul cămării", îl povăţuise boier Costache. Nici măcar nu se ostenise să-l tragă... Apoi uşa se deschise deslușind în prag trupul subţire vargă al lui Filip D'Antin.

Radu Andronic îl cercetă iute. N-avea arme.

– Poftește înăuntru, Saint-Lô, rîse încetişor, şi du-ţi gîndul pînă la capăt.

– Am încurcat odăile, se vede treaba, şi îmi cer cuvenita iertare, spuse franţuzul înaintînd.

Logofătul rîse din nou. Nu intri în cămara ta ca în biserică, cu paşi de pisică luînd aminte să nu strici liniştea. De altfel, franţuzul nu se opintea spre a-l încredinţa de minciună. Pe chipul prăvalnic uimirea n-avea vlagă.

– A! logofătul Andronic!

– Nu te aşteptai să mă întîlneşti?

– De bună seamă! Să înţeleg oare că vinul şi muierile Valahiei şi-au vlăguit farmecele?

– Pricepi repede, conte.

– Poate că ţinerea de minte nu mă ajută, dar nu ştiu să-mi fi împărtăşit la Bucureşti gînd de călătorie.

– Voroava ne-a fost scurtă, căci trudeam amîndoi la ospăţul clucerului. De altfel hotărîrea am luat-o a doua zi. Moşnegii noştri povăţuiesc ca voinţa şi fapta să meargă într-o glăsuire.

– Cobori dintr-un neam de înţelepţi, rînji D'Antin. Ai şi altă învăţătură să-mi aduci?

– Da. Cînd baţi drumurile stăpînite de lotri, bine e să nu le deprinzi năravul.

Contele de Saint-Lô zîmbi, şi ochiul teafăr scăpără fulger verde pe obrazul sulemenit. Radu Andronic îi arătă perechea jilţului în care se afla tolănit.

– Teamă mi-e să nu te ostenesc. Ai înfruntat drum greu.

– Nu mai anevoios decît al domnici tale, surîse logofătul. Iar la Veneţia, spune un cuvînt vechi, doar bătrînii dorm. Tinerii se culcă.

Franţuzul se lăsă pe braţul jilţului rezemînd un cot de fereastră. În jurul lui plutea aromă de ambră şi tuberoze. Luna îşi azvîrlea lumina pe degetele lungi catifelii, ghiulurile îndesate îi astupau încheieturile.

– Eşti stup de pilde, logofete. Cea despre deprinderea năravurilor mi-a plăcut în chip deosebit. Îţi voi încredinţa şi eu una, culeasă pe malurile Dîmboviţei.

– Să înţeleg oare că pentru asemenea treburi cinsteşte domnia ta uliţele Bucureştiului?

– Înţelegi degrabă... Acea zicală povăţuieşte să asculţi povaţa popii, dar să nu faci ca el. Valahii nu disprefuiesc năravul tîlharilor. Înainte de a părăsi cetatea de scaun m-au sărăcit de straie.

– Cum a fost cu putință? Domnia ta mînuiește spada cu rar meșteșug, iar mintea nu ți-era păienjenită de vinars.

Filip D'Antin își arătă dinții. Din pricina chipului ghilosit și a buzelor înviorate cu roșu de Spania semăna cu un pehlivan. Un pehlivan primejdios.

– De unde știi, logofete, cum mă slujesc de spadă?

Radu Andronic stinse luleaua. În ochii negri încrețiți de rîs scăpărau lumini jucăușe.

– E lesne de prepuit pentru oricine te privește. Dintîi, ți-o mărturisește boiul sprinten. Anii ți-au înspicat tîmpla, dar n-au vătămat tinerețea trupului. Cînd spada prinde rugină, pîntecele sporește. Și-apoi nu te-ai fi încumetat să porți comoară de giuvaericale, la orice ceas, ațîțînd ochii și hangerele lotrilor, știindu-te fără vlagă. De aceea mă uimește că pumnalele tîlharilor te-au biruit.

– Nu cu spada m-au înfruntat, ci cu viclenie.

Logofătul clătină capul:

– Iar domnia ta n-ai deprinderea vicleșugurilor. Te ascult cu părere de rău, asemenea isprăvi nu fac cinste Valahiei, iar Măria Sa veghează cu strășnicie ca avutul și făptura străinilor să nu fie vătămate. Sîrgul lui Vodă sporește cînd acei străini se dovedesc prieteni. Or, domnia ta ai dovedit-o cu prisosință. Răsuflă cu obidă: Ne-ai prins la strîmtoare, conte. Dacă în tîrgul Bucureștilor s-ar fi aciuat și altă sămînță de oameni, puteam pune fapta pe seama lor spre a ne spăla obrazul.

Gîndul la neguțătorii greci și armeni buluciți în cetatea de scaun a Țării Românești, ca babele la poarta raiului, stîrni zîmbetul franțuzului.

– Ai ridicat jalbă? întrebă Radu Andronic.

– Nu.

– Pricep, te zoreau treburile.

– Dimpotrivă, zăbovesc cu bucurie ori de cîte ori se ivește prilejul, căci drumurile mele nu sînt poruncite.

– Am băgat de seamă. Cînd risipești cinci zile ca să ajungi la Veneția, e la mintea cocoșului că nimic nu te gonește...

Îl zădăra pe franțuz. Pentru a cuprinde în cinci zile drumul din București în lagună, D'Antin trebuise să rămînă călare optsprezece ceasuri din zi.

Contele de Saint-Lô îi căută privirea.

– Ai ochiul limpede, logofete, iar cei care şi-au încrucişat spada cu a domniei tale zvonesc prin iad că n-ai potrivnic pe măsură.

– Călătoreşti mult...

– Un asemenea novac, urmă franţuzul dezmierdînd braţul jeţului, poate dobîndi averi fără seamăn dacă-şi dă silinţa.

Radu Andronic îl cercetă printre gene apoi îşi aprinse luleaua.

– N-am ucenicit printre lotri şi nu le stăpînesc meşteşugul.

– Cunoşti în schimb vicleşugurile umbletului de taină.

– Oare contele de Saint-Lô are nevoie de un slujitor?

– Regele Soare.

– Bag de seamă că pofteşti să ajung la sapă de lemn. Vistieria lui Ludovic geme de slăbiciune.

– Pofteşti să cred că te-ai vinde necredincioşilor, spre pildă, numai pentru că au vistieriile pline?

– Nimeni nu trăieşte de două ori, rosti Radu Andronic, lepădînd fumul pe nări, iar averile fără seamăn de care pomeneai nu se dobîndesc prin credinţă.

Se cercetară în tăcere. Filip D'Antin desluşi şiretenia logofătului.

– M-aş bucura să cred că şuguieşti.

– Te-au supărat vorbele mele, senior D'Antin? Aş fi nemîngîiat căci n-au izvodit din gînd rău, ori spre a te umili. Domnia ta cunoşti năravul valahilor de a găsi mereu prilej de şagă. Îmi cer cuvenita iertăciune şi te poftesc a deşerta dimpreună o carafă de vin.

Înşira molatic, cu zîmbet în ochi, cuvinte de prisos care nu lecuiesc rana. Cuvinte născocite de canoanele creşterii alese ce te deprind cu vorbirea mieroasă, strai străveziu gîndului neobrăzat.

Contele se ridică sprinten din jilţ. Îşi ţinea ciuda bine ascunsă sub sulimanul obrajilor.

– Sînt prea ostenit căci, după cum ai băgat de seamă, nu mai am vlaga tinereţii, iar mîine în zori încalec. Vom bea carafa cu alt prilej.

– Nădăjduiesc să-l găsim, surîse Radu Andronic.

Ochiul verde al franţuzului sticli:

– Eu sînt încredinţat.

Logofătul îl însoţi pînă în prag. Aici D'Antin păru să-şi aducă aminte de ceva şi scoase din clapca cingătorii o fişie de pergament răsuriu, mică şi rotundă cît oul, cu marginile aurite.

– De cînd am părăsit Valahia mă bate același gînd. Tîlharii m-au despuiat pismuindu-mi veșmintele. Aci se află numele meșterului din Paris care-mi taie hainele. Poate ai bunătatea, logofete, s-o înmînezi poftalnicilor, odată întors la București.

Boier Andronic azvîrli pe mescioară fișia de pergament, își lepădă rîzînd halatul, trase pe mîneci ceapchenul și ieși din cămară. Cu ultimele sale cuvinte hainitul voise să-i înfățișeze că a ghicit tîlcul veșmintelor prădate și pe cel care poruncise isprava.

În dreptul ușii lui D'Antin, își drese glasul cu zgomot, răspunse apăsat binețelor unui călător închipuit, și coborî în cîrciumă. Zăbovi la tejgheaua geluită cale de-o cupă de basamac, secată din patru înghițituri, după care urcă pisicește treptele celor două caturi pătrunzînd în podul hanului. Călca cu luare-aminte printre bodroanțe și lemne vechi, saltele betegite, paturi și mescioare șchioape, lighene năpădite de rugină, și sumedenie de alte boscîrțe lipsite de trebuință.

Înainta ținînd seama ferestruicii unde păianjenii statorniciseră pînză groasă. Ajuns în dreptul ei se lăsă pe pîntece lîngă o sobă de tuci îngropată într-un maldăr de paie și lipi ochiul de crăpătura bîrnelor. Își recunoscu cămara, halatul de atlas lepădat la întîmplare, luleaua cu găvanul scobit în ambră.

Cu urechea ciulită, Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, meșterea cu un briceag asupra sunducului persian, cercînd zadarnic să-i vină de hac încuietorii rînduite de un lăcătuș din Lipsca.

Radu Andronic, cuprins de veselie, se întoarse în cîrciumă și ceru încă o cupă de vinars.

A doua zi, pe răcoare, dinaintea geamurilor oblonite ale mușteriilor care-și mai măcinau somnul, Filip D'Antin se afla gata să încalece. Cerca chingile șeii cînd i se înfățișă Ilie Machidon cu o teșcherea mică însoțită de răvășel din partea logofătului.

Ca totdeauna cînd se simțea încolțit, franțuzul își purtă mai întîi degetele pufoase la grimeaua de pe ochi. Slujitorul n-avea poruncă să aștepte răspuns, căci pierise.

Nu-mi plac datoriințele, conte, scria logofătul, și cum nu țes aceeași încredere plină de nădejde în viitor, după pilda domniei tale, pentru a aștepta altă răscruce de drumuri unde să ne întîm-

pînăm, încerc să te răsplătesc acum în chip neînsemnat. Pentru mărinimia de a fi dezvăluit tîlharilor valahi numele meşterului croitor, primeşte, rogu-te, cheile din punguţă. Sînt ale sunducului persian. Nu ţi-am deslușit, şi-mi pare rău, monseniore, că rătezului nemţesc nu-i vine de hac stiletul. Ţi-aş fi scutit osteneala. Sluga domniei tale, Radu Andronic, logofăt.

* * *

Tîrgul Lyonului, va istorisi Ilie Machidon mai tîrziu, după ce aveau să se întoarcă în Valahia, îi plăcuse cel mai mult. Aici, printre casele din bîrne cu acoperămînt plumbuit, ori din ţigle ghiordii, cu volbură de adormiţele şi glicină la ferești, şi bănci vechi dinaintea porţilor unde jupînesele îşi ostoiau, după asfinţit, dogoarea obrajilor deşertînd bărdace cu zeamă rece de mere, ori sporovăiau sub umbrare de viţă strîngîndu-şi mereu nodul maramelor, slujitorul se simţise mai aproape de Valahia.

Pe ulița mare, străjuită de ulmi, treceau călăreţi, se strecurau anevoie, printre orătănii slobode, căruţe şi glasuri ascuţite, negustorii ocoleau stivele de lemne vîrfuite şi cîini uliţarnici care picoteau la soare. La catedrala cu ziduri cenuşii şi turnuri suliţă, înalte de pieptănau bărbile sfinţilor, privirea slujitorului nu zăbovi, după cum nu luă aminte nici la regele dăltuit în piatră din Piaţa mare. Cît despre franţuşte, acestea rămîneau cu mult în urma veneţienelor şi a nemţoaicelor. Placă cui vrea – şi mai cu seamă logofătului, ai cărui ochi căutau fără astîmpăr la fustele unduioase, înveşmîntate cîte trei-patru o dată – nasurile lungi de un deget cu nări lipite, dinţii despicaţi de strungăreaţă, părul fumuriu cum e grîul uscat de secetă.

În dughene se afla vavilon de trenţe şi bucate. Căscînd ochii la tapiseriile de Flandra, din Auvergne şi Bergam, la sticlăriile din Orleans, faianţele din Nevers şi Rouen şi oglinzile din Saint-Gobain, holbîndu-se la crivaturile înalte, perdeluite, cu podoabă de pene şi panglici, Machidon găsi o bucată de mătase neagră, lucioasă, chindisită cu păuni de aur. Îi dădu tîrcoale un ceas pînă ce-şi luă inima în dinţi şi o ceru neguţătorului cu gînd s-o ducă Smărăndiţei.

Nu-i vorbă, gemea Valahia de atlasuri şi brocarturi, şi zaramfiruri, şi catifeluri, şi adamascuri, dar asemenea ţesătură minunată izvodită de mîini vrăjite nu-i fusese dat să vadă. Ciudat i se păru slujitorului că jupînul nu voia să-i reteze atîţia coţi cît îi poruncise. O

ia pe de-a-ntregul, ori cale bună. Îndărăpnic neguțătorul, dar și Machidon ținea catîr în ogradă, spre pildă. După ochiul și socotințele sale, cinci coți ajungeau pentru rochia Smărăndiței. Rămase pe a jupînului și numără în palmă treizeci de livre și șaptesprezece soli.

Cînd, bucuros peste măsură, desfășură țesătura dinaintea logofătului, acesta începu a rîde cu lacrimi ținîndu-se de ziduri. Îi desluși că mătasea e adusă din îndepărtata Chină și îndeplinește slujbă de despărțitoare în iatacele avuților. În spatele ei se ascund isprăvile ce nu se cuvin a fi săvîrșite în priveala altora, și de aceea negustorul nu se învoise a scurta bucata.

Pleoștit, Machidon întrebă:

– Cum spune domnia ta că se cheamă această despărțitoare?

– Paravan, rosti deslușit logofătul, sughițînd din pricina rîsului.

– Paravan... Tot astfel dondănise și mămularul cela blestemat... Își rîndui musteața zîmbind: Știi ce-a spus Vasile Tătăraș cînd și-a prăpădit cușma în apele Milcovului și n-a mai putut-o ajunge?

– Îmi fac nădejdi c-o să aflu.

– „De-amu fie de sufletul lui tataia, că tot nu m-am spetit cu pomenile cînd o murit." Ți-o dăruiesc dară domniei tale, chibzuind că soacră-mea va pricepe lesne, pe cealaltă lume, gîndul meu bun.

Logofătul îl împinse de umeri spre ușă poruncindu-i hodină. Peste patru ceasuri aveau să se pornească iar la drum. Într-o zi și-o noapte, urgisind armăsarii, socotea să ajungă la Paris.

Cînd Radu Andronic încuie obloanele, pieri de la fereastra casei de peste drum și ochiul lui Filip D'Antin.

O dată cu zorile, Ilie Machidon strînse în pripă calabalîcul, griji de cai, apoi la porunca logofătului se întoarse în crîșmă, căci cuvenit era să astîmperi glasul pîntecelui înainte de a te încumeta la drum anevoios.

Se aflau singuri la ceasul acela timpuriu. O slugă, cu ochii încleiați de somn, picotea pe băncuță tresărind sub dezmierdarea mușteloi, alta ștergea în dorul lelii pocalele cositorite și le rînduia cetățuie pe marginea tejghelei. Aromă îmbietoare venea dinspre cuhnii și Simion, poftalnic, se zbuciuma sub masă priponit între ciubotele stăpînului. Cînd tipsia încărcată de bucate poposi dinaintea drumeților, izbuti să se smulgă și săltînd pe labe se rezemă de marginea mesei fără a cuteza însă altă necuviință. Era

înalt acum cît Machidon, ai fi zis că stă pe scăunaş poftit să se îndestuleze, doar că-i lipseau blidele. Radu Andronic îi zbîrli creştetul şi urechile lăţoase, apoi se răsuci spre hangiu:

– Cu multă cinste ne îndatorezi, jupîne. Ţi-ai scurtat noaptea spre a ne ospăta cu mîna domniei tale şi după soiul merindei chibzuiesc că somnul nu ţi-a lipit geana. Asemenea vipt nu găseşti nici în hanurile vestite decît la prînzul cel bun.

Pe talger se aflau două prepeliţe grase, bine rumenite, iepure mărunţit şi apoi păturit în aluat ce prinsese coajă ruginie la flacăra cuptorului, o zeamă aurie de găină şi o ciozvîrtă de urs dreasă cu usturoi şi pătrunjel. Hangiul se închină purtînd mîinile la piept.

– Mi-ai spus aseară, monseniore, că porneşti la drum lung şi doreşti să fii trezit înainte ca luceafărul dimineţii să piară de pe cer. La astfel de drum se cer bucate calde care să aţîţe vlaga. Trag nădejde că în viitor domnia ta nu va ocoli hanul nostru.

Se îndepărtă după pilda racului, cu spinarea încovoiată şi temeneli dese.

În vremea aceasta, Simion, săgetat parcă de bondari, schelălăia înfundat şi se învîrtea de colo-colo fără astîmpăr. Acum zgrepţăna masa, acum o făcea roată, mîrîia, urca primele trepte ale scării şi se întorcea în goana mare. Machidon îi zvîrli o aşchie de carne, dar cotarla o făcu mototol în rumeguşul duşumelei. Ţăranul, mînios, nu-l mai luă în seamă şi se întoarse la bucate.

– Vinovat îi stăpînul, nu dobitocul, mormăi înciudat. L-am căutat de păduchi şi amu îmi zvîrle el cuşma în ţărînă.

Logofătul cerceta cîinele cu luare-aminte. Nu rostise o vorbă şi Machidon, temîndu-l supărat din pricina marazurilor lui Simion, cercă să-i abată gîndul apucînd un copan de prepeliţă. Radu Andronic îi prinse mîna.

– Ce-i cu Simion?

– Nu ştiu, logofete. Cînd m-o prinde durerea de ceafă şi pentru ţîfna potăii, o însemna că-s chivernisit de-a binelea şi mi-am isprăvit grijile.

– Ciudat... Cîinele-i lacom, şi cu gîndul mereu la pîntece.

– De-amu, o chibzui flămînd, ce să-i fac?

Îl cerceta înnegurat, încerca să-i citească nebunia. Boier Andronic apropie tipsia şi trase îndelung aroma bucatelor. Simion tăbărî asupra lui lovit de streche şi înfipse colţii în umărul dula-

mei. Trăgea cu nădejde vrînd să-l scoale cu orice chip de la masă. Palma slujitorului țîșni scatoalcă spre botul cîinelui.

– Lasă-l! porunci logofătul. Merindele-s stricate de otravă!

Machidon tresări. Pricepuse. Vorbi fără credință:

– Nu merindele-s stricate, boierule, ci capul lui prost de țăran. Otrava are miros...

– Hm, pe mulți i-a răpus arsenicul în Francia din aceeași pricină. Simion i-a simțit aroma. Jupîne!

Ochii logofătului aprindeau flacără. Strigă a doua oară și Ilie Machidon simți suliți în urechi. Încercă să-l domolească cu vorbe de șagă.

– Dacă domnia ta se teme că pîntecele dulăului va avea de pătimit, povața mea cea bună ar fi să guști dintîi...

Hangiul se ivi cu un ștergar alb pe braț. Văzu merindele neatinse, și căută spre obrazul întunecat al boierului.

– Nu-ți sînt pe gust bucatele, monseniore?

Andronic își dezveli dinții în rînjet drăcesc.

– Bucate cu adevărat gustoase sînt cele pe care le cinstește dintîi crîșmarul, doborît de ispită.

– E adevăr răsștiut în breasla hangiilor.

– Dovedește-l, făcîndu-ți tain și prînzind alături de noi.

– Ne îndestulăm în cuhnii, monseniore, iar la masa domniei tale nu îndrăznesc a mă așeza, căci cunosc cît și pînă unde mi se cuvine.

– Poți rămîne în picioare.

– Iertare, monseniore, sînt prea sătul și nu tocmai sănătos din pricina unui vechi beteșug...

Machidon se uită la Simion. Sta rezemat în coadă privind cu luare-aminte cînd la hangiu, cînd la logofăt.

– O îmbucătură nu te va răpune, rosti Radu Andronic. Poftește!

Luă tipsia și i-o ridică pînă în dreptul bărbiei. Jupînul se dădu înapoi. Mai zîmbea, dar în priviri i se deslușea spaima.

– Am priceput! Nu vă place vînatul. Dar pot aduce, domniilor voastre, alt soi de cărnuri.

Logofătul trînti talgerele de pămînt. Dintr-un pas fu lîngă hangiu. Îl prinse de grumaji, iar cu mîna cealaltă îi trecu dinaintea ochilor stiletul.

– Mănînci, ori te deschid!

Vorbise fără să-şi descleşteze dinţii. Cîrciumarul clătină din cap cît îi îngăduia strînsoarea boierului. Logofătul îl ţinea sub stăpînire cu privirea neagră şi jungherul.

– Cine te-a tocmit să ne otrăveşti bucatele?

Simţind ascuţişul în pielea grumajilor, hangiul bolborosi:

– Iertare, monseniore... Iertare...

– Cine?!

– Sînt negustor cinstit şi silit am fost să închei tîrgul. N-aş fi primit nici pentru de zece ori o sută de ludovici.

– Cine? scrîşni logofătul îndesînd strînsoarea.

Ochii hangiului bulbucaţi căutau drum să iasă din găvane. Suflă gîtuit:

– Chiorul cu faţa sulemenită.

– Franţuzul ne-a citit cărările, logofete, deşi îl slujeşte un singur ochi, spuse Ilie Machidon, îndemnînd calul lîngă armăsarul lui Radu Andronic.

– Cînd te simţi cu musca pe cuşmă, prepuelile nasc pui de jivină la fiecare ceas. Filip D'Antin a luat pilda tîlharilor de pe drumurile mării. Gura celui ce ţi-a văzut chipul numai jungherul, otrava şi apa o închid.

– Teamă mi-e că n-o să aduc spor trupului mistuind bucatele franţuzilor. De-amu, oi zice şi eu ca Sucitu din Chipriana, cînd şi-a prăpădit desaga: mulţumesc, Doamne, c-am scăpat de cea greutate...

– Pînă una alta, să-i aduci mulţumită lui Simion, spuse logofătul.

Machidon întinse mîna să-l mîngîie. Cîinele îi ocoli dezmierdarea şi se îndepărtă fără a căuta în urmă. Pe drum alergă doar pe lîngă logofăt. Nu întoarse o singură privire către stăpînă-su. Simion nu-i ierta obrazul ocărît fără pricină, iar Machidon, mîhnit, o ştia.

* * *

Lyon, Mâcon, Chalon-sur-Saone, Auxerre, Fontainebleau...

Copitele cailor băteau drumul cel mare al Franciei străbătînd sate şi sihlă albăstrie ce-i amintea logofătului codrii moldoveni iscaţi pe valea Trotuşului. Lăsaseră în urmă rădvane strălucitoare cu cîte doisprezece bidivii, ori călăreţi muchelefi cu atîta prisos

de odoare la pălăriile cu gardini largi şi pe pieptul năpădit de horbotă, panglică şi bumbi, încît dacă mai socoteai zgărdiţele de aur ce le încingeau genunchele, spada, cătărămile încălţeilor, mulţimea de copci şi odoare, părea de mirare că armăsarii nu cad răpuşi sub greutate. Căruţe proaste, încărcate cu zdrenţe, vîrfuite de cîte un prunc cu degetul în gură, catîrul ori mîrţoaga şchioapă ce opinteau în ham alături de stăpîn, fereau calea. Gloata terfegoşilor n-avea grabă, părea pornită pe drumul acela poruncit blestemaţilor de soartă care nu duce nicăieri.

Pentru a da răgaz dobitoacelor să răsufle, logofătul Radu Andronic şi slujitorul făceau popas în tîrguri cenuşii, cu case răsărite din lemn şi piatră, cu ulicioare mici, întortocheate. Castele trufaşe, iscate pe cîte un gorgan pleşuv, ridicau stavilă privirii, ţinînd sub stăpînire tîrgurile. Flamuri înguste, roşii, verzi ori albastre, crestate precum limba şarpelui, muşcau văzduhul vestind de departe că stăpînul întors de la vînătoare, ori te miri ce cumetrie în vecini, ori răfuială cu supuşii, se află în bătătură.

Ciudate i se părură însă de la o vreme lui Machidon ţărîna păcurie fără fir de iarbă, satele mute, copacii vîrtoşi cu frunza neîncolţită în Florar.

– Tot mă întreb, logofete, oare cu ce năpastă grea să-i fi obijduit cerul pe bieţii creştini? Ce molimă cumplită să fi răpus buruiană şi dobitoace? Miriştea-i seacă, nu văd fir de iarbă, oricît mi-am aţintit urechea n-am auzit glas de cocoş – să nu-mi zici, rogu-te, că fac zeamă din cei de tinichea căţăraţi în vîrful casei – neam de cîine nu ne-a întîmpinat, nu zăresc mîţă, curcă, raţă, ori altă orătanie. Că foamete aprigă stăpîneşte meleagul, asta pricep şi eu, dar ce blestem anume a pricinuit-o?

Logofătul ţinea buzele strînse sub musteaţa subţire albită de pulberea drumului, ochii cercetau cu înfrigurare zarea. Răspunsul zăbovi şi slujitorul crezu că nu vorbise îndeajuns de tare, ori că gînduri mohorîte astupaseră urechile boierului.

– Molima aceasta se cheamă o vistierie goală, Machidoane. Ludovic a secat-o bătînd războaie ce au sporit hotarul Franciei şi i-au înălţat steaua pe bolta Evropei unde ţara Bourbonului se socoteşte azi cea dintîi. A istovit-o ridicînd lăcaşe neasemuite spre slava Celui Veşnic, dar şi a sa, căci numele său va rămîne viitoriei cu zestre bogată de palate, castele şi tot ce poate rodi mai de preţ din mintea şi mîinile făpturii omeneşti. Nici un principe

vreodată, în afară de stirpea florentinilor Medici, n-a oblăduit cu atîta sîrguință stihuitorii, cioplitorii de slovă și piatră, meșterii argintari, aurari și ai penelului. Dar o dată cu acestea, a pierit găina cu care bunică-său, al patrulea Henric, se fudulea că fierbe în oala celui mai sărman dintre supușii săi. Osîndiți la foame, calicii au ajuns a ștîrpi iarba, scurmă țărînă spre a găsi mana pămîntului, rod frunzele copacilor, și nu-i încearcă sila să se îndestuleze cu carne scîrnavă de cloțan, cîrtiță, cîine ori pisică.

Slujitorul se închină, alungînd piaza rea. Își amintea că prunc fiind, pe vremea celuilalt domn, Șerban Vodă, foamete cumplită se abătuse asupra Chiprianei. Atunci auzise dintîia oară de mana pămîntului, un soi de lut gras. Muierile scoteau din el o zeamă păcurie ce-ți umfla pîntecele dovleac. Cei ortomani dosiseră în tainițele unde altădată păstrau galbenii cîțiva pumni de mazăre uscată. Rodeau trei boabe în zi și zăceau pe vatră cruțîndu-și osteneala de a ieși în ogradă. Dar nici atunci nu se spurcaseră creștinii din Chipriana cu stîrvuri de dobitoace netrebnice.

Își rosti gîndul cu glas tare. Radu Andronic clătină capul fără zîmbet.

– Pesemne n-ați fost lihniți îndeajuns.

– Pesemne...

Foametea își arătase colții cu patruzeci de ani în urmă poposind în Normandia, Anjou, Maine, Touraine, Blésois și Auvergne. Țăranii își lepădaseră vetrele năvălind lăcuste asupra tîrgurilor. Montauban scria la 1695 că în ținutul său mor zilnic patru sute de oameni, intendentul din Limousin număra 70 de mii de suflete care-și îndopau pîntecele cu castane putrede. Copiii răscoleau pămîntul cu bețișoare ascuțite în căutarea mortăciunilor...

Ilie Machidon oftă îndreptîndu-se în șa.

Străbăteau codru de stejari bătrîni. Cununile împreunate boltă lepădau umbră groasă, străpunsă ici-colo de sulițele aurii ale dimineții. Tropotul cailor acoperea ciripitul păsărilor, dar urechea slujitorului deslușea la răstimpuri rîsul ciocîrliei scăpate din laturile înfometaților. Simion zăbovea adulmecînd ciuperci cu chivere roșii, ori pintenul voinicului, răsărit din răcoarea mușchiului catifeliu, gonea apoi cu urechile căzute pe ceafă să prindă din urmă călărașii. Îi opri dintr-o dată zvon de glasuri și spade încrucișate. Logofătul descălecă, îi făcu semn slujitorului să

stăpînească armăsarii şi, părăsind poteca, se afundă în frunziş. Călca fără multă luare-aminte, căci vuietul celor ce se înfruntau era mare şi le-ar fi fost peste putinţă să-i audă paşii.

Paisprezece zdrahoni din steagurile de pedestraşi ale Măriei Sale Ludovic sîrguiau să răpună un bărbat sprinten, învăluit în mantie vineţie, care le ţinea piept cu iscusite lovituri de spadă. Pedestraşii încercau cu vicleşug să-i abată ochiul fluturîndu-şi lampioanele, pălării negre cu marginile întoarse, chenăruite în tertel galben şi alb. Prin straiele desbumbate li se vedea pieptul năpădit de rapăn; tălpile ciubotelor largi, răsfrînte, îşi ţineau zilele prinse cu capete de sîrmă şi sfoară.

Logofătul părăsise Francia de şase ani, dar în ăst răstimp oştenii nu-şi uitaseră deprinderile. În zadar ostenise marchizul de Louvois, dregător de seamă al Bourbonului, să dea tipar şi rînduială nouă armiei. Steagurile se întregeau şi acum din calicii arcăriţi cu şiretenie, ori de-a sila, din pungaşi şi datornici trimişi la temniţă, ucigaşi, vîntură-lume, ori hainii care-şi îndopau chimirul din sarea şi tutunul trecute peste hotar fără îngăduinţa stăpînirii. Simbria nevoiaşă – cinci bani pe zi pentru oşteanul de rînd – şi-o sporeau asudînd la înălţarea cetăţilor, dar cel mai ades din furtişaguri mărunte, în satele silite a-i găzdui, ori tîlhărind la drumul mare. Oştenii luau pildă de la căpeteniile lor. Mareşalul de Villars nu se ruşina a porunci dări grele de război păstrînd în teşchereaua seniorici sale o parte dintre ele. Celor ce-i ştiriciseră că mareşalul face ruşfeturi, Ludovic le-o curmase scurt: „Da, dar le face şi pe ale mele..."

– Punga, monseniore! strigă oşteanul şi drumul e al domniei tale.

Bărbatul în strai vineţiu începuse a da semne de osteneală. Încerca să-şi ţină spatele slobod. Întoarse o clipă capul, purtînd răspuns spadei vrăjmaşe, venite lăturiş, şi logofătul desluşi cu uimire grimeaua neagră care despica de-a curmezişul obrazul străinului. Oştenii trudeau să-l răpună pe Filip D'Antin, conte de Saint-Lô.

– Franţuzul trebuie izbăvit, Machidoane, şopti Radu Andronic, altminteri nu vom afla niciodată ce diavolii a pus la cale cu nemţii în Transilvania.

Slujitorul îşi făcu semnul crucii, stupi în palmă şi apucă cu nădejde ciomagul. Simion îşi dezveli dinţii, boierul trase armele din teacă. Se repeziră vultureşte din trei părţi. Spada şi jungherul

logofătului vătămau încheieturile oștenilor-cumași, răsuciți spre a-i pune stavilă, născoccau scîntei întîlnind fierul potrivnicilor. Moartea de om nu-și găsea cinstire în cugetul boierului. Pe buze, îi stăruia zîmbetul cel rău iscat în asemenea lucrări. Patru ascuțișuri căutau pieptul logofătului. Radu Andronic le înfruntă bărbăția cu lovituri deprinse sub podurile Romei, fără pereche în vicleșug. Patru mîini însîngerate lepădară săbiile.

De cealaltă parte, Ilie Machidon deslușea vrăjmașilor știința bacilor din Țara Vrancei. Ciomagul făcut roată frîngea oțelul hangerelor subțiratice, așa cum frîngi osul de găină, poposind pe grumaji și șale. Răcnetele celor atinși zdruncinau atunci pădurea, gonindu-i vietățile spre cotloane umbrite. O buhă zgîlțînată din somn căscă ochii cît străchinioarele cercînd să deslușească străvezimea albastră a codrului. Scînteile izvodite de ascuțișul spadelor alunecau fără a-i răni privirea oarbă, deprinsă a destrăma văluri noptatice.

– Spor la coasă, Machidoane! strigă, rîzînd, Radu Andronic.

– Mulțumesc de vorbă bună, boierule! O rugăminte aș avea, dacă domnia ta îngăduie. Lasă mie buruienile rămase să le aduc învățătură nouă, căci gustul jungherului îl știu.

Simion își făcea slujba printre oștenii cu flinte. Îndată ce unul sălta pocnitoarea la ochi, dulăul zbura către el înfigîndu-i colții în ceafă.

Filip D'Antin, sărăcit de vrăjmași, rămase în priveală. Ochiul teafăr măsura cu deosebită uimire făptura logofătului. Își lepădase haina. Cămașa albă născocea pete fugare printre veșmintele cîrjaliilor, spada și jungherul țeseau giulgiu subțire cu repeziciunea țîntarului lovit de streche. Semăna cu un diavol.

Haita oștenilor tîlhari se subțiase. Ilie Machidon înainta spre Saint-Lô cu spatele învîrtind bîta. Gîndul cel șugubăț al țăranului era să miruiască măcar o dată șezutul francuzului, chipurile din nepricepere. Cînd scula se năpusti fulger spre șalele contelui, Filip D'Antin feri, vestind:

– Stinge-ți pornirea, slujitorule! Vrăjmașii s-au risipit!

Saint-Lô își încopcie mănușa de amandină și porunci lui Machidon în valahă:

– Scutură-mi colbul!

Plugarul roşi de mînie pînă la rădăcina sprîncenelor. Rămase neclintit. Ochii logofătului scăpărară flacără, buzele i se despicară în rînjet hain.

– Îndrăzneala ţi-e fără pereche, conte!

– De ce? întrebă D'Antin cu zîmbet uşurel. M-ai îndatorat înmînîndu-mi cheile sipetelului, ţi-ai dovedit apoi dragul ce mi-l porţi, scoţîndu-mă teafăr de sub stăpînirea jungherelor vrăjmaşe. Cu asemenea poliţe am îndrăznit a te socoti prieten. Iar slugile prietenilor mei sînt şi ale mele.

Rîdea mînzeşte, zgîndărindu-l anume. Radu Andronic îl cercetă scurt, apoi scăpără amnarul, aprinse lulcaua şi slobozi fumul zîmbind.

– Prieten!... Doamne, cum le desluşeşti tu pe toate! Acum pricep rostul bucatelor poruncite hangiului.

– Care hangiu?

Logofătul căută către slujitor.

– Vezi, Machidoane? Făptura aleasă prea lesne îşi uită milosteniile, dar aceasta nu-i o pricină care să ne secе nouă mulţumita. Hangiul din Lyon, conte, căruia i-ai umplut buzunările cu aur spre a ne pune dinainte merinde cu cheltuială. Cînd risipeşti o sută de livre se cheamă că datornicul ţi-e prieten şi nu de soi oarecare.

– Nu-ţi pricep vorba, dar mă legăn cu nădejdea că urmînd împreună drumul mi le-oi descîlci pe toate cu rîndul.

Boier Radu Andronic rămase stană.

– Alungă asemenea gînd, monseniore.

De astă dată ochiul franţuzului se miră cu adevărat.

– Ce anume te împiedică?

– Chipul domniei tale! Nu-mi place! Iar tovărăşia mi-ar plăcea şi mai puţin.

Machidon strecură căutătură iute către Filip D'Antin. Franţuzul, albit sub suliman, încercă să surîdă. O văpaie roşie îi fulgeră privirea.

– E bine, logofete... Preţuiesc oamenii fără ascunzişuri în vorbă. Îngăduie doar o întrebare. Socotindu-mă vrăjmaş, de ce mi-ai izbăvit zilele?

Boier Radu Andronic sări fulg în şa fără a atinge scărita. Saint-Lô îi prinse calul de dîrlogi. Sîngele se vedea clocotind în vinele întunecate.

– Aştept răspuns.

– Am chibzuit că nu ți-a sunat încă ceasul. Așadară, te mai îngădui.

Filip D'Antin scăpă dîrlogii și începu să rîdă.

– Mă îngădui?!

– Nu pentru multă vreme, spuse Radu Andronic și dădu pinteni calului.

De patru nopți ploaia ciobanului asupreşte conacul. Ceasurile se tîrîie moşnegeşte, gheboşate de apă şi osemintele frunzelor biruite în luna lui Brumărel. Sprijin focul cu vreascuri uscate, dar joaca flăcărilor nu izbuteşte izbîndă asupra urîtului strecurat hoţeşte în chilioara mea. Îmi simt încheieturile posomorîte, le aud jelitul. Trag oghealul pe umeri şi mă aplec fără bucurie asupra cărţii părintelui Ilarie.

Drumul oamenilor Măriei Sale prin acel tîrg al Parisului, mai bogat în stricăciuni decît Sodoma şi Gomora luate laolaltă, îmi vatămă cugetul. Mă gîndesc la domnia ta, frate cetitorule, carele te afli în urma lor, şi-ţi tem fiecare pas. Valahii şi-au păstrat trupul neprihănit de ispite spurcate, trudind sănătos în ceasurile de dragoste, în case şi pe uliţe au răsădit fără hodină floarea de sulcină a curăţeniei.

Mi se face dară inima purice ştiind că muierile lor te vor trage de mînecă la tot felul de isprăvi scîrbavnice, că vei vedea cum preacurvesc la umbra şanţurilor, ori că spurcă hudiţele sub privirea călătorului.

Ascultă ruga nevredniculuí Pahomie, cetitorule, şi fereşte-ţi încălţările, dar mai vîrtos cugetul de glodul acelor stricăciuni ca să nu necinsteşti la întoarcere uliţele Bucureştilor.

CAPITOLUL VIII

TÎRGUL BLESTEMAT

Intrară în Paris la prima scaldă a dimineții. Lumina cenușie poposi dintîi pe bolta de la Domul Invalizilor, dezbrăcă de negură calul și trupul de bronz al lui Henric, pe Podul cel Nou, se strecură adînc pe poarta Sfintei Ana, de la Notre-Dame, desluşind subțioara scobită în piatră a Sfîntului Marcel ce răpunea balaurul. Statuile celor douăzeci și opt de răsbunici ai Mîntuitorului, rigile Iudeei și ale lui Israel, stăpîneau catul dintîi al catedralei, căutînd cu blîndețe asupra tîrgoveților.

Deşi Sfîntul Bernard îndemna la cumpătare „căci lăcaşul cu zidurile acoperite de aur își lasă credincioşii fără izmene", Maurice de Sully, feciorul unei strîngătoare de vreascuri, ajuns canonic, așează la 1163 prima piatră a catedralei fără seamăn în măreție și numărul de pungi secătuite.

Zorile își înfipseră torța în roza iscată din cioburi ce se afla deasupra porții judecății din veac, alcătuind nimb fără asemuire Fecioarei, după care, păstrînd cuviința, vestiră răsăritul dintîi palatelor de pe ulițele Saint-Jacques, Saint-Martin, Saint-Antoine și Saint-Denis și numai după aceea ciocăniră în ferestruicile ghimirliilor din chirpici și lemn tencuite cu ghips, ale mișeilor.

Cei mai harnici tîrgoveți se dovedeau neguțătorii de rachiuri. Își statorniciseră polobocul de holercă la răscruce de uliți, abia pridiind să umple cupele secate dintr-o înghițitură de meșteșugarii zoriți spre slujbă. Brutarii din Gonesse și zarzavagiii picoteau pe capra căruțelor, cu hamurile slăbite în poala pestelcilor de piele, încredințîndu-se cu totul cailor care mînau singuri spre pieţele și halele din parohia Saint-Eustache. Deschideau rar un ochi spre a nu se trezi împresurați de turmele de boi, vaci și oi pe care le

aşteptau securile măcelarilor. Cînd ochiul toropit de somn nu veghea, se isca halima mare. Un ceas, pe puţin, îi lua neguţătorului să se descurce din oastea de dobitoace. Suduia, privind cruciş de mînie, maica netotului şi Joia lui grasă, poala Fecioarei şi ibovnica preotului din satul celui nătîng. Ciobanul fluiera în vremea asta fără habar, în hazul jupîneselor pornite la tîrguială şi al diecilor cu călimări de corn la brîu care se desfătau ca la panoramă. Cînd lumina aurie şi plină de răcoare cădea tremurînd pe dalele cheiurilor Gesvres, La Pelletier, Conti şi Quatre-Nations, se iviră cu huiet, din pricina roţilor cu verigi de fier, primele rădvane.

Machidon însă cerceta cu mirare mare scaunele purtate de calici, unde-şi odihneau trupurile groase feţele subţiri. Aceeaşi buimăceală, se vede treaba, îl încercase şi pe doftorul englez Lister, căci, după cum însuşi domnia sa mărturisea, asemenea călătorie necinstea obrazul Parisului.

Privirea ţăranului din Chipriana fugi apoi la racla cu două roţi – *vinegretă* – la care opintea înhămat un creştin cu trup firatic, poreclit „catîr botezat". Îi dădea ajutor împingînd lădoiul muierea trenţăroasă, ori pruncul ştirb, cu privire ostenită. Picioarele goale intrau pînă la glezne în glodul negru.

Ţăranul îşi făcu o cruce îndesată.

– Spune-mi, rogu-te, logofete, eşti încredinţat că n-am apucat strîmb drumul?

– De ce?

– După învăţătura părintelui Sofronie din Chipriana, aşa s-ar înfăţişa împărăţia celui cu cornite.

– Ţine-ţi inima, împărate, căci ăsta-i abia începutul.

Tîrgul se însufleţise de-a binelea. O dată cu obloanele ridicate dinapoia drugilor grei de fier ce fereau deopotrivă ferestrele avuţilor şi calicilor, se iviră în uliţe pruncii. Desculţi, cu cămeşuicile ferfeniţă, lăsînd în priveală pîntecele, viermuiau sugînd din beţişoare lungi de sfeclă dulce printre neguţătorii care trăgeau norocul de poale încă din primele ceasuri ale dimineţii.

Pentru a le pricepe strădaniile răcnite cu toată vlaga gîtiţei, Machidon le cerceta tejghelele şi tarabele purtate pe umeri: gogoşi şi plăcinte, sau talpă de pus la ciubote. Negustorul era însoţit de un meşter care te slujea fără zăbavă, te descălţa şi, cît ai înghiţi o bîrdacă de zeamă din aguridă verde de la taraba megieşă, îţi dregea încălţările. Se mai aflau de vînzare blăni de

iepure şi mîţă, prune cu gît suleag stropite de brumă, din Tours, unt galben din Vannes, mere roşii smălţuite, a căror coajă fusese lustruită cu postav aspru, cîrnaţi graşi şi hribi albi, ca omătul, butii mari cu brînză grasă de Brie, piersici aurii din Corbeil, frunze şi coji de nucă pentru cănitul pletelor şi musteţilor cărunte.

Deprins cu hărmălaia din Tîrgul Stambulului, Ilie Machidon nu ţinea seama larmei, pîndind paşii lui Simion care se strecura anevoie printre picioarele tîrgoveţilor. Se putea lesne rătăci în halimaua de coşuri cu marfă, potăi uliţarnice, măgari încălecaţi de lucrători în straie din piele şi pînză surie, călugări şi grămătici, trenţăroşi puşi de-a curmezişul norocului. Juparii, ţanţoşi, cu bărbia şi nasul în vînt, păşeau măsurat spre curţile unde vreme de trei ceasuri aveau să împartă dreptatea. Băietani de 7-8 ani le ţineau cu amîndouă mîinile coada lungă a veşmîntului, spre a nu o tîrî în glod. Aveau poruncă aspră să nu se holbeze în lături. Hazul gloatei n-avea pereche cînd, din pricina vreunei minunăţii, pruncii înţepeneau uitîndu-şi slujba. Arcănit şi neştiind ce se petrece în spate, dregătorul se împiedica ori, opintindu-se prea tare, îşi lăsa bucata de veşmînt în mîna băietanului.

Desfrînate tinere – cele sărite de 25 de ani fereau ceasurile crude ale dimineţii – încercau să-i ademenească vîrîndu-le sub nas umerii calzi, aromiţi cu mosc, le prindeau mîna cu de-a sila, spre a-i face să-şi întoarcă ochii la obrajii trecuţi prin făină de Veneţia, a căror albeaţă o sporeau „muştele" – bulzuri cît gămălia din tafta neagră – aciuate pe bărbie, ori în puful auriu de lîngă ureche.

– Nu te holba, Simioane! porunci Ilie Machidon, răsucindu-se spre cîine. Ia pildă de la mine şi mai vîrtos pilda logofătului. Amarnic mă mai mustră cugetul c-am îngăduit să ne urmeze tigoarea asta de dulău. Domnia ta ştii cum îi ţăranul, deprinde repede...

În Piaţa Dauphine făcură popas. Logofătul descălecă şi prinzînd calul de dîrlogi începu a trece prin sita ochilor mulţimea de pierde-vară, oşteni şi podărese, învăţăcei, fără dor de şcoală, paji, teleleice, borfaşi şi coţcari. Se îmbulzeau să vadă drăcăriile păpuşarilor, ascultau născocirile celor bogaţi de gură, cumpărau te miri ce mărunţişuri sau flecăreau cu ochii la orologiul Samaritainei, cugetînd cum să rostuiască pînă spre amiezi cei cîţiva gologani pentru o ciorbă de varză şi o măsură de holercă.

Spre mirarea lui Machidon, mulți tîrîie-brîu îi făceau închinăciune logofătului. Boierul rîdea cu ei, le zicea pe nume și împărțea gologanii.

– Sănătos, Charlot?... Ai găsit-o pe Lucienne, moș Luc?

Unchiașul tresări. Ochii clociți clipiră mărunt în lumina soarelui apoi, recunoscîndu-l pe Radu Andronic, zîmbi știrb.

– Te-ai întors, monseniore? N-am găsit-o... Blestematul acela de grenadir o ascunde bine. Dar tot le vin de hac! Nu-l cunosc ei pe moș Luc! Nu-l cunosc defel! Și în fundul iadului îi găsesc!

Logofătul îi azvîrli o teșcherea mică.

– Sînt încredințat.

Își făcură vad spre statuia rigăi Henric al IV-lea. Ilie Machidon își lepădase privirea la terfegoșii intrați în voroavă cu logofătul.

– Cum se cunoaște boierul! Numai cu obraze alese poartă prieteșug...

Sub copitele calului de bronz, lîngă rindeaua unui teslar, logofătul îl zări pe Toine, un potlogar ciumpav care țipa ca din gură de șarpe rînduindu-și fără încetare marfa: besactele mici, cît o acăriță, pocale, uleiuri, parfumuri și dresuri, leacuri vrăjitorești ce făgăduiesc scut pentru glonț și deochi de oștean și cal roib, apă descîntată de vraci pentru dobîndirea frumuseții și a vieții îndelungate. Un gavanos cu zeamă sinilie sorbită vreme de șase săptămîni împreună cu o lingură de cenușă, la ceasul cînd bat tunurile vestind că Regele Soare și-a deșertat pîntecele, îți schimba ochii negri ori alunii în albaștri. Toanta abia aștepta zorile, își cerceta cu inima purice ochii în mirază și dădea buzna mînioasă în piață. De la o asemenea ispravă i se trăgea tîlharului brațul betegit. Cel mai adesea însă, Toine grijea sorocul și își statornicea pentru o vreme negustoria la altă răscruce a Parisului, lîngă Bastilia ori Saint-Germain. Pe care o simțea mai neghioabă o aștepta, încredințînd-o că privirea începuse a-i bate către albastru dacă o cercetezi cu luare-aminte. Încă un gavanos și îngerii vor rătăci drumul spre cer, bezmeticind în apele ochilor ei azurii. Dar poate că printre neamuri sau megiești se află vreo muiere pe care o cheamă Mathilda. Trebuia să i-o spună din vreme și să nu-i caute cu nedreptate pricină. Orișicine știe că asemenea nume e cu deochi și alungă rodul farmecelor și leacului oricît de iscusit.

Logofătul îl cercetă zîmbind o bucată de vreme. Cînd îi întîmpină privirea, ciumpavul scoase un chiot de bucurie, sări zvîrlugă peste taraba cu uleiuri şi-i apucă mîinile.

– Seniorul valah! Binecuvîntată zi!

– Te văd teafăr, Toine!

– Să mă fi văzut domnia ta ieri!

– Cum merge negustoria?

– Vorba gasconilor, monseniore, binişor spre prost. Cum să meargă?! Muşterii-s nătîngi, dar şi norocul meu le seamănă.

Logofătul strecură privire lăturişă şi îşi apropie buzele de urechea cioflingarului.

– Am o vorbă cu tine Toine. Tot la *Trei Clopote* stai?

– Pînă cumpăr palatul ducelui de Guise... Cînd să te aştept, seniore?

– Diseară, după zece ceasuri. Întrebă în treacăt: Tabarin mai trăieşte?

Toine zîmbi. Tabarin era gardian la temniţa Bastiliei.

– Dacă nu l-a împins cumva necuratul să-mi încerce doftoriile pentru îndreptarea ochilor crucişi, poţi fi încredinţat. Să-i dau de veste?

Radu Andronic îi făcu cu ochiul şi se îndepărtă. Îl găsi pe Machidon dinaintea unei tarabe cu movilă de berneveci. Neguţătorul îşi prăpădea puterile, fălindu-şi marfa: nădragi strîmţi ostăşeşti, alţii retezaţi de la genunchi cu bumbi şi panglici, fesfesele şi fireturi, ori dimpotrivă, fără podoabe pentru mînţile aşezate, berneveci de soi din atlas pentru zaiafeturi alese, din piele şi canavăţ, din postavul flamanzilor, ori al ţesătorilor de la Alep.

Negustorul răscolea mormanul fără să-şi cruţe osteneala, fluturînd pînzăria, trăgea vîrtos de craci încredinţînd muşteriii de trăinicia ţesăturii, îi poftea să-i încerce urmîndu-i pilda. Ilie Machidon îl cercetă cu zîmbet, chibzuind că avan se mai înghesuiau dracii la gura lui. Simţindu-l pe Radu Andronic alături, îl rugă să-i desluşească vorbele.

– Ce necaz îl munceşte pe aista, logofete, că-mi ţiuie urechile de atîta jelanie?

– Încredinţează tîrgoveţii că marfă ca a lui nu se întîmplă în tot Parisul. Aşa-i el, negustor nătîng, vinde în pagubă şi cu biruinţă mare pentru muşterii. Face şi o prinsoare. De izbuteşti să dezghioci nădragii smulgîndu-i de craci, îi dă de pomană.

O muiere roşcovană, sub un cortel de horbotă, se ivi în capul pieţei. Zărind-o, logofătul începu a-i face semne şi îi ieşi în întîmpinare. Teleleicii îi crescuseră dintîi ochii, scoase un ţipăt nedesluşit, apoi îi pică în braţe. Slujitorul, oftînd cu tîlc, se întoarse la iţarii neguţătorului. Creştinul îşi încerca norocul acum cu alţi gură-cască. Limba îi făcea iară clăbuci, mîinile opinteau la cracii nădragilor.

Un gînd năstruşnic răsări în mintea slujitorului. Rîzînd într-ascuns, scoase cosoraşul din chimir şi-l piti în palmă. Pîndi ochii neguţătorului care cercetau într-altă parte şi crestă iute cusătura. Se prefăcu apoi ademenit de prinsoare încercînd de mîntuială un nădrag floriu. Neguţătorul bucuros, îi înghesui marfa dinainte, poftea oamenii la priveală. Machidon trase cu nădejde de bernevecii crestaţi şi se pomeni cu cîte un crac în fiece mînă. Piaţa Dauphine se umplu atunci de hohotele tîrgoveţilor. Jupînul rămase dintîi stană de buimăceală, azvîrli nădragii în capul plugarului şi bolborosind vorbe ce nu aduceau a dezmierdare îi făcu vînt de umeri.

Ilie Machidon, urmat de cîine, se îndepărtă rîzînd. Dibui după vreo zece paşi un trenţăros ce stîlpea zidul Samaritainei şi îi lepădă cîteva părăluţe dimpreună cu nădragii.

* * *

La unsprezece ceasuri dimineaţa, soarele poposea în crivatul cu polog al contesei Henriette-Anne de Motteville. Aurul luminii opintea să ridice pleoapele ostenite, umăr la umăr cu ceasornicul de pe gheridonul din lemn aromitor de santal care slobozea unul din cîntecele lui sieur Lully. Contesa asculta zvonul vesel al clopoţeilor întinzîndu-şi mădularele subţirele în aşternutul de horbotă, apoi săltîndu-se în capul oaselor dădea bineţe celui de-al treisprezecelea Ludovic.

Statuia rigăi veghea de la patruzeci de paşi număraţi ferestrele contesei spre a primi în fiece dimineaţă sărutările trimise din vîrful degetelor firave. Pe Regele Soare îl veselea din cale afară preţuirea Henriettei de Motteville pentru părintele său şi fusese cel dintîi care făcuse haz la Versailles cînd curtenii îi şoptiseră cuvintele contesei: „Henric al IV-lea cu prostimea stau pe Podul cel Nou, Ludovic al XIII-lea cu oamenii de neam în Place Royale, fecioru-său – buzele bătrînei pufneau a dispreţ – cu birarii şi

sămădăii lui în Place des Victoires". Căci aici fusese înălțată cu paisprezece ani în urmă statuia ultimului Ludovic.

Hotărît, contesa n-avea să priceapă în veac învoielile Regelui Soare cu oamenii de proastă semințe, chiar dacă ele aduceau rușfeturi grase. La urma urmei, dacă chibzuiai drept, maică-sa, bălana aceea cu minte de vrăbiuță, dovedise gusturi la fel de proaste. Cînd te cheamă Ana de Austria și ai fost soață lui Ludovic al XIII-lea, nu primești în crivatul tău pe Mazarin, un socotitor italian de stirpe îndoielnică...

Henriette-Anne de Motteville își alungă gîndurile. Ziua se arăta prea frumoasă pentru a-i aduce stricăciune. Trandafirii rozalbi ai covorului înfloreau sub dezmierdarea soarelui, un hulub își primenea penele în frasinul dinaintea ferestrei – îl vedea bine prin miraza venețiană și se bucura, căci turtureaua vestește zi bună – pîntecele n-o mai năcăjea, dovadă că ultimul leac din sînge de viperă, rășină, miere și păr ars de cloțan era cu adevărat tămăduitor.

Aroma lui Florar îi stîrni gustul pentru o preumblare în rădvanul roșu de Englitera spre Bois de Boulogne. Contesa zgîlțîi veselă clopoțelul de argint și slujnica se ivi într-aceeași clipă purtînd tipsia prînzului cel mic. Ciuguli cu poftă din oaia cu sos și usturoi, culese cîteva fire de sparanghel, duse la buze degetul muiat în miere de Narbonna, sorbi cîteva linguri din zeama de ceapă și broaște, meșteri cocoloașe din brînza de Gruyère și, înghițindu-le unul cîte unul, făcu semn slujnicii să ridice blidele. Rămase pe marginea crivatului bălăngănindu-și picioarele. Purta colțuni de lînă albă, moale, căci temea cu deosebire junghiul și guturaiul.

– Ce s-a mai întîmplat, Madeleine? Ai veşti de soi, ți-o citesc pe vîrful nasului.

Chicoti, și zulufii suri îi jucară pe umeri. Slujnica, o muiere sprintenă din Touraine, cu privirea vicleană, își coborî pleoapele. Întrebarea contesei era aidoma în fiece dimineață.

– Nu-i un ceas de cînd prințesa palatină a trecut cu rădvanul luînd calea Fontainebleaului.

– Ah! Nemțoaica n-are somn deloc. N-o lasă să doarmă cîrnații cu varză și gîndul că Françoise[1], „bătrîna maimuță", mai răsuflă. Amîndouă niște neghioabe... Altceva, Madeleine?

---

[1] Françoise d'Aubigné, marchiză de Maintenon, văduva poetului Scarron, soția morganatică a lui Ludovic după moartea Mariei Tereza, spaniola.

– Contele de Soisson e datornic bancherului Bernard 5 mii de scuzi.

– Iar? Sînt sătulă de el şi Mazarinetele[1] lui... Vorbeşte-mi despre cineva de soi. De pildă, Madeleine de Scudéry. Mi-ar plăcea să arăt la fel de chipeşă. Ştii cîţi ani a împlinit?

– Nouăzeci.

– Nouăzeci şi trei, Madeleine! Ei?

– E mînioasă foc că suta de scoici se plăteşte trei livre, iar perechea de potîrnichi roşii două livre şi opt soli. Jupîneasa noastră l-a întîlnit pe bucătarul lor în piaţa Quinze-Vingts. Doamna contesă s-a jurat că nu va mai pune gura nici pe nisetru, căci regele, de bună seamă, s-a betegit la cap prepuind că ea îşi va uşura punga de douăzeci de soli pentru a mînca un peşte.

Bătrîna îşi izbi palmele înveselită straşnic.

– Ah, zgîrcita! Văd limpede că-i teafără de vreme ce ia aminte la preţul broaştelor. Să faci bine să-l trimiţi pe Julien cu un paneraş de roze şi gînduri de sănătate în ulita Poseaux.

– Doamna de Scudéry nu iubeşte rozele...

– Ei bine, atunci umple-l cu alt zarzavat. Noi am primit flori, Madeleine?

– Bineînţeles. Crini roşii din grădina contelui de Pontchartrain.

– Vrea să-mi arate că nu-şi uită prietenii, deşi Ludovic a fost destul de gogoman ca să-l cocoaţe cancelar. Atît?

– Grădinarul marchizului de Dangeau, urmă slujnica, a venit în zori cu un copac de liliac alb şi poruncă să-l răsădească sub ferestrele trapezei noastre. Doamna contesă va vedea singură isprava.

Henriette-Anne de Motteville începu să rîdă.

– Bietul marchiz! Cînd eşti îndeajuns de norocoasă ca să ai nepoate chipeşe, se născocesc chiar la şaptezeci de ani copaci înfloriţi peste noapte înadins pentru tine. Mai sînt veşti, Madeleine, căci abia aştept să-ţi istorisesc visul meu.

– Prinţesa d'Harcourt a cîştigat două mii de scuzi la pharaon.

– Femeia aceasta are degete îndemînatice... Ai isprăvit, Madeleine?

---

[1] Poreclă dată nepoatelor lui Mazarin.

– Cea din urmă veste ne-a adus-o însuşi grădinarul marchizului. Ducesa de Gesvres a primit din punga cămătarului Bernard douăzeci şi cinci de mii de scuzi, „pourboire" pentru birul pe fanarele Parisului.

– Nu mă miră deloc. Ducesa e croită pe potriva părinţilor, negustori sadea. Hm, Boisfranc!... Dar ciuleşte bine urechile, Madeleine! Am visat...

Contesa se preumbla prin odaie. Boiul subţiratic, învăluit în pînză gingaşă, ţesută la mănăstire, aluneca pe cleştarul mirazelor din Saint-Gobain. Ocoli cu dibăcie mescioarele aurii încărcate cu sticlărie din Orleans, şi poposi lîngă o zeiţă păgînă, dăltuită în argint de meşterul Benvenuto Cellini cu mai bine de o sută cincizeci de ani în urmă.

– Am visat... Ochii împîcliţi clipeau a mirare, în vreme ce degetele dezmierdau potirul din mîna zeiţei. Am visat un bărbat călare pe bidiviu alb.

Slujnica îşi dosi căscatul. Tipsia cu blide atîrna greu, iar contesa visa în fiece noapte.

– Mă asculţi? Nu i-am deslușit chipul, dar ce mi s-a părut cu deosebire ciudat e că stătea strîmb în şa. Şi totuşi semăna a gentilom. Cunoşti tu pe cineva călărind într-o rînă? Mi-ar plăcea să ghiceşti căci eu nu mă mai pot bizui pe ţinerea mea de minte.

– Sînt încredinţată că visul se va deslușI pînă la amiază, spuse fără credinţă slujnica. E vineri, zi prielnică răstălmăcirilor.

– Straşnic! Atunci, îmi voi struni răbdarea încă un ceas-două. Grijeşte de rochia cireşie cu pene şi ciucuri. Poftesc o plimbare în pădure... Să nu uit! Porunceşte-i lui Julien lumînări de 22 de parale şi să se schimbe negustorul. Escrocul îmbină ceara albă cu seu ca să-mi vateme ochii.

Slujnica făcu închinăciune şi părăsi camera. Contesa de Motteville se proţăpi dinaintea mirazei. Îşi muie buricul degetelor în pocalul cu unsoare de Cordoba şi începu să-şi frece creţurile chipului hîrbuit.

„Gentilom pe bidiviu alb, călărind strîmb... Cine să fie?"

* * *

– Încaltea nu-mi pare rău c-am gonit pe deşelate, zi şi noapte din Valahia pînă în tîrgul ista, spuse Ilie Machidon, cercetîndu-l

pe logofăt printre gene. Înotăm frumos prin glod şi alte celea, spre a număra calicii şi vîntură-lume la ceasul cînd musca îşi caută adăpost în ochi, iar sudoarea curge Milcov. Prepuiesc că e taman slujba pentru care ne-a mînat Măria Sa încoace...

– Ai auzit de vorba ceea ce se numeşte răbdare, împărate?

– Domnia ta şuguieşte sau uită că eu sînt ţăran. Să tot fie vreo o mie şapte sute de leaturi de cînd răbdăm...

Se îndepărtaseră de Place Dauphine şi, acum, tăind agale drum prin ulicioare pipernicite, boier Andronic părea să umble după frunza frăsinelului. Făcea popas dinaintea unor căsoaie fătuite, desluşindu-i slujitorului cine-i procopsitul care le stăpînea, ducele de Guise, de Lauzun, ori de Guiche, conţi, paraconţi, cavaleri şi alţii asemenea, rămînea la priveală dinaintea zidurilor neguroase de mănăstire. Se învîrtiră apoi pe Cours-la-Reine, uliţă largă cu pădure de ulmi scornită anume pentru hălăduiala avuţilor, cu un soi de piaţă la mijloc unde zeci de rădvane se puteau învîrti şi răsuci fără a-şi aduce pagube.

Bărbaţi muchelefi dădeau bineţe oricărei carete săltîndu-şi pălăria ghiftuită de pene – n-avea Machidon în toată ograda pănăraie cît creştea aici pe o singură cuşmă – neguţători de acadele, oameniţi cu cîţiva soli, duceau de colo-colo răvaşele dulci. Muierile, ghilosite ca sfîntul altar în duminica Paştelui, le primeau în vîrful mănuşilor, îşi zvîrleau ochii pe ele, apoi le strecurau cu zîmbet tainic în horbota sînilor.

– De, făcu slujitorul, ştiu că aiştia au mîntuit cu aratul, iar grija secerii n-o hîţînă nici pe domnia ta, căci, har Domnului, sîntem în Florar.

– Ai luat deprinderi noi, împărate, rîse Radu Andronic. Nu te ştiam grăind în deşert.

– Aşa o fi! De cînd mă ţin lipit ca izmana cea udă de alţii, deprind toate celea...

– Tragem în gazdă la cucoană de neam mare şi nu se cuvine a poposi la casele dumneaei înainte de amiezi. Spre a întîmpina năvala celor cu proastă creştere, porţile rămîn închise, iar dulăii veghează zidurile. Ai priceput?

Ilie Machidon clătină capul, făcînd buze de harap.

– Cum să nu? Află, domnia ta, că asemenea învăţătură a dobîndit şi văru-meu Gheorghiţă. De cîte ori îl poftesc să-mi

cinstească bătătura zice: Aş veni pe la voi, dar mi-e ruşine de cîini... Ce nu pricep e altceva. De ce nu ne oploşim la vreun han ca tot drumeţul, şi cădem popîc pe capul creştinilor?

– Franţujii socotesc rateşul gazdă pentru cei de proastă seminţie, iar noi avem a bate la porţi înalte. Al doilea, jupîneasa – contesă de Motteville – e muiere cu rubedenii şi prietenii de soi la Curtea lui Ludovic şi va depune multă rîvnă spre a ne sări în ajutor.

Slujitorul îi strecură căutătură lăturişă.

– Chibzuieşte bine, logofete... Mi-e că doi ţărani ca mine şi Simion ţi-om da pricină de sfială.

– De-acuma, se prefăcu a ofta Radu Andronic, m-am deprins cu pocinoagele celor din Chipriana. Om adăuga la răboj şi om socoti la urmă.

– Voia domniei tale, boierule... Dacă îngădui mai pun o întrebare şi apoi tac, căci multe cuvinte de laudă am să-ţi aduc în gînd... Ce hram poartă rîvna jupînesei? Ochi negri, ori alt soi de păcate?

– Gîndul contesei, rîse logofătul, pentru asemenea blăstămăţii a ostenit de mult. E muiere în asfinţitul vieţii. L-a cunoscut însă cîndva pe tata.

– Deci tot ochi negri, descîlci iute Machidon. Acum ori odinioară, tot un drac, chiar dacă a năpîrlit.

– Pesemne ţi-o fi făcut boier Costache mărturisenie, spuse Radu Andronic. Mie nu mi-a deşertat isprăvile inimii.

– Lesne de priceput. Cine dăscăleşte raţa a pluti pe baltă? Hei, Simioane, pe unde hăimăneşti?

Cîinele, luînd pilda celor de-o seamă cu el şi a tîrgoveţilor, săltase laba dinapoi rezemînd statuia din inima pieţei. Slujitorul suspină cu amărăciune, mormăind:

– Nu ştiu cum l-oi descotorosi de asemenea deprinderi, logofete, căci statuie spre a-i fi de folosinţă, la ceasul nevoilor, nu cred să ne ridice Măria Sa Vodă în Chipriana...

Radu Andronic reteză de-a curmezişul Place Royale şi opri lîngă clopotul de sticlă ce streşinea porţile Palatului Motteville. Sub herbul contesei, un dragon cu cunună de ghinde, se deslueşea numele încrustat cu buchii de aur pe marmura pîclie.

Două ceasuri petrecuse Henriette-Anne dinaintea mirazei. Ajutată de patru slujnice isprăvise dărăcitul anevoios al părului, înălţat pe caturi din sîrmă şi petice de postav. Din creştet cădeau

în neorînduială bine chibzuită panglici, pene şi zulufi cumpăraţi în dugheana negustoresei Martin.

Venise apoi rîndul obrajilor, împrospătaţi cu lapte virginal şi nectar de Nissa. Pomada din Florintia şi ceara de Madrid alcătuiră tencuială de nădejde pulberii de orez grecesc şi roşului de Spania. Contesa şovăi înainte de a statornici bolzul de tafta cumpărat la *Perla muştelor,* din uliţa Saint-Denis. Îl hotărî în colţul ochiului şi porunci aromele. Slujnicele se îndesară cu clondiraşele tîrguite la jupîn Guilleri din uliţa Tablettière, deşertînd pe umerii şi braţele contesei apă de tuberoze şi ambră, scorţişoară, ceruză şi măghiran.

Cercetîndu-se în miraza cu două uşi, bătrîna ceru Madeleinei să-i îndrepte un fir de sprînceană şi deschise besacteaua cu odoare. Alese colan greu de mărgean, asemenea cerceilor, şi unsprezece brăţări de aur menite să-i încolăcească braţele pînă în dreptul coatelor pentru a ascunde privirii pielea încreţită de vreme. Tot atîtea ghiuluri, şi din aceeaşi pricină, îndesă în degetele înnodate de gută.

Trecuse astfel al cincilea ceas şi contesa îngădui răgaz slujnicelor să-şi tragă sufletul. Prinse putere şi domnia ei, deşertînd un pocal cu rachiu de mărar din Île de France, după care-şi îndestulă nara cu mahorcă. Oftă mulţumită şi porunci straiele.

Peste cămaşa gingaşă, Madeleine îi rîndui două fuste de tafta vîrtoasă. Beţigaşe din fildeş şi lemn, ţesute între ele, stîlpeau pîntecele vlăguit al bătrînei. Veni rîndul rochiei zmeurii. Pe poalele din brocart, slujnicele aninară mănunchiuri de aur şi argint. Henriette-Anne de Motteville începu a se preumbla prin încăpere cu ochii lipiţi de oglindă. O nemulţumea coada rochiei căci măsura abia doi arşini şi jumătate. Prostul de Ludovic îngăduia 17 arşini doar reginei, 13 prinţeselor de sînge, vreo 4 ducheselor. Năpăstuirea înfierbînta dimineaţă de dimineaţă obrajii contesei şi rostea vorbe grele despre slobozenia calică ce-o dăruia Bourbonul supuşilor săi. Cînd straiul era nou, mînia nu i-o ostoia decît laptele de busuioc dres cu mosc pe care Madeleine grijea să-i stea la îndemînă pentru a-l plimba sub nasul stăpînei.

Trecea cu asemenea prilej un ceas bun pînă cînd Henriette se hotăra să poruncească vînturarul. Avea sumedenie, zugrăvite cu flori, poame, coşari, maimuţe, pagode, ori te miri ce alte năzbîtii. Mănuşile cu horbotă de aur şi arămite cu ambră îi ţineau culoarea. *Mercure galant,* gazeta domnului de Visé, povăţuise cu cinci ani

în urmă jupînesele ca „straiul degetelor" să fie croit în Francia, din piele de Spania şi cusut în Englitera.

– Sînteţi tare chipeşă! se linguşi vicleană o slujnică tinerică, pripăşită de puţină vreme la casele contesei. Ca un trandafir...

– Scuturat! i-o reteză Henriette. La şaptezeci de ani nici bunul Dumnezeu nu-mi poate porunci să mai fiu frumoasă. Măscuţa, Madeleine, şi grijeşte ca altă dată să nu-mi intre orice neghioabă în iatac!

Madeleine strecură toantei căutătură apăsată, apoi dibui în puiul mesei un petic de catifea neagră cu două borte lunguiețe. În preumblările cu caleaşca, la pădure, ori pe Cours-la-Reine, jupînesele ţineau pe ochi măscuţă spre a aţîţa dorinţa călăreţilor de a le desluşi taina.

Slujnica n-avu vreme s-o aşeze pe chipul contesei. Bătrîna azvîrlise privirea pe fereastră şi dintr-o dată îşi purtă fără grai palmele la pieptul sărac. Gura căscată cerşea picuriş de aer. Muierile se îmbulziră nepricepînd ce se petrece. Doar Madeleine, ascuţindu-şi privirea, desluşi tulburarea stăpînei. Se simţea la fel de uimită. Doi călăreţi şi un cîine tăiau Place-Royale de-a curmezişul, îndreptîndu-se spre porţile lor. Iar unul dintre ei se afla strîmb în şa...

– Valahul! rosti sugrumată contesa.

Apoi ceru Madeleinei laptele de busuioc.

Îl întîmpină în sala cea mare a primului cat, aşezată pe un crivat îngust şi lungăreţ, cu spetează înaltă, căci picioarele n-o mai slujeau. Spre a dobîndi vlagă, Henriette-Anne de Motteville poruncise încă două cupe de basamac, aţîţînd roşul obrajilor sub suliman. Întinse mîinile şi Radu Andronic i le prinse îngenunchind. Depuse sărutare cuviincioasă din vîrful buzelor pe ficcare. Contesa şi le smulse fără prea mare grabă, rîzînd cu tulburare.

– Altfel s-ar cuveni să-l primesc pe feciorul boierului Constantin Andronic, dar bătrîneţea îşi are poruncile ei.

– Doamna contesă de Motteville a ştiut să ocolească asemenea pacoste...

– Cunoşti istoria cu trunchiul şi aşchia. Ei bine, eşti croit cu totul pe potriva părintelui domnici tale. Ai fagure pe limbă, iar mierea nu-ţi lipseşte nici din priviri. Nu, nu rosti o singură vorbă! Dintîi

poftesc veşti din Valahia... Madeleine! Covorul n-are trebuinţă de îndreptare, iar de porţelanuri să îngrijeşti în lipsa oaspeţilor. Porunceşte vizitiului să deshame, căci mi-a secat pofta de pădure.

Slujnica pieri pe uşa albă cu dichisuri de aur şi Henriette îşi strînse poalele spre a îngădui loc alăturea logofătului. Chipurile lor se iţeau acuma în miraza aninată între două sfeşnice. Soarele de amiază pătrundea prin borţile rotunde aflate deasupra uşilor, cărora parizienii le spuneau „ochiul boului". Pe zidul din stînga spînzura un chilim gobelins, chindisit în ţesătoria statornicită de domnul Colbert. Închipuia o vînătoare de cerbi şi privindu-l, logofătul îşi zise că numărul purtătorilor de coarne întrecea călăreţii şi ogarii socotiţi împreună. Nimic nu se schimbase de cînd păşisc ultima dată în salonul contesei. Capul şi umerii lui Ludovic al XIII-lea cioplite în alabastru se aflau tot pe mescioara de marmură, ceasornicului îi lipsea aceeaşi bucăţică de smalţ, acolo unde acele se îmbinau. Simţi, ca şi altădată, dulceaţa lemnului moale în urechile scoicilor ce împodobeau jeţurile.

Istorisi pe îndelete cum o duce cu sănătatea boier Costache, născocind tot felul de isprăvi care nu mai intrau de mult în socotelile bătrînului. Contesa îl asculta privindu-l cu luare-aminte.

– Te-ai făcut bărbat, logofete! Cînd ai plecat din casa mea, acum cinci ani, erai un copilandru... Ochii şi dinţii sînt ai lui Constantin. Celelalte... De unde ai celelalte daruri? Ah! Hotărît, n-am să-ţi dau prilejul să-mi cunoşti nepoatele! Vreau să le tihnească somnul.

– Voi fi nemîngîiat. Mi le amintesc zburdălnicind prin grădina doamnei contese. Angèlique, Marie, Athénais, Charlotte... Deşi fetiţe, biruiseră încă de pe atunci o oaste de inimi.

– În zadar apeşi, rîse doamna de Motteville. Nu sînt deprinsă să rostesc de două ori o vorbă. Am spus nu, şi nici prin minte nu-mi trece să mă răzgîndesc. Au capete de vrăbiuţă. Un bărbat ca domnia ta izbuteşte lesne să le răsucească în jurul degetului cel mic cît ai întoarce privirea.

– Nu pentru asemenea isprăvi am bătut drumul Parisului, spuse Radu Andronic.

Bătrîna îşi rotunji ochii mici de buhă şi izbi palmele înciudată de braţele jilţului.

– Voi, Andronicii, cu slujbele voastre o să-mi veniţi într-o bună zi de hac. Speram un popas de cel puţin doi ani. Ai fi alungat

zilele sărace în bucurii din casele unei sărmane bătrîne. Tocmai poruncisem slugilor să îngrijească odăile domniei tale. Aripa dreaptă a palatului are privelişte neasemuită.

– Cer iertăciune doamnei contesc...

– De şaptezeci de ani iert fără odihnă. Cît ai de gînd să zăboveşti?

Logofătul îşi plecă privirea în poalele largi de atlas.

– Cinci, poate şase zile. Slujba domnească mă mînă.

– Slujba domnească! pufni Henriette-Anne. Bag de seamă că valahii nu cunosc mai mult de două cuvinte. Nici principele Brancovan nu-şi primeneşte deprinderile. Ţine gonaci la Curte, nu dregători.

– Dacă doamna contesă îngăduie, i-aş aminti că tata a avut cinstea să o cunoască în treburile sale neguţătoreşti. Făgăduiesc ca la spartul verii...

– Fără făgăduieli, i-o curmă bătrîna. La şaptezeci de ani n-ai vreme să aştepţi... Hm, mă miram că nu mă iscodeşti asupra Charlottei.

– Mi-aţi poruncit să n-o fac şi mă supun, răspunse Radu Andronic surîzînd. Nădăjduiesc în schimb că pot îndrăzni să aflu cîte ceva despre marchizul de Barbezieux[1].

– E un prost, spuse iute contesa. N-a moştenit nimic de la tată-său, Louvois, în afară de ifose şi nasul bîrligat. Ludovic i-a dat dregătoria pe vremea cînd se afla stăpînit de farmecele Françoisei. Se întrerupse răsucindu-şi tot trupul spre boier: Ascultă! Ce treburi ai cu marchizul?

Logofătul căută răspuns fără însemnătate, care să n-o aprindă pe contesă. Bătrîna nu era nătîngă şi avea inimă pentru Valahia. Trecuse prin Bucureşti în celălalt veac şi făcuse popas silit de o vătămătură a piciorului. Se afla în drum spre Stambul, unde frate-său, trimis al Bourbonului pe lîngă padişah, o poftise să petreacă o vară. Cu acel prilej îl cunoscuse pe stolnic, pe Brîncoveanu, care încă nu suise treptele domniei, pe părintele Fărcăşanului şi pe alţi boieri de seamă.

Cu Costache Andronic se mai văzuse de două ori la Paris, căci drumurile omului le poruncesc treburile, inima şi soarta. Prins la strîmtoare, logofătul n-ar fi ştiut să dezlege potecile lui

[1] Louis le Tellier, marchiz de Barbezieux, ministru de Război.

boier Costache în Francia. E adevărat, doamna de Motteville trăgea în cîrcă un spor de zece ani față de părintele său, dar iar era adevărat că franțușca fusese muiere dibace, cu mijloc mlădios și cu haz pe care anii îl vlăguiseră, dar ținerea de minte a celor ce o cunoscuseră îl pomenea și azi. Mai intra la socoteală și jupîneasa Irina, trează veșnic în inima boierului Costache, așa că scarmene și desluşească cine o putea zilele duse.

Slujba logofătului era însă cu primejdie și silea la taină. Or, știut este că limba muierii n-o cetluiesc șapte lacăte nemțești. Contesa îi simți șovăiala. Surîse depunîndu-și degetele firave pe umărul boierului.

– Nu te ispitesc. Răposatul conte avea vorba lui: decît nimic mai bine o minciună. Eu gîndesc altfel.

Săltă cintezoi și străbătu odaia de la un cap la celălalt. Poalele rochiei de atlas dezmierdau țesătura covorului.

– Cum pot ajunge la marchiz? întrebă încet Radu Andronic.

– Tocmai la aceasta chibzuiam. Multe cărări duc spre același loc, dar nu toate-s pietruite.

– Galbenii și muierile au fost dintotdeauna călăuze sigure, surîse logofătul.

Bătrîna săltă umerii. Se oprise dinaintea capului retezat al lui Ludovic. Trăgea nasul de alabastru prins între degetele încîrligate.

– Hm, pufni, galbenii și muierile! Asta o aflăm din scutece și clipă de clipă sub cel de al paisprezecelea Bourbon. Dar cîți galbeni și care muieri anume trebuie să-i primească?

– Mă bizui pe iscusința și povețele doamnei contese.

– Fă-o cu socoteală, logofete. Văd rar Versaillesul și nici regele nu se înghesuie cu invitațiile. O fi avut el supuși statornici în simțăminte, dar ale mele sînt fără pereche, căci l-am dușmănit dintotdeauna și o știe.

Radu Andronic încercă s-o abată din calea aducerilor aminte. Că nu-l iubea pe Regele Soare și că doar silită de dregătoria contelui se abătea din an în paște la Curte, o știa întreg Parisul. Dar bătrîna îi ținea și răbojul fărădelegilor. Dacă începea să le numere, n-ar fi atins jumătatea spre asfințit.

– Aflu cu mirare că multe case mari și-au hîrbuit blazonul.

Doamna de Motteville își înfipse mîinile în păr. Dădu însă de ace, pînză și sîrmă, și le trase friptă, cu un strigăt ușurel pe care încercă să-l pună pe seama mîniei.

– Pricina tot Ludovic se cheamă! A născocit petrecerile spre ruina celor avuți. Averile mari s-au istovit pe straie, odoare, echipaje și jocuri de cărți. Spre a nu li se scoroji blazonul, nobilii noștri sînt siliți la însoțiri de proastă seminție. Bancherul Samuel Bernard face tot ce poftește din Ludovic, pentru că are o avere de 60 de milioane. Iar regele dă pilda. Sîngele năvălise în obrajii contesei învinețindu-i, mîinile îi tremurau de nemulțumire. Cînd de Gesvres ajunge să-și însoare fiul cu odrasla unui Boisfranc oarecare, iar un Cossé, un Cossé!, duce la biserică pe burgheza Béchameil, nu-ți pare rău că moartea începe să dea tîrcoale casei tale.

Auzind țipetele bătrînei, Madeleine crăpă încet ușa.

– Doamna contesă a cerut laptele de busuioc?

– N-a fost nici o clipită vorba despre laptele acela afurisit. Ieși!

Slujnica își trase capul, strecurînd privire grea și apăsată logofătului.

– O neobrăzată! se stropși Henriette-Anne, ștergînd zîmbetul de pe buzele boierului. Singurul ei necaz e că nu s-a născocit ceva care să întreacă în repeziciune degetele cînd trebuie să-și dezbumbe rochia dinaintea unui bărbat.

Logofătul își drese glasul. Rosti cu gîndul la ale lui:

– Pe fiul ducelui de Gesvres l-am avut tovarăș în școlița din Strasbourg.

– Bună învățătură a primit, nu pot tăgădui. A luat zestre 700 de mii de livre. Acesta-i prețul unui fecior de neam! Și cînd te gîndești că Isus a fost vîndut pentru cîțiva arginți. Dacă Iuda era senior francez, nu mai ieșeau păgînii atît de lesne la socoteală... Vrei și alte prețuri? Ei bine, am să ți le dau. Te costă două mii de livre dacă ai poftă să ajungi valetul regelui, șase sute de livre dacă ești oștean și ți s-a urît să veghezi Alsacia, tot două mii de livre de tînjești după căpitănia unei fregate. Două mii de scuzi a numărat ducesa de Lude spre a fi poftită la serbările lui Marly. Iar acestea sînt pourboire-uri mărunte. Celelalte ajung la un milion, da, da, atît a primit Filip, fratele regelui, pentru învîrtelile armurierilor. Oftă: Se vînd de toate la Paris, logofete, iar tîrgul cel mare nu se află la poarta Saint-Michel, ori la Saint-Nicolas-des-Champs, ci în patul muierilor.

Contesa mai zburătăci o vreme prin cămară. Dădea din brațe asemenea unei păunițe bătrîne, rozîndu-și supărarea în vorbe

repezi şi încîlcite. Cînd osteni, îşi dădu drumul în jeţ fără a mai lua aminte la orînduiala poalelor de atlas.

– În Valahia, spuse logofătul, am fost povăţuit să încerc a pătrunde la ducesa de Arles, ibovnica lui Barbezieux.

– Burgheza aceasta se crede neasemuită, şi-a născocit strămoşi, aşchie de os regesc, şi tînjeşte din toată inima să-şi facă un salon. Cînd ştii că bunică-su era un Portchardier care lustruia ceaprazăria în casa unchiului meu, baronul de Rouvroy, nu poţi să nu te prăpădeşti de rîs.

Logofătul se prefăcu mîhnit peste măsură de asemenea întîmplare. Îşi strecură zorit întrebarea printre suspinele bătrînei:

– Doamna contesă o vede uneori?

Henriette-Anne de Motteville sări din jilţ.

– Unde ţi-e mintea, logofete? Cînd doresc să văd pe cineva caut chipuri mai de soi decît al cumetrei Denis, căci muierea aceasta îşi primeneşte numele o dată cu ibovnicii şi mult mai des decît aşternutul. De altfel, urmă cu voce mai cumpănită, Barbezieux, ca toţi bărbaţii fără vlagă, nu-şi ia hotărîrile în iatacul muierii. Ducesa n-are nici o înrîurire asupra lui.

Bătrîna sporovăia gaiţă. După toate semnele, socoti logofătul, contesa nu mai sta în priveala Parisului ca altădată. Vîrstnică acum, se mulţumea să spurce isprăvi cu nimic mai straşnice decît cele săvîrşite în tinereţea ei. Pe Ludovic îl cuminţiseră anii şi marchiza de Maintenon, iar Curtea nu mai semăna cu Sodoma ce înspăimîntase Evropa cu treizeci de ani în urmă. La vremea aceea prinţi, dregători şi cancelari se cutremuraseră ori făcuseră haz, după înţelepciunea fiecăruia, de ticăloşiile Versaillesului.

În timp ce spaniola Maria Tereza căuta întunericul capelei pentru a-şi ascunde obrajii dogoriţi de ocară şi inima vătămată, Bourbonul se desfăta în iatacele a două ibovnice. La Vallière şi contesa de Montespan, iar mai ales izmenita aceea cu zulufi înflăcăraţi de Fontanges îl urmau pretutindeni pînă şi în sfînta biserică de la Saint-Germain. Plozii, legiuiţi şi nelegiuiţi, viermuiau pretutindeni, chiar şi în cămările reginei, şi nu se afla muiere la Curte să nu pizmuiască noroacele teleleicilor. Nobilii cei mari – Rohan, Treville, Guiche, Guise – nu trebuiau mînaţi cu gîrbaciul spre a trăi după acelaşi tipar. Curtea mustea la vremea aceea de sforării, uneltiri, răvăşele de dor şi leacurile aţîţătoare ale spiţerului Voisin, iar petrecerile eretice se ţineau lanţ.

La aceste petreceri, Bourbonul, fudul nevoie mare de trupul său bine croit, se ivea aproape despuiat în straie romane, cu coif bătut în adamante. Frate-său, Filip, alt zălud, îi ţinea umbra cu un vînturar turcesc, ducele de Enghien călăuzea indienii, iar Condé cel năsos se afla, Doamne apără-mă!, în fruntea seniorilor înveşmîntaţi în bodroanţe otomane.

Şi cine putea oare uita zaiafetul acela de pomină „bucuriile ostrovului vrăjit"?! 600 de oaspeţi petrecuseră atunci, şapte zile încheiate. Comedianţii lui jupîn Molière înfăţişaseră *Prinţesa din Elida, Tartuffe* şi *Însoţirea silită,* meşterul Vigarini grijise de jocurile iscusite de ape şi artificii, marchizul de La Vallière, fratele ibovnicei, norocos la prinsoarea inelelor, cîştigase o spadă, un chimir bătut în adamante şi cîte şi mai cîte! Numai cu prilejul acelei petreceri, istorisea mereu boier Costache ce se afla atuncea la Paris, un neguţător vînduse horbotă pentru 80 de mii de livre. Cumetriile regelui de la Vincennes şi Fontainebleau nu osteneau decît după trei zile. În cea dintîi, oaspeţii îmbrăcau straie de tîrg, în cea de-a doua vînătoreşti, într-a treia se iveau măscuţele şi veşmintele măsluite. Pe Craiul Soare, de n-ar fi fost bărbat răsărit, l-ai fi putut încurca luîndu-l drept ţigan din ţara spaniolului, Montespanca stîrnea mînia cerului, în zdrenţe de podăreasă, culeasă pe malul Nilului, contesei de Motteville, ochioasă şi nurlie, i se deslușea buricul între ilicul mărgeluit şi şalvarii străvezii.

Toate acestea le depăna boier Costache cu fereală de urechile jupînesei Irina. Radu Andronic făcea haz ascuns de nemulţumirea cuviincioasă pe care o dovedea acum contesa.

Doamna de Motteville, mai domolită, îşi sătură cea de a doua nară cu mahorcă. Începu a-şi răsuci inelele şi grăi cu buzele făcute pungă:

– Am chibzuit, logofete. Nu-mi place să trag de poale gogomanii care-l slujesc pe Ludovic, dar îmi calc pe inimă. Voi întocmi două scrisori, una pentru marchiz, cealaltă pentru soră-sa, contesa de la Rivière, care mi-e fină. Dacă tinerii nu şi-au pierdut de tot recunoştinţa, îţi pot îngădui că vei fi primit de Barbezieux. Nu, nu-mi mulţumi...

Îşi lăsă totuşi mîna în mîna logofătului, care i-o purtă la buze, surîzînd cum ştia dumnealui că-i stă mai bine.

– M-am bizuit mult pe bunăvoința și iscuseala doamnei contese, fără a mă teme o clipă că nu voi găsi dezlegare necazurilor mele.

Henriette-Anne trase ușor de urechea boierului, apoi îl certă cu degetul.

– Nu-mi umbla cu zaharicale! Poruncesc îndată prînzul și cît se moșmondesc slugile, ai să-mi istorisești despre Valahia. Stolnicul Cantacuzène mai trăiește? O făptură strașnic de ursuză. Ești destul de mare ca să-ți pot spune că a fost singurul bărbat din tîrgul Bucureștiului care nu mi-a făcut ochi dulci.

* * *

Cumătra Michaud, muiere aprigă cercată de ani și necazuri, ținea hanul *Trei Clopote,* rateș deschis calicilor îndeajuns de procopsiți spre a-i putea lepăda doi soli în fiece noapte, pe o uliță desfundată de la marginea Parisului ce se chema Saint-Sauveur. Pentru blestemățiile și fărădelegile petrecute aici, ulița dobîndise și al doilea nume: Curtea Miracolelor.

Zece asemenea curți se mai aflau în cuprinsul tîrgului. Pentru a te încumeta să calci aceste locuri, îți era de trebuință îndrăzneală țeapănă, ori dor de somn lung în crivat de iarbă verde sub candela cea veșnică a stelelor.

În curțile minunilor se înghesuiau toți mișeii, hoții și desfrînatele, trențăroșii și betegii. Oștenii fugiți de sub porunca regelui cereau miluială cu flinta în mînă și hangere în priviri. Vătămați ori prefăcuți, cu răni deschise la priveala slobodă, ori înfășurate în trențe murdare, leproși, rîioși și ciungi pe dinafară sau pe dinăuntru trăiau în turme fără frică de Dumnezeu, dar cu spaimă năprasnică de Marele Coësre. Căpetenia îi stăpînea neîngăduind crîcnet, își avea tain din agoniseala amărîților, le împrumuta după plac muierile ticăloase care se desfrînau la margine de uliță pentru doi dinari.

Toți aceștia se socoteau norocoși căci izbutiseră să scape de bolnițele lui Ludovic. Stăpînirea încercase fără istov să primenească văzduhul Parisului de duhoarea lor. Cu două veacuri în urmă, milogii erau trimiși la galere, Henric al III-lea îi smintea în case de nebuni, cel de al IV-lea le rădea scăfîrliile. Netrebnicii temeau bolnițele ultimului Bourbon, adevărate temnițe de unde numai Dumnezeu te slobozea înaintea Judecății de Apoi. La

Salpêtrière, muierile zăceau cîte şase într-un culcuş de paie, primeau un veşmînt de lînă, saboţi, o zeamă lungă, pîine şi apă. Pentru munca săvîrşită sub porunca nuielelor nu aveau simbrie. Traiul bărbaţilor la bolniţele Bicêtre, Hôtel-Dieu, Châtelet sau For-l'Evêque nu se dovedea mai bun.

Hoţi, ucigaşi, vîntură-lume noptatici şi milogi orbeau din pricina cămăruţelor neguroase. Îi răpuneau pecinginea, osîndele grele, apa de pe ziduri şi cloţanii hulpavi.

Toate acestea i le desluşi logofătul lui Machidon, care se crucise dinaintea straielor terfegoase poruncite de Radu Andronic. Slujitorul zări printre trenţe pielea boierului însemnată de cuţit. O crestătură veche se desluşea la vintre. Machidon o cunoştea, fusese rană primejdioasă pricinuită de o spadă scurtă, tătărască. Aceeaşi spadă ruginea acum în cula unui deal din tîrgul păgînesc al Ienichioiului, alături de ţeasta găunoasă a vrăjmaşului.

– Milosîrdia tîrgoveţilor, îşi urmă boierul învăţătura, e tare săracă, aşa că netrebnicii îi îndeamnă la fapte plăcute Domnului punîndu-le beregata sub stăpînirea hangerului. Pentru a-l sili pe franţuz să-şi lepede teşchereaua, trebuie mai întîi să-i deschizi pîntecele.

– Îmi creşte inima cît o pîine moldovenească, zîmbi slujitorul, cînd văd că dovedeşti atîta bărbăţie, logofete. Era la noi în sat unul Poalelungi carele umbla cu cămeşa desfăcută spre a-i citi oamenii rănile dobîndite în bătălia cea mare cu tătarii.

– Mi-e capul doldora de istoriile chiprienilor, Machidoane. Ia-o pe scurtătură, căci timpul ne e măsurat!

– Într-o zi rea, urmă slujitorul, focurile iscate de străji pe dealuri au vestit năvala păgînilor. Sătenii au prins degrabă să-şi ascută coasele spre a-i primi cum se cuvine. Ce crezi domnia ta că a făcut văru-meu, Poalelungi?

– Şi ăsta ţi-e văr? întrebă logofătul măsurîndu-l dintr-o parte.

– De soartă. S-a ras în cap şi a îmbrăcat pe ascuns straie tătărăşti... Pînă la urmă, ţăranii au biruit năvălitorii, căci nu numărau mai mult de două sute, iar Poalelungi s-a ales cu o ureche retezată. Pasămite îl luaseră creştinii de păgîn.

– Socoteşti cumva, rîse Radu Andronic, că am putea ţine piept celor patruzeci de mii de terfegoşi care pîndesc podurile Parisului?

Își apropie chipul de mirază și-l mînji cu un ciot de cărbune. Peste frunte legă maramă roșie precum obișnuiau cumașii apelor. Simion îl pîndea schimbînd priviri cu stăpînu-său. Machidon trîntise pe el bodroanțe pe măsura celor îmbrăcate de boier și mult îi venea să rîdă chibzuind ce ochi ar căsca jupîneasa cea sfrijită dînd nas în nas cu ei. Se potriveau cu cămările de purpură, argint și aur, unde-i găzduia contesa, ca usturoiul în prescure.

Slujitorul pășea cu grijă, temînd să nu spargă mărunțișurile de jad, fildeș și sticlă lăptoasă. Laițele, mescioarele și scăunașele se rezemau pe stîlpișori răsuciți, ca un cîrnat gîtuit din loc în loc. Logofătul își bătuse gura spunîndu-i că asemenea lemne aveau căutare în vremea lui Ludovic al XIII-lea, dar plugarul săltase din umeri. Puțin îi păsa al cîtelea fusese, de vreme ce nu-i cunoscuse pe ceilalți doisprezece. Apoi prepui o clipă ce-ar gîndi gospodarii din Chipriana dacă el, Machidon, ar începe să-și boteze pruncii Ilie cel dintîi, al treilea, ori al șaptelea? Cu oleacă de strădanie, punînd la socoteală și milostivenia cerului, putea ajunge lesne la șaptesprezece-optsprezece, lăsîndu-i de rușine pe Bourboni.

– Chibzuiesc, spuse slujitorul, ferind cu sfințenie covorul alb de Bagdad de călcătura ciubotelor despicate, că creștinul cela carele vindea minciuni în piață... nu i-am deprins încă numele...

– Toine.

– Așa, așa! Ei bine, prietenul ista al domniei tale nu s-a prea chivernisit, de vreme ce și-a întocmit bordei printre ticăloși.

– *Trei Clopote*, îi desluși Radu Andronic ghiftuindu-și luleaua, e han. Ce-i drept, nu pentru pungile îndesate. Dar nu din lipsă de taleri și-a statornicit Toine sălașul în ulița Saint-Sauveur. Negustoria lui e cu vicleșug. Teme osînda și nicăieri nu se află mai la fereală decît în bîrlogul mișeilor, căci slujbașii stăpînirii nu cutează a se avînta în aceste curți.

– Aferim, logofete, văd că bine ai deprins az-bucoavna cîrjaliilor... Cum gîndești a ocoli muierea ce ne găzduiește și slugile ei?

– Ferestrele sînt la doi stînjeni, iar dedesubt pămîntu-i moale. Vom sări apoi la fel de lesne ulucile gardului.

Machidon își rîndui musteața după obicei.

– Ține minte vorba lui văru-meu Mirică, boierule: cine sare din par în par, lesne-i trece unul prin șezut...

* * *

Asemenea sărăcie nevrednică nu pomenise nicicînd Ilie Machidon. Hălăduise dimpreună cu logofătul pe ulițele Stambulului, străbătuse Moldova și tîrgurile muscălești, bătuse Transilvania, făcuse popas la Viana și chibzuise că după atîta haimanalîc cu greu s-ar mai putea născoci așezare, făptură omenească sau dobitoc care să-l buimăcească.

Păşind în ulița Saint-Sauveur închinase cruce lungă și lată. Ferească Dumnezeu de un foc că n-avea ce arde... Ticăloșiile înșirate de logofăt, spre a-l deprinde cu drumul, se dovedeau departe de priveliștile ce se înfățișau ochiului. Muieri șoldii și despuiate, beţivani, leproși și ciumați, prunci cu buricul gol, așteptîndu-și mamele la un întins de braț să-și mîntuiască ticăloșiile pentru a dobîndi o coajă de pîine, ologi, orbi și codoașe, bărbați ce-și tocmeau nevestele pentru o zeamă de ceapă și o măsură de holercă, muieri care te pofteau să privești, în schimbul a zece soli, isprăvile scârbavnice săvîrșite dimpreună cu dobitoacele, haidamaci care-și jucau în zaruri copilițele ce abia deprinseseră a păși.

Toine îi aștepta în cămara lui de la *Trei Clopote*. Grijise să se afle pe mescioara rezemată de sobă, din pricina piciorului beteag, o gîscă friptă în jăratic și clondirul cu basamac, dar Machidon nu izbutea să-și alunge nodul arducat în gîtlej. Nici Simion, hulpav ca un calic, nu da semne că ar pofti.

Singur logofătul, meșter mare în a se preface că ospătează, se străduia să cinstească merindea. Negustătorul cerea mereu iertăciune pentru sărăcia cămării și a bucatelor. Dădea cu praftorița fără să ostenească, deslușind că Tabarin, temnicerul de la Bastilia, va veni fără greș, arătîndu-se prea fericit a-l întîmpina pe seniorul valah.

În vremea aceasta, Machidon, care nu pricepea vorbuliță din sporovăiala franțuzului, răscolea din ochi cămara. Nu se afla între pereții coșcoviți nici o boscîrță mai de soi. Pe două mese puse cap la cap, leacurile negustătorului biruiau aerul odăii. Sticlărie și văscioare cu pomezi, vopseluri, buruieni și alte drăcovenii aromeau iute, cîrnind nasul cîinelui. Un mindir azvîrlit pe duşumea își pierdea paiele, bodroanțele ridicau movilă chiar în mijlocul încăperii.

Slujitorul socoti că de-acum negustătorul și-a luat grija de-a mai scotoci în ladă după dulamă, izmene ori colțuni. N-avea decît să înfigă mîna în gorganul de zdrențe fără a-și îndoi șalele.

Toine mînca zorit. Oasele sărăcite pînă la ultima aţă de carne le azvîrlea într-un lighenuş cu apă nedeşertat de mai multe zile. Zoaiele săreau în lături şi de fiece dată Simion se vîra mai adînc sub picioarele stăpînului scuturîndu-şi blana.

Logofătul asculta cu o ureche trăncăneala pehlivanului. Toine îşi jelea neguţătoria ticăloasă. Dacă te luai după el, nemţii şi italienii, toţi vîntură-lume din Evropa opinteau să-i rupă pîinea de la gură. Îşi curăţi buzele şi bărbia, brobonate de unsoare, cu un boţ de pîine. Din şerpar se iţiră luleaua şi mahorca. Radu Andronic îl cerceta zîmbind.

– Anii ţi-au încovoiat inima, Toine. Nu te ţin minte căinîndu-te. Iar răsplata trudei ţi-era aceeaşi: coşmelia cumetrei Michaud, găina şi clondirul.

– Judeci cu strîmbătate, monseniore, se înfierbîntă ciumpavul. Aminteşte-ţi, rogu-te, cît sîrg cheltuiam. Era de-ajuns să-mi ostenesc glasul două ceasuri pentru a-mi rostui bucatele. Azi, mucenicesc din zori pînă la răsăritul stelelor.

– Oamenii au prins învăţătură de minte...

– Şi cine-i, rogu-te, vinovat? Eu? Mi-am cheltuit ştiinţa cu socoteală, chibzuind că-i fără dreptate a lua dobîndă nemăsurată din neghiobia altora. Îşi pierdu dintr-o dată cumpătul: Cînd am statornicit eu oare, monseniore, cinci livre, preţ unei pomezi puturoase care alungă, dragă Doamne, zbîrciturile într-o singură noapte? Atît pretinde Corado Mînălungă pentru un clondiraş din care n-ajungi să iei de două ori fără a-i citi fundul.

– S-au înmulţit tămăduitorii, bag de seamă.

– Ca iepurii de prăsilă! Dar mai abitir născocirile. Bavarezul cel şchiop m-a dat gata! Zece livre şi treisprezece soli cheltuiesc moşnegii de şaptezeci de ani spre a dobîndi, chipurile, hărnicie în aşternut de muiere tînără, iar dacă poftesc să-i şi odrăslească mai adaugă opt scuzi. Deveru-i atît de îmbelşugat, că hoţul n-are vreme să-şi întocmească licorile. Muşteriii poruncesc marfa cu o săptămână înainte.

– Şi izbuteşte să-i amăgească? întrebă înveselit logofătul. Roadele unei asemenea cheltuieli nu pot zăbovi prea mult.

Toine îşi culese clăbucii cu mîna teafără. Braţul olog se smucea singur fără pricină ori trebuinţă, semn de mînie înverşunată.

– Ţi-oi tălmăci-o şi pe aceasta, monseniore. Vei pricepe apoi singur ce fel de neguţător am a înfrunta. Bavarezul tocmeşte pentru

cîțiva soli cîte un găligan chipeș. Acesta îndeplinește slujbă cinstită, fără știința bărbatului, și după cîteva luni, pîntecele jupînesei începe a se rotunji. Moșului îi cresc penele, șoptește prietenilor că pehlivanu-i dracu' gol și vrăjitor neasemuit. Muierea dă o raită la biserică, iar duhovnicul iartă...

– Isprăvește, Toine! mugi un glas gros, cunosc pomelnicul pe dinafară. Corado... Lombardul... Neamțul... Ascute-ți iscusința și nu vei mai avea pricină să-i pizmuiești. Cînd vecinul ajunge la inimă moartea-i aproape.

Un bărbat novac, în puterea vîrstei, ajunse din doi pași în mijlocul cămării și făcu plecăciune adîncă logofătului.

– Tabarin, supus vrednic al maiestății sale Ludovic, dar mai cu seamă al domniei tale, monseniore!

Simion țîșni de sub scaunul lui Machidon și adulmecînd straiele haidamacului își rînji colții. Temnicerul nu-l luă în seamă. Turnă basamac singur, ca unul care se știe prieten bun cu gazda. Radu Andronic își muie buzele.

– Mă bucur că te văd sănătos, Tabarin.

– Punga mea cea goală se înveselește întreit, căci ți-a deprins dărnicia.

– Cum o mai duci?

– Află, monseniore, că m-am însurat. Cerul m-a chivernisit cu o muiere dolofană și doi vecini care-mi pun coarne.

– Primește-mi urările de bine, Tabarin, surîse logofătul. Trag nădejdea că simbria ți-e pe măsura gurilor ce ai de astîmpărat.

Temnicerul îi azvîrli căutătură pe sub sprîncene, cercetînd încotro bate.

– Ludovic e mai zgîrcit decît un țăran normand, cînd e vorba să-și răsplătească slujbașii mărunți, spuse Tabarin cu glas scăzut, căci pilda zgîrceniei a luat-o de la gasconi. Iar muierea tînără e poftalnică... Vrea cornete de dantelă, țesătură de caşmir. Scaunele tapisate cu păr de cal nu mai sînt destul de bune...

– Să fi secat ruşfeturile în Bastilia? întrebă Radu Andronic cu prefăcută mirare.

– Cu cinci și zece soli nu prinzi cheag de avuție.

Logofătul îi căută adîncul ochilor și izbucni în rîs. Cinci și zece soli dobîndeau în învîrtelile lor paznicii, din Châtelet sau For-l'Evêque. La Bastilia erau întemnițați, pe lîngă vrăjitori, șarlatani, hoți și scribi, tineri de seminție aleasă priponiți de

neamuri spre căință și îndreptare, precum și vrăjmașii nobili ai lui Ludovic. Aceștia își aduceau în cămările însorite din turnuri crivat perdeluit, slujitori, porunceau în tîrg bucate cu cheltuială. Or, știut este că asemenea oaspeți de soi nu-și plăteau însărcinările de taină cu cîteva parale.

– Pricep, vrei să mă sărăcești, Tabarin!

– Pot pricepe că domnia ta are slujbă să-mi încredințeze?

Logofătul trase o teșcherea din chimir, fără a-și curma rîsul, și-o azvîrli pe mescioară. Pentru întîia oară temnicerul își ațintì ochii și degetul cel gros asupra lui Machidon.

– E mut?

– Nu-ți pricepe graiul.

– Hm, Toine în schimb mi-l pricepe și cînd tac. Lasă-ne singuri.

Negustătorul se ridică, adunîndu-și trențele împrejurul boiului șistav.

– Nu eu sînt acela căruia îi pasă de învîrtelile tale, Tabarin. Singura mea grijă e să nu uiți cine ți-a adus mușteriul.

Temnicerul rămase cu ochii pe clanță pînă veni la loc, după care se sculă pe nesimțite și deschise ușa dintr-o dată. Urechea lui Toine rămase fără reazăm și negustătorul veni de-a berbeleacul. Machidon și logofătul izbucniră în rîs. Înainte ca Tabarin să se dezmeticească, Toine o rupse la sănătoasa. Zdrahonul se întoarse la masă mînios.

– A deprins năravul muierilor, ticălosul! Poți vorbi, monseniore, pentru astă-seară e lecuit.

Radu Andronic își trase scaunul mai aproape. Simțea în nări răsuflarea grea a temnicerului.

– Îl știi pe vicontele Etienne de Tournon?

– Îl știe toată Bastilia. Vînzarea tainelor a stîrnit vîlvă mare. Va fi descăpățînat de azi în cinci zile... Dacă nu purcedea din sînge nobil, îl ardeau pe rug.

– Unde se află întemnițat?

– În turnul Bazinière. Nu-i lipsește nimic, căci regele caută de oaspeții săi: două soiuri de merinde, vin, are învoire să joace trictrac și să citească. Își înghiți cuvintele, șoptind cu spaimă: Ascultă, monseniore, dacă chibzuiești să-l faci scăpat, caută, rogu-te, altă unealtă. Nu oftez după streang. Ia-ți aurul și făgăduiesc să nu-mi intre musca în gură... Om cinsti o cupă de rachiu și om vorbi despre altele.

– Fii pe pace! Doresc să-i trimit anume răvăşel, lesne de dosit în podul palmei cînd îi duci tainul. E sănătos?

– Năpasta l-a cam vlăguit şi, după cît mă taie capul, chibzuiesc c-ar vrea să-şi ia zilele pentru a ocoli ocara securii. Zăboveşte ceasuri dinaintea crucifixului şi pare cumplit de însetat. De trei ori îi umplu clondirul în vreme ce blidele le scot neatinse. Şi-a pus gînd rău, sînt încredinţat.

Chipul logofătului se întunecă.

– Grijeşte să nu şi-l împlinească, Tabarin, şi vei mai dobîndi o pungă.

Dibui în cingătoare un plumb şi un petic de hîrtie. Aşternu în valahă:

Vicontelui Etienne de Tournon, în turnul Bazinière al temniţei Bastilia, sănătate! Sînt prieten al domniei tale şi sosesc din Valahia spre a-ţi aţîţa nădejdea. Dovedindu-ţi cinstea, îl vom înfăţişa înaintea regelui Ludovic pe adevăratul vrăjmaş. Dumnezeu să te binecuvînteze. Radu Andronic, logofăt al Măriei Sale Constantin Vodă Brîncoveanu.

* * *

– Oftezi, împărate?

Ilie Machidon săltă capul. Ochii i se strecurară printre crengile salciei căutînd cerul năpădit de nori. Mirosea a balegă, a smîrc putred şi a stîrv lepădat la margine de uliţă. La o azvîrlitură de băţ, se zăreau, ici-colo, focurile calicilor. Un vînt ţipt dinspre miazănoapte îndoia flăcările. Limbile răsurii se răzvrăteau, căutau pămîntul cu zvîrcoliri de şarpe. Glasuri răzleţe strigau după vreun prunc, o treanţă de pus pe umeri sau clondirul cu basamac. Un urlet înjunghie noaptea şi mîna slujitorului se porni singură, zugrăvind o cruce popească.

– Încă unul care şi-a dat suspinul... Slută omenire, logofete! Slută şi sărmană. Stau şi mă tot întreb cum n-au izbutit ei, paisprezece Ludovici, paisprezece, nu doi-trei, în atîta amar de vreme să stingă stirpea mişeilor?

– Lumea n-o îndrepţi cu umărul, Ilie.

– Şi-atunci vorba lui văru-meu Dirică: decît să mă opintesc în van, mai bine oi şedea degeaba. Nu-i acela jupînul temnicer, logofete?

Tabarin se împiedică în pragul de la *Trei Clopote*. Trase o sudalmă latã, cercetînd cu îndărătnicia beţivului ce anume îi încurcase paşii. Neaflînd nimic, adăugi o grijanie, apoi o apucă prin mijlocul uliţei. Călca răşchirat, fluierînd cu poftă nespusă. Cînd în urma lui se ivi trupul şiştav al lui Toine, un zîmbet întinse buzele logofătului.

Ilie Machidon îl cercetă iute. Neguţătorul purta o măciucă în mîna cea teafără. Se strecura pisiceşte căutînd umbra ulmilor apoi zvîcni în mijlocul uliţei săltînd ciomagul. Nu avu vreme să-şi sfîrşească lucrarea. Mîna logofătului îi prinse încheietura. Ilie Machidon astupă gura bicisnicului. Îl slobozirã după ce Tabarin se îndepărtă binişor.

– Aşa ne-a fost înţelegerea, Toine? întrebă boierul.

Neguţătorul îi căzu cîrpă la picioare.

– Iertare!

– Iertarea e dreptul lui Dumnezeu!

– Spurcată sămînţă de om, spuse slujitorul ştergîndu-şi scîrbit palmele de nădragi. Aista-i din ceia croiţi de nouă taţi şi isprăviţi de un călugăr beat.

Culese măciuca lepădată în ţărînă şi o cercetă cu pricepere, căci îndrăgea ciomagul mai presus decît flinta. Franţuzul însă n-avea ştiinţa bacilor vrînceni, şi-l întocmise din lemn lud, fără noduri. Jelania neguţătorului îi ţiuia în urechi.

– Mă jur, monseniore, n-am altă vină decît că sînt făptură nevolnică şi fără ocrotinţă. Silit am fost să săvîrşesc netrebnicia. Tabarin mi-e prieten, iar preţuirea domniei tale n-aş fi vrut s-o pierd nici pentru tot aurul din lume.

– Am băgat de seamă.

– Batjocoreşte-mă, dar fă-mi încredinţare. M-am împotrivit din răsputeri tîrgului.

Începu să se despoaie trăgînd de trenţe, cu sîmbăta sărită. Smulse din pieptar o pungă de postav şi-o azvîrli în ţărînă.

– Cu de-a sila mi-a vîrît-o, monseniore! N-am nevoie de talerii Iudei! Ticălosul însă mi-a pus în primejdie negustoria şi mai presus libertatea. Iar unul de-alde mine cînd intră la For-l'Évêque nu-l mai scoate de-acolo nici bunul Dumnezeu.

Chipul lui Toine se boţi dintr-o dată şi lacrimile îi ţîşniră nestăvilite. Sub musteaţa săracă se iviră doi dinţi sparţi. Radu Andronic îl cercetă cu luare-aminte.

– Pentru care fărădelege să te întemnițeze?

– Îți spun, monseniore. Mă biruise foamea. Cumătra Michaud mă azvîrlise în uliță. M-am întovărășit cu doi lombarzi și am născocit livre calpe.

Logofătul șuieră a mirare.

– N-ai lăsat să-ți scape o singură ticăloșie!

Ciumpavul își drese nasul, retezîndu-și chipul cu mîneca.

– Stăpînirea i-a dibuit, dar după alergătură aprigă prin piața Quinze-Vingts, și-au daf sufletul răpuși de flintele străjilor. O vreme m-am ascuns, apoi am prins curaj și mi-am înnodat iar negustoria. Tabarin a cercetat printr-un socotitor de la vistierie și m-a încredințat că nimeni nu știe dacă lombarzii mai aveau un tovarăș.

Boier Andronic zîmbi subțire.

– Dar iată că se află totuși cineva care știe.

– Un nemernic, monseniore. Mi-e rușine pentru herbul lui...

– Ți-a spus cum îl cheamă?

– Nu, dar mă prind pe orice că-i nobil.

Sprîncenele logofătului se încrețiră. Spuse măsurîndu-l țintă:

– Unul cu trup suleag de muiere, vătămat la ochiul stîng.

– Domnia ta îl cunoaște? întrebă neguțătorul gîfîind. Cu adevărat e chior, iar beteșugul și-l astupă cu o cîrpă neagră. Mai adaug, spre deplină încredințare, că se poartă sulemenit și cu puzderie de odoare.

– Mda... făcu logofătul pe gînduri. Știa că ne cunoaștem?

– Gîndesc că ne-a zărit vorbind în Place Dauphine. Îmi mîncam plăcinta la *Cocoșul Îndrăzneț* cînd s-a pus stîlp dinaintea mea. Mi-a înșirat ce știe despre mine, apoi m-a întrebat de domnia ta.

– Și i-ai mărturisit că am trebuință de Tabarin, temnicer la Bastilia.

Toine își plecă ochii suspinînd.

– Strîns în clește, monseniore.

– Mai departe!

– Mi-a cerut să-i repet deslușit ce ați pus la cale, iar de-i înmînezi vreo scrisoare lui Tabarin să i-o smulg cu orice chip.

– Ai fi putut să-l minți, Toine. Îți cruțai astfel prietenii.

Machidon deslușì în ochii negustorului privire amarnică de cîine ulițarnic. Ciumpavul îi stîrnea deopotrivă milă – amărăluță viață, vai de zilișoarele lui! – și silă.

– Iertare, monseniore, dar n-am cutezat. Tem închisoarea şi înainte de a-i păşi pragul, îmi pun juvăţul. Corado Mînălungă m-a încredinţat că chiorul e mai viclean decît diavolul. Nimeni nu-l poate amăgi. Dacă domnia ta mă cruţă îmi strîng o boccea de zdrenţe şi de-acum, drumul mi-e bordei. Poate izbutesc să ajung în Savoia.

– Gîndul e chibzuit. Nu-i rău să lipseşti o vreme din Paris. Poate că norocul te aşteaptă pe alt meleag. Dar pentru a ajunge pe alt meleag şi a prinde cheag, ai nevoie de parale. Îţi făgăduiesc o sută de scuzi...

Ochii negustorului se zvîntară într-o clipă. Căutau cu nesaţ chipul boierului, nădejdea încă firavă – cine ştie ce blăstămăţii cu neputinţă de împlinit poftea valahul – îi gîtuise răsuflarea.

– Vorbeşte, monseniore.

– Alcătuiesc alt răvaş. I-l vei lepăda chiorului sub cuvînt că l-ai smuls prin vicleşug, fără a-l doborî pe temnicer. Tabarin trage la măsea, n-a trebuit decît să-i îndeşi cupele cu basamac. Oricît te-ar încerca, ţine-ţi inima căci nu are cum dovedi minciuna.

Pehlivanul cercetă cu spaimă întunericul din jur. Chibzui frîntură de minut înainte de a-şi da răspunsul.

– Mă învoiesc, monseniore. Îmi îngheaţă sîngele în mădulare cînd gîndesc că o să dau iar ochi cu diavolul cela, dar o voi face pentru a-mi spăla ticăloşia.

Logofătul rezemă pergament nou pe şaua bidiviului şi aşternu la iuţeală: *Steaua ciobanului, 17 zile după Crai Nou.*

În ochi îi scăpărau luminiţe vesele. Filip D'Antin avea să zăbovească ceasuri întregi dinaintea cărţii, încercînd să-i descîlcească înţelesul, căci slovele n-aveau noimă. Îi lăsa doar răgaz pentru a descurca drumurile spre marchizul de Barbezieux. Iar Tabarin putea să-şi împlinească nesupărat însărcinarea.

– Ne-om mai întîmpina vreodată, monseniorule? întrebă Toine, dosind răvaşul între zdrenţe.

– Nu ştiu, căci soarta nu se lasă trasă de limbă. Nu m-aş mira însă, găsindu-mă în Savoia, să aflu despre negustoria îmbelşugată a lui signor Antonio, un cinstit franţuz pripăşit de puţină vreme în acele locuri...

La cotitura uliţei, logofătul îşi întoarse privirea. Toine, ghemuit în ţărînă, scormonea după punga lui D'Antin.

Luna spăla blana lui Simion îmbrăcîndu-l în omăt.

* * *

Contesa Henriette-Anne de Motteville îşi cinstise vorba. A doua zi dimineaţă, îndată după ceasurile zece, Julien, slujitorul domniei sale, ţîşni pe porţile palatului purtînd răvaşele ce aveau să deschidă drum logofătului spre marchizul de Barbezieux. Se întoarse către prînz cu slujba împlinită şi gîtlejul dezmierdat de holerca sorbită din cornuri de bou la hanul lui jupîn Martin, *Pisica şi Clopoţelul.*

– În cîteva ceasuri, vicontele de Tournon îşi va afla dreptatea, spuse Radu Andronic lui Ilie Machidon. Duc dregătorului dovada.

Se înfăţişă la vreme de seară. Înveşmîntase strai neguros, cu puţină podoabă, iar în sileaf împăturise dovezile despre vînzarea lui Saint-Lô.

În cămara lungă şi lată ardeau lumînări. Deşi se găseau în luna lui Cireşar, ferestrele erau astupate cu perdele groase, buşteni zdraveni dădeau vlagă focului din cămin. Aroma grea a chiparoaselor, împrăştiate pretutindeni, părea să sporească fierbinţeala odăii. Friguros din cale-afară, se vede treaba, marchizul ţinea în spinare o cataveică îmblănită. Dedesubt purta strai de catifea azurie şi pieptar din păr de maimuţă. Stătea ghemuit într-un jilţ priponit în spatele unei mese, îndeajuns de lungă să întinzi pe ea bucate pentru 30 de suflete. Degetele sidefii trudeau să amestece în anume fel cărţi de joc cu spinarea încondeiată în aur.

Un zîmbet fugar se iţi sub musteaţa logofătului. Dregătorul lui Ludovic încerca să deprindă matrapazlîcuri, dar iscusinţa nu-i era de soi. Curmă cu o mişcare iute închinăciunile de ighemonicon ale boierului valah şi spuse piţigăiat, fără a înceta zbuciumul cărţilor:

– Bătrîna Henriette nu s-a astîmpărat defel. Uneltește mereu cîte ceva, deşi s-a jurat în nenumărate rînduri că nu va stărui în veci pe lîngă îmbroboditul de Ludovic şi netrebnicii lui miniştri.

– Îmi îngădui să cred că nu despre doamna contesă de Motteville e vorba.

Marchizul rîse adunîndu-şi buzele împrejurul dinţilor mărunţi.

– Te-ai supărat? N-ai temei, crede-mă, pe Henriette o ştiu dinainte de a mă naşte. A fost prietenă bună cu tata, Louvois cel straşnic, dacă domnia ta a auzit de el. Sfetnicul care a dat rînduială

nouă oştirii lui Ludovic şi drept mulţumită a primit un picior în şezut. Pe vremea aceea contesei îi spuneam mătuşă...

Îşi ridică ochii zîmbind, fără a conteni amestecul cărţilor, şi abia atunci avu Radu Andronic prilej să-i vadă chipul. Gîtul firav ţîşnea din făptura puţintică, rezemînd un cap ascuţit şi prelung, ca al ogarilor. Ochii, neaşteptat de blajini, ştiau să scormonească. Moartea ce avea să-l secere peste un an, în deplină tinereţe, i se cuibărise în piept şi găvanele cenuşii ale tîmplelor. Logofătul îl cerceta gîndindu-se ce cruci de bărbaţi fuseseră taică-său, marchizul de Louvois, şi bunicu-său, cancelarul Le Tellier. Dar snaga neamului ostenise, în făptura odraslei pîlpîia doar un firicel subţire de viaţă.

– Te ascult, seniore, spuse marchizul zîmbind.

Netezi harţaloagele de pe masă, împinse în lături o movilă de hrisoave cu peceţi roşii, negre şi verzi, apoi mîinile intrară din nou în slujba cărţilor.

– Dintîi, spuse logofătul, cer îngăduinţa de a aduce domniei tale gîndurile de bine şi sănătate ale stolnicului Constantin Cantacuzino.

– A, Cantacuzène! surîse marchizul. E un bărbat dibaci care le cam dă de furcă prietenilor noştri nemţi. Se zvoneşte că nici o cancelarie nu născoceşte vicleşuguri pe măsura celor ticluite în Cabinetul său Negru. Principele Brancovan a avut noroc, căci seminţia miniştrilor vrednici e pe cale să piară.

– Am pricină să cred, surîse boier Andronic închinîndu-se uşor, că de acelaşi noroc se bucură şi regele Ludovic.

– Te gîndeşti la mine? Mulţumesc pentru cuvintele frumoase, dar n-am dovedit în nici un prilej că sînt şi adevărate. Dacă aş fi fost sănătos poate că... De ce rîzi, seniore?

– Bag de seamă, rosti logofătul, urmărindu-i zbuciumul degetelor, că domnia ta încearcă să scoată cu orice chip la iveală riga de inimă, carte de mare preţ la *Faraon*.

– Ai ochi ageri. La Paris, toată lumea joacă cărţi. Cîştigă însă doar iscusiţii. N-are însemnătate că înşeală, cîtă vreme nu-i poţi afla şiretlicul.

– Dacă domnul marchiz o doreşte, i-aş putea desluşi asemenea şiretlic. Mi l-a încredinţat un paladin toscan.

Louis le Tellier, marchiz de Barbezieux, îl cercetă cu neîncredere, dar înveselit totodată, şi-i întinse cărţile. Degetele boierului

le bătură la iuţeală şi, înainte ca franţuzul să clipească de două ori, scoase la iveală riga de inimă. Marchizul se aplecă peste masă cu ochii lipiţi de carte. Şopti aţîţat:

– Cum ai izbutit asemenea ispravă?

Radu Andronic o luă pe îndelete de la capăt. Vicleşugul se dovedea lesnicios şi marchizul îl deprinse repede.

– În două-trei zile veţi adăugi iuţeala de trebuinţă şi atunci nimeni nu vi se va putea împotrivi.

– Doar dacă nu vei împărţi şi altora aceeaşi învăţătură.

– Sînt deprins să nu fac lucrurile pe jumătate, zîmbi logofătul.

– Mulţumesc, seniore. E un dar nepreţuit, căci beteşugul care-mi încearcă pieptul nu mi-a lăsat multe prilejuri de desfătare. Rîse încetişor: Şi cînd te gîndeşti că i-o datorez scorpiei de Henriette. Dar nu mi-ai spus ce necazuri te-au mînat încoace. Sînt gata să te ascult cu mare luare-aminte.

Lepădă cărţile şi îşi împleti degetele sub bărbie. Perdeaua răsurie care înveşmînta porţile înalte din spatele logofătului adie uşor fără ca acesta ori franţuzul să bage de seamă.

– Însărcinare de mare taină mă aduce dinaintea domniei tale, şopti logofătul pipăindu-şi cingătoarea. Vodă Brîncoveanu şi stolnicul Cantacuzino îţi vestesc primejdia prin glasul meu.

– Primejdie? întrebă dregătorul scormonind cu mirare chipul tuciuriu. Din partea nemţilor?

– Întocmai. După toate semnele, Leopold chibzuieşte să-şi lăţească hotarul imperiului. Are iscoade viclene, oştire bine rînduită, iar ochiul lui bate departe.

– Asupra Franţei?

Marchizul se lăsă pe spătarul jeţului. Braţul rezemat de masă trase după el o parte din pergamente lăsînd în priveală altul şofraniu, cu pecete neagră. Două clipe zăboviră ochii boierului asupra lui şi sudoare rece îi broboni fruntea. Îşi desprinse privirea şi opinti să zîmbească.

– Nu, monseniore. Pentru a se lua la trîntă cu Ludovic, Habsburgul caută să dobîndească vlagă la alte izvoare. Primejdia apasă acum asupra Valahiei şi Moldovei.

– Mă înfricoşaseşi de-a binelea, seniore. Îngăduie să răsuflu uşurat, deşi mă mîhnesc mult necazurile Ţărilor Române. Şi cum

socotește oare principele Brancovan să-i sară Franța în ajutor? Rănile de la Ryswig încă nu s-au tămăduit, am pierdut Lorena și Luxemburgul, iar tronul Spaniei ne dă mult de furcă. Împotriva noastră au făcut legămînt nemții, Anglia și Țările de Jos. Țesem o singură nădejde: războiul să nu izbucnească înainte de un an sau doi, căci țara și oștirea sînt istovite.

Logofătul îi binecuvîntă limbuția. Trebuia să născocească o istorie vrednică de crezare, fără nici o legătură cu cărțile păturite în șerpar. Întîmplarea îl ținuse de poale cînd era gata să se prăvale în prăpastie. Dacă marchizul nu-și trăgea mîna împrăștiind astfel pergamentele pe masă, soarta vicontelui de Tournon ar fi fost pecetluită.

– La alt soi de reazăm chibzuiește Măria Sa Vodă Brîncoveanu. Valahia nu are oaste. Nu o îngăduie padișahul spre a nu ne ațița pofta de răzvrătire. Cîteva steaguri însă tot se află și la ceas de primejdie se pot întocmi și altele, căci bărbații viteji nu ne lipsesc. Avem dară mare trebuință de dascăli care să ne dea învățătura cuvenită în mînuirea flintei, despre rînduiala și vicleșugul războiului. Oștenilor lui Leopold nu li te poți pune de-a curmezișul cu furci și topoare. De aceea Vodă Constantin dorește ca Ludovic să-i îndrepte acei dascăli, încredințîndu-l că ei vor găsi la Curtea Valahiei răsplata cuvenită.

– Altîn-Bey nu-și drămuiește aurul și iscusința, spuse Barbezieux, bătînd cu degetele în marginea mesei. Îi e teamă oare principelui că turcii nu vor sări să vă apere hotarul nesocotit de Habsburg?

– Imperialii au drum mai scurt de înfruntat decît ienicerii. Și apoi, adăugă ațintind privire pătrunzătoare asupra marchizului, sîmburii oastei valahe trebuie să încolțească fără știința osmanlîilor.

– Da, da... Încep să pricep încotro bate Brancovan. Desigur, seniore, dascălii aceia vor pleca spre Valahia. Și tot de la sine se înțelege că regele nu va avea nici un amestec. Ludovic e îndeajuns de puternic pentru a nu da socoteală de faptele sale, dar nu-i ceasul să asmuțim acum nemții și păgînii.

– Ne vom strădui să nu se întîmple asemenea necaz.

– Mă bizui pe iscusința stolnicului Cantacuzène în chestiunile de taină. Mîine, în zori, voi trimite scrisori la școlile de cadeți din Metz și Tournai spre a afla cine dorește asemenea slujbă... Nu-mi mulțumi, seniore, rîse marchizul. În schimbul vicleșugului

regelui de cupă, puteai să-mi ceri mult mai mult. Plecăciunile mele bătrînei Henriette.

După plecarea logofătului Radu Andronic, perdelele celuilalt rînd de uşi se dădură în lături. Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, învăluit în mantie păcurie, reteză încăperea cu paşi neauziţi. Adîncit în potrivitul cărţilor, marchizul îi zări întîi umbra aşternută pe masă. Nedumerit ridică ochii. Un surîs îi lumină chipul scofîlcit şi-l întîmpină vesel.

– Ah, Filip... Păşeşti ca un tigru. N-am să pricep niciodată cum izbuteşti. Sînt de două ori mai uşor decît tine şi totuşi cînd mă mişc mă aud slujitorii din a treia cămară. Înaintea ta a fost aici un valah. Un adevărat gentilom. Îmi pare rău că n-ai avut prilejul să-l cunoşti.

Ochiul verde al lui D'Antin scormonea hrisoavele împrăştiate pe masă. Spuse scurt:

– Îl cunosc. E o iscoadă primejdioasă.

– Ai început să vezi pretutindeni doar condotieri, uneltitori, ticăloşi şi paladini. Acest valah...

– E cea mai primejdioasă iscoadă! Ţi-o spun a doua oară. Am stat ascuns în pologul uşii şi v-am ascultat. Nu din lipsă de dascăli ţi s-a înfăţişat, Louis.

– Dar pentru ce?

– Asta mă străduiesc să ghicesc. L-am simţit retezîndu-şi gîndul şi apucînd altă cărare. A priceput, a ghicit, ori a văzut ceva.

Îşi roti ochiul prin odaie, apoi începu să adune zapisele unul cîte unul, grijind să nu le strice rînduiala. Pergamentul şofraniu îi desluşi taina. Îl trimisese el însuşi cu două zile în urmă marchizului. În căpătîiul cărţii se citea desluşit *vere Louis*, după cum desluşit îşi aşternuse numele sub cele opt sau zece rînduri scrise: *cu prietenie, vărul tău Filip D'Antin, conte de Saint-Lô.*

La flacăra lumînărilor, chipul ghilosit părea de ghips. Degetele puternice i se încleştară pe mînerul jungherului. O alexandrină se desprinse sub apăsare şi D'Antin o azvîrli mînios.

Logofătului i-ar fi trebuit cu mult mai puţin să priceapă că Barbezieux nu-i va fi de nici un folos.

Dacă o venit stolerul să mă cerceteze, înseamnă că de-amu gata, s-a mîntuit! Mihail tîmplăreşte cu ticăială, cîte cinci zile stă

la un coşciug... Am fierbinţeală mare, sînt stăpînit de vedenii. Niculăiţă plînge prin unghere, la ferestruică plînge ploaia... Doftorii aduşi de prietenul Vasile Alecsandri trudesc să-mi ţină inima, dar eu ştiu că-s pe ducă. Aud ferăstrăul stolerului tăind scîndura. Mihail nu s-a amăgit niciodată. El le-a croit boierilor Floreşti, călători spre vămile văzduhului, ultimul antiriu.

Hm, chibzuiam să mă doboare vătămătura cea rea, nu o procletă de umezeală. Necunoscute-s căile tale, Doamne!

Sînt împăcat de mult cu tot şi cu toate, numai un gînd nu-mi dă pace: n-am izbutit să aşez pe hîrtie nouă cartea cuviosului Ilarie. Cine o s-o ducă mai departe? Ucenicul? Niculăiţă e băiet de nădejde, dar nu are anii de trebuinţă cugetului. Ieri i-am lăsat moştenire taina dulceţurilor. Înseamnă că de-amu...

Îmi tremură pana între degete, ochii mi s-au aburit. Iartă-mă, frate cetitorule!

CAPITOLUL IX

PÎNZA DE PĂIANJEN

Pogorîse beznă deplină asupra ulițelor, căci, din porunca stăpînirii, fanarele erau aprinse doar în vreme de iarnă. Logofătul Andronic se opri la cîțiva pași de porțile marchizului de Barbezieux și trase cu nesaț văzduhul nopții alungînd din piept mircasma apăsătoare a chiparoaselor. Șuieră scurt și Simion îi ieși vesel în întîmpinare. Labele colbuite căutau umerii boierului. Radu Andronic trase ușurel urechea pleoștită căutînd spre Ilie Machidon, care se apropia alene ținînd dîrlogii cailor.

– Anevoioasă trebușoară, logofete, așa-i?

– Care anume? întrebă Andronic descotorosindu-se de Simion.

Slujitorul săltă bărbia spre ferestrele bobotaie de lumină ale palatului și slobozi oftat greu.

– Vai de iepurele care ridică jalbă împotriva vulpii și-i face lupul județ.

Boierul răsuci iute capul cercetîndu-l cu mirare.

– Nu te minuna, logofete, căci am priceput lesne ce se petrece înlăuntrul hudubăii, de-ndată ce l-am văzut pe franțuzul cel chior poposind dinaintea acestor porți. Iar după plecăciunile și zîmbrele slujitorilor, iarăși am ghicit că slutul e de-al casei, prieten aflat în cinstirea gazdei, ori poate și mai mult. Greșesc?

– Din păcate nu, Machidoane... D'Antin îi vine văr bun marchizului și m-am aflat la un pas de purice de a zădărnici toată truda noastră. Sînt deprins a nădăjdui pînă în cea din urmă clipă, dar mă ccarcă teama că norocul vicontelui e strîmb. Patru zile i-au rămas pînă la descăpățînare.

– În patru zile se poate izbîndi mult, logofete.

– Dacă socoți că Dumnezeu a izvodit lumea în șase, e mult. La Paris însă înseamnă mai puțin decît oleacă. Trebuie să străpungi urzeală încîlcită pentru a dobîndi un lucru oricît de mărunt.

Radu Andronic pășea întunecat. O lună burduhănoasă da semne că e gata să se prăbușească între ulmii de strajă pe Cours la Reine.

– Pretutindeni se întîmplă la fel, boierule. Unde-i fîntînă sînt și broaște. La Stambul, dacă domnia ta îngăduie să-i aduc aminte, am întîmpinat aceleași necazuri: și bolovanii uliței înainte de a se supune ciubotei cereau plocon.

– Drum lung îi desparte pe osmanlîi de franțuji. Dacă vrei să smulgi ceva turcului – muftiu, pașă, ori te miri ce efendi – de ajuns e să umbli la chimir și să numeri atîtea pungi. La Paris n-apuci însă să te înfățișezi dregătorului cu pricina. O cohortă de trepăduși, slujbași „n-am ce face" și mai cu seamă muieri ridică zăplaz înalt dimprejurul său.

– Socoteam că aurul nu-ți lipsește.

– Aurul se dovedește neputincios cînd vremea ți se pune de-a curmezișul. Două lucruri nu va stăpîni omul în veci: timpul și norocul. Trebuie să ajung la Ludovic, Machidoane, oftă logofătul, căci pe cinstea sfetnicilor lui nu mai lepăd nici doi zimți. Marchizul îi neam cu D'Antin, ăstălalt i-o fi prieten, cu celălalt s-o încuscri prin ibovnică. Or vieții și din cei vrednici, căci cît ar fi grîul de neghinos tot rămîn boabe de o jimblă, pe aceia însă trebuie dintîi să-i afli.

– De-amu ce să facem, logofete! Om opinti să ajungem la Ludovic, și cu reazămul Celui Veșnic, poate om izbîndi.

Radu Andronic își izbi cu ciudă pumnul înmănușat în palmă. Țineau marginea aleii prunduite, lăsînd cale slobodă caleștilor înzorzonate. Dinlăuntrul rădvanelor poposeau asupra valahilor căutături mirate, căci franțujii nu erau deprinși să-și necinstească ciubotele în colbul uliței. Preumblările se făceau călare, ori în trăsurică.

– Patru zile! rosti cu mînie mocnită boierul. Patru zile pentru a ajunge dinaintea lui Ludovic, cînd trimiși de seamă ostenesc pentru asemenea îngăduință săptămîni de-a rîndul. Solul lui Wilhelm de Orania a zăbovit treizeci de zile numărate la Paris împingînd rușfeturi peste rușfeturi spre a-i zări vîrful nasului

cîteva clipe. Înfățișările la Bourbon le vămuiește nevastă-sa, doamna de Maintenon...

– Vai de ograda unde găina strigă cucurigu!

– Cousseau, cel care-i face tocmelile, se află în Spania, așa că drumul la marchiza de Maintenon trece acum prin palatul marchizului de Gramont, prietenul domniei sale.

– După capul meu, zece pungi l-ar zori oleacă.

– Ochii moșneagului nu se aprind la vederea aurului, Machidoane. Doar porunca nevesti-sii, Françoise, poate să-l urnească.

– Sărmană țară! oftă slujitorul. Și cum chibzuiește domnia ta să ajungă la ea?

– Stîrnind întîmplarea.

Grăise fără a-și cîntări mult vorbele. Dar rostite cu glas tare, îi biciuiră urechile. Gînd năstrușnic îi fripse mintea și făcu semn slujitorului să-l urmeze.

Luînd firul unei ulicioare despicate între ulmi, ajunseră într-o clipită dinapoia unei dughene cu plăcinte și siropuri. Logofătul săltă în șa spre a cerne pînă departe șirul fără sfîrșit al rădvanelor. Pălăriile călăreților, cît roata carului, cu vîlvătaie de pene ce se zbuciumau sub adierile văzduhului, împiedicau priveliștea. În curînd, Radu Andronic desluși butcă albă cu herb auriu la care trăgeau încovoindu-și grumajii opt armăsari negri. Un surugiu tinerel în straie roșii cerceta fudul ulița, cu capul dat pe spate. Pajul ce veghea coada rădvanului holbățea ochi speriați și nu era greu de prepuit că sub straiele arătoase, poruncite de slujbă, abia își trăgea sufletul de atîta uimire băietanul vreunui țăran de pe moșiile stăpînului.

În cușca căptușită cu atlas cireșiu, o muiere tînără își rînduia pletele întunecate ascultînd cu luare-aminte vorbele unui moșneag muchelef a cărui privire zburătăcea fără astîmpăr iscodind ulița.

– Asta-i muierea! șopti logofătul.

– Și hodorogul cela?

– Bărbatu-său.

Machidon dădu din cap cu înțelepciune.

– Ehe! Geaba dă Dumnezeu pîine bună dacă îți ia dinții...

Ochii lui Radu Andronic scăpărau. Porunci înfundat:

– Sperie caii!

Slujitorul îl scrută iute, apoi se dumiri. Porni în goană spre caleașca alburie și ajuns în dreptul ei slobozi o șuierătură ciobănească

din cele năprasnice. Bidiviii, cuprinşi de spaimă, zvîcniră pe neaşteptate, doborînd surugiul, şi prinseră a alerga cu nădejde. O ţineau într-o întinsoare, retezînd drum neted prin stupul de rădvane. Pajul aninat în spatele butcii strîngea pleoapele fără a cuteza să privească primejdia. Auzea doar ţipete, nechezături înfricoşătoare, tropotul îndesat al copitelor.

Călăreţii spilcuiţi se dădeau în lături, căutînd marginea uliţei, căci armăsarii cei negri răpuneau totul în drum. În ochi le jucau flăcări verzui.

Cînd socoti că spaima i-a hîţînat îndeajuns, logofătul împinse pintenii în pîntecele bidiviului şi, adunat strîmb peste coamă, goni în urma caleştii. Azvîrli căutătură iute înlăuntru. Zării ochii muierii, adormiţele înfricoşate.

Radu Andronic alergă în rînd cu cei opt armăsari, apoi, descotorosindu-şi ciubotele din scăriţă, sări în spinarea bidiviului fruntaş. Trase de dîrlogi, lăsîndu-se mult pe spate, pînă ce calul începu a şovăi. Caleaşca oprită în mijlocul uliţei avea să fie înconjurată de oameni, cît ai spune Doamne ajută, şi logofătul, urmîndu-şi socotinţele, descălecă iute. Moşneagul zăcea lepşit în pernele trăsurii.

Radu Andronic ridică pălăria zugrăvind covrig în văzduh, sări fulger în şa şi pieri. Muierea privi mult în urma lui, fără grai.

Hohote de rîs tînăr, în care desluşcai lesne batjocura, îi întoarseră capul. Logofătul zări la ferestruica unui rădvan, cu semnele herbului ascunse de vopsea proaspătă, chipul făpturii care încercase să-i scurteze zilele lui D'Antin în curtea Fărcăşanului, zvîrlindu-i o săgeată.

– Jupîniţa Tofana! şopti cuprins de mirare.

– Cu asemenea vicleşuguri poftеşti să supui inima muierilor frînce, muntene? Vai ţie!

Porunci vizitiilor să îndemne caii. Rădvanul pieri curînd în forfota de caleşti, dar rîsul jupîniţei îi mai stăruia în urechi.

* * *

Madeleine, slujnica Henriettei de Motteville, le pîndea întoarcerea în pragul uşilor de sticlă ale trapezei. Strecură căutătură adîncă lui Radu Andronic, plină de nepăsare slujitorului, îşi

strînse fustele dinaintea lui Simion, apoi vesti că doamna contesă îl aşteaptă negreşit pe logofăt în iatacul dumneaei.

Boierul o găsi întinsă în crivatul perdeluit. O muiere îi schimba ştergare ude pe fruntea zăbrelită, a doua primenea văzduhul cu un vînturar, cea din urmă îi plimba sub nări laptele de busuioc dres cu mosc. Contesa se ridică anevoie în capul oaselor, ceru să fie rezemată în perini şi se descotorosi de slugi cu un zvîcnet al bărbiei.

La lumina sfeşnicelor, tapiseriile aninate pe pereţi păreau presărate cu nisip auriu. Orologiul ticăia retezînd vremea cu picurişul.

Radu Andronic se întrebă dintr-o dată, fără nici o noimă, unde or fi petrecînd la ceasul acela însomnurat Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu. Mai lesne de prepuit erau cele ce se desfăşurau în conacul îmbrăţişat de mesteceni, din ulita Sfinţilor Apostoli, căci jupîneasa Irina îşi făcea virtute mare din împlinirea fără greşeală a rînduielilor statornicite. Scufiţa, ulcica de noapte, bulzul de bumbac pentru urechea cea vătămată, apa îndulcită cu zahăr pentru dumneaei şi cupa cu lapte pentru boier Costache îşi aveau fiecare canonul său. Şi tot după canon, la cel dintîi horăit al cucoanei, Andronic cel bătrîn deşerta laptele în ghivecele cu flori de gheaţă şi angelică, umplînd cupa cu rachiu de anason, ispitit cu scorţişoară.

Jupîneasa Irina se fudulea nevoie mare cu ghivecele dumneaei. În nici o altă casă din tîrg nu se pomeneau flori de gheaţă mai purpurii, cu frunze grase din care seva sta gata să ţîşnească, angelică mai aromitoare. Taina n-o dibuise şi n-avea s-o dibuiască nimeni...

– Sînt straşnic de supărată, logofete, susură între panglici şi danteluri doamna de Motteville. Mîna plăpîndă căuta reazăm în pologul de brocart. Slugile mi-au dat de veste că în lipsa domnici tale cămările ţi-au fost prădate. N-am ştiinţă ce mărunţişuri ţi-au tîlhărit, dar... Dumnezeule! Vina o poartă în întregime Ludovic! Nicicînd hoţii nu s-au dovedit atît de cutezători.

Sprîncenele boierului se umplură de creţuri, apoi zîmbet neaşteptat le netezi. După toate semnele, Filip D'Antin nu-şi prăpădea vremea...

– Doamna contesă n-are pricină de necaz. Paguba nu poate fi mare, căci nu m-au însoţit lucruri de soi la drum.

– Asta o spui ca să mă mîngîi. Doamne, cît mă ruşinez! Palatul contelui de Motteville a ajuns mai puţin sigur decît un han

la drumul mare. Ce o să gîndească Constantin despre asemenea găzduire?

Se mai smiorcăi o vreme, îngăduind logofătului să-i prinească ştergarul şi ceru besacteaua cu tutun. Îşi astupă nara azvîrlind către boier privire temătoare.

– Nu vrei să cercetezi ce-ţi lipseşte?

Radu Andronic săltă umerii.

– Slujitorul meu va rîndui totul după cuviinţă. Aduc însă încredinţare doamnei contese că ştiu cine-i tîlharul şi cît de sărac i-a fost norocul. Ce căuta el se află asupra mea.

– A! Slavă ţie, Doamne! Spune-mi, ai scos ceva de la nătîngul de Louis?

– Nu. Adăugi cu ciudă: Trebuie să ajung la rege.

– La Ludovic?!

Bătrîna îşi săltă spinarea şi movila de perne zbură în toate părţile. În ochi i se desluşeau de-a valma tulburare, spaimă, milă pentru o făptură dragă.

– N-ai să poţi pătrunde la el, copilul meu, rosti cu blîndeţe. Din tot sufletul aş dori să te ajut, dar mi-e cu neputinţă. Nu o singură dată mojicul acesta a spus despre mine că-s o vrăjitoare bătrînă. „Dacă o zăresc dimineaţa, sînt încredinţat că pînă în seară îmi voi rupe un picior..."

– Putem încerca prin doamna de Maintenon.

– Ea e cea mai rea dintre toţi. O văgăună de şerpi! Tartorul învîrtelilor!

– Tocmai.

Contesa îşi ridică braţele.

– Nimeni din neamul nostru nu s-a înjosit să-i intre în casă.

– Se zvoneşte că-i prietenă bună cu marchizul de Gramont.

– Ca să ajungi la el trebuie cîştigată nevastă-sa.

– Ştiu.

Ochii Henriettei-Anne clipoceau de rîs. Un sughiţ mic îi tresălta la rădăcina gîtului, se străduia parcă să scape din strînsoare.

– S-o cucereşti pe Françoise de Gramont?! Hotărît, dragul meu, ţi-ai lăsat norocul în Valahia. Femeia asta a fost zămislită strîmb, chibzuiesc că-i lipseşte vreun mădular. S-a măritat cu bietul Gramont care, înţelegi... la vîrsta lui n-o stinghereşte. S-au făcut şi prinsori, nebunul de La Fayette, cu Lucian de Valery şi

încă vreo trei bidivii la fel de chipeşi. Nici unul n-a izbutit să-i smulgă un surîs.

– Aş încerca totuşi...

– Îţi pierzi vremea, logofete.

– Doamna contesă cunoaşte altă cale?

– Nu.

– Dacă în patru zile nu ajung la Ludovic, se cheamă că am bătut degeaba drumurile către Francia.

Henriette-Anne făcu ochii mari.

– Chibzuieşti s-o birui pe Françoise în patru zile?!

– Trebuie.

– N-am nimic împotrivă, căci la vîrsta mea nu prea ai prilejul să te înveseleşti, eu însă mi-am făcut datoria şi te-am înştiinţat.

– Cine m-ar putea înfăţişa marchizei?

– Mătuşă-sa, Solange de Monaco, o venetică numai ifose. Gurile rele zvonesc că şi-ar fi cumpărat blazonul.

Zvîrli plapuma şi părăsi înviorată crivatul.

– Pe Solange, urmă dîndu-şi un deget peste cap, o vei cunoaşte la Madeleine de Scudéry. Mîine seară toate coţofenele Parisului se întîmpină la ea spre a-şi citi una alteia născocirile. Solangei nu-i ridica gard de nuiele căci, ca şi nepoată-sa, dovedeşte multă nepăsare bărbaţilor. Ascultă-i doar cu răbdare predicile. Cunoaşte Sfînta Scriptură mai dihai decît cei ce au scris-o. Izbuteşte să-i placi îndeajuns şi te va pofti miercuri la balul mărgăritărelului, unde o vei întîlni negreşit pe Françoise...

– Întortocheate cărări, oftă Radu Andronic.

– Şi din păcate fără sorţi de izbîndă. Noapte bună, logofete.

* * *

De peste o jumătate de veac, în fiece joi, doamna de Scudéry îşi întîmpina prietenele în casele dumneaei din ulita Poseaux. Chibzuise îndelung la această alegere, fiind silită să se strecoare între miercurea contesei de La Suze şi vinerea doamnei de Sablé. Ninon de Lenclos, deşi mai tînără cu cincisprezece ani, luase în stăpînire cea dintîi zi a săptămînii, retezînd hotărîtă orice nădejde că s-ar putea răzgîndi. Nasul ei căuta cu semeţie spre înaltul cerului din pricina chipului îngeresc şi a seniorilor Boileau, Molière şi Saint Évremond care-i cinsteau salonul. Iar marţea se

isca îmbulzeală mare în ulița Vaugirard, la contesa de La Fayette, unde ducele de La Rochefoucauld – să fi trecut douăzeci de ani de cînd a închis ochii? – își citea cîndva apoftegmele și chibzuia cu glas tare asupra cugetărilor lui Pascal. Vreme de cincizeci de ani, joile din ulița Poseaux își urmaseră negreșit șirul și doar moartea Madeleinei de Scudéry, ce avea să se întîmple peste un an, va curma rînduiala. În aceste joi dăduse dumneaei citire vestitelor noveluri *Marele Cyrus, Clelia* și *Artamena*, ciulind urechile unor scribi și stihuitori de seamă ca Sarasin, Conrart și Chapelain.

Dar vremurile acelea pieriseră. Ostenită de ani, doamna de Scudéry se mulțumea să asculte născocirile altora, așternînd rar cîte un madrigal, două-trei stihuri ori cugetări pe care bătrînețea le iscă lesne. Din chipul tinereții, contesa păstrase ochii bulbușați, colțurile buzelor repezite în sus și pieptănătura. Părul, despicat la mijloc, era strunit în spelci de adamante, cîțiva zulufi cădeau pe ceafa încovoiată de perlele unui colan. Muierile tinere rîdeau în taină de rochia din brocart, cu eșarfă bogată, ce-i reteza trupul de-a curmezișul. Găseau asemănare hazlie cu straiul oștenilor lui Ludovic, născocindu-i din această pricină nume nou: „Mama grenadir".

Îi prețuiau însă salonul, prietenii vestiți ce-i îngropase în atîta amar de vreme, bibilurile graiului. Madeleine de Scudéry nu spunea niciodată pieptăn, ci labirint, cămeșii de piele – credincioasa, sînii se chemau munții lui Venus, privata – singurătate, ori mărul de porțelan. Bujorul, ceapa, crivatul și cîte altele își aveau numele lor.

Contesa Henriette-Anne de Motteville făcea haz de asemenea sclifoseli și fusese una din puținele doamne ale Parisului care nu-și schimbase vorba după pilda prețioaselor.

În dimineața următoare, își vesti prietena că se va înfățișa în ulița Poseaux însoțită de un mare senior valah, venit înadins la Paris spre a o cunoaște pe Madeleine de Scudéry ale cărei noveluri se află mai presus de orice în inima sa. După ce întocmise răvașul, clipise veselă spre logofăt, încredințîndu-l:

– Chiar dacă nu le-ai citit, n-o să bage de seamă. Madeleine a pierdut ținerea de minte și nu-și mai amintește decît trei lucruri: să vorbească fără să asculte, să obijduiască bucătăreasa pentru doi soli strecurați în șorț la tîrguieli și să se închipuie cea mai însemnată muiere a Franței din ultimii o sută de ani. Vei griji doar să-i asmuți limbuția.

Contesa de Motteville coborî din iatacul dumneaei către ceasul asfințitului. În curte, șase armăsari negri înhămați așteptau cu gîturile încovoiate. Prin ferestrele larg deschise, o dată cu mireasma pămîntului reavăn și a boabelor roșii de scoruș, năvăleau țipetele pruncilor ce se zbînțuiau în Place-Royale. Un băietan mîna dimprejurul statuii lui Ludovic un cerc de fier, alții dădeau tîrcoale, asmuțind-o, unei fetițe ce bîjbîia cu o maramă legată peste ochi. Porumbeii goniți din piață ciuguleau umerii și țeasta lui Ludovic, apoi căutau adăpost în grădina contesei.

Cînd bătrîna pătrunse în cămara aurie, logofătul se desprinse de fereastră și-i ieși în întîmpinare, purtîndu-și mîna la piept. Contesa îl cercetă cîteva clipe cu ochii muierii deprinse să nu-i scape nici un singur mărunțiș și bătu din palme:

– Straşnic gînd ai avut, logofete! Ai să dai gata toate babele din salonul Madeleinei, cele care mai răsuflă și cele atîrnate pe pereți. Nu și pe Solange...

După oarecare chibzuială, Radu Andronic își alcătuise strai ciudat, nemaiîntîlnit pe ulițele Parisului, îmbinînd veșmintele Evropei papistașe cu cele ale Valahiei. Astfel bernevecii strîmți de atlas alb erau sugrumați la mijloc în șerpar din piele de ren cu bumbi mari de perle, după cum tot în perle se afla ticluit și mînerul jungherului persian care scotea capul lăturiș din cingătoare. Dantelă din fir de argint și borangic migălită la gherghefuI maicilor din Schitul Jugurenilor îi înfoia pieptul, iar pe umeri azvîrlise caftan din catifea azurie. Hermina care-i chenăruia poalele și mînecile largi măsura două palme rezemate în degete.

Madeleine de Scudéry picotea în jeț. Lumînările înfipte în sfeșnice de sticlă verde, bogate în ghirlande, îi așterneau pe chip umbre jucăușe. O mînă de sidef vechi, istovită, zăcea în creturile piersicii ale rochiei, cealaltă se rezema în bastonaș. Pe obrajii încrețiți ca pergamentul mototolit în pumni și streșiniți de zulufi trăiau doar safirele aninate în urechi.

Pe pereții odăii spînzurau în cadre grele chipuri de bărbați și muieri a căror tinereție se întîmplase acum un veac ori mai mult. Fratele Madeleinei, George de Scudéry, la fel de buzat și cu ochi poncișI, trimitea zîmbet ostenit de dincolo de pragul veșniciei. Dimineața, cînd mintea i se limpezea, doamna de Scudéry se întreba adesea dacă nu cumva George, de la a cărui moarte se împlineau 23 de ani, își pierduse răbdarea. „Să nu zăbovești, îi

spunea mereu în ultimele zile, nu vreau să fiu singur acolo... Martial, din păcate, se află în purgatoriu..."

La cea dintîi privire, logofătului i se păru că în chip ciudat toate muierile se aseamănă. Aveau mijloace zgribulite, pieptul sărac, năpădit de flori şi horbotă, nasul le sta înfipt cioc de pasăre între obrajii turtiţi. O zvîrlugă de vreo 30 de ani, sprintenă ca o ştiucă, citea cu glas şuierător stihuri în vreme ce celelalte dădeau cu bunăvoinţă din cap căscînd dinapoia vînturarelor.

– *...În dantelă-i conopida / Borangic a pus aspida / Păunița o cunună / Din argint zvîrlit de lună...*

Se opri dintr-o dată simţind că n-o mai ascultă nimeni. Parcă bătuse vîntul în cămară răsucind toate capetele spre uşă. Apoi rămase cu gura holbată. Un bărbat în strai alb, cu hermină bogată azvîrlită pe umeri, pătrunsese neauzit în salon, însoţind-o pe contesa de Motteville. Cînd zîmbi, cămara se umplu de lumină. Îşi culcase cruciş palmele pe piept făcînd închinăciune cu care jupînesele Parisului nu erau deprinse. Ochii muierilor cercetară fără sfială trupul puternic cu umeri de căpcăun, capul cioplit cu iscusinţă şi musteaţa neagră subţiratică, dinţii strălucitori, hermina al cărei omăt scotea la iveală pielea tuciurie, pălită de soare şi vînt.

Liniştea o trezi pe doamna de Scudéry. Privirea păienjenită n-o slujea dincolo de doi paşi şi întrebă speriată:

– Ce se petrece, Solange?

Doamna de Monaco, muiere în puterea vîrstei, cu un chip a cărui dulceaţă nu amăgea pe nimeni din pricina ochilor vicleni, şopti iute, lipindu-şi buzele de urechea bătrînei:

– A venit Henriette-Anne.

– Ah, mi-amintesc. Trebuia să o întovărăşească cineva... Un turc, poate un maur, nu ştiu bine...

Doamna de Motteville aruncă o singură privire spre coţofenele din salon şi îi fu de ajuns. Erau tulburate, ochii le luceau, începuseră să-şi îndrepte mijlocul şi zulufii, săltau din întîmplare poalele pentru a li se zări juponul şi trei degete din gleznele subţirele, în ciorapi de mătase albă. Zvîrluga care citise stihuri găsi prilej să taie odaia vîrîndu-se cu dinadinsul în priveala logofătului. Îşi ştia trupul mlădiu, mersul plin de ispite.

– O întovărăşeşte într-adevăr un gentilom, susură doamna de Monaco.

Bătrîna îşi pipăi obrajii şi ceru repede:

– Sfătuitoarea frumuseții![1]

Solange luă o mirază mică cu mîner de argint de pe gheridon și i-o puită dinaintea ochilor.

– Ce bine-mi pare că te văd, Henriette. Dumnealui...

– E seniorul valah pe care am făgăduit să ți-l aduc. Unde pot găsi un jilț, Madeleine, căci nici cu nu mai am cincizeci de ani.

Se uită la doamna de Monaco cu zîmbet apăsat, dar, amintindu-și că asemenea împunsături nu-l slujesc pe logofăt, se străduí să picure miere:

– Verdele acesta te prinde de minune.

Solange ridică din umeri fără a o lua în seamă. Tot Parisul știa că Henriette de Motteville e smintită.

Doamna de Scudéry ascultase primele cuvinte ale lui Radu Andronic cu mai multă luare-aminte ca de obicei, dar i-o curmă repede, fără răbdare:

– Te înșeli, seniore! Dar nu-mi place să stai în picioare ca un drapel. Apropie-ți o înlesnitoare la vorbă[2]. Desigur, *Clelia* e foarte cunoscută și aceasta din pricina acelei hărți a iubirii, dar *Artamena* se află cu mult mai presus. Mă bucur că am cititori în Valahia... Dacă ai vrea să asculți, ți-aș desluși tainele adînci ale novelei, pentru a le putea desluși la rîndul domniei tale, cînd, istovind ghemul drumului, te vei fi întors acasă.

– Sînt prea bucuros, doamnă, surîse Radu Andronic, iar valahii așteaptă cu nerăbdare asemenea deslușiri.

Madeleine de Scudéry păru întru totul mulțumită de acest răspuns și își începu cu voce lîncedă voroava. Logofătul dădea mult din cap, trăgînd cu ochiul la Solange de Monaco.

Gîndul că soarta vicontelui de Tournon ținea de bunăvoința acestei muieri lipsite de însemnătate – căci cărpănoșenia inimii și viclenia nu-s de ajuns spre a le cocoța vîrf peste oameni – îi picurau otravă în suflet. Lăsînd să-i alunece pe lîngă urechi tolocăneala bătrînei, Radu Andronic socotea înfrigurat că doar 70 de ceasuri îl despărțeau pe prietenul Valahiei de descăpățînare. Îi trecu fier prin inimă: Solange nu-l lua în seamă nici cît cerea cuviința.

Luneca de la o mescioară la alta culegînd ciucurii de ceară ai lumînărilor. Pe chip nu i se citea mare lucru. Gîndurile păreau s-o

[1] Oglinda, în limbajul prețioaselor.

[2] Fotoliu.

fi azvîrlit departe de salonul îmbîcsit cu boscîrțe, moștenite și adunate vreme de un veac, pe buze îi stăruia un zîmbet răutăcios. În curînd, Madeleine avea să adoarmă, iar coțofenele – gușa i se umflă cînd le îmbrățișă într-o singură privire – aveau să năvălească asupra străinului precum calicii la supa lui Ludovic, împărțită în Ulița Mușchetarilor.

Muierile o trăgeau de limbă pe Henriette-Anne. Bătrîna îl înălța pe Andronic pînă la cer. Valahul era neasemuit de bogat, neasemuit de viteaz, stirpea i se furișa pînă hăt-departe, în poalele caftanelor de aur și perle ale împăraților bizantini. Seniori mari din toată Evropa se socoteau mîndri dacă le cinstea castelele, iar principele de Liechtenstein opintise mult și zadarnic să-l aibă ginere. Contesa vorbea anume cu glas tare pentru a o stîrni pe doamna de Monaco. Aceasta pășea nepăsătoare, cu pumnul plin de ceară, îndreptînd ici-colo rozele din glastre.

– Am fost la București acum douăzeci de ani și i-am văzut palatul, născoci fără să roșească doamna de Motteville. O zidire neasemuită, cu băi de marmură, cămări din cleștar și statui de aur la fiece pas. Nu zău, nu știai la ce să te uiți mai întîi... Cît despre pohfală...

Un horăit ușurel, pe o singură nară, îl vesti pe boier Andronic că-i slobod să se desprindă de jețul bătrînei. Henriette-Anne îi zîmbi, făcîndu-i semn să se apropie. Muierile deveniră dintr-o dată pitulici, dădeau cu praftorița pe voci subțirele.

Zvîrluga ce-și curmase stihurile despre conopidă și ceapă la intrarea logofătului întrebă de-a dreptul:

– Te vei afla sîmbătă la Paris, seniore?

– Așa prepuiesc.

– Te poftesc atunci, dimpreună cu soțul meu, la un zaiafet de rămas-bun. Vara o petrecem la castelul nostru de pe malul Garonei și nu ne întoarcem înainte de mijlocul toamnei.

Doamna de Motteville prinse privirea logofătului. Deși părea în apele lui azvîrlind spre toate ungherele odăii zîmbete ucigătoare, îl simțea la pîndă, cu mintea clocotind de griji. Dădu din cap într-o mișcare deslușită pentru Radu Andronic „ți-am spus eu", apoi se aplecă spre Solange. Doamna de Monaco, așezată cumva lăturiș, cu capul rezemat de cămin, își dosi căscatul dinapoia vînturarului.

– Ești ostenită, draga mea? îi zîmbi contesa.

– Îndeajuns. Dimineață am fost cu Françoise la tîrnosirea Bisericii Sfinților Îngeri, iar caleașca mă istovește totdeauna. Voi pleca după ce se trezește Madeleine.

Ridică bărbia cu cinci degete mai sus decît îngăduia cuviința. Henriette-Anne n-o ținea lîngă inimă pe Solange, iar nasul cîrnit avea darul s-o scoată din fire. Spre a-și obloji mînia și obrajii peste măsură de înfierbîntați, începu a zgîlțîi vînturarul zugrăvit cu maimuțe. Hîțînată vîrtos, o pană de struț se desprinse și zburătăci cîteva clipe prin văzduh poposind la picioarele Solangei. Aceasta o jucă în vîrful încălțelului surîzînd.

– Te arăți din ce în ce mai rar, Henriette, zise într-o doară, luînd aminte la Radu Andronic care se strecura cu vorbe iscusite printre jupînesele dornice să-l vadă la petrecerile lor.

Contesa de Motteville își strivi buzele între dinți, dar tot nu izbuti să pună stavilă cuvintelor.

– Oamenii pe care poftesc să-i văd sînt și ei din ce în ce mai rari.

– Păcat, spuse în doi peri Solange.

Muierile iscodeau acum despre Valahia. Logofătul istorisea întîmplări hazlii, stîrnind rîsete ascuțite. Ochii negri, adînci, gura mărgeluită de dinți strălucitori, dar mai cu seamă croiala trupului după tiparul hoților de fecioare iscau patimi. Franțuzeasca logofătului avea dulceață, mustăcioara îi juca cu anume zîmbet.

Boierul își țesea farmecele furînd-o pe Henriette de Motteville cu privirea. Bătrîna n-avea politichie și nu-și strunea slobozenia gurii, socotind că străbunii dumneaei aveau cel puțin o coastă din Jupiter. Orice vorbă nechibzuită putea reteza nădejdile pe lîngă Solange de Monaco.

Sporovăiala umplea cu murmur nedeslușit cămara. Glasurile nu se înălțau, iar rîsetele alunecau ușurel. În afara doamnei de Monaco, în mintea căreia nimeni nu putea ghici ce se petrece, singura care nu se străduia să azvîrle vorbe iscusite era zvîrluga. Cercetă apăsat chipul boierului și rosti:

– Ne aflăm șase doamne în salonul acesta, seniore...

– Șapte, o îndreptă căutînd spre tavan Solange de Monaco.

Zvîrluga o fulgeră cu privire aprigă săltîndu-și umerii.

– Cu voia domniei tale, vorbeam de doamne! Ne aflăm dar șase doamne, din cele mai vechi familii ale Franței, care te-am poftit în casele noastre. Iar domnia ta, seniore, cu multă iscusеală

ne dai a înțelege că serbările noastre nu te ispitesc, de vreme ce nu răspunzi nici uneia. Sînt strașnic de curioasă să aflu pricina.

Vîrît în strîmtoare, Radu Andronic își scormoni mintea după răspuns uleios.

– Sînt oaspetele contesei de Motteville și mă aflu sub porunca domniei sale.

– Adevărat, îi sări în ajutor Henriette. Mi-am îngăduit cam mult, dar la anii mei trebuie să ceri mult pentru a căpăta numai jumătate. Cele dintîi zile ce le petrece logofătul la Paris îmi sînt făgăduite. Sfîrșitul săptămînii ne va găsi la Corbeau. Bineînțeles, vom fi în familie. Sora și nepoatele mele, vară-mea, ducesa de Guise.

– Pui o nuntă la cale, Henriette? întrebă Solange.

Contesa o străpunse cu ochii. Vocea răsună sîsîit de șarpe:

– Draga mea, după ce am văzut cît de bine ai izbutit tu s-o căpătuiești pe fiică-ta, Germaine, eu nu mai vîr pe nimeni în patul nimănui.

Doamna de Monaco își îndreptă umerii. Nările îi zvîcneau ca la armăsarii cei nărăvași. Se răsuci spre logofăt privindu-l pentru întîia oară în ochi. Tînărul chipeș, cu căutătură fierbinte clipocind a rîs și a tainică chemare, nu-i spunea nimic. Se împlineau douăzeci de ani de la o anume seară de vară, cînd Solange își lepădase inima într-un castel din munții Bavariei.

Se simți dintr-o dată cuprinsă de-o poftă strașnică să-și înfrunte prietenele.

– Te poftesc, seniore, mîine seară la balul mărgăritărelului. Voi adăugi că de cînd Versaillesul a rărit serbările, balul acesta e socotit drept petrecerea cea mai de soi a Parisului. Chibzuiește bine... Nu, nu, dragele mele, nu stăruiți, n-o mai aștept pe Madeleine să se deștepte, căci am zăbovit prea mult.

Ochii muierilor îi înfigeau sulițe în spinare. Pe buzele Solangei de Monaco alunecă zîmbetul biruinței. Era încredințată că valahul nu va lipsi de la bal, spre sîngele cel rău adunat cu doniță de „doamnele coborîte din cele mai vechi familii ale Franței".

Radu Andronic răsuflă cu ușurare. Prima punte spre Françoise de Gramont fusese coborîtă.

* * *

Petrecerea Solangei de Monaco începea cu o panoramă la Comedia Franceză, aflată pe ulița Fossés-Saint-Germain-des-Prés,

unde cei mai vestiți actori ai Parisului aveau să-și dovedească măiestria în ultima plăsmuire a lui sieur Floriot.

Așa spunea desluşit cartea răsurie ce o primi logofătul, a doua zi dimineață, din partea Solangei. Balul avea să urmeze imediat după aceea, cam pe la șapte ceasuri, în palatul dumneaei din Passy.

După o scurtă chibzuială, Radu Andronic hotărî să lipsească de la comedie. În vuietul și hărmălaia pricinuite de învălmășeala tîrgoveților s-ar fi apropiat anevoie de Solange și de nepoată-sa. Și apoi altfel te deslușești sosind ultimul la zaiafet, după ce ai pus la grea încercare nerăbdarea gazdei. Acestea fiind însă socoteli de muiere, logofătul nu suflă cuvîntel, căci temea zîmbetul și limba cea ascuțită a slujitorului. Îi porunci dară să-și cumpere cu 15 soli un bilet în picioare, la prostime, de unde putea să iscodească nestingherit încotro bat ochii Françoisei de Gramont, ce o veselește și ce nu-i e pe plac.

Ilie Machidon poposi la Comedia Franceză urmat de Simion. Erau ceasurile două ale prînzului cel bun și, după cum vesteau puzderia de zapise cît cearșaful aninate ici-colo, caraghioslîcurile urmau să înceapă negreșit. Slujitorul făcu ochii mari cînd văzu că în hudubaia înaltă și lată, cu cafasuri înșirate jur-împrejur pînă la poalele unei podine de scînduri, unde aveau să țopăie boscarii, se aflau doar cîțiva tîrîie-brîu. Slujitorul n-avea de unde să cunoască ighemoniconul nasurilor subțiri și rămase uimit cînd bagă de seamă că boierii încep a se ivi abia către ceasurile trei, iar ultimii, printre care se afla și Solange împreună cu nepoată-sa, abia spre chindie.

Muierile și bărbații domniilor lor, cu, ori fără cununie, fură poftiți în cafasuri căci plătiseră cinci livre și zece soli de cușmă, prețul unui stînjen de pămînt și a nouă pîini.

Cei care se socoteau mai cu moț urcară de-a dreptul pe podina unde boscarii trudeau din greu trăgînd lumetul de poale să rîdă. În hudubaia plină ochi se afla gol doar scaunul logofătului.

De la o vreme, Machidon simți că-i vîjîie căpățîna. Atîta huiet nu-i fusese dat să rabde nici la Bîlciul Sînzienelor. Pehlivanii urlau din răsputeri, cei veniți la priveală nu se lăsau mai prejos șuierînd haiducește, dînd din picioare ori răpunîndu-și doar palmele.

Bețivanii avînd, se vede treaba, să-și știricească lucruri însemnate, strigau peste capetele mulțimii și cereau numaidecît răspuns cu mîna pîlnie la ureche. Ilie nu pricepea nimic din cele

ce se întîmplau pe podină, dar cînd văzu tîrgoveții țintind un boscar cu barabule, ouă clocite și roșii, ghici că dintr-o pricină sau alta bietul creștin îi mîniase.

Tîrzior, spre sfîrșitul comediei, Machidon prinse căutătura Solangei de Monaco poposind pe jilțul logofătului. După ce scotoci întreg șirul de cafasuri, ridică vînturarul în dreptul gurii și șopocăi nepoată-sii cîteva vorbe. Françoise de Gramont clătină capul îndreptîndu-și privirea spre scaunul arătat de mătușă-sa. Ochii alunii, însomnurați, cercetară fără rîvnă, din cuviință pentru Solange. Aceasta îi croncăni din nou la ureche și marchiza săltă din umerii goi.

Ilie Machidon citi zîmbetul muierii și își zise că logofătul va avea oleacă de furcă.

* * *

Hărmălaia cea fără de pereche se afla pe o ulicioară din spatele Comediei. Patruzeci de creștini, fiecare cu cîinele lui, puneau la cale o prinsoare între dobitoace. Ilie Machidon pricepu rămășagul. Se lepădau cîte două livre într-o cușmă și stăpînul cîinelui carele avea să ajungă cel dintîi la capătul uliței cîștiga toate paralele.

Slujitorul cercetă liota de dulăi, armăsari nu alta, apoi ochii îi poposiră la cotarla lui. Simion moțăia sub un gard, căscînd moldovenește.

Ilie Machidon se scărpină la ceafă muncit de bănetul strîns, și-o dată gîndul cel năstrușnic prinse a-i sălta musteața. Pătrunse în dugheana unui fierar, tîrgui ce tîrgui, și numai după aceea plăti prețul întrecerii.

Cum nimeni nu mai da semne că ar pofti să umble la chimir, cîinii fură așezați în dreptul unui hat, tras cu călcîiul de-a latul uliței. Zăvozii cei mari trudeau să se rupă din mîinile stăpînilor, dornici să-și arate cît mai degrabă vrednicia. Slujitorul îl trase pe Simion de urechi lîngă dulăi, căci duglișul nu voia cu nici un chip să se desprindă de la umbra gardului, spre marea veselie a celor din jur.

Omul cu cușma vîrfuită de livre chiui semn de pornire. Cîinii țîșniră ca din pușcă. Numai tigoarea lui Machidon rămase rezemată în coadă, la priveală. Slujitorul scoase repede din sîn un lanț și i-l clopoți la ureche.

– Legat!

Simion o rupse săgeată la sănătoasa, ajunse degrabă liota de zăvozi şi-i lăsă de ruşine...

Ilie Machidon îndesă gologanii în buzunar, cercetînd cu zîmbet mirarea tîrgoveţilor. Făcuseră roată împrejurul lui Simion cercînd, după toate semnele, să ghicească ce snamenie de cîine o fi. Cotarla, prăbuşită de alergătură, răsufla greu, cu limba ieşită de un cot.

Zadarnic îl ispitiră chivernisiţii pe slujitor cu pungi grele pentru a intra în stăpînirea dulăului. Ilie clătina din cap, pleftorind cît se poate de desluşit, în valahă:

– Noi sîntem ţărani slobozi, boieri dumneavoastră!

Fiindcă tîrgoveţii o ţineau pe a lor, slujitorul trecu bîta la subţioară şi săltă din umeri.

– Hai, Simioane! Aiştia n-au urechi şi umblă să-şi cumpere cercei.

* * *

Contesa de Motteville încredinţă logofătului cel mai arătos rădvan al domniei sale. Îl întovărăşi la porţile de sticlă ale trapezei, urmărindu-l lung pînă ce Radu Andronic pieri între copacii grădinii.

În ochii tulburi ai Henriettei scînteie o lacrimă şi după mulţi, foarte mulţi ani, inima înrourată căi asfinţitele ceasuri ale tinereţii. Urcă anevoie în iatacul dumneaei, goni slujnica şi-şi petrecu singură seara dinaintea unui secretăraş veneţian. Aici se aflau douăzeci şi opt de fildeşuri, cît palma, pe care pictori vestiţi ai vremii îi aşezaseră chipul. Stărui îndelung asupra acelui azuriu. Poftise să fie zugrăvită în strai de nimfă, cu cunună de roze pe frunte şi la piept. Cînd îl cunoscuse pe Constantin, părintele logofătului, tocmise pictorul pentru al doilea fildeş, aidoma. Se întreba adesea dacă valahul îl mai păstra...

* * *

Panglicile, oglinzile şi dantelele sînt trei lucruri fără de care francezii nu pot trăi, însemna cu trei ani în urmă domnul Marana şi pe sfîntă dreptate.

Mirazele saloanelor Solangei de Monaco trudeau vîrtos să înfăţişeze puzderia de horbotă de Alençon sau de Anglia, îngră-

mădită *à la Marly*, ori creață *à la Jardinière*, stînjenii buni de panglică aninați la rochii cu anume chichirez de doamna Charpantier, care croia veşmintele muierilor blagoslovite la pungă.

Dacă socotim că puteai cumpăra cu banii cheltuiți pentru o catrință de satin peste o mie de pîini, pricepi lesne de ce petrecerile sărăciseră cele mai îndestulate case.

Domnul Lenglée ajunsese marele judecător al portului născocind straie cu cheltuială, iar gazeta *Mercure galant* îi cînta în strună povățuind jupînesele şi bărbații muchelefi unde să-şi facă tîrguielile. Trebuie adăugit că nici purtătorii de nădragi nu ieşeau mai ieftin la socoteală. Ciorapii se cereau a fi din mătase amestecată cu păr de capră şi fir de aur, bernevecii trebuiau sugrumați la genunchi de-o cataramă bătută în pietre scumpe, de jupînul Perdrigeon de la *Quatre Vents*. Peste cămaşa bogată în danteluri, se cerea vestă din acel satin aflat în dugheana domnului Temple de la *Grand Monarque*. Tot neguțătorul din Place Dauphine rostuia țesătură de lînă pentru haină, căci, spre marele necaz al muchelefilor, stofele de mătase cu bibiluri de la 1667 muriseră.

Cei 144 de bumbi, aninați la o singură haină, iscaseră război aprig între meşteşugarii care trudeau să-i facă şi croitorii ce născociseră bumbul îmbrăcat în postav. De la sudalme se ajunsese la păruială şi numai hrisovul Rigăi Soare mai potolise zavera.

Bărbierii erau să-l gîtuie pe Ludovic cînd şi-a ras musteața, pentru că toți bărbații Franței s-au repezit ca oile în a-i urma pilda. Năravul perucilor îi dăduse gata. La serbările cele mari se purtau peruci *à la Royale* şi *in-folio* şi cum părul se dovedea neîndestulător, meşteşugarii retezau de zor cozile cailor.

Pătărania Mariei-Angelique, ducesă de Fontanges, țiitoarea Bourbonului, aduse mare belea pe capul muierilor. Călărind dumneaei alături de Ludovic, odată i-a zburlit vîntul părul. Din ziua aceea toată partea muierească şi-a chinuit pletele cercînd să le învolbure *à la Fontanges*...

Săpunul era vîndut ieftin de jupînul Joubert din Vieilles Etuves şi tot muritor de foame ajunsese, săracul.

Civilité nouvelle povățuia să nu dai cu apă pe obraz, căci îți vatămi vederea şi te apucă durerea de dinți. Dacă ar fi să-i dăm crezare contesei de Motteville, mîinile reginei Cristina a Suediei erau năpădite de rapăn şi îşi prăpădiseră orice frumusețe. Apa şi

săpunul se dovedeau fără trebuință de vreme ce Simon Barbe, cel mai vestit neguțător de arome, te sfătuia cum să alungi duhoarea.

La ceasul cînd poftiții Solangei de Monaco își plimbau pentru a treia oară chipurile ghilosite zdravăn și bodroanțele îmbelșugate sub lumina candelabrelor, spurcîndu-se în șoaptă unii pre ceilalți, apăru vifor de tinerețe logofătul Radu Andronic.

Chipul împrăștia strălucirea aceea pe care o dau hotărîrea, dorința aprigă de izbîndă, încrîncenarea întregii ființe supuse unui singur țel. Capetele se răsuciră spre ușile înalte, închise fără zgomot în urma logofătului.

Boierul rămase nemișcat preț de cîteva clipe apoi înaintă către gazdă. Pantera, gentilomul, paladinul și oșteanul alcătuiseră acel mers. Muierile, săgetate, urmăriră cu fior ascuns mișcarea umerilor largi și sprinteneala mijlocului.

Se așternuse liniște adîncă. Un strigăt ușurel chemă ochii logofătului spre ungherul Françoisei de Gramont. I se închină după tipicul valah, despre care băgase de seamă că află multă trecere la Paris și se întoarse către Solange de Monaco. Muierea îl cîntări din cap pînă în picioare, privirea șovăindu-i între uluială și zeflemeaua obișnuită. Lepădîndu-și deprinderea, logofătul înveșmîntase strai de catifea neagră. Bernevecii strîmți, contășul, ciorapii și încălțeii, toate erau neguroase. Volbura dantelei de Bruxelles țîșnea pîrîu înspumat pe piept și la mîneci, podoabele – numai adamante – îi încopciau vesta, picurau stele în cătărămile încălțeilor ascuțiți și capacul ceasornicului cu mirază. Două ghiuluri, un safir și o perlă rară, păcurie, încovrigată de altele rozalbe, chemau ochii asupra degetelor lungi.

Cercetîndu-i chipul întunecat, cu semn de rană veche la tîmplă asupra căruia zulufii de argint ai perucii zadarnic osteneau să-l ascundă, Solange de Monaco încercă să-și astîmpere uimirea. „E mai chipeș ca Lucifer..."

– Ai zăbovit, seniore! Ți-au plăcut stihurile lui Floriot?

Se prefăcea că nu cunoaște lipsa logofătului de la Comedie. Radu Andronic trebuia să priceapă că nu-i făptură îndeajuns de însemnată pentru a fi căutat cu dinadinsul în potopul de omenire. Își apăsă zîmbetul cu marama și o privi șăgalnic în ochii aurii, ca mierea.

– Trag nădejdea unui alt prilej pentru a-l asculta pe jupîn Floriot. Făgăduisem de mult doamnei contese de Motteville că

voi lua parte la petrecerea din grădinile sale. Bucuria de a vă vedea a fost astfel amînată doar cu cîteva ceasuri.

Solange îşi săltă capul cu mişcarea trufaşă ce-i sta mereu la îndemînă.

– Îmi pare rău că ţi-am încurcat socotelile, seniore.

– Dimpotrivă, surîse logofătul, cinstea de a fi fost poftit în casele doamnei de Monaco a încununat nădejdi asupra cărora nici nu îndrăzneam să zăbovesc.

O mişcare uşoară în dreapta sa îi curmă vorbele. Privirea Françoisei de Gramont cercetă o singură clipă nasul drept şi buzele pline, bine arcuite, a căror tăietură o urma musteaţa neagră subţire aţă. Apoi ducesa îşi coborî pleoapele. Se închină îndoind genunchiul şi deschizînd uşor palmele culcate de o parte şi de alta a poalelor din tafta verde, ca pîntecele de brotac. Mătuşă-sa o privi mirată, căci îndeobşte Françoise nu se înfăţişa singură unui bărbat necunoscut.

– Acesta e seniorul valah despre care ţi-am vorbit, draga mea.

– Acesta este necunoscutul despre care ţi-am povestit, scumpa mea, o răsuci Françoise. Căută ochii logofătului. Doresc să-ţi mulţumesc, seniore, pentru curajul dovedit alaltăieri, pe Cours la Reine. Eu şi marchizul, soţul meu, îţi purtăm datorinţă mare.

„Nu îndeajuns ca să-mi deschidă drum spre Ludovic", chibzui logofătul.

Cunoştea datorinţele franţujilor. Te pofteau oricînd la o serbare, cu cheltuială, ca să poţi ştirici lumii cît sînt de cuprinşi, îţi spuneau lesne „sluga domniei tale", dar nu mişcau un singur deget, căci vorba cea bună, strecurată unde trebuie, toceşte repede urechea care o ascultă, iar a doua oară grăieşti în pustiu.

– Ah, iar datorii! spuse Solange. Sînt sătulă de-ale mele. Ai prilejul, Françoise, să ţi le plăteşti însoţindu-l pe senior Andronique – rosti ciudat numele, trăgîndu-l pe *c* de coadă – în grădină. De altfel e vremea să ieşim cu toţii.

La chemarea doamnei de Monaco, oaspeţii începură a părăsi salonul. Se îndreptau nerăbdători spre grădină, schimbînd zîmbete şi vorbe uşurele, căci petrecerea abia acum se urnea. Jupînesele strecurau căutături pline de tîlc logofătului şi marchizei. O baroană micuţă, cu chipul plin de aluniţe, şopti strîmbîndu-şi buzele rumene:

– Nu mai e nimic de făcut! Ca totdeauna, Solange şi nepoată-sa au pus mîna pe ce era mai bun.

Cealaltă, o bălană, statuă a Junonei, cu păr de aramă, zîmbi răutăcios.

– Din fericire lucrurile se limpezesc cu Françoise în mai puțin de trei zile, iar după toate semnele valahul nu pare un neghiob. Sărmana e dăltuită-n gheață. De altfel tot Parisul știe că după moartea marchizului va îmbrăca rochia de mireasă a lui Isus.

– N-ai poftă s-o faci și tu?

– Cu dragă inimă. În ziua cînd va muri ultimul bărbat.

Se pierdură chicotind pe aleile grădinii.

Logofătul pășea alături de Françoise. Ochii muierii, cu gene bogate, lîncezeau între somn și nesfîrșit plictis, mărturiseau la fiecare fluturare a pleoapelor că e peste putință să se întîmple ceva care să le ațîțe jarul, nările străvezii tăiate în ceară n-aveau viață, după cum neînsuflețiți erau și obrajii de alabastru care coborau într-o bărbie bine rotunjită, trădînd dulceața inimii, dar și îndărătnicie. Smaragdele lungi, aninate în urechi, îi dezmierdau umerii goi, cununa din aceleași pietre îi reteza fruntea pierzîndu-se în conciul castaniu.

– Marchizul, răspunse Françoise logofătului, deși în afară de primejdie, nu s-a înzdrăvenit de-a binelea după sperictura trasă. E un om bătrîn și la asemenea vîrstă nici doctorii nu mai pot săvîrși minuni.

Avea felul ei de-a vorbi, deschis, care-l mîră pe boier Andronic. Muierile cu creștere aleasă nu pomenesc niciodată de anii și beteșugurile soților prea vîrstnici. Deslușindu-i gîndurile, marchiza adăugi:

– Este cea mai aleasă făptură care s-a născut vreodată. După moartea lui, voi îmbrăca veșmîntul călugărițelor dominicane.

– Nu vă ascund că-l pizmuiesc pe marchiz. Puțini bărbați au norocul de a stărui în inimile văduvelor lor.

– Acestea sînt vorbe frumoase, seniore... Să ne oprim puțin, căci mătușa mea se va supăra aprig dacă nu-ți voi arăta toate născocirile serbării.

Truda iscusită pentru frumos prefăcuse grădina doamnei de Monaco într-o sărbătoare. Copacii, aleile, bolțile de piatră, pînă și văzduhul gemeau sub potopul de floare. Opt mii de lumînări, fără a pune la socoteală torțele, iscau după sticla de aur, albastră ori roșie, ce le priponea în fanare, lumină hărăzită de Dumnezeu

meleagurilor binecuvîntate despre care băsnesc cărțile cele vechi. Fiece tufiș era astfel luminat, înșirînd de-a lungul potecilor bulgări de foc.

Smerenia doamnei de Maintenon toropise Versaillesul, veselia Fontainebleaului pierise o dată cu zglobia Henriette, gingașa ducesă de Orléans, răpusă prea timpuriu. Despre petrecerile acelor vremi doar răvașele ruginite în scrinul bunicilor mai pomeneau.

De multe primăveri cugetul lui Ludovic stăruia doar spre mîntuirea sufletului, trecînd povara zaiafeturilor asupra supușilor. Pungile risipite cu asemenea prilejuri ar fi astîmpărat pe un an foamea multor uliție mărginașe.

Solange de Monaco, socotită venetică și de stirpe tulbure, se străduia să spulbere asemenea cleveteli, azvîrlind colb gros de aur în ochii oaspeților. Se lua astfel la întrecere în strălucire și cheltuială cu cele mai mîndre blazoane ale Franciei și, după cum se dovedea, nu fără sorți de cîștig.

O adiere înmiresmată începuse a încreți undele lacului, zvonind foșnet de argint. Nenufari pe deplin înfloriți deschideau guri fragede și cărnoase, înfiorîndu-se sub dezmierdarea aripii de lebădă. Gîturile sulege, ridicate cu semeție, alunecau tainic asemenea corăbiilor corsarilor normanzi care prăduiau odinioară drumeții apelor. Către ostrovul din inima lacului îndruma podeț înnodat din răchită și ramuri de mesteacăn. Printre nuiele, grădinarii înfipseseră roze sîngerii. Aceleași roze, închise în boboci dolofani, înfloreau o inimă de trei stînjeni. Săgeata sprintenă de argint ce o străpungea părea slobozită de arcaș ceresc, un disc de foc îi deslușea marginile grijind să nu pîrjolească petalele răsurii.

Ghiers minunat slobozit din pîntece de scripcă speriase somnul brotacilor. Țopăiau bezmetici pe frunzele de nufăr, ca într-un blid de smaragd, cercetînd orbiți spre o lună domoală și fără zor, rămasă la priveală. La flacăra torțelor dănțuiau lin bărbați și muieri acoperiți cu văluri și împletitură de floare. Boarea nopții trudea să le smulgă straiul, tipărindu-le trupurile, aproape despuiate, în marmură. Scripcarii se statorniciseră pe o plută cu odgoane împletite din lalele și crini, care se puteau trage după pofta inimii într-o parte ori alta a lacului.

– Minunat, șopti logofătul solomonit.

Françoise de Gramont își mușcă ușor buza. Îi deslușì alungînd o gîză poposită pe umărul gol:

– Aceasta e insula iubirii. Dacă te ispiteşte, domnia ta va găsi acolo straiele cuvenite şi cununi de flori, căci dănţuitorii nu te vor primi printre ei înveşmîntat altfel.

Boierul o cercetă iute şi pricepu că Françoise de Gramont nu-l va întovărăşi pe ostrov. Disprețul ascuns gîlgîia sub vorbele nepăsătoare.

– Mi-e teamă că voi stîrni veselia doamnei marchize, dar nu-s deprins cu asemenea dans slobod, născoci logofătul, strecurîndu-i cea mai curată căutătură. Cînd jucăm în Valahia, păstrăm caftanele pe umeri.

Doamna de Gramont nu surîse. Doar un licăr de batjocură trezi o clipă ochii însomnurați. Marchiza nu făcuse încredințare cuvintelor sale, dar Radu Andronic ştia că nimic nu-i place mai mult muierii decît să te lepezi de gusturi şi bucurii proaste de dragul ei.

– Atunci vom face roată grădina, hotărî marchiza, luîndu-i brațul. De-aproape şase săptămîni doamna de Monaco trudeşte dimpreună cu o oaste de meşteri şi slugi pentru această serbare. Dorința ei este ca fiece oaspete să petreacă acolo unde îl îndeamnă inima.

– O născocire bine chibzuită.

– Da, rosti moale Françoise, te fereşte de îmbulzeală. De cealaltă parte a lacului se află rateşul piraților. Acesta îmi place cel mai puțin şi mi-e teamă că ai să-l vezi singur. Ulcica de vin trebuie deşertată dintr-o înghițitură, iar oaspeții îşi spintecă singuri vînatul viu, cetluit în cuşti, înainte de a-l pune la proțap. În vremea aceasta, dansul urmează necontenit împrejurul unui brad în flăcări.

Logofătul, care-şi zise că slobod fiind ar fi alergat în goana mare spre focul piraților, rosti împotriva gîndului:

– Zaiafetul între seniori îşi are rostul său. Nu-l văd însă la o asemenea serbare. Prepuiesc că doamnele lipsesc din jurul focului.

– Din păcate, spuse aspru Françoise şi un creț îi despică fruntea între sprîncene, doamnele nu lipsesc.

Rezemînd cotul marchizei în căuşul palmei fără a strînge degetele, aşa cum îngăduia cuviința, Radu Andronic îi cercetă chipul fără vlagă, străduindu-se să ghicească ce anume ar putea scăpăra flacără cît de firavă în ochii alunii.

Françoise nu lua aminte la priveliştile ce-şi felureau frumuseţea la tot pasul, aluneca gingaşă, dar ţeapănă. Se deslușea

povara datoriței încovoindu-i umerii, nasul străveziu căuta cu dinadinsul prundișul potecilor, ascultînd cu mintea dusă vorbele boierului. Marchiza dezmierdă ghirlandele de volbură, garoafe și mărgăritărele ce cădeau ploaie din crengile copacilor. La rugăciunea boierului, opri dinaintea merilor, pe care gustul doamnei de Monaco îi înveșmîntase în poleială argintie, aninînd lîngă poamele suflate cu bronz fanare arăbești.

Din pîlcul copacilor izvora potecă mlădie ce urca un gorgan. Ochii boierului scînteiară vrăjiți. Sute de candele scăpărau din inima unor potire de apă țîșnitoare. Corolele înspumate urmau bătaia vîntului, iar la treizeci de pași depărtare un șarpe de foc părea să se zvîrcolească pe dîmb. În creștet aripile unei mori primeneau văzduhul aromîndu-l cu floare de crin.

– Urcușul e anevoios, auzi glasul marchizei, căci trebuie s-o ții pieptiș. Eu una nu mă încumet. Beteșugurile mă încearcă înaintea anilor cuveniți.

Logofătul pricepu că Françoise avea felul ei de a se dezmierda. N-o făcea cu vorbe toarse de pisică, nici cu gîngurit de prunc, îi da însă mîna, la tinerețe abia înmugurită, să vaiete metehne și betegeli închipuite. Și își mai zise Radu Andronic că el, în locul marchizului, prea lesne ar fi tămăduit-o. Se mulțumi însă să spună că priveliștea neasemuită se află la poalele gorganului, iar osteneala de a-l urca ar fi zadarnică.

Françoise de Gramont scuturâ zulufii castanii și scînteile din urechi aprinseră licurici verzi.

– Te înșeli, seniore. Moara a fost zămislită din cofeturi și floare de crin. E prima lucrare de acest fel a simigiului Lepuit. Poate domnia ta te vei simți mai ademenit aflînd că pe morărița ce îmbie oaspeții cu dulciuri și siropuri o cheamă Germaine de la Fayette, socotită cea mai chipeșă doamnă din Paris.

Chiote prelungi înfiorară noaptea și dintr-o dată logofătul și Françoise se treziră împresurați de o ceată sălbatică de bărbați și muieri în straie de michiduță cu măscuțe și limbi purpurii. În frunte se afla Belzebut, o namilă smolită cu rubine la mîini și degetele picioarelor. Îi urma un cazan de argint ținut de patru gîzi ascunși sub un maldăr de pînzărie roșie. Erau încinși cu lanțuri de care atîrnau securi. Marchiza se sperie căci cunoștea rînduiala ce avea să urmeze. Orice oaspete aflat în drum trebuia despuiat și îmbăiat în cazanul cu apă de portocale.

Înainte de a căsca gura, trei diavoli se năpustiră asupra Françoisei trăgîndu-i rochia de pe umeri. O drăcoaică sprintenă, cu nasul plin de alunele, se azvîrli de grumajii logofătului vîrîndu-i în urechi şoaptă înfierbîntată:

– Hai cu noi, valahule! Las-o pe Françoise. În vinele ei curge agheasmă.

Radu Andronic îi despresură braţele zîmbind, apoi sări în ajutorul marchizei. Răsucind cîteva încheieturi, o smulse din mîinile diavolilor şi fugiră spre cortul padişahului.

Asemenea corturi de atlas alb, cu herburi brodate în fir de aur, argint şi purpură, răsăreau ciupercă la tot pasul. Înlăuntru, oaspeţii îşi astîmpărau setea, se hodineau, ori jucau după năravi *lansquenet, trictrac* şi *biribi*. Înrăiţii căutau anume cort din mătase neagră cu flamură sîngerie. *Faraonul*, neîngăduit de Ludovic din pricina averilor ce le destrămase, se juca în mare fereală, mesele alcătuindu-se din ochi şi pe şoptite. Corturile răsurii, cu un divan încăpător, erau cele mai căutate, căci aici îşi potoleau perechile foamea sîngelui.

Urmăriţi de ceata diavolilor mînioşi, logofătul n-avu vreme să zărească decît o liotă de muieri cu pîntecele gol zbînţuindu-se dinaintea ducelui de Guise, care rînjea lacom sub un turban cîrmîziu, cu surguci de perle. Un armăsar murg necheza cercînd zadarnic să-şi zvîrle cununa de flori trecută pe după urechi.

În spatele cortului se afla un altul, mai mititel, unde oaspeţii îşi lepădau straiele.

– Aici! şopti Françoise.

Înăbuşiţi de mulţimea şi aroma bulendrelor, trup lîngă trup, logofătul simţea inima şi răsuflarea marchizei scotocindu-i horbota de pe piept. Ţipetele şi afuriseniile diavolilor le ajungeau la urechi. Françoise de Gramont, cu obrajii goliţi de sînge, tremura de ciudă. Dacă i-ar fi dibuit cineva în cotlonul bucşit cu trenţe, zvonurile ar fi întemniţat-o în mănăstire înainte de soroc. Ridică ochii spre boier şi întîmpină o privire caldă, plină de zîmbet.

– Îmi pare rău, doamnă marchiză. Din pricina mea...

– Cu oricine mi se întîmpla la fel. Nu-mi plac asemenea zaiafeturi. Sînt sălbatice şi lipsite de cuviinţă.

Era atît de mînioasă, încît vorbele, gîtuite, abia se desluşeau. Adamantele de la vesta lui Radu Andronic îi zgîriau umărul. Încercă să-şi facă alt loc, dar zdruncină cu conciul înalt o movilă

de besactele pentru pălării. Logofătul luă seama la maldărul de sipete gata să-i cadă în cap şi îi înlănţui umerii.

Calabalîcul se prăbuşi cu zgomot. Boierul rîdea, strîngînd-o pe Françoise la piept. Pe neaşteptate, cineva începu a-l trage de pulpană şi răsuci capul cuprins de mirare. Rămase înlemnit. Limba lui Simion flutura flamură, nu-şi găsea locul de bucurie şi după zbuciumul cozii, Radu Andronic pricepu că ostenise oleacă pînă să-l dibuiască.

La o azvîrlitură de băţ, Ilie Machidon, strecurat printre oaspeţi în strai de hidalgo, trudea zadarnic prin semne să-l întoarcă. Adunînd întreaga putere a ochilor negri, logofătul aţinti privire aprigă asupra cîinelui. Simion socoti întîi că şuguieşte şi se veseli mai abitir săltîndu-şi labele pe umerii logofătului.

Radu Andronic cetluit în trenţăraia cortului, cu Françoise în braţe şi Simion în spinare, afurisi muierile răzgîiate şi stîrpea dobitoacelor din Chipriana. Cîinele pricepu din coatele logofătului repezite costiş că e de prisos. Se dădu trei paşi înapoi şi rămase stană, cîntărind cu multă luare-aminte tot ce săvîrşea boierul.

Françoise începuse să plîngă. Radu Andronic simţi că e gata să-şi piardă cumpătul.

– Doamna marchiză poate fi liniştită, şopti. Dacă porunciţi, vă însoţesc pînă la conac fără a teme o singură primejdie.

– N-am vrut să vin... Lui Solange însă nu i te poţi pune de-a curmezişul, atît e de încăpăţînată. L-a învîrtit şi pe marchiz în aşa fel, încît de trei zile se vaită că lipsa mea de la serbare îi va spori slăbiciunea. Iartă-mă, seniore, că nu-mi pot stăpîni tulburarea.

– Vom fura bidiviul padişahului şi într-o clipă veţi fi la palat.

– Nu ştiu să încalec, suspină Françoise.

– Neajunsul e lipsit de însemnătate.

După ce trecu pragul cortului însă, zîmbetul de pe chip îi pieri. Chibzuise ca pînă în zori să înmoaie inima marchizei şi iată că după două ceasuri, alungată de deşertăciunea petrecerii, muierea îi reteza orice nădejde. Cătrănit, se strecură lîngă poalele cortului. Ducele de Guise, sătul de dansul cadînelor, poruncise pluta pe care avea să-şi urnească întreg haremul. Muierile săreau cu ţipete ascuţite, sporite de scrîşnetele diblarilor. La o mişcare a ducelui, într-adins neîndemînatică, zeiţa cu plete arămii căzu în apă. În hărmălaia de chiote şi rîsete, logofătul prinse murgul de dîrlogi şi-l mînă către cort dezmierdîndu-i botul catifelat.

Cînd doamna de Gramont se ivi şovăitoare, boierul îi cuprinse mijlocul, o săltă cu uşurinţă în şa şi sărind în spatele ei dădu pinteni armăsarului.

– Urmează drumul ulmilor, seniore, spuse marchiza. E singura parte pustie a parcului.

Cu tîmpla lipită de obazul aspru al logofătului, cu umerii încătuşaţi de braţele puternice, a căror vlagă se deslușea sub catifeaua neguroasă, gata să biruiască ţesătura, Françoise se simţi cuprinsă de un tremur ciudat. Vîntul îi săltase poalele rochiei înfiorînd horbota juponului, luna strecura unde şovăielnice în poalele de tafta. Văzu dintr-o dată frumuseţea privelişti, focurile de pe gorgane unde păreau să dănţuiască zîne, nu făpturi omeneşti, bolţile de piatră sub care cei mai vestiţi pehlivani ai Franciei îşi dovedeau iscusinţa trupurilor goale, muiate în pulbere de aur, scrînciobul de chiparoase înălţat pentru regina balului, se văzu pe ea, Françoise, iureş de simţăminte tulburi în braţele unui bărbat străin, acest valah ciudat, cu trup de paladin şi ochi îndrăzneţi. Se rezemă molatic de pieptul boierului, lăsîndu-şi ochii alunii să rătăcească peste crestele copacilor ninse cu argint, spre stelele ce încopciau cerul. Novelurile cavalereşti citite la Mănăstirea Saint-Mère cuprindeau multe asemenea minciuni... Închise ochii ameţită. Îşi simţea inima uşoară, ar fi vrut ca goana aceasta să nu înceteze niciodată.

Aroma ademenitoare de bărbat în plinătatea puterilor îi dezmierdă nările. Se aplecă tremurînd peste grumajii calului, cercînd să alunge ispita. Sîngele învolburat pentru o clipă îşi domoli zbuciumul, scînteia din priviri i se stinse. Lepădă mînioasă gîndul drumului fără de sfîrşit, încercat la pieptul valahului.

– Opreşte, seniore! Am ajuns.

Sări din şa fără ajutorul logofătului. Sila pentru slăbiciunea încercată i se citea limpede în ochi.

Doamna de Monaco împărţea poruncile ospăţului. Cînd văzu chipul marchizei, se sperie.

– Eşti bolnavă, Françoise?

– Cheamă rădvanul!

Solange se întoarse spre logofăt.

– Ce s-a întîmplat?

– Ceata dumitale de diavoli m-a scos din fire şi nici celelalte nu mi-au plăcut mai mult, răspunse marchiza. Vreau să plec cît mai grabnic.

– Eşti o răzgîiată, fetiţo, iar vina ştiu cine o poartă.

Vorbea răstit şi din privirea aspră se pricepea lesne că nu-i deprinsă cu nesupunerea. Şi mai ales nu era deprinsă cu asemenea cuvinte lipsite de cuviinţă. Solange îşi pierdu cumpătul.

– Hm! Toată lumea petrece de minune, toţi mă hiritisesc pentru cea mai strălucită serbare a anului, dar nimic nu se poate născoci destul de bun pentru marchiza de Gramont. Foarte bine, copila mea! Întoarce-te la canarii tăi! Voi porunci caleaşca.

Ieşi furioasă, cu umerii ţepeni, făcînd zdrenţe o maramă de mătase. Françoise se lăsă pe spatele jeţului şi închise ochii.

– Doamna de Gramont îmi îngăduie s-o întovărăşesc?

– Nu, seniore. Ai făcut destul pentru mine. Urmează-ţi petrecerea.

– Plecarea doamnei marchize o sărăceşte de orice ispită.

Françoise îl fulgeră iute cu privirea apoi închise iar ochii. Radu Andronic, adumbrit de griji, chibzuia la vicontele de Tournon care strîngea nădejdea la piept în temniţa din turnul Bastiliei.

Urmări cu inima nod rădvanul marchizei care se îndepărta. Cînd întoarse capul, diavolii ce-l căzneau îşi sporiră degrabă numărul. Dintr-o caleaşcă al cărei herb – un leu rînjit străpuns de săgeată – aninase privirile slujitorilor, coborîse jupîniţa Tofana. Purta strai alb învăpăiat de trandafiri sîngerii, zvîrliţi cu aleasă ştiinţă pe poale. Un rubin cît nuca îi spînzura pe frunte, între sprîncenele piezişe, rubine mai mititele plouau pe condurii de atlas, gingaşi ca bobocul de floare.

Rîsul fetei, acelaşi din Cours de la Reine, îi şfichiui obrajii. Îi cerceta cu veselie răutăcioasă straiul, podoabele, fiecare lucruşor.

Radu Andronic se simţi dintr-o dată boscar caraghios, cu prisos de zorzoane.

Tofana alunecă uşoară, azvîrlindu-i peste umăr:

– Nu prea eşti iscusit, muntene! Ca s-o cucereşti pe Françoise nu-i de ajuns să porţi veşmînt ghilosit şi musteaţă bîrligată... Mai deprinde!

Doamna de Monaco îi ieşi în întîmpinare cu braţele deschise.

– Scumpa mea! Credeam că nu mai vii... Ducele de Guise mi-a răsturnat parcul pe dos. Îşi închipuie că te ascunzi de el. Mi se pare mie...

Cu catran pe chip şi în cuget, logofătul urcă în rădvan, poruncind cale întoarsă la palatul contesei de Motteville.

* * *

Ilie Machidon înțelese dintr-o privire. Chipul întunecat al logofătului, creţurile frunţii şi licărul sălbatic ce-i stăruia în ochi vesteau neizbînda. Strunindu-l pe Simion, vesel nevoie mare din pricina unei cupe de vin dulce secată fără ştirea nimănui la zaiafet, slujitorul se mulţumi să rezeme ungherul, luînd seama zimţilor unui pumnal tătărăsc. Cînd îi auzi măselele pîrîind, ţăranul pricepu că hotărîrea a fost luată.

Radu Andronic îmbrăcă bulendrele lepădate, îşi zvîrli mantia pe umeri şi în drum spre uşă ascunse jungherul sub pulpanele de mătase.

– Te însoţesc, boierule, spuse slujitorul ridicîndu-se.

– Nu mi-eşti de trebuinţă, Ilie. Odihneşte-te.

Glasul opintea greu sub valul de amărăciune. Iar „Ilie" era nume pentru acele clipe cînd zîmbetul pierea de pe buzele logofătului.

– Dacă stăpînul socoteşte de cuviinţă să-şi ia hangerul, nici slujitorul nu-i de prisos.

– Celelalte cugetări lasă-le, rogu-te, pe mîine. Noaptea asmute poftele tîlharilor. Fii cu cugetul împăcat, căci acesta-i tîlcul hangerului.

Nedumerit, cîinele se învîrtea de colo-colo între ciubotele lui Radu Andronic şi parul slujitorului. Le simţea necazul plutind în văzduh, asemenea unei gîngănii primejdioase, şi scutură cu nădejde din coadă cercînd parcă s-o alunge. Pleoapele lui Machidon coborîră. Privirea logofătului apăsa greu, nu-i putea ţine piept.

– Ne-au rămas două zile, Ilie.

* * *

– Te-ai întors degrabă, draga mea, nu te aşteptam înaintea zorilor.

Marchizul Jean-Marie de Gramont închise cartea şi îşi îmbrăţişă muierea într-o privire plină de zîmbet. Şuviţe sure de păr îi scăpau din scufiţa înhorbotată, nasul încovoiat cu şaua ascuţită se isca în umbra aşternută de pologul crivatului.

Françoise îşi lepădase doar mantia. La flacăra lumînării de pe gheridon, umerii gingaşi, goi, desluşeau două mere mici de alabastru.

– Am urcat la tine...

Lipsa de noimă a cuvintelor o ruşină. Un văl de purpură i se cătără pe umerii obrajilor.

– Ce frumoasă eşti, Françoise! Pun rămăşag că ai fost regina balului.

Îi făcu loc şi marchiza se lăsă ostenită pe marginile crivatului. Poalele de tafta răsfirară foşnet de frunze uscate.

– Ce-a zis Moretti?

– Să urmez înainte curăţenia pîntecelui şi în curînd îmi va îngădui băile de la Bourbon-l'Archambault. Am recitit scrisorile doamnei de Sévigné. Trebuie să fie un paradis. Doctorul Guy Patin socoate însă că apele de-acolo iscă mai mulţi încornoraţi decît tămăduiţi. Se încruntă: Te văd tulburată, Françoise. N-ai petrecut bine?

Ochii marchizului o cercetau cu grijă, căutînd să străbată dincolo de chipul încremenit.

– Solange s-a străduit mult. Nu-i vina ei că nu-mi plac serbările.

– Păcat, copila mea. Rîdem atît de puţin... Ţi-a atras cineva luarea-aminte? Doamna de Monaco se dă în vînt după chipuri noi.

Genele muierii tremurară uşor. Ridică ochii aţintindu-l cu îndrăzneală.

– Am cunoscut un valah. O făptură ciudată... Pare un gentilom, dar în alte straie l-ai putea socoti căpetenie de piraţi.

– Lume amestecată, suspină bătrînul.

Rezemîndu-şi mîna în stîlpişorul pologului, Françoise se ridică anevoie. Un vînt cald înfoia poalele perdelelor şi marchizul trase cearşaful pînă în dreptul bărbiei.

– Eşti ostenită, draga mea. Du-te şi te culcă. Mîine dimineaţă vom lua ceaiul în grădină. Sînt mereu nerăbdător să sosească dimineaţa.

Marchiza trecu în iatacul dumneaei. Îngădui slujnicei să-i tragă doar şireturile care-i cetluiau mijlocul şi o alungă poftind să rămînă singură. Într-o glastră azurie, după culoarea bodroanţelor din cămară, trandafiri galbeni îşi înălţau capetele bondoace născocind mireasmă de grădină.

Françoise culese o roză şi purtînd-o la buze sorbi aroma ca dintr-un potir. Fără gînd anume, poposi dinaintea ferestrei. Noaptea stăpînea tîrgul, o boare domoală necăjea florile. Şi dintr-o

dată, inima marchizei încetă să bată. Un bărbat răsărit, învăluit în mantie, privea spre ferestrele ei. Încremenise în mijlocul uliței fără a căuta reazem în umbra copacilor. Luna îi desluşea tiparul îndrăzneţ al umerilor, vîntul îi răscolea horbota pieptului, capul ridicat părea încins în coif strălucitor de argint. Marchiza crezu că desluşeşte în privirea aţintită văpaie necruţătoare şi primejdioasă.

– Valahul! şopti înspăimîntată.

Dinţii i se înfipseră în carnea moale a trandafirului, retezîndu-l. Închise ferestrele, le perdelui şi după ce suflă în lumînare se strecură tremurînd între cearşafurile reci.

La spartul întunericului, marchiza de Gramont se trezi cu inima ghem. Se răsuci în fel şi chip, dar somnul pierise. Zorile ciocăneau la ferești. Françoise deschise geamul şi încremeni. Valahul o privea împietrit în vilcagul uliței.

Doamna de Gramont îşi strînse părul într-o panglică şi zvîrlind pe umeri strai uşor de muselină cu pansele brumării, coborî în trapeză împărţindu-şi din mers poruncile.

Ziua era cu adevărat frumoasă. Marchizul stătea în jilţ de trestie cu ochii închişi la soare, pe masă străluceau ceainicul şi ceştile de porţelan. Rob, ogarul alb al domnului de Gramont, gonea prin iarba retezată scurt după fluturi şi viespi, ferind tufişurile cu bujori, lalelele şi stînjeneii gingaşi, încă grei de rouă.

Tulburată de frumuseţea privelişti, Françoise îşi sumecă poalele, lepădă încălţei şi o luă de-a dreptul prin iarbă. Ciripitul umplea văzduhul – parcă niciodată canarii nu fuseseră mai limbuţi – şi după cîţiva paşi, marchiza se opri nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Zeci, poate sute de colivii de argint, aurii, cu scrîncioburi mici de mărgean, cleştar şi cornalină, cu panglici, canafuri, clopoţei şi cununi de floare, cetluind zeci şi sute de canari, ridicau stive înalte sub ferestrele trapezei. Era asemenea îmbulzeală de cuşti şi păsări, încît ai fi zis că slujitorii îşi pierduseră capul neştiind unde să le mai grămădească.

Rîsul marchizului o trezi. Se apropia şontîc, rezemîndu-şi trupul plăpînd în toiag.

– Bună dimineaţa, copila mea... Îţi place? Din zori nu încetează să ne sosească aceste colivii şi după toate semnele nu va înceta curînd. Am numărat, pînă acum jumătate de ceas, trei sute şaizeci. Valahul tău a cheltuit o avere.

Trupul Françoisei încremeni. Își duse degetele la tîmplă îngînînd:

– Valahul?!

– I-ai istorisit, socotesc, că îndrăgești canarii și acest Andronique a cumpărat toate păsărelele din Paris.

Doamna de Gramont își aminti cuvintele Solangei: „Întoarce-te la canarii tăi". Simți că roșește. Roșea a doua oară în răstimp de cîteva ceasuri din pricina străinului.

– Cîtă cutezanță!

– Nu trebuie să te superi, e un dar regesc. Îmi pare doar rău că nu mi-a trecut mie prin minte asemenea gînd.

Françoise, cu ochii podidiți de lacrimi, își mușcă buzele.

– Eu nu am nici o vină.

– Decît că ești atît de frumoasă. Înfățișarea ta îi tulbură pe oameni și nimic nu mi se pare mai firesc. Hai, copila mea! Ceaiul nostru, desigur, s-a răcit.

Un slujitor însoțit de cinci băieți de prăvălie le reteză pașii. Li se zăreau doar picioarele. Capetele, umerii și brațele piereau sub povara coliviilor. Unul din băietani, încărcat peste măsură, ținea în dinți panglica unei cuști mititele ca o pagodă.

Marchizul o ajută pe Françoise să se așeze, ferindu-se să-i privească obrajii împurpurați. „Împlinesc 73 de ani... N-are mult de așteptat. Valahul... Hm, mi-ar fi plăcut să nu aud niciodată despre el..."

Îndemnată de marchiz, Françoise îngădui logofătului să vină la palatul Gramont un ceas după asfințit.

Radu Andronic se întorsese la straiul alb de brocart cu vestă argintie și lepădase peruca. Sărutîndu-i degetele reci, cercă zadarnic să-i citească chipul. Doamna de Gramont privea împietrită, nici cel mai mic zvîcnet nu-i însufleța obrazul. Ceea ce răsucea însă piroane în pieptul logofătului era înfățișarea lipsită de strălucire a marchizei. Cît de multă nepăsare i-ar stîrni muierii un bărbat, tot zăbovește două ceasuri înaintea mirazei spre a aduce spor părerilor de rău.

Françoise își netezise părul după urechile nu prea frumoase, priponindu-l într-o agrafă de oțel, rochia cafenie cu bibiluri de panglică neagră îi întuneca obrajii.

– Îți mulțumesc pentru canari, seniore. Te-ai ostenit mult și nici îndrăzneala nu ți-ai drămuit-o cu zgîrcenie.

Boierul o privi iute. Își vopsi glasul spre a răsuna tulbure și gîfîit:

– Trag nădejdea că din nechibzuință n-am supărat-o pe doamna marchiză.

– Domnia ta vii din meleaguri cu deprinderi prea mărinimoase. Asemenea dar, la Paris, poate fi socotit în fel și chip.

– Rog pe doamna marchiză să zăbovească doar asupra celei mai smerite prețuiri. Sub acest semn au poposit canarii la porțile palatului de Gramont.

– Neștiința dobîndește iertare, șopti Françoise. Căută o clipă spre fața arsă de vînt a logofătului, apoi ochii îi coborîră în poale. De fapt, rosti încet, vina o port singură.

Logofătul dădu să se apropie. Muierea îi reteză gîndul. Vorbele i se rostogoleau iureș, în vreme ce mîna boțea rochia în dreptul grumajilor.

– Sînt vinovată, seniore. Cînd ai nouăsprezece ani și un bărbat de șaptezeci, oamenii prepuiesc că-și pot îngădui toate necuviințele.

– Marchiză!

– Lasă-mă să isprăvesc! Fiecare judecă după cum a fost deprins și nu poți desluși tuturora ce se ascunde în cugetul tău. Ai în schimb slobozenia să le ocolești cutezanța, veghind între zidurile casei tale.

– Aș dori s-o încredințez pe doamna marchiză, spuse Radu Andronic și unghiile îi crestară podul palmei, că nu-mi dau tîrcoale asemenea gînduri nevrednice. Adăugesc că altfel n-aș fi îndrăznit să pășesc pragul marchizului de Gramont.

Françoise își ridică obrazul și în lumina asfințitului boierul îi putu desluși ochii înecați în lacrimi.

– Ca să pricepi ce făptură aleasă e domnul de Gramont, voi spune domnici tale că el m-a îndemnat să te primesc, după cum tot el m-a îndemnat să nu te cert pentru pozna canarilor.

Logofătul chibzui că moșneagul e mai viclean ca nouă vulpi. Cu greu ar fi putut născoci lănțug mai sigur, trainic prin gingășie, care s-o țină pe Françoise țintuită lîngă bătrînețele sale. Dăruind slobozenie largă marchizei, îi răpunea cu multă iscusință poftele pe care opreliștile le-ar fi iscat.

– Să nu mă mai cauți, seniore, sfîrși Françoise privindu-l în luminile ochilor.

Radu Andronic simți că se învîrte cămara cu el. Izbuti să îngîne:

– Mă osîndiți greu, doamnă marchiză. Și mai socotesc că asemenea osîndă întrece cu mult greșeala.

– Să nu mă mai cauți! poftori Françoise ațintind covorul. Drumurile de noapte ale domniei tale pe sub ferestrele palatului Gramont nu fac decît să mă înspăimînte. Mă ispitești în zadar, seniore. Ți-am mărturisit gîndul mănăstirii la serbarea doamnei de Monaco.

– Cazină grea, șopti Radu Andronic, poruncită de tinerețe neștiutoare.

Françoise îl fulgeră cu privirea.

– Doar un păgîn poate chibzui astfel. Voi îmbrăca straiul monahal cu inima plină de bucurie. Această bucurie sălășluiește de pe acum în cugetul meu și alung fără cruțare orice ar putea-o întina. Și dacă se află măcar un sîmbure de smerenie în făptura domniei tale, mă vei ocoli.

Muierea părăsi jilțul. Rămase în picioare iscodind chipul întunecat al logofătului și dîndu-i să priceapă că a zăbovit destul.

– Mă voi supune poruncii, oftă boierul.

Doamna de Gramont îi întinse mîna rostind iute:

– Îți mulțumesc, seniore. Nu m-am înșelat socotindu-te un adevărat gentilom. Adaug că mă vei da curînd uitării. Parisul, zîmbi, a fost născocit anume spre a alunga gîndurile mohorîte.

– Parisul și-a pierdut strălucirea. Cînd podoaba cea mai de preț... Nu, asemenea vorbe nu sînt pe placul doamnei marchize și-mi cer iertare. În zori, apuc drumul Valahiei. Zîmbi întristat. Cînd norocul ți-e cărpănos, spun bătrînii, schimbă mel agul. Porțile palatului de Gramont trag zăvorul, n-am izbîndit mai bine nici în slujba care m-a mînat în Francia.

– Nu înțeleg, rosti marchiza. Ce fel de slujbă?

– Am poposit la Paris din porunca principelui Brîncoveanu cu cuvînt anume pentru Ludovic. M-am străduit însă zadarnic să răzbat pînă la el. Dregătorii m-au împiedicat.

Privirea Françoisei se aprinse. O cută aspră îi îmbină sprîncenele.

– Doreai să-l vezi pe Ludovic? întrebă cu voce răguşită. Ciudat... Încep să-ţi deslușesc pînzele, seniore. Aflînd că marchizul de Gramont are intrare slobodă la rege, cine oare n-o ştie în Paris, şi mai cu seamă ce nu ştie contesa de Motteville, ai ales cale lăturalnică ispitindu-i nevasta.

Un văl sîngeriu îi năpădise obrajii, ochii ardeau mînioşi.

– Răstălmăcirea e iscusită, spuse logofătul. Dacă doamna de Gramont a născocit-o spre a-mi spori mîhnirea, a izbutit pe de-a-ntregul. Rămas-bun, marchiză.

Îşi frînse trupul într-o închinăciune repezită şi părăsi cămara fără a privi în urmă. Curînd se auzi tropotul calului. La ferestile palatului nu tresări nici un colţ de perdea.

* * *

Negru la chip şi la cuget se întoarse logofătul acasă.

– Pregăteşte armele, Machidoane! La cel dintîi cîntat al cocoşilor spargem porţile Bastiliei.

Slujitorul ar fi voit să spună că hotărîrea logofătului dovedeşte multă înţelepciune, dar îi întîlni cărbunii ochilor şi o cîrmi.

– Cîţi purtători de muşteţi şi ascuţişuri socoteşte domnia ta că-i păzesc zidurile?

– Cam la o sută.

– Merge...

Radu Andronic îşi izbi pumnul mîinii deprinse cu spada în căuşul palmei.

– Fapta-i bezmetică, Machidoane, ştiu. N-am putut ajunge la Ludovic, iar mîine spre chindie capul vicontelui de Tournon va cădea. Aş putea plăti terfegoşii din Saint-Sauveur să-şi ascută cuţitele şi să ne urmeze, dar asemenea faptă n-ar fi pe placul Brîncoveanului.

– Atunci?

– Dacă izbutim slobozenia vicontelui, mă dau prins.

Ilie Machidon tresări.

– Logofete!

– E singura cale de a răzbate în priveala lui Ludovic...

Asemenea socoteli tulburi plăsmuia mintea înfierbîntată a boierului, cînd contesa Henriette-Anne de Motteville îi ieşi în întîmpinare. Strecurîndu-i privire ascuţită, bătrîna îl luă de mînă

şi-l petrecu în salonul dumneaei. Îl aşează cu de-a sila în jilţ şi-i răsfiră dinaintea ochilor un maldăr de răvăşele, ghiurghiulii, ca şofranul ori azurii.

– Ai primit peste douăzeci, logofete. Serbări, vînători, ospeţe, la toate eşti poftit.

Radu Andronic le împrăştie pe mescioară fără luare-aminte. Buzele bine croite se boţiseră pierzîndu-şi dulceaţa.

– Alungă gîndurile pîclii, logofete, spuse blînd bătrîna. Nimeni n-a răzbit încă pe lîngă Françoise. Sărmana a fost zămislită pe de-a-ndoaselea.

Logofătul zîmbi cu amărăciune.

– Am băgat se seamă.

– A! Madeleine! Ce mai e?! Nu poţi răbda o frîntură de ceas fără să iscodeşti?

Mustrarea opri slujnica în prag.

– Îngăduiţi, doamnă... A sosit carte grabnică pentru dumnealui, seniorul valah.

Logofătul îi mulţumi din ochi ridicînd fără grabă răvaşul de pe tipsia de argint. Sigiliul marchizei de Gramont îl sculă din jilţ. Răvaşul cuprindea două rînduri:

„Astă-seară, după ceasurile zece, lîngă castelul Madrid din Bois-de-Boulogne, F."

* * *

Pădurea Boulogne din coasta Parisului îşi sporise întinderea după 1670 prin „dania" călugăriţelor din Long-Champs.

La cele 365 de ferestre ale Castelului Madrid, cîte una pentru fiecare zi a anului, înălţat de Măria Sa Francisc I, slujitorii, stăpînii şi poftiţii priveau alaiul oştenilor şi alergările de armăsari, obiceiuri statornicite de curînd pe pămîntul Franciei.

Pădurea cunoştea şi năravuri mai vechi. O dată cu întunericul, soseau caleştile cele înzorzonate, vărsînd jupînesele dornice de dragoste nelegiuită. Potecile întortocheate, cu prisos de tufişuri, înlesneau rochiilor de tafta şi bernevecilor strîmţi să iasă din priveala lunii şi a stihuitorilor singuratici.

Braţele logofătului îi înlănţuiau trupul învăluit în mantie întunecată. Françoise îşi ridică fruntea cercetîndu-i lacomă

chipul. În ochii înstelați boierul deslușì bucurie aprigă, pîrjolitoare. Pletele scăpate din spelca de oțel alunecau slobode pe lîngă obraji, buzele, rodie înrourată, tremurau.

Din pădure răzbăteau glasuri și chicoteli îndepărtate, rădvane cu blazonul ascuns sub cîrpe negre se îndreptau spre locuri tainice. Un vînt ascuțit, iscat din senin, le alina dogoarea obrajilor, hrăni clipocitul dulce al eleșteului.

– Dacă Dumnezeu hărăzește osîndă pentru asemenea faptă, spuse printre lacrimi doamna de Gramont, caznele mă voi ruga să le îndur doar eu.

– Dumnezeu a iscat bucuria și tot el a dăruit-o oamenilor.

– O plătesc atît de scump...

– Din vina noastră, Françoise... Canoane strîmbe ne-au sluțit judecata.

– Ești un păgîn, zîmbi cu ochii și obrajii uzi marchiza. Să nu pleci...

– N-am să plec.

Rostise vorbele moale, simțindu-și inima rușinată de minciună. Muierea își ascunse chipul la pieptul boierului.

– Nu mai ai pricină de ducă. Sînt aici, lîngă tine, iar mîine... Mîine la douăsprezece ceasuri vei fi primit de Ludovic. Mi-a făgăduit-o marchizul.

Vlagă nouă îndîrji brațele ce-i împresurau mijlocul și închise ochii aninîndu-se de buzele logofătului.

La fereală, sub un umbrar de roze, Machidon își trecu palma peste creștetul cîinelui oftînd cu tîlc:

– Grea slujba Măriei Sale, Simioane! Ce gîndeai tu?...

– Ziua bună, moș Pahomie!

Trec mai departe, prefăcîndu-mă fudul de ureche. Auzi, neruşinatul! După ce că s-a repezit să-mi meșterească sicriul cînd eram încă verde, poftește și bineț!

Păi eu sînt om să-l pună la podele un gutunar? Degeaba, adică, am supt șaptezeci de ani aerul cel dătător de viață al muntelui?

Gata, stolerul și-a mîncat lefteria cu mine! Poate așa, de dragul Sfîntului Ieremia să-l iert, dar altminteri...

Omătul a pus stăpînire temeinică pe moșia boierilor Floreşti, se tînguie la fiecare pas. Păşesc pe cărăruia rînită de slugi, cu

capul prăvălit pe spate, spre a primi dezmierdarea fulgilor. Un ţînţar de geruleţ îmi pişcă obrajii. Gîndul că în chilioară mă aşteaptă focul cel şturlubatic şi-o carafă de vin fiert mă împinge din spate. În cămară spînzură un hartan de slănină, supus fumului. Numai astăzi mai necinstesc porunca postului, dar începînd de mîine...

Ochii îmi lăcrimează sub bătaia albului cel fără de hotar, ceaţa trudeşte să şteargă Munţii Vrîncioaei, dar răsuflarea lor o alungă zdreanţă.

– Strînge, moş Pahomie? întreabă ucenicul ieşit în cerdac.

– Oleacă, bre Niculăiţă. Cearcă o bortă în gheaţa iazului, poate se lasă amăgit vreun peşte cu vederea vătămată. Ştii că începînd de astăzi...

– Ştiu.

Nu mi-a plăcut zîmbetul ucenicului. Ştie se vede treaba şi altele...

Îngăduie, frate cetitorule, să-ţi luminez cărările în negura satanicească a Versaillesului, unde chiteşte să răzbată dumnealui, logofătul Radu Andronic.

Riga Soare, săracul, ierte-l Dumnezeu că tare mai era strîngător de păcate, avea de mititel o sminteală: nu şi nu, că e os din osul Celui Veşnic. Maică Precistă! Pesemne l-a pocnit popa cu capul de cristelniţă, la botez, căci altă chibzuială nu se află.

Asemenea ciolan se cerea ţinut în priveală. Cum a simţit o chicătură de musteaţă, a poftit la cumetrie toată floarea supuşilor. Purtătoarele de catrinţe muncite de diavolul preacurviei au prins să se păruiască între dumnealor care să-i ajungă cea dintîi în crivat. Şi dă-i zîmbre şi dă-i incuri, cum să n-o apuce pe toloacă bietul creştin?

Şi-a lăsat dară bunătate de muiere – o puicuţă de gospodină cum îi titirezul, că nu-i şedeau mîinile o clipită nici la seceră, nici la făcut plăcinte – să-i cîrpească oftînd cămeşile, şi s-a pus pe crailîc.

O, deşertăciune a deşertăciunilor! La cîte două ţiitoare slujea o dată, nu era noapte de la Dumnezeu să nu sară pîrleazul şi prin alte ogrăzi, dînd pildă de stricăciune supuşilor. Şi-apoi vorba ceea, răul fată iepureşte. De îndată ce pogora întunericul, boierii plecau precum motanii la dragostele lor atît de încîlcite

încît nici stolerul nostru, cel înțelept peste măsură, nu le-ar fi dibăcit capătul.

Fiecare ibovnică nouă a Bourbonului poftea în cinstea ei zaiafet fără pereche, chibzuind să le încrucișeze celorlalte ochii de năcaz. Și unde s-a pus osul cel sfînt să zvîrle aurul din chimirul Franciei cum arunci grăunțe la orătănii.

Dar că în vremea aiasta plugul ruginea în țarină, dar că popușoiul rămînea neprășit, dar că lotrii și flămînzii strujeau pe drumeți, ce să-i pese dumnealui?! Numai într-o petrecere o ducea de-a uimit o lume.

Și-apoi să-i fi văzut ițarii și dulama, țesute în aur și pietre scumpe, și-apoi să fi pășit prin grădina Versaillesului fără un singur răsad de usturoi ori de ceapă, ca la tot omul gospodar! Muierile lepădate de bărbat, dar mai cu seamă cele tinere ce țineau sub stăpînirea farmecelor cîte cinci-șase, umblau de frunza frăsinelului la tot pasul, îi năpădiseră bojdeuca.

Într-o bună zi – taman împlinise 40 de ani – o simțit Riga că-l țin șalele, că răsuflă cu greutate, că mintea i s-a hîrbuit. De, cum s-ar zice, nopțile prăpădite își cereau dobînda. Și-apoi trebuie să mai știi domnia ta, frate cetitorule, că pe atunci tinerețea omului avea ghemul cît nuca.

Oștile nu-i mai aduceau izbînzi peste izbînzi, pruncii croiți pe acoperișuri începuseră să-l tragă de poale, intrigăraia țiitoarelor îl ostenea peste măsură. Și-o dată a zis: Ia mai duceți-vă bre, oameni buni, pe la casele voastre, că nu v-am legat de prispa mea! Ceia, ce să facă, l-au spurcat oleacă pe la colțuri și și-au mutat zaiafeturile în tîrgul blestemat.

Și unde s-a pus Ludovic pe mătănii și rugăciuni, socotind să-și mai spele din păcate. În anul Domnului 1700, la 62 de ani, Bourbonul cel fără de pereche în strălucire era un huhurez de moșneag carele numai la bucuriile pîntecelui chibzuia, Doamne iartă-mă și păzește!

Cine are urechi să audă, moș Pahomie!

CAPITOLUL X

BOURBONUL

Marchiza de Gramont urcă îmbujorată în rădvan. Ochii îi aprindeau făclii de bucurie. Porunci vizitiului să pornească şi flutură băsmăluţă albă pînă cînd caleaşca se mistui în noapte.

Logofătul simţi dintr-o dată durere ascuţită în ceafă şi se nărui.

Ilie Machidon petrecu marchiza din ochi, apoi îşi întoarse privirea spre Radu Andronic, rămas în bătaia lunii. Dintîi, crezu că visează.

Patru haidamaci, în straie păcurii, îndesau trupul logofătului într-un rădvan. Se repezi vînteş strîngînd ciomagul în palmă. Alerga din răsputeri, dar paşii armăsarilor, zoriţi de surugiu, se dovediră mai harnici.

Văzu ochiul norocos al lui Filip D'Antin cercetînd în urmă prin ferestruică. Colbul ridicat de copite înghiţi repede rădvanul.

Slujitorul coti spre caii priponiţi de un ulm. O sudalmă moldovenească îi ţîşni de pe buze. Iepele lor erau mînate de doi lotri către inima pădurii.

– Simion!

Dulăul tocmai trudea să amăgească cu vorba o căţea ulităr-nică. Veni lîngă stăpîn, căutînd vinovat în lături. Machidon îi arătă drumul luat de rădvanul cumaşilor, poruncind scurt:

– Logofătul!

* * *

– Mărturiseşte!

Pe buzele boierului, stîlcite de lovituri, răsări surîs însîn-gerat. Se afla priponit pe o laviţă de cazne. Făcliile aninate în belciuge luminau tulbure zidurile năpădite de mucegai.

Radu Andronic îşi roti privirea. Văzu ţepuşele înroşite pe cărbuni, cleştii cu dinţi, lanţurile pentru lăcătuitul mîinilor, apoi otrava din ochiul contelui de Saint-Lô. Rezema uşa durată din fier trainic, cercetîndu-l cu luare-aminte. Alături, un slujitor novac, despuiat pînă la brîu, aştepta poruncile.

– Ce cauţi la Paris?

Logofătul clătină din cap.

– Eşti nătîng, D'Antin! Aşa chibzuieşti să-mi descurci pînzele?

– Ce pofteai să-i spui lui Barbezieux?

– Întreabă-l.

Contele se apropie de boier răsucind băsmăluţa terteluită cu horbotă între degete.

– I-ai păşit pragul cu anume gînd. Şi l-ai strîmbat dumirindu-te că sîntem neamuri. Răvaşul meu ţi-a deschis ochii...

– Îţi risipeşti vremea!

– Aceasta o vom vedea, rînji chiorul. Ce-a izbutit Françoise?

– Ai năravuri de slugă, D'Antin! Iscodeşti prin broasca uşilor, nu cruţi nici privata. Iar eu îs deprins a porunci slugilor, nu să le port răspuns.

Ochiul teafăr al contelui scînteia lucoare drăcească. Şi-l apropie de obrazul logofătului. Vorbele se strecurară şuierate:

– Cînd te primeşte Ludovic?

– Mă osteneşti!

– Ce treburi te mînă la Ludovic?

– Mă osteneşti, Filip D'Antin!

Contele făcu un semn casapului. Radu Andronic închise ochii şi-şi încleştă dinţii.

Caznele franţuzului se dovedeau bogate în născociri. Logofătul simţi că mintea i se tulbură. Îngînă răguşit:

– Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, ascultă bine ce-ţi spun: De spada mea ai să sfîrşeşti!

* * *

Ochii lui Ilie Machidon băteau uliţa în aşteptarea cîinelui. Simion se ivi într-un tîrziu, călcînd oblu de trudă. Se gudură scîncind, după care făcu cale întoarsă îndemnînd paşii slujitorului.

Noaptea, cu belşug de stele, lumina ulicele pustii. Colţii dulăului, dar mai cu seamă bîta şi diavolii din privirea ţăranului

muiară poftele terfegoţilor singuratici, tupilaţi la adăpostul întunericului. Simion ieşi la malul apei celei mari care spinteca Parisul în două şi ispitind anume semne ştiute de el, coti pe o uliţă largă, îndesată cu hudubăi boiereşti. Opri în faţa unei porţi, căutînd ochii stăpînului.

* * *

Radu Andronic se trezi pe lespede de piatră. Avea mîinile cetluite în lanţuri vîrtoase, pornite din belciuge îngropate în zid. Sudoarea şi sîngele îi şiroiau pe frunte. Îşi privi degetele strivite, pieptul însemnat de ţepuşa trecută prin foc. Durerea cea rea îi măcina harnică trupul. Gîndul că picase în laţul franţuzului, la un pas de izbîndă, spulberă pîcla cuibărită în minte.

Răsuci greu grumajii. Asemenea încăperi se statorniceau în beciuri adînci pentru ca urletele schingiuiţilor să n-ajungă la lumina zilei. Sculele de caznă se odihneau rînduite la locul lor, făcliile ostenite pîlpîiau fără credinţă.

Filip D'Antin şi casapul pieriseră. Cercetă trăinicia belciugelor. Dacă izbutea să aducă slobozenia unei singure mîini, putea ajunge la scule. Ochii îi poposiră pe zid, căutînd drumul apei ce se prelingea în şuvoaie subţiratice şi băgă de seamă că belciugul mîinii drepte se afla în calea lor. Apa, după toate socotelile, trebuia să fi betegit zidăria. Se culcă anevoie pe pîntece şi, proptind picioarele în zid, trase cu nădejde lanţul care-i priponea încheietura deprinsă cu zvîcnetul sabiei.

* * *

Lumina unui opaiţ lupta cu întunericul la ferestrele cămărilor rînduite pentru slujitorime, în fundul curţii.

Ilie Machidon stupi în palmă şi apucînd vîrtos ciomagul se năpusti furtună asupra uşii. Scîndurile zburară surcele şi pătrunse într-o încăpere fără risipă de bodroanţe. Patru bărbaţi, purtători de săbii, suceau zarurile deasupra mesei. Bîta ţăranului se abătu seceră asupra lor, pricinuindu-le beteşuguri însemnate. Privirea plugarului din Chipriana zvîrlea fulgere.

– Unde-i logofătul Radu Andronic?!

* * *

Boierul gîfîia înfundat. Trupul încordat vargă de oţel tremura, ochii se zbuciumau să iasă din găvanele lor. Fierul îi intrase adînc în carne.

Radu Andronic strînse din măsele şi se opinti încă o dată. Zgomotul lanţului izbit de piatră vesti că izbutise să smulgă belciugul. Rămase cu privirea la uşă răsuflînd greu. Paşi zoriţi veneau din odaia alăturată.

Logofătul sprijini peretele. Lăsă capul pe umeri şi închise ochii. Părea că aţipise. O cheie se zvîrcoli în broască şi în prag se ivi caşapul. Din cele patru fachii una singură da semne de viaţă sporind ţesătura umbrelor. Slujitorul contelui înaintă, poftind să desluşească de unde se iscase zgomotul. Cînd se află la un singur pas de Radu Andronic, logofătul îi trecu lanţul slobozit în jurul gîtului şi strînse pînă ce omul căzu petică la pămînt.

* * *

– Unde-i Radu Andronic?! poftori Ilie Machidon, cîntărind ciomagul în palmă. Vorbiţi, lepădăturilor, sau vă mărunţesc!

Găsi în minte răspuns la muţenia slujitorilor betegiţi. Franţujii nu pricepeau valaha. Stăteau grămădiţi pe podele, cu moartea în suflet.

Ţăranul puse bîta la subţioară şi trecu la graiul semnelor. Arătă desluşit un chior subţiratic, cu iscusinţă în mînuirea sabiei, furişat pe urmele unui munte de bărbat carele îşi vedea cinstit de treburile inimii într-o pădure. Betegiţii pricepură.

– Filip D'Antin şi valahul.

– Unde se află?

O mînă teafără arătă pivniţa caselor boiereşti. Ilie Machidon se scărpină după ceafă, apoi porunci dulăului.

– Rămîi strajă, Simioane, şi rupe-i gîtiţa cui dă semne de voinicie!

* * *

Truda pentru izbăvirea celui de al doilea belciug, cu reazămul sculelor de caznă, se arătă mai anevoioasă decît îşi închipuise.

Leoarcă de năduşeală, cu trupul numai o rană, logofătul izbuti în cele din urmă să-l îngenuncheze. Încolăci lanţurile în jurul braţelor şi ţinînd în mîini capetele slobode urmă drumul gîdelui.

Alături se afla odăiţa de veghe, iar din acea odăiţă urcau trepte de piatră făţuită cu dalta şi ciocanul. Picioarele logofătului, căznite de fierul înroşit, încercau dureri aprige la fiecare pas.

Uşa spre cel dintîi cat al hudubăii, meşterită din bîrne trainice, rămase surdă la opinteli. Logofătul ţinu drumul scării. Îl cuprinse fierbinţeala, fanarele aninate pe pereţi îi jucau în faţa ochilor. O deschizătură fără oprelişti cotea spre dreapta şi logofătul chibzui să-i cerceteze drumul. Era un coridor strîmt, vegheat de uşi bibilite, fără lacăte. Le deschise pe rînd ferind zgomotul. Şirul încăperilor rostuite după toate semnele pentru musafirlîc aveau ferestrele întărite cu împletituri din fier subţire, dar trainic.

Radu Andronic desluşi o carafă cu apă. Bău mult, vărsă prisosul în creştetul capului şi porni rezemînd pereţii spre curmătura acelui coridor. O altă scară din lemn suia roată. Încheieturile ei, betegite de umblet şi ani, scrîşneau zgîriind liniştea.

Logofătul răsufla greu, fierbinţeala alungată o clipită îi cetluia fruntea în strînsoare de foc, durerile cuibărite în trup îi secătuiau vlaga. Încleştă dinţii şi urcă cu şovăieli de beţivan.

O boare firavă se strecura pe sub uşa de la capătul treptelor. Radu Andronic apăsă clanţa şi se nărui sub cerul puzderie de stele. Vîntul cel blînd, cu miros de floare şi salcie tînără, îi răcori fruntea. Se afla pe o prispă lată născocită deasupra acoperişului. Se tîrî pînă la margine, socotind din ochi drumul către temelia hudubăii. Măsura 15 paşi de om învăţat cu umbletul, iar dedesubt, pămîntul purta strai bolovănos din pietre.

Logofătul chibzui, blestemînd ceasul vrăjmaş, să înjumătăţească acel drum coborînd pînă la ferestrele primului cat. Chindiseala zidului isca multe ieşituri de care se putea anina. Trase adînc în piept aerul nopţii şi lunecă pe pîntece. Picioarele găsiră repede reazăm, dar degetele strivite nesocoteau porunca de-a încleşta buza acoperişului. O ameţeală tulbure îl cuprinse. Simţi că se prăbuşeşte şi apucă cu dinţii grinda mărginaşă. Mîinile îi tremurau neputincioase. Rămase nemişcat. Lemnul putred se frînse dintr-o dată şi Radu Andronic căzu pe spate. Simţi cum îl cuprind două braţe vîrtoase.

„Lefegiii contelui", socoti boierul şi trecu lanţul pe după gîtul novacului care-l ţinea cetluit. O şoaptă sugrumată îi ajunse la urechi:

– Sfîntă învăţătura din bătrîni! Pe cine nu-l laşi să moară, nu te lasă să trăieşti!

Logofătul Andronic răsuflă uşurat. Recunoscuse graiul lui Ilie Machidon.

* * *

– Cum s-ar zice, dă, Doamne, slugi că de mîini nu mai am trebuinţă, chibzui Machidon ascultînd rînduiala statornicită la Versailles de către Riga Soare.

Auzise şi slujitorul de ighemonicon, căci, har Domnului, nici Măria Sa Vodă Brîncoveanu nu vieţuia după pravila plugarilor din Chipriana. Rîs nestăvilit însă îl cuprinsese aflînd că la opt ceasuri, cînd Ludovic deschidea ochii în iatacul domniei sale, o sută de creştini îl întîmpinau cu plecăciuni rupte din şale.

Cu spălatul nu se ostenea mult nici Bourbonul. Îşi gîdila la repezeală chipul cu un ştergar muiat în basamac aromit, după care începea panorama înveşmîntatului. Veşmintele i le întindeau cele mai vestite herburi ale Franciei, seniori fuduli nevoie mare de asemenea cinste căci nu-i era dat oricui să ţină în mînă izmana ori colţunii lui Ludovic.

De pildă, îi deslușise logofătul, cămeşa aflată pe şervet de mătase albă o aducea feciorul Bourbonului sau un prinţ de sînge. Mîneca dreaptă i-o înveşmînta odăiaşul dintîi, cea stîngă primul valet al hăinăriei, nădragii îi trăgea şi îmbumba păstrătorul acestor straie. După cîteva porunci slobozite în cancelaria crăiască, Ludovic asculta slujba la capelă lepădîndu-se de păcate spre a face loc altora, ţinea apoi sfat cu dregătorii pînă spre ceasul douăsprezece şi numai după aceea bătea cărările grădinii pentru a dobîndi curajul pîntecelui, căci la răscrucea zilei îl aşteptau bucatele.

Măiculiţă Doamne, şi-apoi să vezi vînzoleală! Trei slujitori hotărîse Ludovic pentru a-i umple cupa, iar la ospeţele de soi, treizeci îndeplineau aceeaşi slujbă. Cu asemenea prilejuri, prostimea era îngăduită în trapeză spre a se minuna cum dă Bourbonul din fălci.

Toate acestea i le înşirase Radu Andronic către prînzul cel mic, în vreme ce-şi cerceta rănile. Somnul şi leacurile întocmite

de Machidon, după știința călugărilor din Munții Vrancei, îi îngăduiseră să se ridice. Rănile degetelor le ascunse în mănuși albe, din piele de căprioară, cămașa bogată în dantelă îi astupa pieptul, dres cu unsori tămăduitoare și învăluit în scutece subțiri.

După ce logofătul părăsi palatul contesei de Motteville, Machidon rămase în tovărășia cupei și a lulelei. Avea ce să povestească în Chipriana în serile neguroase de iarnă. Deșertînd cîte o balercă de vin și îmbiindu-se la plăcinte calde, gospodarii or rîde chibzuind ce pehlivan-neasemuit e Ilie aista de înșiră la minciuni fără să clipească...

* * *

Marchizul Jean-Marie de Gramont își avea loc statornicit în inima lui Ludovic. Se știau de prunci, iar în tinerețe, fie că fusese vorba de petrecere ori război, la vreme însoritâ și la pagubă, marchizul se aflase mereu la dreapta sa.

Și nu o dată lecuise cu vorbe iscusite cugetul rănit al Mariei-Tereza. Isprăvile de dragoste ale lui Ludovic îi stîrneau reginei aleanul și dorul de ducă, primejduind liniștea Curții. De Gramont se pricepea ca nimeni altul să facă împăcăciune perechii crăiești. Prietenia stăruise de-a lungul anilor, și după moartea spaniolei, căci marchizul se afla printre puținii nobili prețuiți de doamna de Maintenon.

De aceea, făcîndu-i hatîr mare, Ludovic îl primi pe Radu Andronic la ceasurile doisprezece. Se aflau într-o cămară înaltă, titirită cu iscusință. Prin fereastra deschisă se deslușeau cărăruile Versaillesului cu plopi deopotrivă retezați, iar lîngă un șir de trepte, *Iarna* închipuită de Girardon. Ludovic iubea trupul plin de vlagă dăltuit în piatră, chipul hîtru al bătrînului, surîsul plin de miez.

Fără să curme plecăciunea boierului valah, Bourbonul îl cîntări cu pricepere. Era chipeș acest supus al lui Brancovan, privirea dovedea ascuțime, bărbia încăpățînată putere de înfăptuire. Straiul de brocart argintiu înveșmînta fără cusur trupul de gladiator, odoarele arătau preț și gust ales. Chibzui, fără zîmbetul trufaș pe care altădată i-l stîrneau asemenea cugetări, că valahul va pomeni pînă la ultimul suspin despre cinstea de a-i fi vorbit, iar după el, urmașii, peste două și trei sute de ani, se vor făli cu isprava străbunului.

Îi ascultă mulțumirile rostite într-o franțuzească bine deprinsă, căutînd în minte locul Valahiei pe harta Evropei. O țară mică, apăsată din trei părți. Poftele lui Leopold, Petru și Mustafa sînt ținute în cumpănă de vicleanul Brancovan, povățuit de mult mai vicleanul Cantacuzène... E departe însă, prea departe de hotarul Franciei spre a-i stîrni luarea-aminte. Se întoarse la cuvintele valahului. Vorbea despre Leopold... Mereu despre Leopold!... ca și cum nu s-ar gîndi îndeajuns la el.

– Măria Sa Vodă Brîncoveanu, urmă logofătul, socoate că primejdia nemțească pîndește azi întreaga Evropă.

Un zîmbet spînatic miji pe buzele regelui.

– Mulțumim principelui pentru grija ce ne-o poartă. Temînd oare liniștea Franciei te-a îndreptat spre noi?

Logofătul își mușcă buzele. Cercetă chipul Bourbonului înainte de-ai purta răspuns. La 62 de ani, regele păstra prea puțin din frumusețea zeului de odinioară. Ochii i se bulbușaseră, nasul încovoiat căuta arc spre bărbia grea, năpădită de umbre verzui. Zulufii perucii cînepii cădeau lungi pe straiul de postav roșu, se încurcau în dantela de aur de la gît. Trufia, abia domolită de ani, îi stăruia în colțurile gurii repezite în jos, în grumajii osteniți care trudeau să-i împingă capul spre spinare.

Unde era Ludovic cel buiac, carele se cățăra pe acoperișuri după nepoatele lui Mazarin? Dregătorul Lombardiei, domnul Primo Visconti, punea mîna în foc că la vremea aceea nu se afla o singură muiere de neam care să nu jinduiască crivatul Bourbonului. Unde era Riga Soare ce născocise vrajbele dragostei mai încîlcite decît treburile politichiei, care poftise la serbarea cea mare din 1668 trei mii de boieri și boieroaice, cheltuind 500 de mii de livre?

Radu Andronic măsura uimit moșneagul gros la trup, cu degetele lipsite de podoabe. Despre el povestea Saint-Simon că se încovoia sub greutatea adamantelor în ziua cînd îl primise pe solul Persiei?

– Principele Brîncoveanu, rosti logofătul, nu-i apăsat de grija Franciei, știind-o păstorită de minte strălucită și mînă puternică. Istoria însă cunoaște împrejurări cînd soarta unei țări mici poate schimba drumul altora cu hotar neasemuit mai cuprinzător.

– Cuvinte bine ticluite, seniore, dar nedovedite. Soarta ne e pecetluită înainte de a slobozi primul gîngurit. Și asemenea făptu-

rilor, se întîmplă cu popoarele. Destinul lor e însemnat înainte de a fi înfipt prima piatră care să le statornicească meleagul. Eşti tînăr, seniore... Cîndva îţi vei aminti vorbele mele! Niciodată o ţară mică nu va clinti, prin ea însăşi, cu un singur deget hotarele zugrăvite pe harta lumii.

– Iudeea, şopti cu zîmbet supus logofătul, nu era altceva decît o neînsemnată stăpînire romană. Ea a scăpărat totuşi flacăra ce avea să mistuie un imperiu care dăinuise sute de ani.

Ludovic îl cercetă surprins.

– Din păcate Isus nu se naşte a doua oară... Şi acum, să ne întoarcem la Leopold. Poartă dară gînd vrăjmaş Franciei. Mîna grăsulie năbuşi un căscat: Hm, nu ne aduci veste nouă, seniore.

Zeflemeaua era limpede. Logofătul văzu jeţul cu ţesătura chindisită în fir de argint după pilda chilimurilor de pe pereţi, şi îşi zise că moşneagul care mai păstra doar ifosele Regelui Soare are unde-şi găsi reazăm auzindu-i vestea.

– Carlos al Spaniei, grăi încet, despicînd cuvintele, şi-a întocmit diata.

Ludovic rămase nemişcat aţintindu-l lung.

– Taina acestui testament e cunoscută la Cancelaria Valahiei?!

– De cinci săptămîni.

Desluşi în ochii Bourbonului căutătura babelor clevetitoare din Tîrgul de Sus. Nerăbdarea şi teama de veste proastă alungaseră trufia. Întrebă abia mişcîndu-şi buzele:

– Cine va fi rege în Spania?

– Strănepotul măriei tale, sire, ducele de Anjou.

– A! făcu uşurel Ludovic, lăsîndu-se pe spătarul jilţului. Carlos s-a ţinut de cuvînt. Pleoapele cafenii prinseră a se zbate, mîna se închise peste un glob de aur care adăsta pe masă. Vestea-i sigură?

Spre a-l încredinţa pe Ludovic, boierul avea dezlegare să-l poarte o vreme prin lumea iscoadelor, fără a intra însă în mărunţişuri.

– Sigură, sire. Taina a prins aripi pe drumul ce duce de la iatacul lui Carlos la amvonul Papei Clement.

Calea era lungă şi întortocheată, se încurca între ciubotele a sute de dregători şi slugi de toată mîna.

– Măria Ta cunoaşte adevăratele îndeletniciri ale acelui valet cu beteşugul muţeniei aflat în slujba cardinalului de Brebeuf.

– E omul meu. Clătină din cap a mirare: Cancelaria Neagră de la Bucureşti nu-şi dezminte faima. Bietul Colbert avea o vorbă: „Nu dau o iscoadă bună pe zece steaguri de tiraliori". Cum tălmăceşte principele Brancovan această veste, seniore?

– Nemţii vor bate război asupra Franciei şi Spaniei, socotind să schimbe diata cu pumnul lor de fier. Înainte de aceasta însă, vor încerca să biruiască Ţările Româneşti. Aceste ţări au meleaguri bogate şi hotar trainic la Dunăre. Numai după aceea, cu puteri sporite, vor întîmpina oştile frînce.

– Cînd eram copil, spuse pe gînduri regele, lăsîndu-şi ochii să rătăcească pe cerul alburiu, Mazarin îmi povestea despre un joc persan. Treizeci şi două de statuiete înşirate pe placă de fildeş şi care pot fi mişcate după anume rînduială. Fiece mişcare însă trebuie aşa fel chibzuită, încît să pună temelie celor ce-i urmează, prepuind totodată şi gîndurile vrăjmaşului. Stolnicul Cantacuzène ne-a amintit acel joc...

Ludovic îşi curmă vorba rămînînd cu ochii zgîiţi pe ferestrele largi. O namilă de cîine gonea cu limba de un cot, căutînd ascunziş prin boschetele grădinii. Îl urmau o liotă de slujitori care cercau cu dinadinsul să-i vină de hac. Afuriseau în gura mare în vreme ce cîteva muieri în straie muchelefe îşi suflecaseră poalele şi alergau care încotro ţipînd opărite.

Radu Andronic îşi ţinu rîsul. Simion din Chipriana chibzuise să se preumble prin grădinile Versaillesului.

– Hm, ciudat, mormăi Ludovic.

Ceata de hăitaşi pieri în grădina de portocali sădiţi în hîrdaie. Undeva, în palat, se auzi bătînd jumătatea la douăsprezece şi foamea începu a-i vesti Bourbonului prînzul. O umbră întunecă ochii bulbucaţi. Doftorii se arătau de la o vreme necruţători şi avari încuviinţîndu-i de fiece masă doar un castron cu supă de broaşte şi melci pentru a-i asmuţi pîntecele prea trîndav, o jumătate de gîscă, două prepeliţe, o coastă de iepure, şi în loc de douăsprezece numai şase ouă vîrtoase. În Regele Soare suspină gămanul. Cercetă cu pismă boiul sprinten al valahului.

– Pe prietenul nostru Leopold, rosti, nu-l poţi rupe de la pravila judecăţii nemţeşti. Oricîtă vlagă ar dobîndi supunînd Răsăritul, armiile Francici îi vor reteza mîna întinsă către coroana Spaniei.

– Chiar dacă tainele acestor armii i-au fost deslușite?

Ludovic îi căută privirea. Condotierul, piratul acesta din Răsărit îndesat cu veşti, îi vorbea despre trădare. Trădare la Curtea Franţei! Hotărît, era prea mult.

– Vorbele ţi-s avîntate, seniore, şi mă tem că n-ai pus în ele îndeajunsă chibzuinţă. Nemţii îşi au iscoadele lor, nu-i o veste nouă, dar că aceste iscoade s-au furişat pînă la Curtea noastră n-o să mă încredinţeze nimeni.

Radu Andronic îl lăsă să-şi astîmpere mînia. Nu fusese niciodată prea bogat la minte Bourbonul. Avusese însă dintotdeauna cumpănă, sfetnici buni şi înţelepciunea de a le asculta povaţa, îi plăcuseră judecata dreaptă şi lucrul îndelung chibzuit. Trufia hrănită de gîndul, cam într-o ureche, că Cel Veşnic i-a pus degetul în cap ungîndu-l crai al Franciei, ajunsese însă a-i strîmba judecata dînd încredinţare doar celor ce i se potriveau cugetului şi inimii.

– Cer îngăduinţa Măriei Tale de a înşira întîmplările. Iscoada cea mai primejdioasă, spun învăţătorii chinezi, e lupul în pădure, călugărul în mănăstire şi pasărea la stol. Asemenea făpturi cunosc dedesubturile cele mai de preţ ale obştii.

– Cu alte cuvinte, după domnia ta, seniore, unul dintre supuşii mei s-a vîndut nemţilor, răspunse regele surîzînd.

– N-ar fi prima oară.

– Pe olandezi i-a înştiinţat la Houque, vicontele de Tournon, carele prin sînge e mai degrabă valah decît francez.

– Nu el a trădat puterea tunurilor, sire.

– Dovedeşte!

– Vicontele se află la Bastilia, iar între timp numărul oştenilor, orînduirea steagurilor, a fregatelor şi a catargelor, baioneta născocită pentru trabenţi şi mai cu seamă rînduiala fortăreţei lui Vauban au ajuns pe masa lui Leopold. Voi adăugi că urma iscoadei, prin osîrdia stolnicului Cantacuzino, a fost adulmecată încă din Valahia. Iar din Valahia şi pînă la treptele Versaillesului, aceeaşi iscoadă ne-a împiedicat, folosind vicleşuguri ticăloase, să ajungem înaintea Măriei Tale.

– Dovedeşte!

Radu Andronic zîmbi. Cu o mişcare iute îşi lepădă mănuşile de amandină. Degetele vătămate glăsuiau destul. Ludovic îşi întoarse ochii cu silă.

– Altceva!

– Sînt încredințat că înțeleptul rege al Franciei se va întreba de unde cunosc valahii taina baionetei și a fortăreței lui Vauban de vreme ce prietenul lor e întemnițat, căci aceste născociri au văzut lumina zilei după ce vicontele a luat drumul Bastiliei.

Bourbonul rămase în cumpănă.

– Dar le cunosc?

– Măria Ta va judeca singur, șopti logofătul.

Descopciindu-și anevoie șerparul, scoase la iveală pergamentele aflate la București în bastonașul lui von Blaremberg. Ludovic le luă azvîrlind asupra lor privire goală. Dintr-o dată, fruntea îi fu năpădită de crețuri adînci.

– Cum ai căpătat asemenea zapise?

Logofătul îi povesti pe îndelete, curmat mereu de Ludovic care-și strecura întrebările. Cînd isprăvi, ceasurile unu bătuseră de mult. Doamna de Maintenon trimisese slujitorii în două rînduri spre a-i vesti prînzul, apoi îngrijată își vîrîse singură în cămară nasul de nevăstuică. Strecură privire mirată străinului cu chip smead, căci omul ori vestea trebuiau să fie de soi deosebit dacă poftalnicul Louis își osîndea de dragul lor pîntecele. Tot mutește se depărtă, poruncind slugilor zăbavă. Și într-aceeași clipă chibzui uimită la lucru ciudat, pe care dintîi nu-l luase în seamă, tulburată de postul regelui.

Ludovic îngăduise străinului să-și scoată pălăria și să stea jos dinaintea lui. Nu se aflau o sută de fărpturi în toată lumea care să se fi bucurat de aceeași cinste. Cînd împlinise 15 ani, necăjit pe maică-sa, Ana de Austria, din pricina virtuții sleite în iatacul lui Mazarin – maimuțoiul acela din Florintia – o ținea în picioare să stîlpească văzduhul spre a-i simți mai abitir disprețul...

– Ne-am dobîndit datorințe mari la Curtea Valahiei, spuse în cele din urmă regele ciupindu-și bărbia. Prin iscuseala domniei tale aceste zapise n-au căzut în mîna vrăjmașului.

– Nu mă pot făli, sire, decît cu ascultare deplină. Măria Sa Vodă Brîncoveanu și stolnicul Cantacuzino mi-au îndrumat cărările.

– Firește. Astfel glăsuiește orice slujitor vrednic și de neam ales. Dar numele vînzătorului tot nu mi l-ai spus. Socotesc că e vreun paladin, netrebnic și fără stirpe, aflat în slujba diavolului.

Spre a alunga Satana, dacă se afla cumva în cămară, ori da tîrcoale, Bourbonul săltă cornițe arătătorul și degetul cel mic.

– Măria Ta, zîmbi logofătul, îi cunoaşte mai bine stirpea: Filip D'Antin, conte de Saint-Lô.

Ludovic tresări.

– D'Antin? Eşti încredinţat? D'Antin, vărul ministrului nostru Barbezieux?! De neînchipuit...

– La porunca regelui, se pot aduce cărţile lui Saint-Lô îndreptate către dregători spre a se limpezi dacă buchiile sînt aşternute în acelaşi chip.

Două ceasuri le-au trebuit ştafetelor şi Cancelariei de taină a Bourbonului să facă dovada. Cerul zvonea a ploaie, iscînd vînt în perdelele subţiri. Aurul şi argintul din cămară începură a luci tulbure, sîngeriul din haina lui Ludovic prinse cheag întunecat.

Se opri dinaintea logofătului. Pulpele sugrumate în bernevecii de brocart îi zvîcneau, mînia îi mînjise cu cenuşă obrajii.

– Vicontele de Tournon va fi slobozit în răgazul trebuincios unui cal vînteş să ajungă la Bastilia, iar Filip D'Antin îşi va primi osînda cuvenită.

– Îngăduiţi-l, sire, doar cinci zile, pînă va izbuti să-l întîmpine pe misionarul Neurautter. I-a îndreptat vorbă că-l aşteaptă între 7 şi 11 ale lui Cireşar. E singura cale de a desluşi politichia Habsburgului faţă de Transilvania şi dovadă vîrfuită a vînzării.

– Zece muşchetari vor sta sub poruncile tale, seniore. Îi puse degetul pe umăr: Te împuternicesc să duci solie la Curtea Bucureştilor, mulţumirile regelui Franciei. Cartea o vom întocmi chiar azi. Trimitem întreaga noastră recunoştinţă principelui Brancovan şi stolnicului Cantacuzène. Valahia şi-a dobîndit prieten care nu uită.

După ce Radu Andronic înşiră ploconelile de ighemonocon, regele urmă:

– Iar domniei tale, care ai dovedit vitejie fără seamăn, îţi vom face dar spre a săpa loc în inimă şi cuget amintirii celui de-al XIV-lea Ludovic.

Bătu scurt din palme şi un slujitor în fireturi purpurii se ivi cît ai clipi de două ori. În vreme ce regele îşi tolocănea porunca, logofătul chibzuia la crăiescul dar. Cu asemenea prilejuri, Vodă Constantin obişnuia să facă danii de moşii, ori de caftane boiereşti.

Căutînd pe sub sprîncene la încălţeii regelui, Radu Andronic chibzuia că i-ar fi anevoie să vegheze din Bucureşti asupra vre-

unui castel din te miri ce ducat al Normandiei sau Bretaniei. O dată cu pămînturile întinse, Bourbonul îl va milui şi cu niscaiva herb. Cavaler Andronic... Ori baron Radu Andronic ot Bucureşti, Moara Neagră, Lunca şi Saint-Vallon... Hm! Parcă nu se îmbinau.

Spre a reteza din socoteli, poposise cu mintea la o spadă bătută în diamante. Cînd slujitorul se întoarse în cămară, purtînd pe braţe perniţă de catifea roşie pe care o înfăţişă regelui, Ludovic plin de trufie culese un forfecel de aur şi se propti dinaintea mirazei cu ciubucărie de cleştar. Cu mişcare largă, măsurată, tăie un zuluf din perucă. Pe aceeaşi perină, slujitorul adusese o răcliţă de aramă. Vîrî înlăuntru zuluful şi se apropie cu zîmbet larg de logofăt.

– După cum scnioria ta a băgat de seamă, şuviţa a fost retezată chiar în dreptul urechii. Asemenea cinste o hărăzesc doar celor ce şi-au cîştigat preţuirea mea, cheltuind truda unor însuşiri alese.

Logofătul înlemnit simţi cu spaimă cum rîsul cel nestăvilit îi încearcă pîntecele urcînd repede spre gîtlej. Umerii largi începuseră a-i zvîcni. Spre a zăgăzui hohotul, îşi strivi unghiile vătămate în podul palmei. Durerea îi aduse lacrimi în ochi.

Marchiza de Maintenon se ivi în odaie fără ca boierul să fi auzit uşa. Ludovic îi ieşi în întîmpinare.

– Te însoţesc, doamnă.

Cat pe ferestre şi mi se imprimăvărează inima: mugurii plesnesc de sănătate, zîmbetul soarelui a fugărit zăpada din ogradă, ici-colo brînduşele înalţă scufiţe liliachii. Dacă am ajuns şi ziua asta sfîntă, cum s-ar zice, e bine. Iar ai amăgit timpul cu un an! Mare mehenghiu mai eşti bre, moşule!

Niculăiţă alungă urmele iernii din odaie cinstind podelele cu fiertură de leşie, aşa că mi-am mutat harţaloagele în cancelarie.

Vom asculta împreună, frate cetitorule, şuşotelile dintre misionarul neamţ şi contele de Saint-Lô. Pentru a pricepe unde bătea gîndul spurcat al lui Neurautter, îngăduie să-ţi desluşesc cărările cugetului, umblate de românii transilvăneni.

Mîna de saşi şi unguri, număraţi pe degete, s-au rupt în anul 1540 de catolicism, luînd calea Bisericii Protestante. Odraslele nemţilor umblate prin şcolile Evropei aduseseră trei învăţături. Una era cea a puritanilor, care povăţuia omenirea să dea de pămînt împăraţii şi stăpînitorii de feude, başca episcopii. A doua învăţătură îşi avea izvoarele în cugetările lui Descartes ce se

băteau cap în cap: adică să te ții și de poalele lui Dumnezeu, să ții seama și de cele lumești.

A treia învățătură o adusese un dascăl din Leyda pe nume Ioan Cocceius. Dumnealui sărise într-un picior de bucurie că a pus degetul pe rană, dovedind cum să-l împaci și pe Cel de Sus și pe ăl cu corniță.

Și-apoi vorba ceea, cînd sînt prea multe moașe rămîne pruncul cu buricul nelegat. Cum să se descurce puiul de țăran printre atîtea învățăminte? Nu se afla tîrg mai răsărit în Țara Transilvaniei fără o școală în credința și limba fiecăruia, căci astfel poftise cehul Ioan Amos Comenius, mare dascăl și iubitor al luminii iscate din învățătură.

Crezi domnia ta, frate cetitorule, că românii noștri au rămas de căruță? Ei bine, află că la 1675, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe a dat poruncă fiecărui preot să deslușească credincioșilor după slujbă az-bucoavna în limba strămoșească a daco-romanilor.

Țăranii din Siliștea de Sus ce și-au zis atunci? Haideți, oameni buni, să punem mînă de la mînă și să înălțăm o școală ca să nu ne dogorească obrazul dinaintea urmașilor! Dregătorii care țineau pîinea și cuțitul în mînă s-au gîndit să-i amăgească spre calvinism ridicînd școli la Lugoj, Hațeg, Caransebeș și Sighet, cu vorbire românească, căci așa le poruncea Dumnezeul lor. Băietanii noștri s-au arătat plecați, le-au supt învățătura în tainele cifrăriei și altor asemenea, după care au luat frumos din nou calea credinței străvechi.

Nici școlile reformate de la Cluj, Orăștie, Aiud, Tîrgu Mureș și Baia Mare n-au făcut purici cu noua lor propovăduire, nici școala din Făgăraș iscată din porunca Susanei Lorantffy, văduna principelui Gheorghe Rákóczi I.

Bun! Iaca vin imperialii grămadă, aducînd în dinți Diploma lui Leopold prin care Viana poftea să-i sucească pe toți la catolicism. Neamțul nădușea în sec căci gîndul românilor transilvăneni tot îndărăpnic se dovedea. Cărțile latinești din bibliotichia lui Mihail Halici și a mitropolitului Sava Brancovici și ale școlii din Scheii Brașovului, multe în graiul românesc, hoinăreau din mînă în mînă, se citeau pe nerăsuflate.

Predoslovia Noului Testament, tipărită la Alba Iulia în 1648 de mitropolitul Simion Ștefan, deslușea limpede că toți românii au aceeași limbă și trebuie să se țină aproape, unul cu celălalt.

Dascălul Vasile Sturdza Moldoveanu a bătut Transilvania cu opinca, învăţînd pruncii după cărţile aduse din Ţara Moldovei; Oprea Alămănuţ din Siliştea Sibiului a dat fuguţa la Ieşi să deprindă acolo învăţătură. Către sfîrşitul veacului, Gheorghe Brancovici, fratele mitropolitului, s-a apucat să scrie o cronică despre stirpea şi începuturile celor trei ţări surori, Moldova, Muntenia şi Transilvania, care a uns românii pe suflet şi a oprit neamţului dumicatul în gît.

Geaba trudea Viana să ne înveţe marşurile dumneaei, căci inima transilvănenilor tot la „Cîntecul românesc de dragoste" era, după cum se poate citi şi azi în Codicele lui Nicolae Petrovai din Maramureş.

D-apoi tipăriturile, poruncite de Măria Sa Vodă Brîncoveanu la Alba Iulia, d-apoi glosarul latino-român, scos de Teodor Corbea la Braşov, d-apoi letopiseţul lui Miron Costin, care deslueşa limpede de unde se trag românii?

Toate acestea se aflau la loc de cinste în sufletul transilvănenilor noştri, alungînd somnul neamţului poftalnic.

Şi-atunci...

CAPITOLUL XI

GÎNDUL SATANEI

Patru zile a citit Radu Andronic cărările lui Filip D'Antin, sfîrşind prin a dibui locul statornicit de vînzător pentru întîlnirea cu misionarul neamţ. Era un han din Paris, căutat de pungile vlăguite, cu o tinichea spînzurată deasupra porţii pe care sta zugrăvit un şoim de aramă. Contele de Saint-Lô folosise tot soiul de vicleşuguri spre a se dumiri dacă nu-i ţine careva umbra de poale.

Logofătul tocmise odăiţa unui negustor de rachiu aflată în coasta hanului. Între încăperea de taină a contelui şi acea odăiţă se afla un singur zid despărţitor, în care logofătul meşteri o bortă mică ascunsă privirii.

Carol Neurautter sosi în a cincea zi. Era un omuleţ fără belşug de vlagă, înveşmîntat în sutana călugărilor iezuiţi. Logofătul şi Ilie Machidon nu izbutiră să-i desluşească chipul în întregime, căci purta gluga prăvălită pe ochi. Misionarul dovedise mare grijă pentru drumurile sale, trimiţînd înainte un slujitor firatic, îmbrăcat în aceeaşi sutană.

Păşi pragul *Şoimului de Aramă* la spartul zilei, numai după ce se încredinţă că poterele regelui nu-i cetluiseră sluga. Filip D'Antin îl îmbrăţişă.

– În sfîrşit! Începusem să cred că muierile şi vinul Valahiei i-au prăpădit lui Blaremberg minţile peste măsură. Cum ai călătorit?

Omuleţul dădu din mîini a lehamite. Ochii mici de viezure cercetau cu grijă încăperea. Pofti să afle dacă dregătorii Franciei n-au mirosit că umblă cu două proţapuri la car, apoi petrecură o vreme cu gîndul, stîrnind aducerile aminte. Neamţul avea vorba pe măsura trupului, puţină şi moale.

Saint-Lô vru să știe dacă primejdiile și osteneala călătoriei i-au răsplătit rosturile.

– Cunoști aceste rosturi?

– E de la sine înțeles, Carol, răspunse Filip D'Antin ștergîndu-și zîmbetul cu horbota băsmăluței. Sînt iscoadă bătrînă, porunca drumului către inima Franciei ai primit-o de la Leopold cu două luni în urmă spre a desluși dacă riga Spaniei și-a întocmit testamentul. Am socotit dară că fiind la Paris, poți găsi un ceas slobod și pentru mine. Vei pleca iară în Transilvania, căci Curtea Vianei nu și-a secătuit desaga neghiobiilor... Nu vreau să-ți umbresc inima, dar mă tem strașnic că voi nu-i cunoașteți pe români.

Neurautter asculta fără să clipească.

– M-ai înștiințat în răvaș.

– Îți repet. De trei ori mi-am făcut drum prin cetățile de scaun ale Moldovei și Valahiei, și de fiecare dată mi-au stîrnit și mai abitir luarea-aminte.

– Adică?

– Cum chibzuiești că au izbutit să nu se clintească de pe meleagurile lor atîta amar de ani aflîndu-se sub apăsarea împărăților?

– Cum?

– Au miere pe limbă, dar cugetul vîrtos. Bătrînii bucovineni obișnuiesc să spună că vorba dulce mult aduce și poți să-mi faci încredințare, povața nu-i strîmbă. Pe turci i-au ținut departe de hotare cu amăgele, iar cînd nu s-a mai putut, au tras sabia.

– Și?

Liniștea așternută pe chipul misionarului încruntă sprîncenele logofătului.

„Curtea Vianei și-a ales bine omul. Va izbîndi!"

Filip D'Antin se foi neliniștit. Nu putea să citească o singură buche în ochii de viezure.

– Cunoști ce soi de piatră scumpă fierbe în Cancelaria Neagră a stolnicului Cantacuzino?

– Chibzuiesc să aflu.

– Ascultă povața mea, Carol. Soarta coroanei lui Filip nu la Paris ai s-o afli.

– M-am încredințat.

– Încearcă să-ți strecori iscoadele în palatul Cantacuzinilor, căci marile taine pe-acolo trec.

– Ai isprăvit?

– Nu.

Ochiul nevătămat al contelui prinse a se zbuciuma şi logofătul înţelese că D'Antin era muncit de diavol.

– Nobilii stăpînitori au izbutit în atîta amar de vreme să-i lipsească de drepturi pe românii transilvăneni, şi iată că Diploma lui Leopold le dă nas. Sînt recunoscuţi ca naţiune, dacă trec la catolicism. Ştii cum se cheamă isprava asta, Carol? Să pui capul sănătos sub evanghelie.

Misionarul îşi lepădă gluga pe spate, scoţînd la lumina opaiţului o tigvă chilugă numai frunte. Spuse încet, fără patimă:

– Mă dezamăgeşti, D'Antin! N-ai priceput nimic! Imperiul Habsburgic, ca toate imperiile, ţine sub stăpînire popoare fără cheag trainic între ele. Numai credinţa în aceeaşi biserică poate să le zidească laolaltă. În Transilvania se află patru religii: catolică, protestantă, unitariană şi ortodoxă. Dacă nu izbutim unirea cu Roma, cetatea în care Leopold şi-a pus toate nădejdile se va nărui înainte de-a vedea turnurile înălţate. Saşii sînt de neamul nostru, îi vom întoarce lesne la Dumnezeul Vianei. Românii în schimb... Diploma Leopoldină de acum un an le dă nădejdi că nu vor mai fi socotiţi *îngăduiţi* pe pămîntul lor. Spune-mi, rogu-te, de ce nu se îmbulzesc la noua credinţă?

– Îşi fac nădejdi să capete un preţ mai bun.

– Nu, D'Antin! Românii transilvăneni trag vîrtos cu ochiul spre cei din Moldova şi Valahia, aşteptînd ziua cînd îşi vor da mîna. Şi-au priceput lesne că ruptura de Biserica răsăriteană i-ar depărta de asemenea înfăptuire. Cînd ţi-am poruncit moartea preotului Cristea din Alba Iulia, nădăjduiam că e singurul care se pune de-a curmezişul. M-am înşelat.

Contele îl măsură pe gînduri.

– Cu alte cuvinte n-aţi făcut decît să le stîrniţi aducerea aminte.

– N-au uitat o clipită că se trag din aceleaşi rădăcini. Cît despre supunere... Nobilul Gavril de Noţig a cerut generalului Rabutin să facă numărătoarea pentru a-i dovedi că mulţimea cea mare o alcătuiesc românii. În sunducul fiecăruia se află păstrat cu sfinţenie cîte un zapis din vechime, care dovedeşte că ei au fost stăpîni dintîi. Îşi culeg învăţătura în şcolile noastre spre a putea buchisi slovele acelor cărţi care vorbesc despre popasul lor pe meleagul Transilvaniei la cele dintîi începuturi, fără a se urni pe urmă din loc. Sasul Laurenţiu Toppeltin din Mediaş a avut ne-

ghiobia să însemne în scrierile sale[1] că românii de la cetatea Romei se trag. Valentin Frank von Frankenstein face risipă de prostie aducînd probe despre colonizarea saşilor după 1140, pe timpul craiului Geza al II-lea[2].

– Neghiobii!

– Adaugă scrierile moldo-valahilor, aflate în mare cinstire, care umblă din mînă în mînă, adaugă sprijinul arătat de principii Ţărilor Române şi mai cu seamă letopiseţele de piatră ocrotite cu grijă.

– Chibzuieşti la acele urme de aşezări străvechi?

– Aşezări, oale vîrstate după obiceiul dacilor, unelte sau parale bătute în aur, argint şi aramă. Am să-ţi istorisesc o întîmplare, Carol. O baroneasă din Saxonia a poftit să înfieze doi copii uliţarnici. Unul nu-şi cunoştea mama şi pămîntul pe care se născuse. A catadicsit degrabă. Celălalt trăia cu icoana părinţilor în suflet, păstra cu sfinţenie în sîn un petic de pergament ce-i deslușea neamul. Toate încercările baronesei au fost zadarnice pînă cînd cineva i-a şoptit să-i fure acel pergament şi să-l ardă. Cinci ani mai tîrziu pruncul s-a dat pe brazdă. Îşi feri ochii de lumina opaiţului. Cîtă vreme mărturiile vor dăinui, va dăinui şi îndărătnicia românilor transilvăneni.

Radu Andronic căută privirea lui Machidon. Slujitorul înţelese. Se uită la iscoadă. Înţelesese şi Filip D'Antin.

– Îndrăzneaţă socoată.

– E singura cale, Saint-Lô. Dovezile se cer nimicite, o ispravă trudnică la care oamenii mei s-au şi înhămat. Zapisele aflate în sunducuri trebuie adunate sub cuvînt că vor fi înfăţişate împăratului spre deplină încredinţare a întîietăţii românilor pe pămîntul transilvănean. Sate întregi vor fi strămutate, iar dregătorilor li se va lepăda poruncă să strîmbe numele celor rămaşi astfel, încît să fie socotite nemţeşti sau ungureşti la numărătoare. Vorba cea dulce despre care pomeneai, strecurată din belşug în Diploma Leopoldină, şi apăsarea îi vor rupe pînă la urmă de Biserica Ortodoxă. Moldo-valahii dau de pe acum semne de mînie, în ziua aceea le vor întoarce spatele.

Logofătul şi Ilie Machidon ascultau încremeniţi. Ochiul lui Filip D'Antin sticlea rece.

– Pricep de ce m-ai povăţuit să le cercetez graiul şi obiceiurile. Ai trebuinţă de un om care cunoaşte vorba acelor letopiseţe.

---

[1] Origines et occasus Transsylvanorum.

[2] Breviculus originum nationum et praecipue saxonicae in Transsylvania.

Misionarul își întinse buzele a zîmbet.

– Știam înainte de a părăsi cancelaria Vianei că momeala nu-i va ispiti vreme prea îndelungată. Dovadă: sînt din ce în ce mai tari românii care ne încredințează letopisețele „spre a fi cercetate de Leopold". Mai mult, în cinci rînduri au încercat să-mi trimită moartea.

– Pentru ce nu m-ai înștiințat de la început, Carol? Socoteam că între noi nu se află taine.

– Sînt trei ani de cînd nu ne-am văzut, iar soarta destăinuirilor scrise e să ajungă dinaintea altor ochi. Cere-i lui Barbezieux încuviințarea călătoriei spre Lehia și, ajuns în Transilvania, caută-l pe generalul Rabutin. În preajma lui voi fi eu. Îi puse mîna pe braț: Oamenii mei se descurcă greu. Ți-am poruncit să fereşti în ultima vreme ținuturile aflate sub stăpînirea lui Leopold spre a nu stîrni bănuială. Acum poterele franceze și-au astîmpărat umbletul. Am nevoie de tine, Filip.

– Voi veni, spuse contele după o clipă de chibzuială.

Pe chipul misionarului se așternu lumina.

– Ce se aude cu fortăreața lui Vauban?

– N-ai desluşit însemnările mele?

– Care însemnări?

Contele de Saint-Lô tresări. În ochiul teafăr sticli spaima.

– Pergamentele din baston.

– Glumești, D'Antin. Tainița cuprindea numai cartea de întîmpinare.

– Numai?!

– Îmi fac nădejdi că nu pui în cumpănă credința lui von Blaremberg.

Contele sări în picioare, muşcat de un gînd.

– Logofătul Andronic! Îi desluși dintr-o răsuflare: Iscoadele Cantacuzinului au dezlegat taina, Carol. Dovada vînzării se află acum sub ochii lui Ludovic.

Azvîrli o privire pe ferestruica îngustă, apoi săltă chepengul ascuns sub scoarță.

– Repede! Hanul e înconjurat de mușchetari.

Se mistuiră în întuneric.

Logofătul porunci slujitorului:

– Aleargă spre catedrala cea mare, Machidoane. E plină de hrube.

Boierul ocoli *Șoimul de Aramă* și se năpusti în odaia hangiului.

– Te așteaptă galera, neguțătorule! N-ai înștiințat oamenii regelui că odaia lui Saint-Lô e vizuină.

Omul da semne de nesupunere și logofătul îi ceti gîtlejul între degete.

– Unde-i capătul drumului de taină? Vorbește, altminteri nu mai apuci osînda lui Ludovic.

– Sub Podul cel Nou, seniore, șopti înecat hangiul.

Boierul îl lepădă treantă și porni vînteș spre malul Senei. Lumina puțină îi împiedica pașii. La capătul podului, văzu două umbre urcînd malul pieptiș.

– Saint-Lô! strigă logofătul.

Filip D'Antin se opri scoțîndu-și armele.

– Fugi, Carol!

Misionarul lipi umbrele cu pas de pisică, căutînd izbăvirea spre celălalt mal. Ochiul verde al franțuzului înota în otravă.

– Îndrăznește, valahule!

– Închină-te!

Înainta ținîndu-și ascuțișurile plecate. Ajuns la două lungimi de braț, sabia iscoadei fulgeră țintind pîntecele logofătului. Radu Andronic o îndepărtă din mers cu o zvîcnire a încheieturii. Saint-Lô bătu înapoi, prinzînd jungherul de vîrf.

– Apucă slujitorul cel mic după cuviință, D'Antin, cunosc vicleșugul. Cu asemenea lovitură netrebnică l-ai omorît pe scundac sub ferestrele lui von Blaremberg. Primește!

Sabia boierului reteză întîi noaptea cruciș și numai după aceea născoci rană adîncă pe brațul nărăvit în ticăloșii. Contele scăpă jungherul.

– Drept răsplată pentru osîrdia valahilor de a-ți înfățișa cele mai bune bucate ale lor, urmă Radu Andronic, ai poruncit hangiului din tîrgul Lyonului să-mi necinstească ospățul cu otravă. Primește!

Ascuțișurile lungi se încrucișară de șase ori deasupra capului și la vintre, apoi sabia logofătului crestă de-a curmezișul buzele lui Saint-Lô retezîndu-i sudalma.

Spaima cea rea încolțise în ochiul franțuzului. Încercă lovitura mincinoasă a lombarzilor la pîntece spre a-i găsi gîtul fără apărare, apoi iscuseala împunsăturii din Andaluzia. Oțelul logofătului se răsuci șarpe și-i smulse sabia.

– Ridică-ți scula, D'Antin! Încă n-am isprăvit.

– Satană! bîlbîi franțuzul culegîndu-și arma.

– Te-am izbăvit de tăișurile oștenilor tîlhari în codrii de la poalele Parisului și în loc de recunoștință m-ai osîndit la cazne. Ferește-ți mîna care a dat poruncă gîdelui!

Toți diavolii cuibăriți în cugetul franțuzului își scoseseră coarnele. Contele lupta cu deznădejdea făpturii ce nu mai are nimic de pierdut. Sabia lui Radu Andronic țesea giulgiu subțire, dar D'Antin îi găsi răspuns sărind lăturiș și înapoi.

– Păzește-ți dreapta, Saint-Lô! poftori logofătul. Ea va primi osînda.

Brațul franțuzului, care uitase de mult cum se croiește semnul crucii, primi curînd împunsătură adîncă și scăpă pentru a doua oară sabia. Filip D'Antin rămase în vileagul podului răsuflînd greu. Logofătul măsură cu silă zdreala de om numai răni.

– Am voit să-ți osîndesc și ochiul poftalnic să cunoască obiceiurile valahilor... Fii pe pace, Saint-Lô! Ți-l las teafăr, căci doresc să vezi cum arată harapnicul în ziua cînd vei ajunge pe galere. Strigă către mușchetarii aduși de Machidon: Luați-l!

Slujitorii regelui împinseră trupul betegit spre Bastilia.

– Și neamțul? întrebă Ilie.

– A scăpat.

Suci capul la strigătul oștenilor. Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, alerga spre inima podului. Încălecă iuteș parmaclîcul.

În aceeași clipă, o săgeată i se înfipse între umeri. Vaiet răgușit de fiară înjunghiată sperie noaptea și Saint-Lô se prăbuși în apele întunecate. Logofătul întoarse capul. Jupînița Tofana, în straie de băietan, își ascundea arcul sub mantie.

– Îmi fac griji pentru soarta Brîncoveanului, rosti fata, dacă toți slujitorii săi dovedesc aceeași risipă de înțelepciune.

Ilie Machidon văzu cum ochii logofătului se încrucișează împunși de draci. Vorbe fără pereche în ascuțime, culese din Curtea Miracolelor, i se învălmășeau pe buze. Nu mai avu vreme să le rînduiască după cuviință, căci jupînița dispăruse. Rîsul batjocoritor mai stărui o vreme, apoi pieri.

Scutură-ți colbul tîrgului blestemat, de pe veșminte și cuget, și fii binevenit, frate cetitorule!

Ştiu, ai bătut drum lung, bogat în primejdii, te-au ispitit tîlharii şi deşertăciunile ăstei lumi bicisnice, gîndul spurcat al misionarului neamţ ţi-a picurat otravă în suflet. Acum ai grabnică trebuinţă să-ţi clăteşti ochii. Potriveşte-ţi dară paşii după călcătura beteagă a nevrednicului Pahomie şi hai cu moşul să-ţi desluşească frumuseţea cea fără de prihană din ţara mioriţelor bîrsane. Cătinel bre, omule, căci nu mai am anii buiaci ai domniei tale! Aşa, de-amu e bine.

Intrăm în împărăţia Bîrsei înţărcată cu mireasma florii de munte, şi a cetinii, şi a aburului născocit de grohotişuri. Cărăruia asta duce spre Tamana, rîul care se prăvale de sus peste Piatra Craiului. Aerul chişcă mai dihai ca chiperiul, s-adapă din apa fărămiţată pulbere la temelia prăpastiei ca s-o stupească ploaie zorită asupra cetinii. Hai să ne adăpostim în beuca aceea pînă trece duşmanca. Hm, o gură de răchie? Nu ştiu dacă se cuvine unui hîrb de moşneag... Puah! Tare-i ră! Mai umple, rogu-te, o măsură, parcă mă cată răcoarea la şale...

Iaca, am amăgit drumul cu vorba şi l-am biruit. De aici, din vîrf, poţi să-ţi mulţumeşti ochii citind bucuriile Bucegilor. Voinicul cela de munte, pieptos, e Postăvarul, cu zestre mare de potecuţe rupte, cînd ţi-e lumea mai dragă. Dacă te uiţi la poalele trufaşului, ai să-ţi hodineşti căutătura în horbota de spumă a Timişului. Aşa, amu cearcă să-ţi întinzi bătaia privirii spre Măgura Codlei şi Piatra Craiului.

Află, frate cetitorule, că între aceste minuni de frumuseţe, dacii au născocit cea dintîi aşezare a Braşovului. Ian şezi oleacă să-ţi spun două vorbe despre tîrgul aista, căci prin el vei păşi, împreună cu dumnealui, logofătul de taină... Zici c-o mai rămas o chicătură de... cum îi zice? Oare nu mi-o face rău? Ei, toarnă amu, dacă tot ai desfăcut butelca. Aşa!

Oameni cu roua cinstei şi-a prieteşugului în cuget, daco-romanii i-au îngăduit pe ungurii veniţi taman din Atelkuz să-şi tragă sufletul priponindu-şi caii în satul Blumăna, care cu trecerea timpului avea să ajungă o mahala a tîrgului. Se vede treaba că tare le-a mai plăcut locul, căci nu s-au mai urnit. Trebuşoara aiasta se întîmpla la praznicul anului 1000. Peste alte 150 de toamne, au venit în cumetrie saşii, o sămînţă de flandri de pe Rinul de mijloc... Poftiţi şi domniile voastre, oameni buni, au

zis ai noştri, mutîndu-şi catrafusele în Schei, cealaltă margine a aşezării.

Andrei al II-lea al ungurilor a poruncit pe la 1211 cavalerilor teutoni să dea poftiţilor o mînă de ajutor. Şi-au lepădat flăcăii cămeşile turnate în fier şi s-au pus pe treabă înălţînd case trainice, după gustul nemţesc, şi o cetate pe Tîmpa pentru ceasurile de primejdie.

Amu, să nu vorbim cu păcat, saşii s-au dovedit oameni harnici şi buni gospodari, dînd pildă de sîrguinţă. După vreo 13 ani, teutonii stricînd brînza cu Andrei al II-lea şi-au înveşmîntat armurile şi s-au dus, Duluţă!

Văzînd Vlaicu Vodă că bieţii creştini au rămas de căruţă le-a îngăduit să-şi verse mărfurile în Valahia, de unde luau, la rîndu-le, ceară, peşte, vin şi piei de fiară.

Trebuie să mai ştii domnia ta, frate cetitorule, că alţi saşi, neguţători la fel de pricepuţi, se aflau la acea vreme în tîrgul Sibiului. Şi unde s-au luat la uciganie suduindu-se pre limba dumnealor. A trebuit să-i despartă principele Ţării Româneşti cu vorbe pline de blîndeţe: Osîndi-v-ar Dumnezeu! Dacă nu şedeţi binişor bre, zghihuiţilor, slobod poruncă să nu mai calce picior de neamţ în cetatea de scaun!

La anul 1421, turcul Amurad, călăuzit de Radu Praznaglava, adică chelbosul, bate Braşovul cu oştire mare, semănînd pustiu. Deprinzînd drumul la plăcinte calde, după 13 ani a venit din nou. Numai că de astă dată s-a lins dumnealui pe botişor căci oraşul era cetluit în două chingi de ziduri. În jurul lor se afla şi un şanţ cu apă spre a reteza de tot pofta năvălitorilor. Brîul de piatră fusese înălţat din punga şi truda tîrgoveţilor împărţiţi pe bresle. O sută de gospodari neguţători şi meşteri, aflaţi sub ochiul unui jude, născoceau legi după pilda burgurilor nemţeşti. Cînd se aflau la un pas de păruială venea degrabă să-i împace contele sas din Sibiu, „Comes Saxonum".

Românii din Schei, porecliţi „trocari" după scula cu care meştereau ceaprazurile, au deprins de la megieşi cinstea muncii, curăţenia, cumpătul la vorbă şi mai vîrtos la parale. Dregătorii saşi au dovedit mare grijă pentru gazdele lor de la anul 1150, cea dintîi fiind să nu prindă aceştia cumva osînză la pungă.

I-au lipsit dară de truda născocirilor la care opinteau nemții și a sculatului în zori. Cei din mahalaua Scheiului puteau să tîrguiască bucate începînd de la ceasurile nouă, adică după ce neamțul smîntînise oalele.

De-amu, ce-a fost a fost, vorba e că împreună au pus umărul la nevoie, biruind anii aducători de spaime, spre a lăsa urmașilor tîrg fără pereche. Satele de prinprejur le-au luat pilda hărniciei, ridicînd așezări rupte parcă din ulițele Brașovului.

Prin aceste așezări vei păși și domnia ta îndată ce pana părintelui Ilarie își va mîntui treburile în cetatea Bucureștilor...

Ian cată, puiul cela de vînticel a prins aripi, născocește dihonie în cetină, speriind ciocănitoarele. Se cheamă că de-acuma ziua și-a cheltuit paralele, întinde mîna către soare după pilda milogilor. S-ar cuveni s-o luăm cătinel la vale, că odată începe să plouă cu întunecime.

Ce spuneai, frate cetitorule? Să deșert, drept mulțămită pentru învățătură, ce mai șușotește în sticla ceea? Mă rog, păcatul să fie al domniei tale, că eu mi-am căptușit de mult buzunarele.

Stau la măsuța din pridvor și citesc ce am scris. Bre, bre, multă minte îți mai lipsește, moș Pahomie!

CAPITOLUL XII

SE ALEG VITEJII

După cele din urmă cuvinte ale logofătului se aşternu liniştea. În Cancelaria Neagră fanarele clipeau lumină tulbure din pricina sticlelor neprimenite, căci slugile pătrundeau rar în odăile de taină. Anevoie ai fi putut prepui aici, între zidurile păcurii – unde dăinuiau, în ciuda focului de butuci şi a hîrtiei de Armenia arsă fără contenire, aromă şi răceală jilavă de temniţă – dimineaţa înaltă, cu străvezimi de cleştar ce da tîrcoale palatului. Stolnicul Cantacuzino se rupsese de harta ţintuită în perete şi tăind cămara din cîţiva paşi îşi rezemase coatele în poalele unui pupitru italian. În căuşul palmei, păstra găvanul lulelei stinse. Ochii pîclii, mistuiţi de jarul nesomnului, scociorau obrazul boierului.

– Mi-ai istorisit faptele, dar nu mi-ai spus ce gîndeşti.

Boierul îşi dezmierdă canaful de la mînecile contăşului strecurîndu-i privire încurcată. Stolnicul nu obişnuia să ţină seama de chibzuielile slujbaşilor, de aceea în Cancelaria Neagră ploua cu porunci în vreme ce întrebările abia picurau.

– Nemţii şi-au limpezit politichia.

– Anume?

– Ceea ce domnia ta prepuia de mult a prins cheag. Viana poftește să frîngă cerbicia transilvănenilor, retezîndu-le rădăcina. Astfel vor putea fi adăugiţi lesne la plămada imperiului.

Cantacuzinul lepădă luleaua. Cu unghia degetului mic îşi înghesuia colţul buzelor.

– Hm, nu-i cunoşteam pe nemţi atît de dibaci. Şi dacă au avut totdeauna răbdare în meşteşugurile lor, n-au dovedit-o pînă acum în ţesăturile diplomaticeşti. Ceea ce seamănă ei va rodi peste sute de ani... Cum a primit Riga Soare vestea acestor iscuseli?

Radu Andronic își miji ochii. Fanarul zugrăvea un covrig de lumină peste capul bătrînului. Îl văzu o clipă așa cum aveau să-l vadă urmașii peste veacuri, țintuit pe zid de mănăstire, la Horezu.

– Craiul Franciei, spuse ocolind cu un pas flacăra, are sfetnici bogați la minte. Tălmăcirea unor asemenea iscuseli cade în seama lor.

– Îți pricep gîndul, logofete, dar te înșeli. Bourbonul nu-i neghiob. Nu-i neghiob cel de știe să-și aleagă dregători vrednici și izbutește vreme de cincizeci de ani să nu scape cîrma din mînă. Pentru Ludovic însă, Transilvania, Valahia ori Moldova nu înseamnă decît petice de țarină anume născocite de Dumnezeu spre a împiedica drumul turcului către inima Evropei și a fi apoi stăpînite de vecini puternici. În locul lui Leopold, Bourbonul ar fi cercetat cu aceleași socotințe spre Țările Române. Oftă adumbrit: Trebuie să-l vestesc pe Vodă.

Se auzi ceasul din turn bătînd de unsprezece, apoi glasul unui apar și roți de căruță hurducate pe bolovănișul din ulicioara Cucului.

– Gătește-te de drum, logofete, porunci stolnicul intrînd. Măria Sa poftește să iei fără zăbavă calea Brașovului. Boier Sandu Miclăuș, scutierul lui Gavril de Noțig, te va îndruma către acei români, târgoveți, nobili ori plugari, ce țin piept cancelariei imperiale. Îți vei alcătui o ceată și vei căuta să dobîndești înaintea lui Neurautter letopisețe ori semne iscate în fier și piatră care dovedesc obîrșia și dreptul străvechi al transilvănenilor asupra meleagului lor. Acele dovezi le vei aduce în Valahia, unde vor găsi taină de nădejde în așteptarea unor zile mai blînde. Semnele care nu pot fi urnite trudește să le ascunzi. Îi căută luminile ochilor: Măria Sa își pune mare nădejde în iscusința domniei tale.

* * *

O ciocîrlie retează snopii de lumină, își lepădă viersul în văzduh și pieri spre inima codrului. Talanga aninată la grumajii unui taur clopoțea departe alungînd fluturii și albinele. La capătul imașului, între uluci date cu var, picotea în soarele amiezii Mănăstirea Sfînta Ecaterina. Din pădure se ivi o măicuță tînără, rumenă în obraji, cu un paneraș plin ochi de hribi. Dădu binețe

fără să-şi dezlipească ochii din pământ şi îşi urmă drumul păşind mărunţit. Marghioliţa se răsuci, cercetîndu-i straiul înnegurat.

– Oftezi? zîmbi logofătul.

Negustoreasa nu-i răspunse. Din pricina arşiţei îşi înnodase cozile cunună şi înveşmîntase ie de borangic subţire ce-i lăsa în slobozenie gîtul şi umerii.

– Cînd chibzuieşti să pleci? întrebă muierea.

– La noapte.

– Diavolul cel bătrîn ţi-a poruncit drumul?

– Ghiceşti repede, Marghioliţă.

– Oare? Mi-ar plăcea de pildă, să ghicesc de ce intrînd în Bucureşti, pe podul lui Şerban Vodă, nu mi-ai bătut în fereşti spre a-mi vesti întoarcerea?

Logofătul o învălui în privire mîngîioasă. Obrajii, gura, ochii negustoresei pîrjoleau.

– Nu scăpăraseră încă zorile, Marghioliţă, şi-mi era teamă că-ţi voi alunga somnul.

– Hm! Acum un an dovedeai mai multă îndrăzneală. Pesemne tot de teamă mi-ai ocolit şi prăvălia în drum spre Curte.

– Veştile aduse nu mi-au îngăduit zăbavă.

– Pricep. Şi mai pricep că milogii şi-au pierdut cu adevărat vederea, că Avram cavaful a dobîndit peste noapte orbul găinilor, iar privirea plăcintarilor de pe Dîmboviţa se vaită de beteşug, de vreme ce cu toţii te-au zărit mînîndu-ţi armăsarul spre casele domniei tale de la Mesteceni şi-abia după un ceas către Curtea Măriei Sale.

Radu Andronic izbucni în rîs. Încercă să-i prindă mîna, dar muierea şi-o smulse, şi o vîrî pumn sub ilicul mărgeluit.

– Ai umplut Bucureştiul de iscoade, Marghioliţă. Stolnicul poate lua învăţătură... Eram încredinţat că am ferit pînă şi urechile străjilor.

– Tolocănind în schimb cele ale vornicului Leurdeanu care, numai bine sculat din crivatul ibovnicii, poftea să afle veşti din ţara Bourbonului. V-aţi întîmpinat pe pod, dinaintea dughenii arvanitului.

– Uite un arici, Marghioliţă!

– Uite un logofăt de taină care şi-a rătăcit dibăcia vorbei...

Boierul se opri în mijlocul potecii şi îi prinse umerii în căuşul palmelor. Negustoriţa se făcu mică sub privirea caldă care o

cerceta cu blîndețe. Buzele muierii, rubinii, tremurau, șoapta i se umplu de lacrimi:

– Ce se cere să pricep?

Logofătul își desprinse mîinile cu suspin abia auzit. Urmară drumul. O adiere fierbinte clătea aromele de cetină, fin încins și mușchi.

– Nu-ți cer să mă duci la biserică, șopti negustoreasa. Nu ți-am cerut-o nici altă dată, căci cunosc rînduiala și pînă unde mi se cuvine a năzui.

– De asemenea oprelişti neroade nu m-am împiedicat niciodată. Ai toate darurile din lume, Marghioliță.

– Oricît de multe, tot nu-s de ajuns pentru domnia ta.

– Mi-aduc aminte de o întîmplare istorisită odinioară... La cincisprezece ani te-a pețit un negustor din mahala. Era chipeș, tînăr, avut, te îndrăgea.

– Dar nu-l îndrăgeam eu! Aspre vorbe, logofete!

– Minciuna nu-și poate statornici cotlon între noi. Mi-ești prea dragă pentru a te amăgi.

– Adevărul nu-i totdeauna bun, suflă gîtuit muierea.

Radu Andronic îi dezmierdă cununa de plete, apoi mîna alunecă cu gingășie în lungul obrajilor și prinse în vîrful degetelor bărbia rotundă. Lacrimile umpleau de stele ochii verzi și negustoreasa își coborî pleoapele frănjurite.

Lupta cu năvala plînsului înfigîndu-și unghiile în brațe. Fluturii ei semănau licurici pe potecă.

– Ce-mi lipsește, Doamne? șopti. Luminează-mă! Ce-mi lipsește?

Logofătul o privi neputincios.

– Nu-i pot porunci inimii, deși aș dori-o din adîncul sufletului.

Ultimele cuvinte se pierdură în larmă de zurgălăi, chiote și tropot de copite. Două rădvane se iviră la cotul potecii stricînd liniștea codrului și somnul cucuvăilor. Ioniță Fărcășan mîna în picioare, suduind fără pricină surugiul. Vreo șapte-opt boieri tineri îl stîrneau să gonească. Erau roșii la chip, cu caftanele descopciate, și cîte o ploscuță în fiece mînă. În urmă, trăsura Negoescului îi ținea pereche la zgomot și alergătură. Se străduia s-o ia înaintea gămanului, dar Ioniță nu-i îngăduia potecă, mînînd caii șerpește. Armășelul Stroe, cu ochii îndreptați către cer,

încercă să sece amîndouă ploscuțele dintr-o dată. Izbuti să le deșerte pe piepții anteriului de canavăț.

Logofătul o trase din drum pe Marghiolița, căutînd ascunziș între stejari.

– Smintitul o să-i răstoarne...Vin de la crîșma din Copăceni, și pun prinsoare că se îndreaptă spre Rădița.

Negustoreasa scoase marama din sîn și-și primeni obrajii uzi.

– Să te măriți, Marghioliță, rosti boierul cu blîndețe.

Negustorița simți că i se face frig. Sprîncenele negre și drepte legară nod strîns pe frunte.

– De aceea îmi vîri tîrlicii în picioare, ca să mă căpătuiesc?

– Și de aceea. Vreau să-ți fie bucuroși anii care vin. Ai fi poftit să te amăgesc?

– Nu știu. Nu-ți port pică, Radu Andronic, și nu te afurisesc, căci mi-e inima prea plină de făptura domniei tale. Dimpotrivă, mă rog să te ferească Dumnezeu de ziua cînd vei întîmpina muiere care să-ți aprindă cugetul, iar cînd te-o frige mai vîrtos, să-ți dea povață de însurătoare, apoi să-și strîngă fustele și s-o țină tot la vale.

Toaca Mănăstirii Sfînta Ecaterina începu a mărunți văzduhul. Soarele înfipsese făclie pe crestele cerului, învăluind codrul în mantie fierbinte și strălucitoare. Pe imaș, romanița și ciubo-țica-cucului își plecaseră capetele orbite de lumină.

* * *

Slujitorul, dar mai cu seamă Simion îl așteptau la hotarul Brașovului, după înțelegere. Ilie Machidon dăduse ascultare inimii gonindu-și armăsarul spre Chipriana, iar acum se afla din nou la porunca logofătului.

– Te-a recunoscut Smărăndița, împărate? întrebă Radu Andronic coborînd din șa.

Se aflau sub o sprînceană a muntelui, loc tainic de care aveau știință numai olacii Măriei Sale. Ața cărăruii, dosită privirii, cosea inima pădurii cu vicleșug. Slujitorul își potrivea din cosor o bîtă călită la flacără. Purta cămașă nouă, cu belșug de împunsături, în care boierul ghici mîna Smărăndiței. Simion era și el muchelef, în blană curată.

– Apoi, cinstite boierule, răspunse într-un tîrziu Machidon cu surîs doselnic, am încredințarea că domnia ta ai auzit de văru-meu, Tudorică.

– Ți-ai hrănit traista cu istorii, Ilie? Înalță ochii spre ceruri: Doamne, dă răbdare urechilor mele căci cugetul mi l-ai împăcat de mult! Acum poți înnoda vorba.

– Tudorică aista, urmă slujitorul, s-a dus într-o zi să macine doi saci cu grăunțe de păpușoi. Bun!... Nevastă-sa, o zgîtie de muiere din cele fără o coastă la numărătoare, tocmai întindea albiturile sub zîmbetul zilei, cînd iaca vine popa cu sfeștania. Ce mă povățuiești, părinte? întreabă muierea. Amu, dacă bărbatu-meu e plecat la moară, să-l aștept ori să-mi iau altul? Clătină din cap. Tare mă tem că drumurile poruncite de Măria Sa or să pună la grea cumpănă statornicia celor care ne așteaptă și n-or să ne mai afle chipul...

Logofătul își aduse aminte de chipul Marghioliței și inima i se adumbri. Săltă din umeri.

– Pe mine nu mă așteaptă nimeni, Machidoane!

– Nu poftești.

– Nu poftesc să poftesc!

– Mare blestem!

Se măsurară o clipită, fiecare cu gîndurile lui, apoi slujitorul înfășură copitele cailor în trențe spre a amăgi urechea poterașilor nemți.

Duceau armăsarii de dîrlogi, călcînd cu multă luare-aminte. Cărăruia se strecura hoțește numai pe sub cetină deasă, numai prin grohotișuri stăpînite de ceață. Răcoarea muntelui curgea domoală și Ilie Machidon își strînse dulama la piept.

– Se cere să-ți schimbi cămașa, șopti cu fereală logofătul. Florile Smărăndiței deslușesc limpede dincotro vii. Adăugă moale: Îmi pare rău, Ilie.

– Unde nu dă Dumnezeu numai asemenea păreri de rău!

Boierul îl măsură iute și își urmă drumul. Urcau anevoie căci răsuflarea dimineții umpluse poteca de rouă. O lumină sulegă vlăguită de sihlă întindea torțe alburii. La porunca slujitorului, Simion o luase înainte spre a citi primejdiile drumului.

Ajunși pe creasta ieșită din strînsura codrului, Radu Andronic hotărî popas.

– Aşteptăm dezlegarea străjerilor Măriei Sale. Vor înălța fum pe spinarea golaşă a muntelui îndată ce nemții slăbesc drumeagul din priviri. Strîmbă-ți înfățișarea, Machidoane!

Slujitorul cercetă veşmintele logofătului. Purta mintean din aba sinilie, după gustul neguțătorilor braşoveni, berneveci strîmți şi ciubote unse cu dohot. Îşi cercetă desagii şi scoase un rînd de straie croite în aceeaşi sîmbătă.

– Cunoşti graiul nemților, împărate?

– Cum să nu! Mamaia mi-a tocmit doică pe muierea împăratului Leopold... Dacă nu mi se înnoadă limba în măsele, socotesc să-ți pot fi de mare folosință.

– În tîrgul Parisului, nu fie de deochi, te-ai descurcat frumuşel.

– Aşa-i! Ştiu mîinile istea ale mele o franțuzească că mă dor şi amu de-atîta sporovăială.

În ochii boierului clipoci rîsul. Îşi hrăni luleaua, privind spre locul statornicit pentru vestitorii Măriei Sale. Dimineața prinsese vlagă, prăvălea întunericul în prăpastia născocită de ape la cîțiva stînjeni depărtare. Mirosul florilor de munte zburda nestingherit, îmbăta răcoarea.

– Trebuşoara la care ne-am înhămat nu-i lipsită de primejdie, Machidoane. Trebuie să-l slobozim pe nobilul Gavril de Noțig, cetluit în cetatea Braşovului din porunca generalului conte Rabutin de Bussy... Nemții îl strîng cu uşa poftind să afle unde a tăinuit dovezile despre statornicia românilor pe meleagul Transilvaniei.

Slujitorul rupse un fir de iarbă şi prinse a-l mesteca.

– Am fost noi pe cale să bortim zidurile Bastiliei, n-o să ne sperie dară o cetățuie, acolo... Dacă dă şi Simion un dinte de ajutor, cu voința lui Dumnezeu ajungem toți trei repede sub porunca securii nemțeşti.

– Ajutoare vom alege dintre românii transilvăneni deprinşi cu sabia şi vicleşugurile.

– Pricep. Cît ne-am desfătat noi ochii în tîrgul blestemat, sămînța vitejilor a pierit din Valahia.

– Îți strîmbi priceperea după obicei, Machidoane. Măria Sa poftește să aducem biruință împreună ca să le aprindă curajul. Îşi vor însoți zestrea letopisețelor pînă la hotare. Boier Miclăuş cunoaşte pre acei bărbați destoinici, dornici să-şi apere avutul.

Vom opri numai doi, pentru că o ceată prea numeroasă ar putea isca prepuielile iscoadelor împărăteşti.

Ilie Machidon scuipă firul de iarbă socotind pe degete.

– Doi, cu domnia ta trei, cu Simion patru, şi cu mine zece, fac paisprezece... E bine! Rîse: Şuguiesc, logofete, eu oricum sînt a cincea roată la căruţă, căci n-am deprins să mă slujesc decît cu prăpădita iasta de bîtă.

Logofătul sări în picioare. Pe muntele cel chilug se înălţa o zdreală subţiratică de fum.

– Drumul e slobod, Machidoane.

* * *

Cînd soarele rămase aninat în răscrucea zilei, slujitorii Măriei Sale ajunseră la Sărata, moşia boierului român Gheorghe Miclăuş. Conacul alb, cu pîntecele încins în brîu de flori şi poame, după gustul lui Vodă Brîncoveanu, deslușea fără zăbavă încotro bat gîndurile stăpînului. Cafasul, rezemat pe stîlpi scundaci, părea rupt din Palatul Mogoşoaici şi numai porţile înalte, chindisite cu dalta, arătau strădania întru frumuseţe a sătenilor transilvăneni: astrul zilei se afla înfăţişat prin obrazul unui băietan rîzăreţ, luna ţinea chip de fecioară, puzderie de stele plouau lemnul.

Ilie Machidon cercetă lucrătura cu luare-aminte. Iscusinţa celor din Chipriana bătea alte poteci.

Îi întîmpină cu potop de bineţe Miclăuş cel tînăr, scutier la Curtea nobilului Gavril de Noţig. Bătrînul Miclăuş aştepta stană în cafas. Ochii verzi, adînci, buchisiră pe îndelete dohotul din privirea logofătului. Dădu mulţumit din cap şi coborî cu braţele deschise.

– Din înfăţişarea boierului Costache Andronic, bag de seamă că n-ai luat decît căutătura cinstită. Fii binevenit, logofete!

– Domnia ta îl cunoaşte pe tata?!

– Hotarele n-au putere cînd oamenii trudesc sub stăpînirea aceluiaşi gînd. Iar dacă acel gînd se dovedeşte curat, poţi găsi mulţi prieteni în Valahia. Pofteşte, rogu-te!

Rotofei şi nu prea înalt, cetluit în haine de la Liov, bătrînul Miclăuş îşi stăpînea anevoie glasul aspru, deprins cu porunca. Păşea ţeapăn, cu un soi de semeţie care-i aduse logofătului zîmbetul pe buze. Cercetă zidurile casei trupeşe şi chibzui că bătrînul poruncise să i se înalţe cetate, nu conac. Avea odăi puţine, şase sau

şapte, dar chivernisite de ochi subţire. Toată lemnăria era cioplită cu flori bogate în vrejuri. Podelele zugrăvite în răsuriu, apoi ceruite din belşug străluceau, peste tot stăpînea aromă de gutuie pîrguită. Armele bătrînului spînzurau încrucişate pe o blană de urs în ungherul răsăritului, candela sinilie stîrnea lumină săracă la picioarele Sfîntului Gheorghe, turnat în argint. Nezărind niciunde o singură ulcică cu flori, Radu Andronic îşi zise că pe Miclăuş cel bătrîn l-a iertat Dumnezeu de moara neferecată a muierii.

Una dintre odăi adăpostea baia. Sus, aproape de bagdadic, se afla zidit un poloboc pîntecos, ochi de apă, ce putea fi îndreptat stropitoare asupra trupului. Logofătul lepădă colbul drumului, îşi primeni straiele şi pătrunse în odaia de oaspeţi. Se iviră îndată slugile cu chisele de dulceţuri şi apă rece, scoasă din inima pămîntului. Radu Andronic ar fi poftit un cofăiel de vin şi o lulea bine îndesată, dar citind obrazul bătrînului, pricepu iuteş că asemenea desfătări nu-şi găsesc adăpost în casele dumnealui.

– Noi, spuse Miclăuş cel iernatic, poruncim prînzul după ce soarele ia în stăpînire spatele conacului, dar dacă domnia ta poftеşte, putem schimba rînduiala statornicită de străbunul meu Dimitrie, mare jude al obcinei.

Logofătul socoti că nu era el omul care să strice obiceiurile judelui. Înghiţi dară dulceaţa cu noduri, ticluind vorbe de mulţumită. Jeţul neprietenos îi sta junghi în spinare, aroma de gutuie îi cetluia nările.

Miclăuş cel tînăr, primind încuviinţarea bătrînului, descălţă ciubotele şi pătrunse cu sfială în încăpere. Se aşeză într-un ungher mîncînd din ochi făptura lui Radu Andronic. Toate întrebările pămîntului i se adunaseră pe buze, dar una nu cuteza să răsufle.

– Te ascult, logofete! tună boierul.

Radu Andronic deşiră pe îndelete diavolia pusă la cale de Carol Neurautter, desluşi povaţa Măriei Sale Vodă Brîncoveanu către românii transilvăneni. Miclăuş cel bătrîn ceru să-i poftorească a doua oară diavolia neamţului şi numai după aceea încruntă sprîncenele.

– Feciorul meu priceput-a oare?

– Am priceput, tată.

– Atunci e bine.

– Asemenea ticăloşie..., îndrăzni Miclăuş cel tînăr, dar se opri fulgerat de căutătura bătrînului.

Radu Andronic întrebă repede:

– Cînd socoteşte domnia ta că poate să-i adune pe acei viteji hotărîţi să mă urmeze?

– Apoi departe tare nu-s. Feciorul meu va pleca de îndată să-i vestească şi mîine în zori îţi vor sta sub poruncă.

Miclăuş, scutierul nobilului Gavril de Noţig, sări titirez în picioare, sărută cu smerenie mîna bătrînului, se închină adînc dinaintea logofătului şi ieşi. Tropote de cai ştiriciră în curînd că vestitorii au prins să bată drumurile.

Grija cea grea stăpînea chipul bătrînului. Privi o vreme colbul stîrnit de copitele armăsarilor, apoi ochii căutară ungherul icoanelor.

Radu Andronic desluşi roua lăcrămiţelor lunecîndu-i pe obraji.

La cel dintîi ceas al dimineţii, cinci sute de români, căptuşiţi de arme, umpleau moşia Miclăuşilor. Logofătul, ieşit în cerdac, fluieră a pagubă.

– Dacă domnia ta îngăduie, zise bătrînul, nemulţumit de osteneala feciorului, pînă în prînzul cel bun mai adunăm cinci sute.

– N-am de gînd să cuceresc Viana, cinstite boier Miclăuş. Porunceşte, rogu-te, vestitorilor să nu încalece, căci vîlva stîrnită va deschide ochii vrăjmaşi.

Machidon se apropie alungînd urmele somnului. Pricepu isprava scutierului şi prinse a rîde.

– După socotinţele mele, pînă la vremea omătului om izbuti, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i supunem la încercare pe toţi. Văd mulţi croiţi din stejar, dar şi slăbii...

– Cinsteşte-le bărbăţia, Ilie! Un singur zvon de primejdie a fost de ajuns pentru a-i ridica peste noapte. Cheamă-l pe feciorul boierului.

Miclăuş cel tînăr veni în grabă. Osteneala îşi tipărise semnele pe chip, era totul o apă.

– Cîte ceasuri ai petrecut în şa? întrebă logofătul.

– Chibzuiam să le socotesc după ce sfîrşim lucrarea.

– Ai făcut treabă cinstită, scutierule. Pentru început însă, drumurile noastre cer slujitori mai puţini.

– Să-i cernem la jumătate.

– Mulţi!

– Unul din cinci?

Scădea cu durere şi spaimă. Radu Andronic îi petrecu braţul pe după umeri.

– Nu vreau să-ţi necinstesc osîrdia, boier Miclăuş. Graba cu care i-ai vestit şi ai găsit ascultare vă cinsteşte deopotrivă. Vina o port eu căci nu te-am înştiinţat de la început. Adăugă încet: Numai de doi oameni am trebuinţă.

Ochii scutierului holbăţiră privire buimacă.

– Numai doi?!

– Opreşte dară zece căpetenii şi roagă-i pe ceilalţi să se împrăştie ştiricind că un şugubăţ i-a amăgit cu năvala tătarilor. Poftesc ca iscoadele imperialilor să nu ne ţină cărările de poale.

Zece bărbaţi aleşi pe sprînceană rezemau umbra gardului. La porunca logofătului, Ilie Machidon rostui o stîncă aproape la şaizeci de ocale[1] şi o lepădă în vileagul curţii. Măsură apoi de la acea stîncă patru coţi şi trase o roată jur-împrejur. Era născocirea dascălului franţuz, cheltuielnic în ocări, care asuda să oţelească braţul viitoarelor iscoade ale Cancelariei Negre. Învăţăcelul trebuia să înalţe bolovanul deasupra capului şi să-l azvîrle în afara cercului.

Radu Andronic desluşi transilvănenilor legile prinsorii şi-i pofti să-şi arate bărbăţia.

Miclăuş cel bătrîn sta în cafas alături de logofăt, cel tînăr nu-şi găsea locul. Era un pui de dimineaţă cuminte, dezmierdată de răcoarea iscată din răsuflarea muntelui. Bolta cerului purta scutec siniliu, terteluit pe margini de codri. Pe o spinare de deal, soarele înălţase sprînceană cireşie.

Rînd pe rînd, vitejii săltară piatra zvîrlind-o mai aproape ori mai departe de roata lui Ilie Machidon. Se înfăţişă apoi un taur de creştin, lat în spate. Purta pieptar din piele moale, fără mîneci, ce lăsa slobode două braţe croite parcă din cedru. Palmele, pe măsura ceaunelor moldoveneşti, le ţinea departe de trup, la priveală, un chimir împodobit după ştiinţa bacilor îi strîngea mijlocul. Obrazul cioplit în piatră, dar mai cu seamă ochii în culoarea bahnei stătute mărturiseau că nu cunoşteau moliciunea zîmbetului. Se închină în faţa boierilor din cafas şi săltă piatra cu uşurinţă. Un murmur lung ţîşni din mulţime. Stînca azvîrlită de novac zburase peste gard.

---

[1] Aproximativ 75 de kilograme.

– Cum te cheamă, omule? întrebă logofătul mulțumit de lucrare.

– Drăgan.

Vorba se strecură oftat adînc. Tăcu măsurînd cu credință privirea lui Radu Andronic. Boierul făcu un semn și Ilie Machidon se desprinse de cerdac cu două bîte la subțioară. Zvîrli un par novacului, poruncind:

– Apără-te!

Drăgan cercetă scula și o lepădă în tină. Desfăcu picioarele ridicînd ușurel lopețile palmelor. Slujitorul îl privi nedumerit apoi căută spre Radu Andronic. Logofătul clătină din cap. Bîta zugrăvi în văzduh tot felul de semne, căci novacul sărea buiac lăturiș. Machidon simți un clește cetluindu-i încheietura, se văzu făcut roată la un cot de pămînt, apoi înțelese că zboară peste zăplaz, luînd urma pietroiului.

Cei de față rămaseră o clipită cu răsuflarea tăiată, după care prinseră a-și măcina gureși mirarea. Radu Andronic rîdea cu poftă.

– Ce cauți pe după uluci, Machidoane?

Slujitorul se ivi cercetîndu-și oasele.

– Traista cu poveţele chiprienilor, logofete. Printre ele se află una care sfătuiește să nu-l ispitești pe necuratul. Întinse zîmbind mîna lui Drăgan: M-ai înfrînt în luptă cinstită, omule. Spune-mi, rogu-te, nu cumva maica domnici tale te-a înțărcat cu păsat de cremene? Sfîntă Paraschivă! adăugă pipăindu-i țesătura brațelor. Fier nu alta!

Radu Andronic pofti să afle:

– De unde ești, Drăgane?

– Din Țara Moților.

Răspunsese scurt și își înfipsese din nou ochii în privirea logofătului. Boierul îi cercetă căutătura curată.

– Dacă slujitorul meu nu voiește să te mai încerce o dată...

– Doamne ferește și apără! spuse repede Machidon. Am acasă copii și oleacă de muiere...

– Atunci, urmă logofătul, fă-ți bunătate, frate Drăgane, și adă înapoi stînca să-i supunem întrecerii și pe ceilalți.

Ultimul carele se desprinse de gard era un băietan subțiratic, cu sticle nemțești la ochi, născocite în sprijinul vederii.

Cînd se ivi în bătaia privirii, boier Miclăuş cel bătrîn socoti că vînticelul călător spre asfinţit are să-l dea la pămînt cu uşurinţă. Culoare lipsită de vlagă îi vopsea chipul. Avea frunte înaltă şi degete lungi, vlăguite.

– Ioan Singuru, feciorul preotului Ştefan, din Sînzieni, spuse Radu Andronic. Nu domnia ta eşti acela care însoţeai o anume jupîniţă în Bucureşti?

– Întocmai.

– Pofteşte, rogu-te!

Cei rămaşi în priveală chibzuiau pe şoptite că nu era nici o nădejde să clintească stînca. Băiatul popii îngenunchease lîngă piatră poftind parcă s-o asculte cu urechea.

– Îi spune *ocinaşele*, şopti Ilie Machidon logofătului.

Ioan Singuru se ridică şi porni spre cafas aplecat, după obiceiul racului, stîrnind şi mai vîrtos mirarea boierilor. Ajuns cu spatele la ziduri, scăpără amnarul. Un şarpe de foc porni iuteş spre piatră sîsîind gînsăceşte. Îndată ce-i atinse coastele, stîrni bufnitură năprasnică şi un nour de fum. Vîntul alungă nourul dovedind că în locul cu pricina nu se mai află fărîmă de stîncă.

Radu Andronic aşteptă colbul să se domolească, apoi grăi:

– Asemenea meşteşug ne poate aduce foloase fără număr. Unde l-ai dobîndit?

– În şcolile nemţeşti din Saxonia, zîmbi cu sfială Singuru. Dacă domnia ta pofteşte, pot să-i desluşesc şi altele.

Avea vorba domoală, grădinărită cu grijă. Ilie Machidon îşi potrivi bîta sub braţ dînd din cap.

– Eşti încredinţat bre, omule, că taica părintele nu-i slujeşte celui cu cornițe?

Auzi îndată pocnet de harapnic şi văzu cum ciomagul îi zboară, smuls de-o mînă nevăzută. Întoarse capul năuc. Ioan Singuru cîntărea în palmă un pistol turcesc care fumega.

Radu Andronic îi cercetă căutătura, dar nu putu s-o buchisească din pricina sticlelor aninate de nas. Se răsuci spre Miclăuş cel bătrîn.

– Vom lua cu noi pe Drăgan şi Singuru. Am pofti de asemenea, dacă se dovedeşte cu putinţă, să-l avem alături şi pe feciorul domniei tale, spre a ne descîlci cărările.

Scutierul îşi ridică ochii plini de rugăciuni, spre chipul părintelui. Bătrînul îi dădu slobozenie.

– Să nu-mi faci neamul de ocară dovedindu-te nevrednic, băiete!

Soarele aflase stăpînire temeinică pe sineala cerului. Alungate de învățătura lui Ioan Singuru, păsările, deprinse cu conacul, năpădiseră ulmii înșirați, fără rînduială anume, pe tăpșanul închinat apusului. Vînticelul își vlăguise puterile, opintea fără credință să vînture văzduhul. Radu Andronic măsură depărtările, apoi se întoarse spre bătrîn.

– Poruncește, rogu-te, cinstite boier Miclăuș, olacilor să știricească acelor români, păstrători de dovezi, îngăduința Măriei Sale Vodă Brîncoveanu al Valahiei de a le primi în păstrare. În noaptea asta, cu ajutorul Celui de Sus și al bărbaților transilvăneni, nădăjduiesc să-i aducem slobozenie nobilului Gavril de Noțig, iar de mîine vom purcede să strîngem hrisoavele.

Nu-și sfîrși vorba. Tropot de cal zorit se iscă dintr-o dată pe drumeagul conacului. Un armăsar roib zbură nălucă peste gard și opri forăind leoarcă de spumă. Îl călărea o nuia de fată, în ilic și catrință lungă din piele de căprioară, ciubotele răsurii și ie lipsită de podoabă. Obrajii cu pometi înalți erau pîrguiți de bătaia vîntului, ochii, pietre mari smulse din munții cei albaștri ai cerului, fulgerau spre tîmple. Pletele negre, muncite de alergătură, se slobozisră de mult din rînduiala statornicită. Plesni biciușca de carîmb bortind cu privirea chipul bătrînului.

Radu Andronic înălță, fluierînd a pagubă, ochii spre ceruri. O recunoscuse pe Tofana.

– Poftesc să știu, boier Miclăuș, pentru ce n-am fost vestită că oaspeții domniei tale ne aleg vitejii?

– Cine-i jupînița? întrebă Radu Andronic, socotind că a venit ziua să-i afle rosturile.

Ochii fetei își adunară albastrul într-un semn scurt. Miclăuș cel bătrîn plecă căutătura. Răspunse cu sărăcie.

– Om de încredere. Poftește să-și arate vredniciile.

– Spune-i, rogu-te, zise logofătul, că valahii prețuiesc îndeajuns fecioarele Transilvaniei ca să nu le necinstească mîinile în treburi poruncite muierilor. Hrana o vom rostui după pilda haiducilor, iar de primeneli vom griji singuri.

Vorbise fără s-o privească. Un șuierat subțire îi trecu pe lîngă ureche și simți că palma i se lipește de canatul ușii. Căscă ochii și

văzu cu buimăceală mare că o săgeată îi ţintuia o mînecă a contăşului de uşor. Altă săgeată îi cetlui braţul drept. Rămăsese răstignit.

Fata anină arcul de oblînc şi îi grăi cu asprime:

– Învaţă, muntene, să-ţi cîntăreşti cuvintele înainte de a le rosti! Cinstim ajutorul, nu şi buruiana vorbei deşarte.

Ilie Machidon îşi frecă mîinile.

– Mulţumescu-ţi, Doamne, că m-ai învrednicit să văd în faptă socotelile vărului meu Leonte: trebuie să fie şi un lup mîncat de miel.

Radu Andronic izbuti să-şi adune braţele, lăsînd zălog mînecile contăşului. Vorbi boierului ocolind cu bună ştiinţă arătarea ce-i zvîrlise săgeţile:

– Aibi bunătatea, cinstite boier Miclăuş, şi spune-i jupîniţei cu obicei de lotru că în Valahia asemenea ispravă se osîndeşte roşindu-ţi palma pe spinarea cea moale a cutezătorului.

Din ochii fetei ţîşneau scîntei albastre. Suci calul de dîrlogi şi-l biciui scurt, sărind zăplazul într-un vîrtej de colb.

Cînd înserarea îşi arătă colţii, logofătul se smulse din aşternut. Poruncise oamenilor odihnă temeinică: după socotelile domniei sale, îi aşteptau ceasuri trudnice, fără de sfîrşit.

Scutierul nu izbutise să aşeze geană peste geană. Gîndul că pînă la întîiul cîntat al cocoşilor îşi va vedea stăpînul slobod, îi surghiunise somnul. Nici Ioan Singuru nu arăta nou-născut. Împărţise odaia cu Drăgan, iar de-ndată ce moţul pusese capul jos, dovedise aceeaşi bărbăţie şi în horăituri, speriind întreaga suflare de pe moşia boierului Miclăuş. Bubuit înfricoşător de tunet şi şuierături haiduceşti însoţiseră răsuflarea novacului zguduind geamurile şi carnea de pe slujitorime.

– L-am căutat pe dracu' şi-am dat peste tătîne-său! spuse Ilie Machidon stăpînului. Ştiu încaltea că buhaiul ista de bărbat n-o să ne ruşineze pustietatea somnului.

Îmbrăcară haine întunecate şi la cel dintîi licăr al stelelor se aflau pe drumul Braşovului.

Ciudat peste măsură i se păru logofătului Radu Andronic un anume lucru: bătuse ţara Franciei şi republicile italiene, Florintia, Toscana, Veneţia, retezase de la un cap la altul imperiul Habsburgului, se călătorise în ţara muscalului şi trecuse de trei ori hotarul

padişahului, iar în atîta prisos de haimanalîc nu străpunsese o singură dată porţile meşterilor braşoveni. Miclăuş cel tînăr nesocoti veghea zidurilor şi a străjerilor imperiali, purtîndu-i în cetate printr-o hrubă tainică, născocită sub pămînt de neguţătorii dornici să-şi ferească marfa de căutătura vameşilor.

Ţinînd umbra scuticrului prin ulicioare covrigate şi strîmte – într-atîta de sulege, încît din doi bărbaţi ce s-ar fi întîmpinat pe drum, unul ar fi trebuit să lipească zidul spre a nu-şi zăticni umerii şi paşii – boierul valah simţea răcoarea străpungîndu-i postavul contăşului. Copitele cailor, legate în scutece, călcau mut pietrele drumului grămădite ca nişte pîinişoare de casă sărmană. Miclăuş cel tînăr păşea în frunte, pîndind umbrele.

O lună de ceară se împiedica în zidurile înalte ale tîrgului, pustiind uliţele de lumină. Sub ochiul stelelor strălucea nins doar Turnul Alb răsărit dinaintea lăcaşului cel mare, falnică întemeiere a meşterului Conradus Lapicida. Tîrgoveţii se deprinseseră de vreo unsprezece leaturi să-i spună Biserica Neagră, căci limbile de foc ce-i încercaseră trupul în anul diavolului 1689 se citeau şi azi pe ziduri. Tîrgul arsese atunci căpiţă de fîn, iar asemenea văpaie – socoteau oamenii – nu putuse fi scornită decît de aprig blestem.

Pace îndelungată nu-i fusese sortită sfîntului lăcaş încă de la zămislire. Capela, ridicată din osîrdia unor monahi, fusese dărîmată de tătari prin leat 1241. Altă temelie se pusese la 1385, iar crucea o înfipseseră strănepoţii acelor întemeietori abia peste o sută de ani.

Radu Andronic trăgea cu urechea la zgomotele nopţii. Moţul cerceta cotloanele porţilor înalte, Ioan Singuru grijea în toată clipa să-i fie strînsă năframa împrejurul grumajilor betegi.

Despre tîrgul Braşovului ca şi despre întreaga ţară a Transilvaniei scutierul le grăise fără istov de cum părăsiseră conacul bătrînului. În cuvintele lui, logofătul deslușise dragoste nesecată şi clocotul sîngelui aprins de prea multă tinereţe.

Calice, ori îmbrăcate în strai scump, casele ţineau strîns umăr lîngă umăr, după rînduiala de luptă a strămbunilor. Căci cimbrii şi teutonii, cînd opinteau dinaintea vrăjmaşului, se aflau legaţi cu frînghii trainice între ei, ridicînd zid de netrecut. Uliţa sforii, Schnurgasse – vorbă care izbutise să-i înnoade zdravăn limba lui Ilie Machidon – ridica pildă.

Duceau caii de dîrlogi. Miclăuş oprea ceata la orice curmătură de uliţă scormonind împrejurimile. Căuta drum lăturiş spre a nu ieşi în calea străjilor, ori a te miri cărui pîndar de dugheană chivernisită. În vremea aceasta, Machidon şi logofătul, străini de meleag, cercetau hudubăile înghesuite una într-alta, fără a-şi lăsa răsuflet. Se aflau în buricul tîrgului stăpînit de saşi.

Sub acoperişurile ascuţite, cu frunte teşită, căsca ochi un geamlîc mititel pe unde adesea se strecura ţeava flintei. Dedesubt, ferestrele înguste, oblonite, spărgeau zidurile cu zugrăveală rozalbă, şofranie ori verde. Porţile înalte, fără podoabă, nu îngăduiau privire în ogrăzile dinlăuntru, neguroase şi încîlcite, cu prisos de ganguri şi bolţi ce iscau umbră plină de răcoare.

Aici zăceau la vreme de izbelişte vătămaţii căzuţi pe metereze şi tot aci chindiseau la gherghef, în ceasurile cuminţi ale după-prînzului cel bun, jupîniţe dogorite la obraji, cu fuste creţe şi cornete albe din moţul cărora curgea cîte o horbotă scumpă.

Hudiţele deslueau puzderie de prăvălii mărunte, cu două-trei măsuţe, în care la vreme de zi se mîncau dulciuri făcute fără furtişag. Fanarul de fier înfipt în grumazul casei răspîndea cu zgîrcenie un pumn de lumină săpunie...

La toate acestea chibzuia logofătul Andronic prepuindu-se tot mai mult în inima unui burg nemţesc. Erau case trainice şi fără fesfesele, ridicate de tîrgoveţi cu sîrg de muncă şi chiverniseală. Fala deşartă nu-şi găsea cuvînt în pravila răsbunicilor. Straiul negru, de postav săsesc, trainic, moştenit adesea din tată în fiu şi lăsat cu limbă de moarte nepotului, nu lipsea de pe trupul dumnealor, după cum şorţul de piele nu lipseşte fierarului.

Seara, înaintea primului căscat, se adunau în odaia cea bună pentru a cînta din flaut sau diblă muzicile vechi, născocite în Evropa papistaşă. Alteori luau drumul crîşmei. Berea le dogorea obrajii şi-i pocnea cu ciomagul în moalele capului spre jumătatea de veac, pentru a lăsa în urmă două rînduri de straie, douăsprezece linguri şi un ceainic din argint, taleri care fac pui şi o Biblie în scoarţe de piele neagră.

Cercetat din vîrful Bisericii Negre, tîrgul se dovedea priponit ca într-un lighean de zidurile cetăţii. Turnurile lăcaşului Sfîntul Nicolae împungeau luna ivită în privealâ spre a o sili să-şi lepede lacrima de argint peste mahalaua Scheiului, locuită de români.

Valea săracă şi strîmbă poruncise caselor să se cațere pe stînci, ori să-şi vîre şoldul una într-alta. Porțile înalte grăiau limpede despre dragostea de frumos dobîndită din strămoşi. Dregătorii cetății nemaigăsind piatră şi pentru ulițele românilor le lăsaseră în stăpînirea colbului. Nici fanare nu se aflau, trăiau din milosîrdia lunii.

Meşteşugari de mărunțişuri şi cărăuşi neîntrecuți, cumpătați la vorbă şi tari de virtute, românii Scheiului şi-au scris istoria lor. Nu i-a îndoit nici porunca saşilor de-a lua drumul bisericii protestante, nici a Vianei de-a se uni cu Roma. Domnii Țărilor Române nu i-au lăsat de izbelişte. Pilda a dat-o Vlad Călugărul, cel în tinerețe pribeag, trimițînd bani şi meşteri pentru a ridica Biserica Sfîntul Nicolae. I-au urmat-o, fără şovăieli, Vlad şi Neagoe Basarab, şi Petru Cercel, şi Aron Tiranul al Moldovei.

Şi parcă spre a curma şirul faptelor cu belşug de prețuire, marele logofăt Neculai Ruset, ginerele Brîncoveanului, avea să întoarcă dania soației sale către sfînta biserică – o cunună de adamante prețuite la 2 500 de taleri – înapoi în besactea, căci spre a dobîndi carte de conte, acel Ruset trecuse la credința papistaşilor.

În inima Braşovului, căruia urmaşii aveau să-i spună Braşovechi, ceasul Bisericii Bartolomeu bătu de două ori. Era cel mai bătrîn lăcaş înălțat prin anul Domnului 1223. Geamurile cafenii ascundeau ochiului pereții dinăuntru, albi şi lipsiți de podoabă.

Privirea se poticnea apoi în zidurile cetății acoperite cu țiglă. Turnul Negru cel lătăreț căta cîrcotaş la trupul de fecioară gorjancă al Turnului Alb. Bastionul fierarilor ridica o sprînceană spre poarta cea mare, ticluită după înfățişarea arcurilor de triumf romane, care închidea adeseori drumul românilor spre cetate. Tot la această poartă era stăvilit şi alaiul burlacilor din Schei.

Flăcăii care nu-şi închinaseră inima vreunei catrințe îşi începeau jocurile în Săptămîna Luminată sub poruncile unui vătaf. Surla păstrată vreme de un an în Biserica Sfîntul Nicolae vestea de Blagovişteníe şi Duminica Floriilor serbările românilor buiaci. În prima zi de Paşte, burlacii, îmbrăcați în straie țărăneşti cu flori la pălării şi arme la brîu, toți călări, băteau ulițele Scheiului vestind gospodarii dornici de desfătare.

Zvîrlirea buzduganului cît mai sus, spre a fi prins apoi din zbor, se afla la mare preț în ochii privitorilor, stîrnind haz ori de

cîte ori vreun motîntoc dovedea nepricepere. Nici *aruncarea în țol* nu se bucura de mai puțină căutare. La porunca vătafului, burlacii prindeau un covor de colțuri spre a sălta de trei ori în înaltul cerului flăcăii cu inima slobodă.

Ziua de miercuri își avea tîlcul ei. Datina poruncea alaiului să dea ocol hudubăii care adăpostea Sfatul Celor O Sută. Izbutind asemenea ispravă, cetatea ar fi intrat în stăpînirea românilor din Schei. Dar porțile erau zdravăn ferecate de sași.

Gînd de-o clipă răsări în mintea logofătului. Călca pe urmele lăsate de pașii lui Mircea cel Bătrîn, carele a înnodat cel dintîi firul sorții românești a tîrgului. Șirul voievozilor valahi și moldoveni intrați cu alai sau în pribegie pe porțile Brașovului n-avea sfîrșit: Vlad Dracul, Vlad Țepeș, după ce-și osîndise megieșii nestatornici din Țara Bîrsei, Petru Rareș, întors cu izbîndă după bătălia de la Feldioara cu craiul Ferdinand. Tunurile sale, așa cum aveau să spună urmașii, „stricaseră bunătate de ziduri" spre a supune cetatea.

Drumurile lui Rareș spre acele locuri n-au contenit nici cînd se afla în pribegie. Sîngele aprins al părintelui, marele voievod Ștefan, i-a poruncit să născocească un prunc împreună cu nevasta lui Weis Iörg, din Sfatul Celor O Sută. Petru Cercel n-a uitat să-și vadă ctitoria în timp ce se călătorea către Francia. L-au urmat pașii lui Mihai cel Viteaz și umbletul apăsat al lui Radu Șerban, și cel molatic al lui Nicolae Pătrașcu, feciorul lui Mihai...

– Primejdie! șopti scutierul venind în goană. Imperialii cercetează ulițele.

Lipiră zidurile ținînd botul cailor. Radu Andronic apucă brațul lui Ilie Machidon.

– Strîmbă-le vadul!

Slujitorul se prelinse în umbră pînă la încrucișarea ulițelor. Dibăci în traistă praștia și trimise o piatră cît gutuia peste șirul de case. Țipătul olanelor sparte spori pașii oștenilor pe alte ulicioare.

– Slobod! spuse Machidon.

După știința scutierului, nobilul Gavril de Noțig se afla priponit în turnul Sfatului Celor O Sută. Îl măsurară la adăpostul întunericului în fel și chip. Avea patru fețe și era încins cu un cafas. Sub para așezată în creștet, la vreo 40 de stînjeni pescărești, se afla un foișor de pază cu un singur străjer. Luna răsărită le arătă încă patru vestitori de primejdie aflați în cafas, cîte unul de fiece față a turnului.

Radu Andronic își muşcă înciudat buzele. Jur-împrejurul hudubăii locul era pleşuv, iar nourii fugăriți de pe cer n-aveau putere să astupe ochiul lunii. Nici un cloțan n-ar fi izbutit să se furişeze fără ştiința oştenilor de caraulă.

Logofătul citi fețele oamenilor. Ilie Machidon dezmierda fără credință blana cîinelui, semn că-şi frămîntă mintea, Singuru își ştergea pe gînduri sticlele cu o băsmăluță, Drăgan cerceta întunecat turnul. Radu Andronic se întoarse către Miclăuş cel tînăr.

– Alt chip de a pătrunde înlăuntru nu se află?

– Nu.

– Priveala străjerului din vîrf, şopti Machidon, o putem amăgi iscînd tărăboi în altă parte. Rămîne cel din cafas cu ochii către noi.

– Aici e buba, Ilie.

Glasul domol al lui Singuru ajunse firicel de fum la urechea logofătului:

– După socotelile mele, la răscrucea nopții se stîrneşte vîntul. Asta înseamnă că norii iscați de Tîmpa se vor prăvăli asupra tîrgului născocind umbrele de trebuință.

– Îngăduie, logofete.

Vorbise scutierul. Își frămînta degetele, privirea avea jăratic.

– Spune.

– La miezul nopții, străjile primesc întăriturí. Oşteni cu făclii veghează jos, la porți.

– De unde ştii?

– E a cincea noapte cînd mă strecor în locul ăsta, chibzuind cum să ajung la stăpînul meu.

Clopotul orologiului nemțesc al turnului vesti ceasurile zece. Străjerul din cafas își astupă urechile. Se frînse dintr-o dată, ducîndu-şi degetele la gît. Lumina lunii desluşi pricina: avea înfiptă sub bărbie o săgeată.

Logofătul întoarse repede capul. La două întinderi de braț, în spatele lor, se afla jupînița cu arcul. Îl privea fără să-şi ascundă batjocura.

– Drumul e slobod, muntene!

Străbătură piața pisicește, dintr-o singură suflare, şi priponiră zidurile hudubăii. La semnul logofătului, moțul lunecă către

ușorul porții. Își făcu semnul crucii apoi aceleași degete se întinseră spre gîtlejul străjerului înțepenit în prag. Papistașul dovedi cumințenia puiului de găină. Se lăsă purtat pe sus pînă la rădăcina umbrelor și numai după aceea se năruí supus pentru veșnicie.

Pătrunseră în sala Sfatului. Miclăuș cel tînăr arătă o ușă măruntă. De la acea ușă coborau trepte din piatră mușcate de umblet. Îi urmară drumul pe vîrfuri, grijind să nu-și lovească armele de ziduri. Poalele scării se odihneau pe buza unui coridor suleag, luminat de torțe priponite în belciuge.

O vorbă nemțească, al cărei înțeles Machidon n-avea să-l deslușească niciodată, îi opri locului. Paisprezece oșteni turnați în fier țîșniră din amîndouă capetele coridorului. Fără să mai aștepte poruncile logofătului, oamenii se împărțiră frățește spre a stăvili năvala. Miclăuș, Drăgan și Singuru țineau piept nemților căzuți în spinare, Simion, Machidon și Radu Andronic opinteau de cealaltă parte. Bîta slujitorului și loviturile viclene de spadă ale logofătului molcomiră vrednicia nemților. Dădeau rac înapoi, slobozind icnete adînci ori de cîte ori parul plugarului le îndesa coifurile pe cap. Ascuțișul logofătului, deprins cu tainele armurii, se strecura hoțește pe la încheieturi, dînd vad sîngelui.

La piciorul scării, Miclăuș cel tînăr tăia vîrtos cu spada. Singuru descărca pistoalele rînduite la cingătoare; moțul, credincios palmelor goale, strujea nemțimea de vlagă, zvîrlindu-i pe cei băgăreți de piatra zidului.

Un strigăt gîtuit întoarse capul lui Radu Andronic. Nesocotind celelalte primejdii, patru săbii străpunseră trupul scutierului. Miclăuș cel tînăr se năruí căutînd ochii boierului valah.

– Asta-i tot ce-am putut face pentru domnia ta și stăpînul meu. Nădăjduiesc ca tata...

Moartea îi cetlui ultimele cuvinte. În ochii oamenilor se adunase toată talpa iadului. Năvăliră spre nemții teferi împărțind lovituri și blesteme.

Două grămezi de leșuri plăteau viața scutierului. Radu Andronic îngenunche luminîndu-i chipul. Murise cu ochii deschiși, voind parcă să vadă sfîrșitul lucrării.

– Ți-ai cinstit moartea, boier Miclăuș, șopti logofătul. Odihnește-te în pace!

Îi închise pleoapele şi se ridică. Machidon, Drăgan şi Singuru aşteptau cu frunţile plecate.

Capătul coridorului sfîrşea într-altul, bortit de temniţe fără număr. Ieşirea din acele temniţe era stăvilită de porţi trainice de fier. Trecură zoriţi pe lîngă ele strigînd:

– Gavril de Noţig!

– Aici!

Răspunsul ţîşnise dintr-o hrubă neguroasă. Rînd pe rînd, Radu Andronic, Singuru şi Machidon cercetară în van taina rătezului, moţul îi puse la încercare bărbăţia cu umărul. Poarta din lemn gros, încinsă în şerpare de fier, rămase neclintită.

– Supune-o prafului de puşcă, porunci logofătul.

Ioan Singuru meşteri cu jungherul o bortă la rădăcina uşorului. În furca coridoarelor, Machidon pîndea zgomotele.

– Nobile Noţig, grăi feciorul popii din Sînzieni, lipeşte, rogu-te, peretele!

Făcu celorlalţi semn să se depărteze şi zvîrli făclia la poalele uşii. Bubuitura zgîlţîi zidurile, născocind ceaţă şoricie de fum. Din ea se desprinse, tuşind vîrtos, un bărbat croit pe măsura lui Ilie Machidon. Purta ciubote întunecate, berneveci leşeşti şi o cămaşă ferfeniţită, cu urme de sînge.

– Eşti vătămat? întrebă Radu Andronic.

– Nu domniile voastre sînteţi pricina. Îi petrecu din ochi: Cine ar fi prepuit că patru oameni pot dobîndi asemenea izbîndă?

– Am fost cinci. Să mergem! Tevatura stîrnită va grămădi curînd oştenii imperiali dimprejurul turnului.

Cînd văzu trupul scutierului, privirea nobilului se îngustă aţă. Îi trecu degetele peste obraji îngînînd:

– Bietul copil!

– Feciorul boierului Miclăuş s-a dovedit bărbat de soi ales.

Făcu semn moţului să-l ridice şi urcară zoriţi treptele.

* * *

Cinci săbii răscoleau pămîntul Tîmpei spre a-i statornici scutierului loc de îngropăciune, după datina datorată celor viteji. Îi aşezară armele alături, iar la căpătîi o cruce meşterită de Ioan Singuru dintr-o inimă de cedru.

Noaptea îşi rătăcise întunericul, da semne de slăbiciune. Din porunca boierului Miclăuş cel bătrîn, două care braşoveneşti încărcate cu poloboace, donițe şi lăzi de zestre, adăstau într-o văiugă. „Marfa" avea să lege la ochi prepuielile poterelor. Aşa socotea logofătul poruncind lui Drăgan, slujitorului şi lui Ioan Singuru să îmbrace anteriul cărăuşilor.

– Şi eu? întrebă Gavril de Noţig.

– Cunosc dorința românilor de a pune umărul şi o prețuiesc cum se cuvine. Domnia ta, însă, ai grabnică trebuință de odihnă.

– De altceva am trebuință! spuse nobilul smulgîndu-şi cămaşa. Priveşte!

Pe spinare şi grumaji avea semne vineții de harapnic, aşternute de-a curmezişul.

– Nimeni din neamul meu n-a îngăduit asemenea umilință şi nu-mi voi găsi odihna pînă cînd nu deschid cu hangerul tot atîtea inimi de papistaşi.

– Pentru ce te-au supus caznelor? întrebă Ioan Singuru.

– Carol Neurautter poftea să-i desluşesc drumul spre tainița ce adăposteşte dovezile străbunilor.

– Neamțul se dovedeşte zorit, grăi Ilie Machidon.

– Nu pricep.

Radu Andronic poftori gîndul satanicesc al misionarului şi poruncile Măriei Sale, Vodă Brîncoveanu.

– De douăsprezece ceasuri vestitorii boierului Miclăuş bat drumurile Transilvaniei ştiricind românilor să strîngă mărturiile încrustate în fier şi piatră. Vom strîmba drumul ştiut spre acele dovezi ale pămîntului ce nu pot fi clintite, născocind altul calp.

Nobilul Gavril de Noţig măsură pe gînduri semnele dimineții, apoi chipurile oamenilor aflați sub porunca lui Radu Andronic.

– Vrednică lucrare, dar cu atît mai primejdioasă. Cunoaşteți cărările ascunse oştenilor imperiali?

– Pentru Ţara Moţilor îl avem pe Drăgan.

Novacul clătină capul şi rămase apoi stană de piatră. Nu scăpase toată noaptea un singur cuvințel.

– Dacă domniile voastre îngăduie, prin Maramureş şi obcinele Bucovinei vă pot călăuzi eu, spuse Singuru.

– Pămînturile de pe Tîrnave şi Mureş le cunoştea Miclăuş cel tînăr, adăugă logofătul.

Gavril de Noțig zîmbi cu amărăciune.

– Le-a bătut alături de mine, numărînd satele de români. Eu îi voi ține locul, căci numai astfel pot să-mi dovedesc recunoștința.

Logofătul citi în ochii cetașilor lumina mulțumitei și zîmbi larg.

– Hotărîrea domniei tale mă vîră în mare încurcătură. N-am avut pînă la ceasul de față călăuză cu herb...

– Sloboade-ți poruncile fără grijă, logofete, și mă voi supune cu dragă inimă. Fapta e mai presus de fala celor de neam.

Făcură roată pe un dîmb bogat în verdeață, spre a chibzui cărările ce aveau să urmeze. Hotărîră să urce pînă la obcinele Bucovinei și numai după aceea să pogoare spre Alba Iulia și Cetatea Huniazilor.

– Socoteala e bună, muntene!

Radu Andronic ridică biciuit privirea. Rezemată de roata ultimului car, fata cu arcul surîdea. Ilie Machidon buchisi în căutătura logofătului pofta nestăvilită de a-și încerca șerparul pe anume loc al jupîniței.

– Văru-meu Postolache, spuse, șase toamne s-a ținut de catrința unei zvîrlugi de copile, pline de incuri, care nu-l poftea și pace bună. Știți ce i-a zis flăcăul cînd a văzut că nu se arată semnele biruinței? Iubește-mă sau te tai! Istoria asta, bag de seamă, a făcut pui...

Logofătul se stăpînea anevoie. Întrebă cu duhul blîndeții:

– Numele domniei tale!

– Tofana.

– Uite care-i povestea, jupîniță Tofana, urmă dăscălește boierul, trudind să-și alunge paraponul, am datorințe mari pentru isprava cu străjerul din cafas și nădăjduiesc să mi le plătesc la timpul cuvenit. Pînă atunci însă, ai bunătatea și rămîi la rosturile cuvenite unei fecioare!

Albastrul din ochii fetei se îngustă ascuțiș de brici.

– Rostul meu e să-mi slujesc neamul și nu domnia ta, muntene, ai căderea să-mi ridici stavilă. Despre buna mea credință a pus chezășie boier Miclăuș. Ioan Singuru o poate întări.

Radu Andronic rupse roata ridicîndu-se.

– Hotărîți.

Se depărtă cosind îndrăcit buruienile cu sabia. Cel dintîi vorbi Gavril de Noţig:

– Gîndul e bun şi-ţi face cinste, dar nu în asemenea lucrări. Îmi cer cuvenita iertare...

Privi spre Drăgan, semn să-şi spună cuvîntul. Moţul chibzui gospodăreşte vreme îndelungată, apoi rosti răspicat.

– Nu-i de trebuinţă muierea.

Părea ostenit peste măsură de atîta vorbă. Se lăsă stîncă aplecată într-un cot. Ioan Singuru îşi potrivi sticlele la ochi căutînd lăturiş.

– Batem drum cu primejdie şi în loc de ajutor poţi să ne fii povară. Iartă-mă!

Era rîndul lui Ilie Machidon. Îşi netezi musteaţa, măsurînd dintr-o parte chipul întunecat al fetei.

– Apoi, cinstită jupîniţă, tare mă încearcă necuratul să-ţi istorisesc o pătăranie. Umblă vorba că a fost odată un moşneag carele avea patru cucoşei în ogradă şi nici o altă orătanie. Cucoşeii ştia trăiau precum fraţii gemeni, în înţelegere deplină. Într-o zi, iaca rostuieşte moşneagul o puicuţă albă cu ispită satanicească în călcătură. Rîse încetişor, clătinînd din cap: Ştii domnia ta ce s-a întîmplat cu acei cocoşi? Şi-au scos ochii unul altuia! Cine are urechi poate lua învăţătură.

În căutătura jupîniţei jucau flăcări albastre. Încălecă din mers, după năravul nohailor, şi pieri în cetină.

„La mulţimea faptelor mele cele rele, cugetînd eu ticălosul mă cutremur de înfricoşata zi a judecăţii. Ci îndrăznind spre mila milostivirii tale, ca David strig ţie: miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila ta!"

Închin a zecea mătanie. Balamalele oaselor se tînguie speriate de slujba la care le supun. Ucenicul mă ajunge din urmă în celălalt ungher:

...Ca David strig ţie!...

Amîndoi ispăşim canon greu. Pe mine m-a osîndit bădiţa Grigore, fratele meu cel mare, preot la Puieşti, lui Niculăiţă eu i-am poruncit osîndă.

Toată dosădirea a pornit de la un şip cu răchie adus de prietenul Alecsandri pentru ceasurile cînd mă urgiseşte vremea cea rea. Ucenicul, pus pe şotii, a deşertat în lipsa mea bunătate

de băuturică la rădăcina pridvorului, turnînd pînă la semn apă sfințită. Să mă apuce pandaliile și mai multe nu cînd am dus sticla la gură! Rămasă slobodă, agheasma necuratului a umplut conacul de vorbe. Taman atunci pică frățîne-meu.

– Ai călcat poruncile sfinților părinți! zice.

– Neclintit stau în fața lor, părinte și bădiță Grigore, precum masa aiasta.

N-am sfîrșit bine minciuna și unde o ia la vale masa cu pricina! Bădița, crezînd că-i semn de sus, a căzut în genunchi îndesînd cruci mărunțele, eu am rezemat peretele.

Un chicotit subțiratic ne-a deslușit vicleșugul. Niculăiță legase piciorul mesei cu o sfoară și a trecut-o apoi pe sub țol pînă în chilioara lui...

Mă doare sufletul, frate cetitorule, căci din pricina canonului nu voi putea călători alături de domnia ta prin ținutul Someșului. Trebuie să înfăptuiesc o sută de mătănii și de tot atîtea ori rugăciunea de pocăință.

„Ca fiul cel desfrînat am venit și eu, Îndurate, carele toată viața am cheltuit pentru îndestulare..."

Niculăiță urmează oftînd din rărunchi.

„Primește-mă acum cînd mă pocăiesc, Mîntuitorule, și mă miluiește..."

Seara și-a lipit ochii vineți de ferestruică.

Ne cercetează.

CAPITOLUL XIII

TOFANA

Înaintau anevoie pe drumeaguri nedeprinse cu pasul. Zestrea de urice şi hrisoave, culeasă în ţinutul Braşovului, se afla în tainiţa născocită de Ioan Singuru într-un poloboc cu două funduri. Simion alerga cercetaş în frunte. Îl urmau, călări, Radu Andronic şi Gavril Noţig. Înaintaşii carelor se aflau mînaţi de Drăgan şi feciorul popii din Sînzieni. Slujitorul logofătului păzea urma stupind gros, năpăstuit de colb.

Lumina răsăritului făcuse pui, solomonea văzduhul rezemat pe cula dealului. Ciuboţelele cucului zvîrlite prin pîrloage îşi clătinau carîmbii subţiri, suduind într-un glas cu Machidon ţărîna răscolită de copite. În vale sticlea stins oglinda unei ape.

Radu Andronic cercetă harta întocmită de Ioan Singuru. La poalele acelei ape se afla, sub straja pămîntului, letopiseţul de piatră al Gavei, aşezare a veacului VIII. Zidurile, vătămate de ani şi de pribegia noroadelor, se năruiseră de mult, lăsînd mărturie doar temelia întinsă pînă la buza iazului. Năvala undelor era stăvilită de o întăritură temeinică din piatră.

Carele făcură popas la umbra unui stejar rătăcit de pădure. După ce burduful cu vin trecu din mînă în mînă alungînd uscăciunea gurii, logofătul porunci lui Singuru să măsoare pămîntul aşezării. Sculele mînuite de feciorul popii desluşiră că stăvilarul străbunilor fusese ridicat cu chibzuinţă

– După ochiul meu, spuse Radu Andronic, dacă-l smintim, apele vor năvăli acoperind urmele cetăţii.

Ioan Singuru rîndui cifrăraia încurcată pe un pergament şi numai după aceea îşi scoase sticlele de la ochi.

– Sculele nemțești chibzuiesc ca și domnia ta. Aș povățui să bortim adînc zăgazul la rădăcină, în douăsprezece locuri, și să îndestulăm acele borți cu praf de pușcă. Doar așa îl putem birui.

Cu dalta și ciocanul în mînă, cetașii se rînduiră de-a lungul stăvilarului. Vechii locuitori ai așezării făcuseră treabă temeinică, folosind piatră fără de moarte, astfel că truda nu fu deloc ușoară. Gavril de Noțig, deprins mai degrabă cu pana și cugetările grecilor vechi, își stîlci degetele binișor stîrnind zîmbetul slujitorului.

– Îngăduie, cinstite boierule, spuse Ilie Machidon, să sfîrșesc eu lucrarea.

Nobilul, leoarcă de năduşeală, clătină catîr din cap opintind cu nădejde. Drăgan meșterea tăcut, după obicei, Ioan Singuru ferindu-și sticlele din bătaia scînteilor de cremene. Nici mîinile lui Radu Andronic nu dovedeau iscusință, dar trebăluiau înainte temînd limba cea spurcată a lui Machidon. De cîte ori da pe de lături cu ciocanul, logofătul privea scula mînios.

– E strîmbă!

– Văru-meu, Lixandru, spuse slujitorul, avea o vorbă: mîna care nu știe să scrie, dă vina pe condei...

Soarele ajuns deasupra copacilor își lepăda vrăjmaș căldura, limpeziciunea apei îmbia mai dihai ca așternutul vădanei aflate în floare. Suspinau înfundat, căci logofătul hotărîse scalda după mutatul apelor. Ioan Singuru măsură încă o dată borțile.

– De ajuns.

Înșirară douăsprezece potecuțe de pulbere înnodate în una singură, îndeajuns de lungă, apoi ghiftuiră scobiturile. Feciorul popii porunci cetașilor să se zvîrle pe pîntece și scăpără amnarul. Vlaga prafului de pușcă birui stăvilarul, bubuind înfricoșător. Apele iazului năvăliră puhoi asupra așezării, apărînd-o de gîndul cel netrebnic al misionarului Carol Neurautter.

Stejarul ales loc de popas întindea brațe vînjoase, perdeluite de frunziș. La adăpostul lor, jupînița Tofana privea cu zîmbet satanicesc forfota cetașilor aflați dedesubt. Își lepădau în mare grabă straiele ispitiți de undele iazului. Cînd rămaseră numai în cămeșuici, fata zvîrli dibace năvodul rostuit anume pentru asemenea ispravă. Poalele împletiturii aveau belciuge grele din fier, însăilate de o frînghie cu laț. Capătul acelei frînghii, trecut pe deasupra unei crengi groscioare, se afla legat de șaua roibului.

Tofana fluieră scurt şi armăsarul opinti, ridicînd săculete prostovolul plin ochi de bărbaţi tineri şi blesteme bătrîneşti. Ilie Machidon sta scrumbie, cu picioarele în sus, între Gavril de Noţig, Ioan şi Simion, Radu Andronic, îndoit la jumătate, ţinea ocalele moţului pe şale. Dădură semne de mare mirare pînă cînd auziră clopoţind vorba jupîniţei:

– Trage-ţi cămaşa, muntene, nu se cuvine să zăboveşti astfel dinaintea unei fecioare!

Izbucniră deodată, făgăduindu-i chinurile iadului şi cele lumeşti:

– O gîtui!

– O jupesc!

– O înec!...

Ilie Machidon fu cuprins de rîs cu sughiţuri.

– Sfîntă-i vorba chiprienilor! Fereşte-mă, Doamne, de născocirile celui cu cornițe, dar mai dihai de-ale purtătoarelor de cosițe! Bre, bre, ştiu încaltea că ne-a copt-o, diavoliţa!

Tofana îi asculta, legănîndu-şi a joacă ciuboţelele. Cînd făgăduielile prinşilor osteniră, grăi fără patimă:

– Mi-ai disprețuit ajutorul în două rînduri, muntene! Primeşte-ţi dară osînda! Vei putrezi cu malul cela de moţ în spinare, căci nu-i chip de izbăvire.

Dracii buluciţi la gura logofătului izbutiră să îngîne:

– Nu scapi de mîna mea, jupîniţă, nici pe lumea cealaltă!

– Gavril de Noţig, urmă fata, am auzit că ai săvîrşit multe fapte care-ţi cinstesc herbul. Pentru ultima ispravă te osîndesc!

În ochii nobilului clipocea trufia.

– Dovedeşti cutezanţă fără pereche! Nu îngădui nimănui asemenea şagă.

– Crezi că şuguiesc?! Ridică din umeri. Află, moţule, că nu-s „muiere", şi nu domniei tale se cere să-i fiu „de trebuinţă".

Drăgan scrîşni aprig din măsele şi logofătul simţi că-i pîrîie oasele.

– Nici istoria cu tîlc a lui Machidon nu mi-a plăcut, şi nici teama lui Ioan Singuru, spuse Tofana, liniştită.

Sîngele slujitorului prinse să-i izbească cu pumnii în tîmple, curmîndu-i rîsul.

– Aferim, cocoş, că te bat găinile! Îngăduie, sfioasă jupîniţă, să-ţi stîrnesc aducerea aminte. Printre osîndiţi se află şi cinele

meu, carele n-a spus un singur cuvîntel împotriva domniei tale. Slobozeşte-l, rogu-te!

– Voi chibzui.

Chibzuia moşnegeşte, trudind să-şi ascundă rîsul. Căutătura albastră fulgera din cînd în cînd cetaşii priponiţi. În cele din urmă, le desluşi că inima ei bună îi porunceşte să le aducă iertare dacă jură să nu-şi verse paraponul, ci, dimpotrivă, s-o poftească frumos alături de dumnealor.

Machidon se repezi cel dintîi, adăugind că pătărania cu cucoşeii moşului e scornită. Îl urmară Ioan Singuru şi, cu o jumătate de gură, Gavril de Noţig. Radu Andronic mormăi ceva nedesluşit.

– Tare şi rar, muntene, porunci jupînita, după cum ai dovedit că ştii s-o faci în două rînduri cînd m-ai alungat!

Trebui să poftorească legămîntul de trei ori, căci Tofana da semne de beteşug la ureche. Drăgan în schimb rămase mut.

– Jură bre, creştine, îl înghionti Ilie Machidon, cît mai am o chicătură de viaţă.

– Nu!

– Leagă-te, pentru numele lui Dumnezeu, omule, că m-ai deşălat! gemu logofătul.

– Nu.

Clătina încăpăţînat capul stîrnind zavera. Jură numai după ce Radu Andronic slobozi poruncă aspră.

Jupînita îşi jucă o vreme ciubotele, chibzuind să primească ori nu rugămintea de-ai urma, apoi rosti cu suspin:

– Bine... Dacă altminteri nu se poate, voi purcede alături de domniile voastre.

Scoase jungherul şi reteză frînghia. Năvodul vărsă cetaşii claie peste grămadă la pămînt.

* * *

Istoria cea veche a românilor someşeni se afla scrisă pe ulcioare, unelte şi lucrături de podoabă ieşite la lumină la săpatul vreunei fîntîni. Radu Andronic le rînduise într-un poloboc pîntecos, vîrfuindu-l cu ceară topită.

Înaintau către miazănoapte, spre obcinele Bucovinei, în fereală mare. Din spusa localnicilor, poteraşii imperiali răscoleau

ținutul. O pînză de ploaie iscată de aburul muntelui bătea vrăjmașă stîrnind mireasma buruienii și a pămîntului răscolit de plug. Jupînița călărea pe urmele lui Simion, în frunte, cu pletele lăsate de izbelişte. Apa îi şiroia pe obraji, se înnoda sub bărbie țuțuroi neîntrerupt. Ilie Machidon cercetă căutătura logofătului.

– Martor mi-e Dumnezeu că n-am poftit răul nimănui, spuse boierul în șoaptă, dar multă bucurie ar aduce inimii mele Cel de Sus poruncind măcar un gutunar diavoliței.

Gavril de Noțig tăifăsuia cu Ioan Singuru.

– Calul roib, socoti nobilul, s-a dovedit rău tovarăș la vreme udă... Odată-și leapădă povara. Nu zic să-și frîngă gîtul, Doamne ferește, însă ar putea să dobîndească un picior în lopățele...

Rezemat de roata carului, cu tălpile ciubotelor îndreptate spre foc, Ilie Machidon căuta peste creștetul fagilor, la bolta pîclie, fără stele.

Făcuseră popas în luminiș iscat la poalele codrului cu două ceasuri înainte de miezul nopții și socoteau să se urnească la cel dintîi pîlpîit al zorilor. Temînd mereu junghiul, Ioan Singuru, abia descălecat, aținase foc din belșug în mai puțină vreme – socoti moțul – decît lotrii cu oasele înnodate de trai haiducesc.

Tofana, pierită fără vorbă în inima pădurii, se întorsese cu vînat de preț: un pui de căprioară răpus, ce prindea coajă rumenă acum în frigarea întocmită de Machidon.

Caii, slobozi, căutau cu botul mușchiul jilav, cozile băteau alene văzduhul. Pierit de somn, nobilul Noțig adormise pe un mindir, între pînzele coviltirului. Ochii logofătului rătăceau, fără gînd anume, pe fețele cetașilor. Drăgan stîlpea un trunchi viersuind abia auzit din frunză. Cîntecul zăticnit de flacără se topea, cu aripi arse, în văzduh.

Din chipul jupînesei se desluşeau doar pometii pîrguiți de soare. Văpaia îi zugrăvea cu aramă, fulgerată arar de albastrul căutăturii. Dibăcise într-o besactea mititică, de abanos, unsoare pentru grijitul mîinilor. Pe buzele lui Radu Andronic înflori surîsul. Fata își freca degetele măslinii cu luare-aminte, zăbovind îndelung și fără fereală de ochiul sau zîmbetul bărbaților.

Coșcovit dinaintea focului, cu gulerul dulamei săltat peste urechi, Singuru meșterea drăcării din găteje și cetină. N-avea

astîmpăr, muncit de diavolul născocirilor. Ilie Machidon nu întîmpină privirea logofătului. Mîna îi poposea pe capul lui Simion care pîndea frigarea cu ochi mijiți de somn. Gîndurile slujitorului zburătăceau spre Chipriana...

...Satul grămădit sub coviltirul nopții stinsese opaițul. Plugarului i se înfățișau atît de limpede casele, chipurile oamenilor, le simțea atît de aproape, încît îi venea să sară din loc, să reteze într-o fugă pădurea. Iacă, ulița mare, prunduită de bunicii răzeși în an îmbelșugat, care deslușește cărare de omăt în nopți cu lună holbată, duzii țatei Mărioara, avan scărmănați de prunci cu obrajii și pîntecele cămășuicii mînjite, bisericuța cu acoperiș de tablă albă, ridicată de chiprinași Sfîntului Vasile cel Mare.

Nu-i creștin în toată așezarea să nu-și boteze la fel primul prunc, iar în Ghenarie, la zi de întîi, cît ar fi gerul de mare, oamenii încing foc năprasnic în ograda bisericii, frig gîște și beau vin opărit cu cimbru și busuioc... De la biserică pînă la fîntîna Tătarului sînt douăzeci și opt de pași numărați, iar de-aici pînă în ograda lui Machidon mai puțin de atîta. Supusă gustului Smărăndiței, casa are cușmă de olane răsurii și zidurile năpădite de zorele. La ferestre rîd flori de mușcată, lalelele mășcate aduse de Machidon din împărăția turcului născocesc cupe felurit zugrăvite, sub cerdac. Din pricina lor cumetrele șopocăiesc fără abatere că Smărăndița și-a repezit nasul spre luceferi. Mai șopocăiesc și din alte pricini: Smărăndița e subțire în boi, mlădie ca șarpele, cînd te cercetează, ochii verzi îți picură lacrimă pe inimă. Pe omul ei l-a lovit strechea. Nu dovedește sîrg de gospodărie și muiere, căci cine a intrat în slujba drumului are sîmbetele pălite cu leuca. Smărăndița, îi drept, nu umblă fără copcă la catrință, nu pășește cu ochii în țărînă, dar nici nu-i saltă peste gardul megieșilor. Iacă însă lupii au început a da tîrcoale ogrăzii.

Ionică a lui Sătulu, de-o pildă! Zor-nevoie, toată ziua la ușa nevestei după povață, de parcă n-ar fi popă în sat ori moșnegi cu prisos de înțelepciune cît să îndeși, ba să și dea pe de lături, o ladă brașovenească.

Crunt la chip, slujitorul își smulse ochii din crestele fagilor și cît ai clipi făcu cale întoarsă din Chipriana.

– Sloboade cu credință, Drăgane, să auzim și noi, îl îmbie logofătul întinzîndu-se într-o rînă.

Moțul clătină capul.

– Ăsta se cere șoptit, mă rog frumos.

Șoapta născocită de buzele novacului tremura sfioasă, gata să se stingă la cel dintîi opintit. Drăgan își vărsa durerile lui tăinuite.

Ilie Machidon se uită la Singuru și oftă cu poftă. Aista chiar că n-avea griji. Pe obrajii rozalbi, de fecioară, stăruia pururi zîmbet vesel, ochii cercetau cu blîndețe și mirare de prunc din spatele sticlelor. Mînia nu-l încerca oricît l-ai fi tras de coadă, părea că știe toate cele, dar le rostea fără ifos, cu zîmbet și rîs, ca într-o joacă.

Singuru îi simți căutătura, clipi în semn de înțelegere și gîndurile i se răsuciră spre alte meleaguri.

...De n-ar fi fost Flavia, fata primului grămătic al lui Duma de Maramureș, nu s-ar fi aflat acum printre cetași. Oamenii aceștia îi plăceau și trăia mereu bucurie nouă că le e tovarăș de trebuință. Îi plăceau mintea și trupul boierului valah, cutezătoare deopotrivă amîndouă, făcea haz mare de vorbele slujitorului cel hîtru și-i ținea pulpana spre a nu prăpădi un singur cuvîntel. În Drăgan se strînsese puterea clocotitoare a pămîntului, pieptul și umerii dăltuiți în stîncă i-i zămisliseră munții, văzduhul tare, amețitor, ca basamacul moților, codrii și apele sălbatice... Iar Tofana...

Ioan Singuru chicoti înfundat. Doamne! De-ar ști ei cine-i jupînița cu plete păcurii... Ioan o ținea minte și pe mama Tofanei, o muiere răsărită cu ochi mari cafenii, două rîndunici avîntate spre tîmple... N-avea prunc și multe lumînări și sărindare istovise în zadar. Apoi, mama lui Ioan, în ascuns de știința părintelui, o învățase, după obiceiul sînziencelor, să fiarbă trandafir și liliac alb în vin, să bea zeama și să se scalde în fiertură de crăpusnic, hamei și romaniță. La urmă, păstrînd taină straşnică – preotul Ștefan era în stare să le afurisească – ispitiră pe pălimarul bisericii, care strecură sub sfînta masă din altar o cordică. Cordica rămase acolo vreme de douăsprezece liturghii și după ce jupîneasa se încinsese cu acea cordică, purcese grea cu Tofana...

Singuru clipi mărunt, alungînd usturimea ochilor. Gîndul poposea îndărătnic, dar fără amărăciune, asupra Flaviei.

„M-o fi pomenind", zîmbi. Flavia e croită după alt tipar: rotundă, bălană, are părul în cozi așternute cuminte, una pe piept, cealaltă pe spinare. Ioan se întreba, clipind nedumerit spre foc, dacă o îndrăgise cu adevărat. De la școlile nemțești îi trimitea răvaș în care dădea rost de tot ce săvîrșise peste săptămînă.

Răspunsul se călătorea repede: „Am chindisit, am pus porcul la bute, am fost la biserică, muierea lui Becker se ține cu vagmistrul, am fost cu taica la curte, mi-am retezat cosiță și ți-am împletit ghiul". O dată cu zvonul primelor cete de răzvrătiți români, începuse a întoarce umerii. La voroava căutată cu dinadinsul în odaia bună a grămăticului, Flavia își descopciase gura. Vorbele însîngeraseră obrajii lui Ioan... „Vitejii sînt acum în codri, doar cine nu-i bărbat păzește plita." Năvala ocărilor astupase cu vuiet urechile. „Prunc școlit, cu grumajii betegi, nu-mi face trebuință."

Lui Singuru i se păru că focul a îmbătrînit și azvîrli o mînă de vreascuri.

– Doamne, că tare-i bine! oftă grămădindu-se lîngă Ilie Machidon.

– Mă rog?

– Ziceam că-i bine.

– Este.

– Mai postim mult, împărate? întrebă logofătul, cu voce săracă.

Voia parcă să ocrotească liniștea. Liniștea țesută de gînduri și sihăstria pădurii.

Machidon clătină capul. Nu era în apele lui și boierul nu-l îndesă cu vorba.

Tofana închise tolba, o vîrî sub ceafă și se întinse pe așternutul de frunze și rămurele proaspete de răchită. Asemenea rămurele sînt moi și nu strîng răceala pămîntului. Își încrucișă brațele peste chip și trupul se desluși vergea mlădie sub veșmîntul de piele. Jupînița ascultă o vreme necazurile moțului mărturisite din frunză. Aminteau ghiersul ascuns peste iarnă în ungher de sobă...

...O sobă albă de porțelan cu ghirlande de roze, poruncită la Viana. Crivatul cu polog din catifea azurie se află de cealaltă parte a odăii. De pe gheridon, nu lipsesc nicicînd florile, în văscior zvelt de argint. De atîta folosință, herbul emailat ținut de hulubii născociți la buza ulcelei a început să piardă smaltul. Mistrețul și-a prăpădit un picior, cîmpul de purpură parcă nu mai are hotar... Baba Raveca grijește de flori și tot ea înfige la puiul serii lumînare nouă în sfeșnicul de alabastru. E din sat de români, Adîncata, dar a luat portul săsoaicelor. Scufiță albă de horbotă, rochie neagră, creață, cu înfloriturí de hurmuz, tot negru, și cruce grea de aur pe

piept. În fiece an, citeşte, de la un capăt la altul, Biblia. Chipul zgrunţuros pare tăvălit în nisip, ochii blajini lăcrămează uşor.

Sub ferestrele înalte, perdeluite cu un rînd de dantelă şi altul de catifea, se aude lătratul vesel al cîinilor întorşi de la vînătoare. La vreme de iarnă, negura coboară atît de repede... Cina e statornicită la şapte ceasuri, în trapeza cu pereţii îmbrăcaţi în paltin. Argintul e prea greu pentru mîna fetiţei şi de aceea i s-au poruncit tacîmuri mititele, cu mîner de fildeş... Dincolo de porţile înalte, cu sulițe, urlă lupii. În iatacul cald aşteaptă greierii pitiţi în sobă, stihurile lui Ronsard şi somnul...

– Mi-e foame, o scăpă Ioan Singuru şi zîmbi cerîndu-şi parcă iertăciune.

Drăgan îl cercetă cu mirare. Judecînd după trupul şiştav, fără vină, ai fi zis că Singuru nu îmbucă decît la asfinţit de săptămînă, cînd îşi aduce aminte. Iar ţinerea de minte îi e scurtă. Moţul mînca o dată în zi, la crăpatul zorilor, un cuptor de pîine, o oală de borş, un godăcel de zece zile. Aşa se deprinsese pe vremea cînd lotrea minele de aur. Prăduiala din miez de noapte stîrneşte pîntecele. Şi mai abitir îl îndeamnă goana pînă în satul din cula dealului, unde aurul i se fărămiţează între degete. Plugarii sînt amăriţi, nu ştii care sînt mai mulţi: copiii ori nevoile... În scăldătoarea abia născuţilor, după datina strămoşilor daci, oamenii pun pietricică pentru ca pruncul să fie răbduriu dinaintea necazurilor precum piatra...

Logofătul îşi răsuci privirea spre Ioan Singuru.

– Ai de ajunat zdravăn, omule, căci mi-am luat mireasă, nu slujitor. În schimb, tare repede-i mai lucrează limba. Hm, mi-am rupt mîinile născocind găteje, iar dumnealui răsuceşte frigarea ceea în dorul lelii!

Diavolul cel şugubăţ din Ilie Machidon, plecat o vreme să zidească biserici, se întoarse vînteş la rosturile lui:

– Sfîntă-i vorba lui văru-meu Trandafir! Iepuroaica fată şi iepurele se vaită de inimă...

Singuru chicoti înfundat. Machidon îi înţepa aducerea aminte. Tătîne-său, părintele Ştefan, avea drept paracliser făptură ciudată şi cam într-o ureche. La orice vorbă purta un singur răspuns: Ba! „De cîşlegi, om drege clopotniţa..." „Ba!" „Săptămîna asta intrăm în postul Sfintei Marii". „Ba" o întorcea creştinul. „Vrei răchie?" „Ba!" şi întindea mîna...

Radu Andronic sări în picioare şi scotocind între bodroanţele carului scoase un burduf de vin dulce, darul românilor someşeni. Trase o duşcă zdravănă şi-l întinse moţului. Într-aceeaşi clipă burduful îi fu rupt din mîini. Fără a rosti un cuvînt, jupîniţa Tofana vărsă în ţărînă trei degete spre a curăţi şipul de buzele logofătului, apoi îl duse la gură şi înghiţi pe nerăsuflate o măsură bună, sub ochii holbaţi ai cetaşilor. După care trecu burduful lui Drăgan.

Un zîmbet descreţi mustăţile lui Machidon. „Îndrăcită muiere!" Şi-o închipuia anevoie plămădind pîine, veghind coada vacii şi dînd năvală desculţă la mă-sa fiindcă a scărmănat-o oleacă bărbatul. „Aiasta pune singură mîna pe par, nu-şi mai aşteaptă fraţii! Vai de flăcăul care o încerca să-i împiedice picioarele! Mai bine lefegiu în oastea împărătească..." Împunse spinarea rumenită a vînatului cu jungherul. Zeama ţîşni untdelemnie şi jăraticul scrîşni.

– Gătiţi-vă pîntecele, cinstiţi boieri! Îi gata.

Aşeză carnea pe scoarţă de mesteacăn, trecută prin foc. Simion scîncea de poftă, dar privirea stăpînului îl struni. Machidon scoase din traistă un ardei verde, îl descotorosi de mărul seminţelor albe, apoi îl umplu cu basamac. Nu că n-ar fi fost deprins cu clondirul, dar holerca deşertată din asemenea cupă are gust şi aromă fără pereche, prinde putere îndoită. Doar vrîncenii cunoşteau vicleşugul.

Zvon harnic de fălci îi săltă privirea. Rămase ca la panoramă. Uitînd de ceilalţi, Drăgan se aşezase turceşte în faţa maldărului de cărnărie şi trudea vîrtos s-o mîntuie.

Ochii moţului căutau doar spre îmbucătura următoare, iar plugarul îşi zise că din trei înghiţituri gămanul venea de hac unei hălci ce-ar fi îndestulat o casă de gospodari cu prunci, oaspeţi şi popa din sat aflat în cinstea mesei. Oasele se sfărîmau vreascuri netrebnice între fălcile novacului, nu lepăda nimic, rămăşiţă cît de mică, ai fi zis că lăcustele s-au pornit la seceră pe buzele lui.

Ioan Singuru îl cerceta cu gura căscată. Asemenea pustie n-ar fi izbutit toate drăcăriile domniei sale puse stivă. Se trăsese mai aproape de mîncău să-i vadă bine isprava. Şi Simion rămăsese de lemn, după pilda logofătului. Radu Andronic măsura cu răsuflarea tăiată sîrgul arătat de Drăgan în lucrarea sa. În ochii jupîniţei Tofana, un sfîrîiac de flacără vestea rîsul abia stăvilit.

Pînă la ciotul cozii n-ar fi băgat nimic de seamă novacul de nu l-a fi cercat setea. Întinse mîna după burduf fără a-şi ridica

privirea de la bucate. Cum acesta nu-i ieşi în întîmpinare, ghiontit de dogoarea gurii, răsuci grumajii. Căutătura moţului desluşi patru stane încremenite de mirare. Întoarse ochii la merinde. Din puiul de căprioară rămăsese o ciozvîrtă, s-o dai de pomană la calici, cu un măr şi un blid de colivă.

Namila se vîrî între umeri, îşi întinse picioarele şi scoase încurcat din chimir punga cu mahorcă.

– No, bine! suflă.

Şoapta fu auzită la celălalt capăt de meleag. Tofana ţîşni ciută şi-o luă la goană printre copaci dezlegîndu-şi baierele rîsului. Fu molimă! Dintîi izbucni Ioan Singuru – rîdea ca pruncii şi muierile, cu şiroaie de lacrimi – apoi hohotele gîlgîiră în toate piepturile. Trezit, nobilul Noţig ieşi de sub coviltir cu ochii plini de somn. Se lăsă lîngă foc, mormăi ceva despre rîsul în pustiu şi dădu să înfigă jungherul. Privirea i se holbă limpezită de mahmureala viselor.

– Atît mi-aţi hotărît din ditamai dobitocul? Bulzul ista de carne? Hm, trag nădejde că cel puţin v-aţi îndestulat...

Rîsul izbucni cu putere întreită făcînd să răsune pădurea. Sticlele de pe nasul lui Ioan se aburiseră, iar Machidon uită frîntură de ceas drumurile lui Ionică din Chipriana pe sub ferestrele Smărăndiţei.

Moţul ar fi vrut să se desluşească, dar cugetul împurpurat căuta zadarnic cuvintele.

* * *

Obcinele Bucovinei plesneau de frumuseţe. Păreau fecioare gătite pentru nuntă, primăveri cu prisos de floare, catrinţe chindisite în mănăstiri. Cerul purta maramă sinilie, mirosea a rufă curată. Vînticelul de miazănoapte furase miresmele florilor din Ţara Maramureşului şi trudea să umple careta cetaşilor.

Înaintau către Munţii Cernahora cu poalele clătite de apa celor două Tise, Albă şi Neagră. După însemnările lui Ioan Singuru, undeva pe o creastă, se aflau urmele cetăţuii ridicate de românii vechi cu vreo 300 de ani înainte de-a descăleca întemeietorul Moldovei, Bogdan din Cuhea, voievod de Maramureş.

Două zile şi multe ceasuri de noapte cheltuiră cetaşii opintind să biruiască drumurile. Ajunseră la vremea cînd dimineaţa mîntuise să-şi împletească cosiţele. Zidurile negre, trecute prin focul

şi sabia şleahticilor, depuneau mărturie despre iscusinţa dovedită de meşterii români. Fuseseră arduce pe vîrf de munte bont, cetluit de prăpastii adînci.

– O vară întreagă i-am dat tîrcoale, spuse Singuru. Nu se află sămînţă de potecă pentru piciorul omului şi-al sălbăticiunilor.

Ilie Machidon măsura cuprins de uimire crestele golaşe, prăvălite drept.

– Să nu-mi spui, rogu-te, că a născocit-o făptură pămîntească.

– Peste hăul prăpastiei, desluşi feciorul popii din Sînzieni, se afla, în vremurile ce s-au călătorit de mult, un pod umblător carele era înălţat în ceasurile de primejdie. Bătrînii prepuiesc că numai o iscoadă aflată în cetate a putut înlesni pătrunderea vrăjmaşilor.

– Hotărît!

Radu Andronic răsuflă cu uşurare.

– Dacă acel pod nu se mai află, aşezarea scapă poftelor lui Neurautter.

– Mă tem că nu. Sînt opt luni de cînd nemţii trudesc să înnoade o punte. După ştiinţa mea, pînă acum n-au izbîndit.

Tăcură. Şase perechi de ochi răscoleau grohotişurile. Azurul din căutătura jupîniţei Tofana prinse dintr-o dată a se întuneca. Fata arătă cu degetul un furnicar de oşteni, scări şi frînghii pe-o creastă a muntelui. Logofătul numără peste o sută de oameni.

– Greu de biruit! spuse nobilul Noţig.

– Greu, greu! oftă Ilie Machidon. Se cere născocit un vicleşug.

Jupîniţa îşi muşcă buzele. Avea dinţi albi, măşcaţi, după tiparul logofătului.

– Dacă am prăvăli stîncile?

– E peste putinţă să ajungi la ele, spuse Singuru.

– Mda...

Radu Andronic făcu semn slujitorului să-l urmeze. Lunecară umbre prin cetină, ocolind luminişurile şi cărăruia cu urme proaspete de paşi. Suiră un gorgan şi aflară marginea pădurii. Nemţimea, scăpată de strînsoarea straielor turnate în fier, se înfăţişă privirii la mai puţin de cincisprezece stînjeni.

Oştenii opinteau cu nădejde la un odgon, cît braţul logofătului de gros, împletit în opt. Năduşeau sub porunca unui omuleţ spelb, înconjurat de pergamente înnegrite cu socoteli.

Radu Andronic privi prin deschizătura cortului ridicat alături şi degetele îi zvîcniră pe umărul lui Machidon.

– Ştii cine se află înăuntru? Filip D'Antin!

– Şuguieşti, logofete! şopti slujitorul. S-a înecat sub ochii mei în apele cele mari din tîrgul blestemat.

– Priveşte!

Contele de Saint-Lô ieşi dintre pînze şi se apropie de omul cu poruncile. Braţul drept îi spînzura într-o parte, tăietura buzelor pricinuită de logofăt pe podul cel nou purta semnele cusăturii.

– De-amu gata, m-am luminat! Aista-i necuratu' gol!

– Adăposteşte toată talpa iadului, Machidoane, dacă avînd atîtea stricăciuni a putut birui Sena.

– Îndrăznesc să-ţi judec fapta, boierule. Mărinimia îşi are socoatele ei, iar contele nu-şi găseşte loc printre ele. Trebuia răpus!

Radu Andronic măsura întunecat ochiul teafăr al vînzătorului.

– Aşa i-a fost scris.

– Tare mă mînie cîteodată cel care scrie!

Ceru îngăduinţa logofătului şi urcă pisiceşte într-un brad răsărit, spre a cerceta isprava nemţilor. Un fluierat subţire îi scăpă de pe buze. Oştenii izbutiseră să întindă deasupra prăpastiei o punte trainică, spînzurată de două hîrzoabe. Capetele acelor hîrzoabe se aflau înnodate la gîtul unor ţăruşi zdraveni, din fier, îngropaţi în stîncă. Machidon socoti că imperialii mai au de trebăluit cale de trei-patru ceasuri spre a întări podina de scîndurele.

– La vărsatul nopţii puntea e gata! şopti logofătului îndată ce coborî. Lucrare nemţească, fără moarte...

– Oare?

Ţăranul pricepu. În ochi îi juca lumina chibzuielilor.

– Mda. Îndată ce se prăvale noaptea, cu oleacă de noroc m-aş putea strecura pînă la buza împletiturilor.

– Ne vom strecura împreună, Machidoane!

Muntele trăgea seara de mînecă, ceaţa pogorîse. Răcoarea se strecura hoţeşte pînă la umerii jupîniţei Tofana. Îmbrăcată subţire, fata da semne că tremură gros.

Radu Andronic se lepădă de gîndul cel rău încercat pe ploaie, îşi scoase dulama şi i-o puse la îndemînă. Ochii albaştri sclipiră oţel.

– Păstrează-ţi bodroanţa, muntene! Curînd ai să scînceşti.

Logofătul săltă umerii şi voi să se îmbrace, dar jupîniţa îi smulse haina apoi se depărtă.

Slujitorul ispiti surîzînd anume semne şi spuse:
– Numai două ceasuri va bate luna.
– Întocmai, întări Ioan Singuru.

Radu Andronic îşi împărţi poruncile şi porni urmat de Machidon spre pădure. Întunericul ştergea umbrele, cetina groasă născocea vrăjmaşi la tot pasul. Slujitorul purta jungherul la brîu, pe umeri colac de funie subţire, dar trainică. Urcară pieptiş creasta de care era priponită puntea, grijind să nu stîrnească pietrele.

Vorba cea bolovănoasă a nemţilor şi lumina unor fanare se desluşiră curînd. Culcat pe pîntece, deasupra stîncii mărginaşe, Machidon cerceta tabăra. Socotise bine. Ostaşii îşi mîntuiseră treaba şi acum strîngeau sculele.

Filip D'Antin tăifăsuia cu omuleţul spelb la gura cortului. Fu statornicită straja, apoi, rînd pe rînd, fanarele se stinseră. Oamenii îşi căutau hodina.

Aşteptară un ceas ferind liniştea, pînă cînd nemţimea prinse să mîne porcii la jir. Abia atunci logofătul legă zdravăn frînghia la rădăcina unui brad şi porunci slujitorului să ţină locul sub privire. Luna, urmînd socotelile lui Machidon, îşi ascunse obrazul. Radu Andronic trecu funia peste creastă şi începu să coboare în mîini, ferind stînca de orice atingere, pînă ajunse la ţăruşii de fier. Dedesubt străjile, două mogîldeţe cu săbii şi flinte, cerneau noaptea din ochi. Urletul lupului poruncit de logofăt moţului, la temelia prăpastiei, de îndată ce lumina lunii se va fi stins, priponise căutătura nemţilor. Picioarele boierului ghiciră ţăruşii. Se aplecă şi reteză iuteş cu jungherul cele două odgoane întinse arc.

* * *

Drăgan, cu mîinile căuş la gură, născocea urlete lungi. Alături, Gavril de Noţig, jupînita şi Ioan Singuru priveau podina zvîrlită deasupra hăului. Feciorul părintelui Ştefan din Sînzieni socotea înfierbîntat lungimea acelei podine şi adîncimea prăpastiei. Puteau îndeplini porunca logofătului numai dacă amîndouă erau deopotrivă. Iar porunca lui Radu Andronic era să născocească foc vîrtos la capătul punţii de îndată ce aceasta se va nărui.

– Nu pricep rostul, spuse Gavril de Noţig. Retezînd hîrzoabele truda nemţilor oricum e zăticnită.

Ioan Singuru clătină capul.

– Oştenii pot ridica puntea la loc pogorînd frînghii trainice. Supunînd-o focului totul trebuie luat de la Adam, iar în trei luni se betegeşte vremea. Asta înseamnă că pînă la cealaltă iarbă verde cetăţuia scapă de năpastă.

Jupîniţa îşi roti căutătura. Fundul prăpastiei, însemnat cu prăvălitură de piatră, era udat de aţa unui pîrîiaş zorit. Jepi mărunţi născoceau pe alocuri umbre de fiară. Tofana se grămădi sub dulama logofătului suspinînd înfricoşată. Ioan Singuru îi desluşi spaima şi zîmbi ascuns.

– Gîndesc că era mai bine să rămîi lîngă care, jupîniţă. Grohotişurile adăpostesc jivine tîrîtoare.

– Mişună viperele! întări Gavril de Noţig cîntîndu-i în strună.

Fata sări pe o stîncă zvîrlind priviri în jur. Zgomot prelung, poftorit de ecou, îi chirci inima. Capătul punţii se năruise.

– Diavolul şi-a pus papucii pe dos! spuse înciudat Singuru.

Podina rămăsese aninată la patru stînjeni deasupra pîrîiaşului... O priveau neputincioşi. Moţul scrîşni:

– Născoceşte ceva!

– Ce? întrebă feciorul părintelui Ştefan. Vremea-i măsurată, într-un sfert de ceas oştenii ne taie ieşirea.

Peretele prăpastiei era croit cu cuţitul, fără o crăpătură de care să te poţi anina. Jupîniţa Tofana îşi lepădă spaimele şi începu să meşterească făclii la capătul săgeţilor. Singuru îi pricepu gîndul.

– Grijeşte de amnar şi cremene, Drăgane!

Moţul îşi scoase sculele fără credinţă. Patru flăcări ţîşniră bortind întunericul, patru limbi de foc încolăciră capătul podinei.

Cetaşii, cu unghiile înfipte în podul palmei, aşteptau. Pălălaia şovăitoare prinse puteri, scîndurile începură să trosnească. Răsuflară cu uşurare.

– Să mergem! porunci Gavril de Noţig. Zăresc fanarele nemţilor.

Un şirag de luminiţe căutau fundul prăpastiei. Moţul, deprins cu umbletul de noapte, porni în frunte citind repede drumul.

Bucuria izbînzii le dănţuia în priviri. Scăpaţi din strînsoarea imperialilor, îşi mînau caii, pe drum tainic, spre Ţara Maramureşului. Ioan Singuru lăudă logofătului născocirea jupîniţei.

– Ne-a fost de mare folos, recunoscu Gavril de Noţig.

Radu Andronic se uită la Tofana.

– Bag de seamă că datorințele față de domnia ta umplu răbojul.

– Va veni și ziua socotelilor, muntene, spuse fata. Pînă atunci caută, rogu-te, o babă să-ți descînte oamenii de spaime. Tremurau vîrtos la gîndul că vreo rîmă de șarpe s-ar putea ivi...

Dădu pinteni roibului și țîșni nălucă pe urmele lui Simion.

* * *

Cînd ciocîrlia începu a trage de pulpana somnului, în codru, unde zorile poposesc anevoie, stăruia lumină de candelă albastră. Jupînița se ridică în capul oaselor. Singur treaz, între cetași, se afla doar Simion. Se apropie vesel călcînd fără grijă peste trupul moțului. Fata îl dezmierdă sub grumaji căutînd spre ceilalți.

Logofătul dormea pe pîntece și răsuflarea adîncă îi sălta umerii puternici. Alături își cercetau odihna Machidon și Ioan Singuru. Pe chipul slujitorului stăruia surîsul visului bun. Feciorul părintelui Ștefan, înfofolit pînă peste cap, deslușea doar o movilă de mantii și bodroanțe. Drăgan, cu trupul răstignit în bătaia luceafărului de dimineață, horăia haiducește, iar din car atîrnau ciubotele din piele de bivol ale nobilului Noțig.

Pășind în șoaptă mare, Tofana își luă tolba și arcul, apoi dibui ceva în clapcele de la șa. Simion, așezat în priveală, îi urmărea fiece mișcare, căutînd să-i deslușească rostul.

Jupînița duse degetul la buze și se îndepărtă printre copaci. Călca sprintenă și cu grabă. Văzduhul tare, stropit de rouă îi bucura răsuflarea, vietăți de-o șchioapă, gonind după bucatele prînzului cel mic, îi fereau ciubotelele și piereau fără zăbavă în inima codrului.

Tofana răsuci capul. Simion îi păși pe călcîie adulmecînd tot ce-i ieșea în cale: vreascuri, rădăcini cioturoase, hribi vicleni cu cușme sîngerii. Cercă zadarnic să-l gonească. Chiprinașul habar n-avea, o cerceta vesel stîlpit în coadă și de îndată ce Tofana întorcea spatele, i-o lua pe urme.

Mireasma de brotac și buruiană udă vesti apa înainte de a coborî grohotișul. O adiere zornică primenea undele, le gonea în crețuri mărunte spre mal. Soarele începu să se cațăre în copaci. I se deslușea talgerul printre ramuri, puzderie de cioburi din sticlă roșie. Tofana își zvîrli armele, deschise larg brațele și rîse dimineții.

Cu picurișul, dezbumbind cu răbdare straiele, dezmierdîndu-se parcă, începu a se dezbrăca. Sub veșmintele de piele purta fustă

subțire de borangic. O lepădă smulgînd o singură copcă. Soarele înveli trupul suleag, cu rotunjime de arc, în mantie arămie.

Simion, rămas la pîndă printre rămurelele unui merișor, plecă ochii, după care, fără a prăpădi vreme chibzuind, întoarse coada. Urcă grohotișul și o luă repejor spre tabără.

La locul de popas stăruia grija. Cel dintîi care băgase de seamă că jupînița Tofana lipsește fusese Ioan Singuru. Se învîrtise ce se învîrtise în jurul taberei, frecase pînă la scînteie sticlele, apoi nemairăbdîndu-l inima, își slobozise gîndul către logofăt. Oare n-a fost răpită jupînița?

Plecată de bunăvoie nu era, căci calul și tacîmul său se aflau lîngă care. Grija se lățise pecingine către ceilalți. După sfat scurt, hotărîră să se risipească în cele patru vînturi pentru a scotoci pădurea.

Simion lătra de zor, dar nimeni nu-l lua în seamă și, de nu s-ar fi aflat în priveala lui Machidon, moțul, mînios, ar fi zvîrlit cu ceva după el. Cînd însă dulăul îi lăsă în plata Domnului, luînd cu dinadinsul anume cărare, logofătul și slujitorul se învoiră a-l urma.

Tofana se răsuci șerpește pe spinare, simți dezmierdarea undei în jurul pîntecelui și se lăsă plută în voia apei.

Din tipsia de cleștar răsăreau chipul cu nimb de plete păcurii, bumbii sînilor și degetele picioarelor. Dintîi își lăuse trupul și părul cu săpun nemțesc, aromit cu iasomie, apoi se frecase cu nisip, după pilda rămasă de la Cimberi, spre a alunga trîndăvia sîngelui. În răgazul scurt ce-i rămăsese, retezase lacul înot, iar acum cu ochii închiși, primind soarele pe umerii înalți ai obrajilor, lungea bucuria, căci înainte de-a isprăvi număratul sutei trebuia să fie înveșmîntată, gata să ia gorganul în piept.

Clipele trecură nălucă. Jupînița își îngădui încă o scufundătură, după care căută fundul cu picioarele. Se descotorosi de apa din urechi, lăsîndu-și capul pe un umăr și celălalt, trecînd după aceea la storsul și rînduitul pletelor.

Pitit în spatele unui tufiș de jepi, logofătul surîdea frumuseții trupului turnat în aramă. Drept, cu șolduri și umeri înguști, părea închipuit și dăltuit de meșterii vechiului Eghipet.

Jupîneasa Irina, de pildă, ar fi socotit-o croită prea zgîrcit – asemenea coapse zămislesc prunci piperniciți, care-ți vin de-a-ndoaselea – și oricum, neîngăduit de neagră. În Valahia, pînă și țigăncile se fereau de pălitura soarelui. Muierea trebuie să fie doar miere, lapte și boboc de rozã, singura îmbinare ce hotărăște frumusețea. Dar feciorul dumneaei socotea altfel...

Tot altfel socotea și nobilul Noțig, care lipea trunchiul unui cedru. Domnia sa trăise ani îndelungați în republicile cele însorite ale Italiei, văzuse sumedenie de muieri despuiate, în carne și oase, ori zugrăvite pe pînză, și avînd pildă bogată o asemuia pe Tofana cu anume zeiță a unui anume meșter, Giorgione.

Moțul, ferind să nu prăvale stînca, își simțea cugetul lăcrămînd. Tot așa lăcrăma dinaintea florilor albastre pe care vîrful de munte le născocește sub pojghița de zăpadă a lui Mărțișor. Ioan Singuru, cu obrajii bobotaie, cerceta dintîia oară, de după sticlele încețoșate, alcătuirea trupului de muiere. Se simțea amarnic de rușinat și-l mustra cugetul, căci prețuia icoană chipul și sufletul jupîniței.

Machidon, singurul cu căpătîi din ceată, chibzuia că ce-i frumos îi plăcut și Domnului și deci, se cere privit.

Jupînița deschise ochii și-l văzu pe Simion pîndind gorganul, cu botul pe labe. Făcu roată împrejurimile. O flacără îi învăpăie albastrul căutăturii și se apropie de mal înotînd voinicește. Începu a cotrobăi printre bodroanțe. Moșmondea cu spinarea îndoită, căci ia și fusta de borangic alunecau greu pe trupul ud.

Soarele arducase încă o palmă, în apropiere o ciocănitoare robace își începuse slujba.

Dintr-o dată, Tofana țîșni lumînare în picioare, întinse arcul și slobozi săgeată către tufișul de jepi. Strigătul îi dovedi că nu și-a greșit ținta. Într-aceeași clipă, se iviră din ascunziș de stîncă, copac ori tufiș cetașii. Machidon o luă la sănătoasa spre jepi, ocărîndu-l pe Simion care-i pusese pe urmele fetei.

Logofătul îi ieși în întîmpinare cercînd să-și smulgă săgeata din umăr.

– Afurisita! șopti Radu Andronic.

Slujitorul oftă cu tîlc.

– Tot băieții bătrîni dovedesc judecată și învățătură bună. Nu căuta la muierea fără catrință și pe popă sub patrafir. Dacă jupînița știa că domnia ta ești cel care o ațintește cu atîta sîrg, nu-și greșea ținta...

– Domnia ta aţinteai stelele, prepuiesc.

– Vorbeşti cu păcat, boierule. Eu, mulţumesc lui Dumnezeu, sînt om însurat.

Tofana îşi sumecase fustele şi alerga spre ei mîncînd pămîntul. Se opri la un pas suflînd repede. În ochi i se desluşea spaima, dar şi strădania de-a o ascunde. Porunci cu glas tremurat:

– Arată-mi rana, muntene!

Radu Andronic o cercetă iute, apoi scutură dîrz capul. Izbutise să smulgă săgeata şi să clătina fulgerat de dureri. Sîngele năvălea harnic zugrăvindu-i cămaşa. Chipul fetei se albi. Se întoarse spre moţ şi îndreptă cu voce şi ochi de căprioară rugăciunea:

– Să-l ducem în tabără.

Apăsînd în fel şi chip, jupînița izbutise să-l înduplece a-i griji rana. Îi reteză cămaşa în dreptul pieptului, spălă sîngele, scoase din sipeţel scutece şi sumedenie de alifii tămăduitoare.

Dezmierdarea degetelor, gingaşă ca aripa de fluture, scăpăra bucurie în trupul logofătului. Gemea surd şi caznele prepuite încovoiau inima jupîniţei. Machidon, cîrtitor din fire, îşi îngăduise privire iute asupra vătămăturii, după care căutase cu dinadinsul ochii boierului. Rîse după obicei, din colţul musteţii, dovedindu-i că în el unul nu-şi găsise muşteriu. Drumul săgeţii era fără primejdie, o înţepătură acolo. Pentru asemenea betegeală, altă dată, Radu Andronic nu şi-ar fi scos nici măcar cămeşa. Privirea logofătului îl aţinti mînioasă. Slujitorul nu-şi şterse zîmbetul, abia dacă-l dosi.

– A prins vulpea rană! spuse. Hai, Simioane, să-ţi desluşesc ce s-a întîmplat în ziua aceea...

Grijind să-i fie moale, Tofana săltase în poale capul tuciuriu al boierului. Grăia cu dulceaţă, spre mirarea cetaşilor deprinşi cu vorba de pînă atunci, scurtă şi aspră.

– Trupul ţi-e însemnat în multe locuri, logofete.

Fata îl rătăcise dintr-o dată pe „muntene". Radu Andronic băgă de seamă cu mulţumire, dar nu spuse nimic. Tofana urmă:

– Tăieturile dovedesc trai primejdios pe meleaguri vrăjmaşe.

– De cinci ani mă aflu în slujba lui Vodă Brîncoveanu. Sînt un om bătrîn...

– Eşti un prunc! Nu te supăra, rogu-te, pozna de azi o dovedeşte.

– Nu mă supăr. Socotesc că în preajma domniei tale e mai sănătos. M-ai pescuit cu năvodul, mi-ai betegit umărul...

– Te doare?

– L-aş mînia pe Dumnezeu să spun că nu.

Mintea fără să roşească.

– Îmi pare rău, şopti jupînița. Cinstit!

– Cînd nu eşti cinstită?

Tofana ocoli răspunsul. Ochii albaştri se întristară, măsurînd o rană veche care-i însemna celălalt umăr şi pieptul pînă la brăcinar.

– Unde ai dobîndit asemenea crestătură?

– La Marsilia. Am zăcut patruzeci de zile, îşi aminti zîmbind logofătul, şi-am luat învățătură pentru toată viața să feresc corsarii cu vlagă în brațul stîng.

Tofana mîntuise oblojitul şi boierul, temîndu-se că-l va alunga din poale, căuta vorbe şi isprăvi ce i-ar fi putut abate luarea-aminte. Jupîneasa mirosea a livadă de cireşi dată în floare. Degetele adiau vînticel de primăvară, clopoțeii vorbelor clipoceau în şoaptă subțiratică, cerul ochilor întindea văluri înstelate.

Fata îl iscodea singură, cercetîndu-i semnele. Pădurea se trezise de-a binelea, soarele aprindea nimbii păpădiilor, iscate în luminişuri. Cetaşii pieriseră după vînat. Numai Ilie Machidon, aflat sub porunca diavolului şugubăț, nu se rupea de poalele logofătului.

Radu Andronic îi auzi fluieratul. Cînd slujitorul fluiera era semn că cioplește par nou şi pilde vechi. Îi veghea doar Simion, care dovedea totdeauna rîvnă pentru asemenea privelişti.

– Bag de seamă, ciripi Tofana, că norocul îți ține umbra. Nici rana de la tîmplă n-a fost fără primejdie.

– Aceasta o datorez unei spade tătărăşti. Puțin a lipsit să mă doboare, dar vrăjmaşul a lovit cu milă, avînd brațul vătămat.

Machidon suspină din adîncul rărunchilor.

– Ia învățătură, Simioane! Să nu-ți istoriseşti vrednicia uitînd pe cei care te-au ocrotit...

Logofătul răsuci iute capul, poftind să-l gîtuie cu privirea.

– Şi semnul de sub coaste?

– L-am primit în Toledo, pe Ulița Crucii. Sarazinii fac încredințare doar jungherului cu două tăişuri. Îl mînuiesc cu dibăcie vicleană.

Ochii fetei cătară departe, printre fagi.

– Ulița Crucii, șopti cu zîmbet tremurat. Lîngă dugheana cu ceaprazărie e hanul *Gîscanul din Toledo*, apoi prăvălia de cofeturi a lui moș Hassan. Nicăieri nu se află sirop de coacăze mai gustos. Simți tot rodul livezii într-o singură sorbitură. Să stai în pragul lui moș Hassan, să-ți răcorești palmele pe cupa rece și să privești Piața Albă, pustiită de bobotaia soarelui...

Boierul o cercetă cu nespusă mirare.

– Cu ce prilej te-ai aflat, jupîniță, în țara spaniolului?

Tofana tresări scurt dezmeticindu-se. Rîse, cercînd să ocolească răspunsul drept.

– A trecut o vreme de-atunci și teamă mi-e că am uitat.

Radu Andronic se săltă într-un cot. Își aminti că-i vătămat și se lăsă înapoi cu vaiet, grijind să nu osîndească genunchiul fetei.

– Leacul domniei tale ogoiește, dar strecoară slăbiciune în trup. Ai călătorit mult, jupîniță?

Simțea că întrebările n-o bucură, dar nu le putea stăvili năvala. Cînd o trăgeai de limbă, ochii Tofanei se întunecau, păreau ferestre oblonite dintr-o dată.

– Nu cît aș fi poftit.

– Tinerețea ți-e bogată, spuse boierul, și nenumărate cărări ți se pot așterne dinainte. Iar de vei avea parte de bărbat drumeț...

Tofana îi reteză vorba rîzînd:

– Ne-om petrece toată viața în rădvan. Dar cunoști asemenea bărbat, logofete, să-și ia muierea în hălăduială?

– Cunosc.

Ilie Machidon își drese glasul mîngîind urechile cîinelui.

– Află de asemenea, Simioane tată, că trei lucruri îi sînt urîte lui Dumnezeu: bogatul nemilostiv, calicul fudul și muieraticul umblat.

Radu Andronic ridică ochii către ceruri, apoi îi întoarse sfioși spre Tofana. Gîndurile fetei zburătăceau departe. Plimba în dreptul buzelor o albăstriță, geamănă cu cercelul mic ce aprindea scînteie azurie printre cosițele întunecate. Întrebarea năbușită atîta vreme rupse zăgazul:

– Cum te cheamă, jupîniță Tofana?

Fata zîmbi.

– Tofana.

De astă dată logofătul își uită de-a binelea vătămătura. Se ridică într-un cot căutîndu-i ochii.

– Cum te cheamă? Cine eşti? De ce te ascunzi de noi? Unde-ai deprins să tragi cu arcul? Cum se face că jupîniţa de neam ales – o deslueşte totul, vorba, păşitul, privirea – bate drumurile Evropei, apoi însoţeşte slobodă ceată de paladini?

Fata îi urmă rana de la tîmplă cu degetul, îl cercetă parcă înveselită, apoi începu a-şi rîndui părul înnodîndu-l conci în creştetul capului.

– Bag de seamă că leacul meu ţi-a fost de ajutor, logofete. Mă bucur, căci mi-era teamă ca betegeala să nu ne fie cu zăbavă la drum.

– Nu mi-ai dat răspuns.

Tofana săltă umerii.

– La ce ţi-ar folosi?

– Lui Ioan la ce-i foloseşte?

– Ioan... Ioan e altceva.

Un piron căută inima logofătului. Şoapta răsună înfrigurată:

– De ce Ioan e altceva?

– Întîmplarea l-a scos de sub porunca vrerii mele.

– Te cunoaşte de mult, pricepu Radu Andronic.

– Să chemăm oamenii, căci am zăbovit prea îndelung.

Ilie Machidon simţi iar coarnele necuratului.

– Să nu-ţi osteneşti mintea, Simioane fiule, cercetînd tainele ăstei lumi, ci urmează învăţătura vărului meu Lixandru: pe muiere o cunoşti după rochii, iar hoţul după ochi.

Logofătul nu slobozi privirea jupîniţei.

– Taina e a domniei tale ori poruncită de alţii?

Capul Tofanei zvîcni. Vorbele ţîşniră trufaşe:

– Nu mă aflu sub porunca nimănui.

– Atunci? Cruţi pe cineva anume!

– N-am pe cine cruţa. Încercă să zîmbească: Nu-mi plac oamenii îndărătnici, logofete.

– Am priceput, oftă boierul. N-am să te mai supăr. Dar oare... Oare îmi vei spune vreodată cine eşti, jupîniţă Tofana?

Ilie Machidon rîse încetişor.

– Ia învăţătură, Simioane! În oala acoperită nimeni nu ştie ce fierbe.

Se iviră toţi deodată, chemaţi parcă de trîmbiţă, şi la început logofătul nu pricepu ce-i pălise. Umbriţi la chip scoteau gemete

înfundate, ținînd în privealã betegeli proaspete. Iacă, moțul își strivise un deget, mai marc mila, cioplind parul, Machidon se alesese cu palma crestată, Singuru dobîndise ceva la falcă, nobilul Noțig se văita de umăr și vîrfuind atîta alean, Simion începuse a păși în trei picioare. Oamenii se priviră lung și plecară ochii.

Logofătul izbucni în rîs. Hohotele îl zgîlțîiau într-atîta că umărul începu să-l doară cu adevărat. Tofana zîmbi într-anume fel. Se prefăcu a nu le fi desluşit gîndul și, fără a rosti cuvînt, aduse sipețelul cu leacuri.

Peste jumătate de ceas strînseră tabăra și ceata se urni. Dimineața de Cireşar își lepăda cu dărnicie frumusețile. Simion ținea urma fetei șchiopătînd. Cînd nu se simțea în primejdia privirii, păşea ca dobitoacele pe toate patru picioarele.

Un soare strălucitor împărățea pămîntul.

* * *

– Stai!

Porunca țîşnise săgeată. Peste o sută de flinte nemțeşti făcură roată cetaşii, țintuindu-i în inima drumului. Ilie Machidon își măsură cu asprime cîinele. În loc să adulmece primejdia alergînd cercetaş, tigoarca se gudură pe lîngă jupîniță cerşetorindu-i dezmierdarea.

Din cetină se desprinse un căpitan bălan, subțire în boi și lat în umeri, cu ochii înecați în albastru, după pilda Tofanei. Călărea armăsar alb, bogăția de fireturi îi dădea strălucire de luceafăr. Făcu roată pălăria în fața fetei, apoi pofti să știe cine sînt și încotro umblă.

Radu Andronic deschise gura să-i poarte răspuns, dar jupînița i-o luă înainte într-o nemțească dulce cum nu mai pomeniseră imperialii.

– Treburile negustătoriei. Cu îngăduința domniei tale, ducem ceara tîrguită în Bucovina către tîrgul Aradului. Arătă spre cetaşi. Sînt slujitorii mei.

Surîdea diavolește. Căpitanul desluşi cu vorbe meşteşugite, care dovedeau creştere aleasă, că ar fi bucuros să-i cinstească tabăra măcar o pereche de ceasuri. Făcu semn și oştenii deschiseră potecă printre pinii grămădiți la marginea drumului.

Tăiară perdeaua de verdeață ajungînd într-un luminiș cu puzderie de corturi. Logofătul citi dintr-o privire rosturile imperialilor: îndemnau o armată de trenţăroşi să smulgă aurul pămîntului. Mai află din vorbele schimbate cu Tofana că pe căpitan îl cheamă von Gunther.

Drăgan mîna caii înhămaţi la căruţe. Suflă lui Machidon:

– Urîtă treabă.

– Potriveşte-ţi căutătura, şopti slujitorul, ai brice în loc de ochi. Dacă intră la prepuieli, deschid poloboacele.

– Primejdie mare! spuse Ioan Singuru, trecînd pe lîngă ei. Nu mă înşeală niciodată inima.

Von Gunther le arătă locul unde să oprească şi slobozi cîteva porunci. Patru oşteni bucătari aduseră îndată merinde calde şi o bute de vin. Se aflau la umbra unui brad singuratic, într-o coastă a luminişului. Pe cortul căpitanului, rînduit către mijloc, se afla zugrăvit herbul domniei sale: un mistreţ călcînd în picioare stelele cerului.

– Tare mi-e teamă că strămbunii neamţului n-au greşit alegerea blazonului, spuse Radu Andronic. Omul ăsta nu-mi place.

– Cunoşti povestea cu mîţa cea blîndă? întrebă Gavril de Noţig.

•

Bucatele fuseseră aşternute pe ştergar cu împunsături, din Ţara Oaşului. Mestecau fără poftă, stîlpind pe sub gene masa aşezată în faţa cortului. Jupînița şi von Gunther înălţau cupele. Ilie Machidon rîse încetişor.

– Vorba ceea, frumos la frumos trage, dar noi sluţii ce ne-om face?

Neamţul era într-adevăr rupt din soare, însă logofătul, Noţig şi Ioan Singuru cîrniră cu minciună din nas.

– Cam spălăcit, spuse Radu Andronic.

– Fără vlagă, adăugă nobilul.

– Nici o muiere de pe la noi nu l-ar băga în seamă, hotărî feciorul părintelui Ştefan.

Pentru prima oară, moţul dovedea cumpătare dinaintea bucatelor. Lingura frămîntată între degete îşi schimbă repede înfăţişarea. Soarele rătăcit printre vîrfurile brazilor născocea umbre lungi, răcoare domoală, ciocîrliile coseau cerul. Logofătul îşi rupse căutătura de la masa neamţului şi măsură fluierînd chipurile fără griji, depărtările.

– Aşezarea e fără asemuire...

– Hotărît, apăsă Ioan Singuru. Izbucni cu ciudă: Ce draci îndeasă spurcatul cela la urechea jupîniţei?

Von Gunther turuia vîrtos stîrnind veselia fetei.

– Rîde! bagă de seamă întunecat nobilul Noţig.

– Gata, s-a mîntuit! Aici o las! rosti logofătul ridicîndu-se. Întîlni zîmbetul lui Ilie Machidon şi se lungi din nou. Muierile noastre n-ar cuteza să-i rîdă vrăjmaşului... Dacă era dobrogean ori moldovean se putea hlizi pînă îi trosneau fălcile.

– Îmi creşte inima, începu slujitorul, cînd văd cît de adîncă-i grija domniei tale, logofete, pentru cinstea pămîntenilor.

– Mă superi, Ilie!

La masa lui von Gunther slujitorii grijeau să umple cupele. Talgerele cu bucate alese curgeau bistriţă. Neamţul porunci ceva şi îndată se iviră doisprezece oşteni. Se închinară adînc, lepădară fiarele de pe ei, apoi cel mai îndesat se desprinse poftind luptă cu rămăşag. Rînduiala era lesne de înţeles. Potrivnicii aruncau într-un coif cîte un galben. Învingătorul poftea pe al doilea doritor să-şi încerce puterile care trebuia să plătească şi el, apoi pe al treilea. Doar dacă înfrîngea trei voinici la rînd, putea lua agoniseala. Pravila era greu de înfăptuit, căci totdeauna al doilea sau al treilea se dovedea mai tare.

Moţul scoase din chimir galbenul statornicit şi se apropie cu pas de urs. Potrivnicul rămas în întrecere după întîia izbîndă se năpusti tăureşte, chibzuind să-i cetluiască grumajii în încheietura cotului. Spre uimirea tuturor, Drăgan sări sprinten într-o parte şi răsucindu-se fulger prinse coatele vrăjmaşului de la spate. Cetaşii îl văzură cîntărind din ochi drumul pînă la von Gunther. Cît ai clipi, neamţul zbură ghiulea pe masa căpitanului, pricinuindu-i pagube însemnate.

Palmele jupîniţei bătură aripi de turturică. Cum oştenii nu se înghesuiau la colivă, von Gunther prinse să-şi dezbrace mundirul. Rămas într-o cămaşă iscată din dantelă, zvîrli un pumn de aur în coiful birarului şi se apropie cu braţele deschise. Ighemoniconul nu îngăduia unui nobil să poarte luptă cu cei de rînd, dar căpetenia socoti că obrazul oştenilor imperiali e mai presus de asemenea poruncă.

Miere din belşug să fi curs în cugetul cetaşilor şi tot n-ar fi încercat bucurie mai mare. Stăteau lungiţi pe pîntece, cu bărbiile

rezemate în pumni, hotărîți să nu prăpădească din ochi o singură mișcare.

Von Gunther feri cu pricepere labele de urs ale moțului, chibzuind să-i ajungă în spate. Drăgan pricepu tărășenia. Se prefăcu că l-a prăpădit din bătaia privirii și îndată ce neamțul întinse brațele să-l cuprindă, se răsuci șopîrlă și i le cetlui în menghina palmelor.

– E pierdut! suflă Ilie Machidon.

– Părea om de ispravă, sărmanul, îl căină inima cea bună a logofătului.

– Măcar de l-ar buși cu credință, oftă nobilul.

Ioan Singuru își frecă degetele cu mulțumire.

– Nu-ți fă griji, cinstite Noțig, două-trei luni tot rămîne neamțul la așternut.

Drăgan își răschiră picioarele, cercetă iarba din vîrful ciubotei, dacă nu-i vicleană, și numai după aceea prinse a se roti titirez cu brațele întinse. Rupt de pămînt, von Gunther urmă roata moțului și zbură piatră în bradul rînduit cetașilor. Un oftat lung de uimire străbătu nemțimea. Radu Andronic citi ochii jupîniței și se lumină. Rîdeau. Ilie Machidon, mulțumit de lucrare, își ridică privirea.

– Dă-te bre, creștine, jos din copac, spuse, că ne tulburi umbra.

Spre înnegurarea tuturor, von Gunther coborî nevătămat. Scoase din mindir o pungă dolofană și i-o zvîrli moțului:

– Ți se cuvine!

Se așeză lîngă Tofana și porunci cupe noi. Drăgan se învîrtea așteptînd al treilea potrivnic. Două cepe mari îi crescură în ochi cînd îl văzu pe slujitorul logofătului plătind birul.

– Bine o fi?

– Nu, Machidoane! strigă jupînița, ducînd înspăimîntată degetele la gură.

– E limpede, spuse Radu Andronic, rămîne vădană Smărăndița. S-a îndurat bunul Dumnezeu să-mi ia de pe cap ciocanul ăsta.

Simion, ghicind primejdia, începu să se tînguie ascuțit pe limba lui. Slujitorul cerceta zîmbind după obicei chipul lui Drăgan.

– Îndrăznește!

Moțul își depărtă brațele clătinîndu-se pe un picior sau pe celălalt, după cum șerpuia Machidon. Țăranul pîndi clipa cînd

Drăgan rămase în cumpănă pe ciubota stîngă şi se azvîrli cu capul înainte retezînd-o de la pămînt. Moţul ajuns pe pîntece îşi simţi îndată gîtlejul strîns în clapca cotului. Ce a urmat, numai Cel de Sus poate desluşi, căci din vălmăşagul de trupuri zvîrcolite în fel şi chip nu descurcai o singură buche.

O jumătate de ceas s-au tăvălit cheltuind iscusinţă şi vlagă fără a dovedi a cui e biruinţa. Cînd se ridicară din nou în picioare, cu braţele desfăcute, gata s-o ia de la capăt, jupînița Tofana se aruncă între ei.

– Ajunge! Buzele îi tremurau. Porunceşte, logofete, să sfîrşească.

– Aţi dovedit aceeaşi bărbăţie, hotărî Radu Andronic apropiindu-se.

Zîmbetul răsări din nou pe chipul slujitorului. Drăgan îi întinse mîna, stăpînit de uimire.

– Nu pricep! Acolo, la Sărata...

– Pofteam să te numeri printre cei aleşi de logofăt, moţule. Mi-ai plăcut.

Drăgan şi Machidon însurară banii agonisiţi pe patru poloboace cu vin, poftind nemţimea la zaiafet. Radu Andronic zgîlţîi umerii slujitorului pus pe împărţirea ulcelelor pline.

– Mare pehlivan eşti, Ilie! Ai luptat strîmb în ograda lui Miclăuş cel bătrîn.

– Apoi, cinstite boierule, am încredinţarea că domnia ta îl cunoşti pe vărul meu Vintilă.

– S-auzim învăţătura...

– Vintilă avea o vorbă: din doi săraci, lesne scoţi o pereche de calici. Moţul ista şi cu mine sîntem aduşi pe lume în ziua cînd noroacele băteau la curţile căftăniţilor. Am socotit, dară, că-i mai cu folos să sudui în doi decît singur.

– Văd că lesne aţi zvîrlit galbenii.

– Porunca jupîniţei.

– Aha! Ştiam că te afli în slujba mea...

Cînd se aprinseră fanarele, imperialii cîntau de mama focului zgîriind urechile cetaşilor. Un ceas mai tîrziu se prăvăliră cu rîndul.

Tofana îl trase pe Radu Andronic deoparte.

– Le-am viclenit băutura. Pînă se iscă zorile nu mişcă unul. Sloboade băieşii închişi în mină.

Logofătul o măsură, apoi izbucni în rîs.

– Cum Dumnezeu ţi-a trecut prin cap asemenea năzbîtie? Îi prinse mîinile: Ai să-mi ierţi vreodată neghiobia de a fi cercat să mă lipsesc de domnia ta?

– Voi chibzui, Radu Andronic.

Tresări. Dintîia oară jupîniţa îi rostise numele.

Blestemaţii de soartă, osîndiţi să trudească sub pămînt, luaseră de mult calea codrilor cărînd aurul poftit de imperiali. Urmînd povaţa lui Ilie Machidon, băieşii strujiseră oştenii adormiţi de cai, arme şi bodroanţe, lăsîndu-i numai în izmene. Isprava nu era lipsită de socotinţe, căci, astfel înveşmîntaţi, nu le-ar fi dat nemţilor mîna să răscolească sihla în căutarea lotrilor şi nici pe urmele lui Radu Andronic nu aveau să plece curînd.

Dintîi, un nor vineţiu bolovăni cerul. Se aflau spre înserare şi vipie aprigă apăsase întreaga zi. Machidon, sleit de fierbinţeală, cerceta cerul cu nădejde.

– De-ar da Domnul o sfîntă de ploicică, încaltea nu mi-ar părea rău.

Moţul ridică bărbia şi rămase neclintit, încercînd parcă să desluşească glasul văzduhului. Semăna cu o jivină care adulmecă primejdia. Vîntul săltase capul dintre buruieni, se năpustise cu sminteală asupra copacilor.

– Nu-i bine, rosti Drăgan.

Singuru, zgribulit, îşi ascunse nasul în gulerul dulamei şi legă încă un nod la maramă.

– Patru ceasuri ne despart de prima aşezare omenească, iar drumul e ca-n palmă, nu poţi rostui adăpost nici pentru o vrabie.

Dădură pinteni cailor, în vreme ce primele picături de ploaie săpau gropniţe cît unghia în colbul drumului. Rană sîngerie spintecă cerul şi un bubuit prelung vesti mînia furtunii. Apoi ploaia se porni harnică, deşertată cu hîrdăul. Călăreţii goneau pe deşălate, îşi croiau drum, retezînd sulniţele de apă.

Gospodăria era calică. Ceata ceru îngăduinţă pădurarului să înnopteze într-un şopron al cărui acoperiş părea să ţină piept furtunii. Singuru griji ca de obicei de foc şi oamenii îşi lepădară straiele, leoarcă.

În bătaia flăcării, ochii Tofanei străluceau, pe umerii obrajilor i se cățărascră două mere roșii și rîdea veselă, găsind la orice mărunțiș prilej de straşnică veselie. Logofătul nu-și dezlipea ochii de chipul jupîniței și socotea că nicicînd nu fusese atît de frumoasă. Schimbase veşmintele cu alt rînd de straie, din piele albă de vițel, și cum sta cu brațele rezemate pe genunchii aduși sub bărbie, i se deslușea, prin ia albastră, scoica gingașă a subțiorii. Ioan Singuru îi cercetă cosițele ude din care apa mai șiroia și clătină capul. Îi întinse un săculete cu pulbere de muștar și păr de porc ars, îmbiind-o:

– Freacă-ți pieptul și spinarea, jupîniță. E leac de nădejde, ce alungă primejdia junghiului.

Tofana își scutură pletele rîzînd:

– N-am zăcut niciodată, Ioane.

Nobilul Noțig pîndea cu ochi poftalnici ceaunelul urcat pe pirostrii. Vinul îndulcit sta gata să dea în undă și aroma iute de cimbru și scorțișoară îi ațîța nările.

– Acesta-i leac cinstit și fără greș. Nu cunosc meteahnă să nu-i vină de hac.

– Aha! făcu Machidon și pe chip i se citi că s-a dumirit de adevăr mare, după care tînjise mult. Nu știam pricina pentru care văru-meu Chirică, șchiop sărmanul, nu dezlipește șipul cu holercă de la gură. Creștinul își grijește piciorul, vasăzică.

Închinară cupele. Vinul fierbinte, sorbit cu înghițituri mărunte, picură moleșeală dulce în trupurile ostenite. Furtuna trudea din greu, se auzeau streșinile plîngînd, crengi frînte se desprindeau cu scrîșnet ascuțit.

– Eram prunc, spuse Noțig cu glas ce vestea aducerea aminte, și mă aflam cu părintele meu Alexandru de Noțig și scutierul său în drum spre marele iarmaroc, urmat de turnir, de la Bolonia. Urgia ne-a ajuns din urmă la hotarul orașului. Dintîia oară am văzut copaci smulși din rădăcini, case furate de apă, oameni și dobitoace înghițiți de lăcoviște și mîl...

Ilie Machidon își sorbi fiertura.

– Eu, zise, am cunoscut puterea văzduhului, cea adevărată, la vremea cînd, dragă Doamne, mi-a răsărit peste noapte o păpădie de musteață și în nări nu aveam decît miros de catrință. Dam bună ziua toată ziua unei puiculițe de vădane, din cele cu jar în căutătură. Pleca muierea la Milcov să-și clătească albiturile, gata și eu

cu prostovolul; bătea cărările pădurii după găteje, popîndău şi Ilie s-adune hribi! Odată, pe la sfîntul care şi-a luat numele după al meu, ţineam de urît ulucilor din gardul dumneaei. Purtam cămeşă nouă, cu arnici, gîndind să îndoi inima vădanei. Măiculiţă Doamne, şi unde se rup baierele cerului, şi unde prinde să bată cu piatră cît zarzărea. Chibzuind că urgia poate să-i aducă stricăciuni cămeşii, am scos-o degrabă împreună cu bernevecii spre a-i ticlui adăpost. Am uitat să spun domniilor voastre că trebuşoara aiasta se petrecea la vreme de noapte. N-aveam dară de ce să tem căutătura babelor. Bun! Ajung eu acasă numa' în ciuboţele şi cu cuşma pe scăfîrlie, cînd, iaca, dau ochi cu bunelu' Grigore, venit taman din Galaţi să-l suduie pe tata că de-o vreme a uitat drumul crîşmei. Aflînd pătărania, se uită moşu' lung la mine şi zice: apoi, măi nepoate, cuşmă văd că ai, cap ce-ţi mai trebuie...

Logofătul nu-l mai asculta. Un zîmbet blînd îi stăruia pe chip. Tofana, răpusă de osteneală, adormise cu fruntea rezemată în pumn. Somnul nu-i alungase rumeneala obrajilor, răsuflă iute şi scurt ca pruncii. Moţul mugi, scuturîndu-i de amorţeală:

– Nu-i bine!

Cetaşii îl priviră nedumeriţi, dar Drăgan tăcea cu ochii aţintiţi asupra fetei. Machidon îşi lepădă luleaua şi întrebă cu anume blîndeţe:

– Ce nu-i bine?

Moţul împinse cu degetul spre Tofana.

– Are fierbinţeală mare. Nările-s lipite, ca de ceară, răsufletul fără capăt.

Ceilalţi îl scrutară uimiţi. Nicicînd Drăgan nu slobozise atîtea cuvinte în şir necurmat. Singuru cercetă: degetele fetei apoi obrajii.

– Jupîniţă! şopti. Jupîniţă Tofana!

Intrat în sperieţi, începu s-o zgîlţîie de umeri. Fata tăcea; sub pleoapele culcate ochii se zbăteau ciocîrlii speriate.

Muierea pădurarului, chemată în pripă, porunci cetaşilor să iasă afară, căci se cerea să-i frece grabnic trupul cu oţet de mere pădureţe. Rămaseră în bătătură cu ochii aninaţi de uşa şopronului. Ploaia bătea vrăjmaşă chipurile de cremene, dar nimeni nu poftea adăpost.

Gavril de Noţig, cu mîinile înfundate în buzunarele bernevecilor, frămînta glodul ogrăzii. Se opri în faţa logofătului zvîrlindu-i privire întunecată:

– Iată-ți nădejdea împlinită, mai repede decît gîndeai.

Grija logofătului, cu altoi de mînie, scăpără scînteie.

– Nu-ți pricep vorbele, nobile Noțig!

– Deși am grăit deslușit. Ai chemat boala asupra jupîniței și blestemul s-a dovedit iute de picioare.

Umerii boierului prinseră a tremura. Se apropie de Noțig cu pumnii încleștați.

– A fost cuvînt spus în șagă, după cum știi prea bine.

– Cînd șaga trage după ea nenorocul, pricina-i una singură: gura ori gîndul spurcat.

– Cum cutezi...

Lepădîndu-se de cumpăt, logofătul dădu să-i sară în grumaji. Se vîrî piedică Machidon, iar moțul cetlui brațele lui Radu Andronic.

– Dă-mi drumul!

– Răgaz, logofete.

Ioan Singuru își ascuți căutătura:

– Blestem i-ai zvîrlit și domnia ta, nobile Noțig! Îți amintești?

Ilie Machidon prinse clipa de liniște, cînd nu le vorbeau decît ochii, și începu să depene cu tîlc:

– ...Se aflau odată, într-o ogradă, patru cocoși care se aveau între ei ca frații cei gemeni. Și iacă, într-o zi, gospodarul aduce și o puicuță... Clătină din cap: Știam că veți urma pilda pintenaților. Păcat, boieri dumneavoastră!

Ioan Singuru încercă să rîdă. Brațele lui Radu Andronic se înmuiară și Drăgan îl slobozi.

– Ai dreptate, Ilie.

Noțig, răsuflînd greu, glăsui cu ochii plecați.

– Cer iertăciune pentru vorbele necugetate.

Fierbințeala ogoită o vreme de leacurile muierii spori din nou spre crucea nopții, mai aprinsă. Jupînița se zvîrcolea rostind vorbe fără șir, privirea albastră cerceta oarbă încăperea. Cetașii încremeniseră stană de piatră. Căutau cu spaimă cum leacurile își dovedeau rînd pe rînd neputința. Ce nu încercase baba spre tămăduirea Tofanei? Și descîntec, și farmec, o trăsese cu alifie, apoi o afumase, o silise să înghită nalba cea bună pentru tuse, îmbinată cu hreanul răsfiert în miere de albine.

Se pricepea muierea pădurarului, nici vorbă. Moțul numărase treizeci și trei de descîntece, dondănite la căpătîiul jupîniței, după

cc cuțitul fusese înfipt în mijlocul ogrăzii spre înjunghierea de-ochiului. Ce tolocănise înainte, cînd stupise țărîna cu sînge de cocoș negru, nu mai intra la socoteală.

Logofătul, cercetînd neputincios chipul zbuciumat de friguri, afurisea amar pustietatea pădurii. Acasă, în Valahia, cînd bolii nu-i veneau de hac nici babele, nici popa, nici doftorii, puneai betegitul pe o cergă dinaintea casei, în uliță, și tot mai rămînea o nădejde. Căci orișicare drumeț ce avea știință despre asemenea năpastă – că bolise el ori unul de-ai săi – putea da leac și povață.

Dar pînă la uliță erau doctorii ovrei și talieni. Îi cunoșteai după potcapiul cenușiu și cutia ce-o purtau sub braț, îndesată cu pietre tămăduitoare. Te cuprindea mirarea și te cruceai văzînd ce minuni săvîrșeau acele pietre! De pildă, *Nefretica* lecuia rinichii, *Judaica* alunga răutățile din trupul omului, *Selenita* oprea cît ai clipi sîngerările, *Piatra Vulturului* purtată pe pîntece împiedica lepădatul pruncului.

Aceștia erau vracii ulițelor, dar mai presus de ei se aflau doftorii de curte, a căror știință părea a fi binecuvîntată de însuși Dumnezeu. Cine nu auzise la București de leacurile doftorului Pilarino, ale lui Pantalcone, ori Ioan Comnenul? Cu opt sute de taleri îi plătea Brîncoveanu pe Enache și Iacob, iar Pandele primea o mie. Adevărat, însă, Pandele doftorul venise de hac mîncărimilor ce urgiseau trupul lui beizadea Mateiaș. Trei zile sorbise coconul din zeama de revent și siminică și-i fusese de ajuns spre a-și alina necazul. Și nu tot jupîn Pandele umpluse de păr – păr des și cîrlionțat de nu mai intra pieptenul în asemenea căpiță – țeasta pleșuvă a vornicului Leurdeanu? Jupîneasa Irina depusese multă străduință pentru a afla leacul, căci Pandele, hapsîn și lacom de arginți, își tăinuia strașnic tămăduielile. Izbutise însă și în harțaloagele dumneaei se găsea următoarea povață fără preț:

„Ia un încălțel de muiere, rupe-i talpa, taie dintr-însa partea dinspre călcîi, pune-o pe foc. Fă-o cenușă, îmbin-o cu untdelemn, fă-o alifie și freacă-te pe țeastă..."

Adevărat că acum vornicul zăcea prin străini căutîndu-și în Veneția un beteșug al capului, dar acesta i se trăgea de bună seamă de la firea domniei sale din cale-afară de muieratică.

Țipătul babei îi răsuci cui în inimă.

– Se prăpădește, oameni bun! Dă sîngele în foc și se duce!

Măselele moțului scrîșniră cumplit. Buzele lui Radu Andronic prinseră să tremure. Ioan Singuru se năpusti pe ușă.

Smuls somnului, pădurarul cel gîngav le știrici următoarele: vraci, moașă ori babă doftoroaie nu se afla în împrejurimi. De pildă, Zehan din Viroaga, cînd i-a zăcut feciorul, l-a dus cu căruța pînă la Sighișoara, cale de douăzeci de poște. Dar nu de Zehan e vorba... De ce adică să bată drum pînă la Sighișoara de vreme ce se află un doftor la moșia contelui Milan de Söböhazy? Pricina? Muierea domniei sale, o leahă chipeșă cu nărav pentru calul roib – nu încalecă și nu înhamă la caretă alt soi de bidiviu – stă să nască... Unde se grăbesc domnii? Spre a ajunge la moșia contelui trebuie să reteze apa și imașul de dincolo de deal și apoi s-o țină tot pe mîna dreaptă prin pădure. Bun la bordei omul zornic, dar nu din cale-afară... Primul conac ce se vede e al baroanei Karolyi. Abia hudubaia cîrmîzie...

Ultimele vorbe le rosti zidurilor. Cetașii se azvîrliră în șa și, pînă să ajungă pădurarul în prag, se făcuseră una cu drumul. Omul închină o cruce și, înfrigurat, se grăbi să închidă ușa.

Goneau nălucă, croind drum drept în negură. Primeau în față vijelia, crengi vrăjmașe le crestau obrajii, întunericul se lăsa greu biruit de fanarul logofătului.

Fulgere lungi crăpau cerul deslușind cinci mogîldețe prăvălite pe grumajii cailor. Spintecau săgeată noaptea haină, sub stăpînirea aceluiași gînd: jupînița se prăpădește.

Lacrimile ploii se împleteau cu altele, izvorîte din durere. Armăsarii, năpădiți de spumă, nechezau scurt sub împunsătura pintenilor. Toată suflarea iadului nu le-ar fi putut struni goana. Trup lîngă trup, cai și călăreți mușcau pămîntul, zoriți să aducă zîmbetul ochilor albaștri.

Prăpădiră în urmă sihla, năpustindu-se pe drum așternut cu piatră. Douăzeci de copite iscau snopi de scîntei cusuți de argin cerului. Pădurea le smulsese cușmele, rupsese hainele de pe ei. Zburau cu pletele slobode în bătaia ploii și a vîntului chiliug scăpat din chingile copacilor.

Satul își vesti răsufletul, tăind în întuneric ferestre de lumină. Fu spintecat de-a curmezișul. Călărețiî trecură fulger prin ogrăzi.

săriră porți și zăplazuri stîrnind spaima gospodarilor aflați în priveală.

Conacul avea ferestrele treze. La primul cat, contele Milan aștepta vestea moașei dinaintea focului, cu o cupă de vinars în mînă. În odăile aflate dedesubt, forfotea slujitorimea călcînd pe vîrfuri. Leaha încă nu adusese pruncul pe lume. Doftorul, un omuleț șistav, numai zbîrcituri, cu mînecile sumecate, surîdea blînd după pilda sfîntului priponit în odoare de argint la căpătîiul muierii.

Cinci călăreți zburară peste ulucii gardului, oprind la buza cerdacului. Radu Andronic sparse ușa cu o izbitură de umăr și năvăli în cămară. Ochii îi ardeau tăciuni, avea zgîrieturi temeinice pe obraji, veșmintele ferfeniță. Săltă de brăcinar omulețul înspăimîntat și-l zvîrli lui Noțig, ivit în ceardac. De aici, moșneagul ajunse pepene în brațele lui Ilie Machidon, apoi în subțioara moțului aflat călare. Drăgan își îndemnă armăsarul și porni nălucă înapoi spre căsuța pădurarului. Singuru înhăță în fugă taşca doctorului. Un țipăt scurt îi desluși că leaha născuse. Feciorul popii se opri în prag.

– De se va dovedi fată, spuse moașei, s-o botezați Tofana.

Săriră pe cai gonind pe urmele moțului...

Șaisprezece ani mai tîrziu, drumurile lui Ioan Singuru prin țara șleahticilor aveau să se întretaie cu o primăvară de fată, cu ochi albaștri. Iar acea fată se numea Tofana, contesă de Söböhazy.

Licuriciul de viață pîlpîia pe buzele jupîniței gata să se stingă. Moșneagul, slobozit de la subțioara lui Drăgan, se nărui pe podele sfîrșit de spaimă. Radu Andronic îi deșertă o doniță cu apă pe creștet și cînd doctorul deschise ochii fu cît pe-aci să se prăbușească din nou. Cinci mîini frămîntau jungherele în palmă.

– Dacă n-o scapi, spuse logofătul, te spintec!

Te-oi supăra, nu te-oi supăra, frate cetitorule, dar eu de-amu te las singur. Gata! S-a mîntuit! Am înțărcat-o cu scrisul, nu mai aștern o singură slovă! Cînd nu te ajută pana, se cheamă că prăpădești cu păcat bunătate de hîrtie.

Eeeh! Sînt negru pe dinăuntru! Taie-mă și nu curge chicătură de sînge. Astăzi m-a cercetat prietenul Vasile Alecsandri. Pe măsuță se aflau deslușirile aduse de mine, după cît m-a slujit capul,

despre craiul Ludovic al Franciei. Am azvîrlit repejor un ştergar deasupra, dar ochiul poetului a apucat să citească porunca slobozită de Bourbon: „Ian mai duceţi-vă, bre, pe la casele voastre, că nu v-am legat de prispa mea..."

Eeeh! A citit-o, a prins să-i salte musteaţa a rîs! Şi-o dată mi s-a înnoptat cugetul. Eu, în mintea mea, cea nedeprinsă cu umbletul, chibzuiam să născocesc prilej de lacrimi. Dacă pe boier Vasile Alecsandri l-a umflat hlizitul, cum s-ar zice, ai pus la fiert fasulă de Paşti, moş Pahomie!

Mîine rup tot ce-a ieşit din hîrbul ista de cap şi-l las pe părintele Ilarie să-şi mîne singur istoria.

Ruşinea a tras zăvorul la uşa chilioarei mele, şăd huhurez, fără opaiţ, să nu-mi dogorească obrazul la căutătura lui Niculăiţă...

CAPITOLUL XIV

CINCI BĂRBAȚI ȘI O JUPÎNIȚĂ

Culcușul i-l alcătuiseră într-unul din care Drăgan și Ioan Singuru. Dintîi, înlăturaseră coviltirul pentru ca trupul jupîniței să primească dezmierdarea cea sănătoasă a soarelui, apoi așternuseră peste butii maldăr de cetină și fineață, și numai după aceea sarica moțului.

Se împotriviseră cu jumătate de glas la dorința Tofanei de a-i însoți. Cu inima purice, gîndind că ar putea să se supună, îi puseseră de-a curmezișul vlaga beteagă de după boală, primejdia hălăduielii în văzduhul slobod, obrajii cărora zăcutul izbutise să le șteargă rumeneala.

Se bucuraseră vîrtos cînd fata le știricise răspicat că nu poftește cu nici un chip să rămînă în casa pădurarului. Cîrtind unul de ochii celuilalt și răsfirînd prepuielile primejdiei, începuseră a încărca multă hărnicie plină de mulțumire.

– Mi-e cugetul împăcat, spuse Gavril de Noțig. Nu eu împart poruncile. Dacă era după chibzuielile mele...

Radu Andronic suspină ridicîndu-și brațele a neputință.

– Ai băgat de seamă cît am trudit s-o împiedic.

– Adevărat.

– Se cere să ne călcăm încă o dată pe inimă, șopti Ioan Singuru, și s-o luăm cu noi. Sîntem creștini și ne-ar osîndi Dumnezeu săvîrșind altminteri.

Diavolii lui Ilie Machidon își arătară cornițele.

– Chibzuiesc că părintele Ștefan, din Sînzieni, amarnic s-ar mai bucura văzîndu-și feciorul bătînd cărări străine fariseului cu două limbi. Îmi lăcrămează inima de mulțămită, boieri dum-

neavoastră, cînd bag de seamă că numai gînduri creştineşti vă întind piedică...

Pentru a o cruța de răcoarea zorilor, se porniră la drum după ce buruiana îşi lepădă roua. Ceasornicul logofătului căta spre zece. Moțul însă nu făcea încredințare unor asemenea drăcovenii, deslușind timpul după știință greu de împărtășit: cerceta creștetul copacilor, iar după aceea cerea încredințare dobitoacelor. De pildă, goana iepurelui către apus vestea amiaza, cînd veverița începea să coboare spre poalele bradului era trecut de chindie, ariciul se face ghem la ceasurile şase, fără greş, ale înserării. Furnicile sînt zornice, coada vulpii se pleoştește o dată cu ațipitul găinilor...

Acum, în dimineața înaltă de Cireşar, timpul îl dovedeau cerul dat într-o leşie, soarele căruia văpaia încă nu izbutise să-i topească hotarul, vopseaua proaspătă a hribilor, ochiul încleiat de somn al popîndăului, viersul văzduhului, tors în grumaji de grauri, ciocîrlii şi filomele, zîmbetul Tofanei. Cu brațul petrecut sub ceafă, fata căta spre înălțimile de necuprins, iar ochii, prea mari pe obrazul pălit de boală, închipuiau cioburi de azur. Diminecioara adunase toate bucuriile acelei primăveri blagoslovite cu belşug de floare, şi fluturi viu colorați, şi un văzduh curat lacrimă. O zdreală de vînt, scăpat din sipețelul de arome ale muntelui, se hîrjonea cu fulgii de păpădie, născocind giumbuşlucuri.

Privirile cetaşilor poposeau cu grijă asupra trupului împuținat ce deslușea tipar de prunc sub veşmîntul alb croit din piele. Cunună de romanițe, maci şi albăstrițe îi ținea fruntea. I-o împletise Radu Andronic.

Spre a nu rămîne de căruță, Ioan Singuru îi întocmise cît ai clipi morişcă dibace care, statornicită în bătaia vîntului, alunga viespea, şi musca, şi orice altă bîzdîganie a văzduhului. Nobilul Gavril de Noțig, pizmaş, scotocea în minte după dar gingaş, căci pînă şi Simion, cățărat lîngă căpătîiul jupîniței, îşi făcea de lucru alungînd cu laba gîze închipuite.

– Tigoarea aiasta de cîine, spuse slujitorul către Drăgan, a deprins năravuri boiereşti, nici nu mă mai cunoaşte. Simioane, Simioane, cireşile trec, dar obrazul rămîne!

Machidon îi ținea de urît moțului istorisind de pe la Chipriana. Vorbele dădeau tîrcoale Smărăndiței, troiței din capul uliței mari, grădinilor aflate acum sub stăpînirea sulcinei şi măghiranului.

Moțul află cu uimire isprăvile verilor Chirică, Dobrică, Niculete, Pantelimon – steaguri întregi de neamuri.

Logofătul călărea lîngă Ioan Singuru cercînd să pătrundă taina jupîniței.

– Domnia ta, grăi, o știi de mult.

– O știu.

– Din pruncie...

– Din.

– Se cheamă că ați deprins împreună az-bucoavna.

Feciorul părintelui Ștefan clătină capul.

– Zadarnic mă ispitești, logofete! N-am să-ți desluşesc cine e.

– De ce?

– Aşa mi-a poruncit.

– După socotințele mele, numai cei desprinşi dintre blestemații de soartă își ascund cu grijă obîrşia.

– Poate...

– La orice pas, Tofana aduce dovada creşterii alese.

– Aduce.

– Atunci?

Sprîncenele lui Ioan Singuru se ascuțiră săgeată:

– Cu îngăduința domniei tale, logofete, trebuie să îndrept hamurile cailor fruntaşi.

Dădu pinteni armăsarului şi se depărtă.

Jupînița se desfăta de frumusețea zilei. Nicicînd nu-şi simțise cugetul mai împăcat, strădania cetaşilor de a-i înflori clipa isca sărbătoare inimii.

De n-ar sfîrşi drumul niciodată... Deşi crudă, Tofana simțea că asemenea zile nu se întorc. Ferice de cel ce are parte de ele, dar şi vai, căci nu căieşti decît ce-ai prăpădit. Impărăția între bărbați viteji, cu inima de prunci, iacă o zestre de bucurii ce n-o găseşti în lada oricărei fecioare!

Jupînița afla pentru întîia oară sîmburele cel de aur al prieteşugului. Sîmbure alcătuit din credință, gînd şi faptă neviclenită, prețuire curată. Fusese Tofana prețuită îndeajuns pe acolo unde-i rătăciseră ciuboțelele, la îndepărtatele curți nemțeşti, ori ale zburlitului Petru, straşnic vegheat de mustăcioara estonianei Ecaterina. În palatele leşeşti şi ale nobililor florentini, bărbații își rupeau şalele îndoindu-se dinaintea ei. Dar pe cît le era spinarea

de smerită, pe atît de necuviincios cutezătoare se dovedea căutătura ce-i scormonea horbota străvezie a pieptului.

Tofana ştia că cetaşii o îndrăgesc. De le-ar fi cerut luceafărul, ar fi ridicat scară pînă la cer ca să i-l vîre în tolbă, dar oare cutezase vreunul să ridice ochii dincolo de tivul rochiei? Rîsul se aşternu peste gîndurile fetei. Machidon îi acoperi ticăit picioarele cu ţolul.

– Nu eşti cuminte, jupîniţă Tofana. Încă n-am ieşit de sub stăpînirea muntelui. Piatra are inimă de cremene, şi nu îngăduie să-i umbreşti frumuseţile cu frumuseţea neasemuită a domniei tale.

– Vorbeşti cu meşteşug, Ilie.

– Limba se îndulceşte numai la gîndul mierii, d-apoi cînd ai fagurele înaintea ochilor?

Tînjind după locul slujitorului, logofătul făcea voroavă cîinelui:

– Ce te munceşte bre, Simioane? Te prăpădeşti de grija stăpînului?

Cîinele, slobod de orice necazuri, prindea muşte. Dar boierul, prepuind pesemne că doar se preface, urmă a-i picura linişte în cuget:

– Fii pe pace! Un creştin aşezat, cu gospodărie, soaţă şi unsprezece prunci, nu-şi leapădă mintea în poală străină. Iar de-l vezi stînd la tăifăsuială cu jupîniţă chipeşă, încredinţat fii că-i vorbeşte de Vieţile Sfinţilor.

Machidon căută o singură clipă spre licuricii veseli din ochii Tofanei şi-şi muşcă buzele să nu rîdă. Logofătul îi răsplătea vorbele apăsînd pe grijile de gospodar căpătuit, ba adăugind de la domnia sa opt prunci pentru ca spaima jupîniţei – de a fi stat o singură clipă în cumpănă – să-i fie deplină.

Prefăcîndu-se cu urechile astupate, slujitorul se apropie şi mai mult de marginea căruţei, ba, ca din nebăgare de seamă, îşi rezemă mîna de loitre la un deget de braţul jupîniţei.

– Ştiu, frate Simioane, urmă logofătul, eram de faţă cînd i-a juruit nevestei să rămînă la un stînjen de orice catrinţă.

Făcînd haz nespus, Tofana îşi îndreptă privirea spre chiprinaş:

– Nu mi-ai isprăvit istoria vărului Chirică. Din cîte am priceput, sărăcise în urma unor tîrguri nechibzuite, pricină pentru care l-a lepădat muierea.

– Întocmai, jupîniţă, căci omul cînd cade îl părăseşte şi umbra. Ajunsese bietul creştin de mîncau trei dintr-un ou: el, nevasta

şi soacră-sa. Muierea a hotărît dară să-şi ia lumea în cap. Şi-a încărcat boscîrţele şi fiind, vezi bine, suflet milostiv, ca să nu rămîie omul singur, i-a lăsat răsplată cenuşa din vatră şi pe mă-sa.

– Bună răsplată, Ilie.

– Nu zi vorbă mare, jupîniţă, căci s-au pomenit altele şi mai şi! Ţi-o spune unul carele slujeşte obraz boieresc...

Cum logofătul îl împungea cu privirea, Ilie Machidon îşi încovoie grumajii peste loitrea carului.

– Îngăduie, rogu-te, să alung viespea ticăloasă ce ţi s-a aninat în plete.

Mîna slujitorului dezmierdă o clipă tîmpla Tofanei şi logofătul căscă ochii hăbăuc:

– Văzut-ai sămînţă de gînganie, Simioane?

Cîinele însă flutură coada flamură şi nu-i purtă răspuns, căci se număra printre făpturile care nu pot săvîrşi două fapte într-aceeaşi clipă.

Muncit de gîndul diavolului, slujitorul o rugă din vîrful buzelor pe Tofana să-i şoptească la ureche Tatăl nostru, în întregime. Albastrul din ochii jupîniţei spori cu mirare.

– Pentru ce?

– Îmi place rîsul domniei tale. Iar dacă socoata se adevereşte, peste un ceas îl voi auzi din nou, cu toţi clopoţeii.

Tofana îi îndeplini voia. Ilie Machidon asculta dînd din cap apoi rosti îndeajuns de tare spre a fi auzit de ceilalţi:

– Asta era taina? Îţi mulţumesc pentru încredere, jupîniţă. Poţi fi fără grijă, mi-am cetluit gura sub jurămînt. Se răsuci spre Gavril de Noţig care-şi îndesa calul încercînd să-l rupă de car: Ţi-aş rămîne cu mare datorinţă, cinstite boierule, dacă te-ai învoi să-mi desluşeşti pricina pentru care îmi împungi şalele. Iar după aceea, te-aş ruga să-i ţii de urît jupîniţei, căci logofătul se află în zi mohorîtă şi fără drag de vorbă.

Se îndepărtă cu zîmbet subţire simţindu-şi dulama spintecată de privirea lui Radu Andronic. Gavril de Noţig, cu chipul învăpăiat de bucurie, îşi căută cuvintele:

– Sluga domniei tale, jupîniţă Tofana.

– Nu te-am prea zărit toată dimineaţa, iar răsuflarea ţi-e opintită, surîse fata. Oare pe unde ai gonit, nobile Noţig?

– Cînd liniştea cugetului mi-e tulburată de mare bucurie, deprins sînt a-mi căzni calul în ocoluri largi şi vînteşe.

Tofana zîmbi după pilda îngerilor.

– Ce anume ți-a stîrnit atîta lumină?

Noțig, cu obrajii ouă de Paști, se uită repede la Radu Andronic. Logofătul încetase să-l mai tragă de limbă pe Simion și acum se prefăcea că ia aminte la albastrul cerului.

– Icoana unui chip. Iartă-mă, rogu-te, graiul mi-e împiedicat, vorba stîngace, adăugă încet nobilul.

Musteața logofătului zvîcni dimpreună cu colțul buzelor: „Pehlivanul! Nicicînd asemenea gînduri n-au fost rostite mai limpede... Numai afurisitul de Machidon, bătu-l-ar sfîntul, poartă vina. L-a vîrît degrabă în ochii jupîniței".

Își îndemnă armăsarul și se desprinse de car, înnegurat. Tofana îl urmă cu ochii o vreme, apoi se întoarse la vorbele lui Noțig.

– Pricep. Ți-ai adus aminte de măicuța domniei tale!

– Nu în asemenea clipe, jupîniță. Mama avea ochi de tăciune, iar acum altă căutătură îmi poruncește neliniște.

Tofana pricepu repede primejdia. Înflăcărarea nobilului putea stîrni dihonie între cetași. Spuse cu blîndețe:

– Prețuiesc mult bărbații care știu să-și țină buzele cetluite.

Băgă de seamă că locul logofătului îl luase Ioan Singuru și abia își ascunse rîsul. Cel mai tînăr din ceată îl ațintea pe Noțig fără sfială și nobilul simți că începe să-i fiarbă sîngele.

– Inima îmi șoptește să-i strig bucuria, dar... Se răsuci ațîțat spre feciorul părintelui Ștefan: Ai trebuință de ceva?

– Nu.

– Spune, nu te rușina.

– Încă nu-i vremea potrivită.

Jupînița stinse repede flacăra răsucindu-se către Gavril de Noțig.

– Ce ascunzi în pumn?

– Dar mărunt și nevrednic pentru domnia ta. Desfăcu degetele cu fereală de căutătura lui Singuru. Primește-l, rogu-te.

Tofana văzu o cruce cu lanț iscată din zamfiruri și adamante. Meșteșugul rar al giuvaiergiului se dovedea în verigile înnodate solzi de pește și potriveala pietrelor.

– E de prea mare preț ca să-l pot primi, spuse jupînița.

– Îndrept darul cu rugăciune smerită. L-am găsit la poalele gorganului, prăpădit de cine ştie cîtă vreme, dar giuvaierul – se bagă lesne de seamă – nu-i potrivit grumajilor unui bărbat.

„Ia te uită! se minună Ioan Singuru, cercetînd chipul mincinosului. Pînă mai adineauri i se potrivea de minune. La fiece scăldat i-am văzut crucea pe piept."

I se păru că darul a tulburat-o pe jupîniţă şi începu să-şi scotocească mintea după spini în mămăligă.

– Acesta să fie drumul cel bun, de Noţig? Mi-e teamă să nu-l fi rătăcit, căci nu recunosc meleagul.

Întrebarea îl pişcase ţînţar şi nobilul dădu din mînă înciudat.

– Acesta e, şi dacă vrei încredinţare cercetează-l pe Drăgan.

Singuru se arătă mulţumit de răspuns şi rămase o jumătate de cal în urmă alăturîndu-se moţului. Noţig răsuflă cu uşurare şi îşi îndesă şoapta:

– Mi-e cugetul plin de domnia ta, jupîniţă. Sărut locul unde-ţi odihneşti privirea... Primeşte-mi darul şi inima şi îngăduie să-ţi îngenunchez dinainte...

– Drăgan, spuse Singuru iţindu-se, socoate că pînă la Hoinăreşti e cale de două ceasuri.

– Domnul cu el! se mînie Noţig.

– Chibzuieşte de asemenea că prin vîlcea retezăm bună bucată de drum.

– Retezaţi-o!

Feciorul părintelui Ştefan clătină umerii a nehotărîre.

– Zice că să ne povăţuim dintîi, căci carele nu ţin la hurducătură.

– Povăţuiţi-vă! spuse gîtuit nobilul.

– Pe de altă parte, dacă apucăm Vadul Roşu...

Noţig îşi pierdu cumpătul.

– Dă-mi pace, măi creştine, şi-apucaţi pe unde ştiţi! N-am pomenit asemenea scaiete de om!

Tofana îşi ascunse chipul în îndoitura cotului. Cînd trupul încetă să se zgîlţîne, dezdoi braţul şi ochii se iviră leoarcă de atîta rîs. Singuru îi azvîrli căutătură pleoştită, ca omul ocărît de pomană, şi rămase iar în urmă.

– A bolunzit, sărmanul, răsuflă adînc Gavril de Noţig. Mă asculţi, jupîniţă? Turui pe nerăsuflate: De ajuns să rosteşti un singur cuvînt... Popă aflăm în primul sat.

– E printre noi feciorul părintelui Ştefan din Sînzieni care cunoaşte tipicul. La ce slujbă chibzuieşti?

– Ştii foarte bine. Am şi inele...

– Ah! făcu Tofana, te aşteptai să mă întîlneşti...

– Te aştept de cînd m-am născut. Vei duce trai de împărăţiţă! Unde vrea domnia ta... La Cluj, la Viana, ori în Florintia...

Feciorul popii da semne că are treburi însemnate de ştiricit.

– Tot moţul zice că popasul cel bun e satul Vitregei, unde se află han la drumul mare cu odăi şi merinde alese... Încotro goneşti, de Noţig?

Nobilul, vîrfuit de draci, îşi luase lumea în cap afurisind înfundat. Tofana rîdea să se prăpădească. Dinţii, cu margine albăstrie, străluceau în lumina soarelui. Singuru zîmbi stîngaci.

– Pe unii, bieţii, îi apucă din senin.

– Ioane, Ioane... Tot pruncul pus pe şotii al părintelui Ştefan ai rămas! Mai că-mi vine să-ţi scotocesc clăpcile dulamei după veverițe şi popîndăi. Nu ştiu cum se face, dar noi încă n-am avut clipă de voroavă.

– Eu ştiu, rosti Singuru cu tîlc privind spre cetaşi.

Ochii lui Radu Andronic îi dădeau tîrcoale. Machidon ştia pricina. În sfîrşit, logofătul îşi îndemnă glasul tuşind uşurel.

– Din cîte ştiu, frate Iliuţă, între noi doi n-au încăput taine.

– Aşa e, frate Răduţule, cuteză slujitorul.

– Poftesc dară să-mi desluşeşti taina jupîniţei.

– Nu pricep.

– Lasă farafastîcurile muiereşti, Machidoane. Eram la o lungime de cal în spate cînd ţi-a şoptit-o! Cine e, de unde vine?

Plugarul îşi ţuguie buzele încăpăţînat:

– Nu pot săvîrşi asemenea faptă nevrednică! Am juruit să pun gura sub lăcată.

– Te dezleagă văru-tău, popa...

– La noi în Chipriana, nefiind sămînţă de boier, oamenii îşi cinstesc cuvîntul dat.

Logofătul îi prinse umerii. Spuse apăsat:

– Te afli în slujba mea, Ilie! Îţi poruncesc să vorbeşti!

Machidon oftă să-şi dea sufletul ridicînd ochii spre ceruri.

– Martor îmi eşti, Doamne, că voit-am să-l cruţ! Îşi roti privirea jur-împrejur: Sîngele apă nu se face, boierule! N-ai băgat

de seamă că jupîniţa are ceva din firea cea îndărătnică a domniei tale?

– Ba da.

– Dar croiala buzelor şi a nasului nu-ţi mărturisesc nimic? N-o pîngări cu căutătură poftalnică, logofete, căci săvîrşeşti păcat fără putinţă de iertare!

Radu Andronic îl măsură întunecat.

– Ce vrei să spui?

– Boierul Costache Andronic a bătut vreme îndelungată drumurile Evropei şi nimeni nu pune mîna în foc că a fost uşă de biserică... Şopti apăsat: Jupîniţa ţi-e soră.

Gavril de Noţig sta gata să pună la picioarele lui Machidon marea cu sarea, numai să afle taina Tofanei. Slujitorul se lăsă o vreme piatră de moară. Răsuflă „vestea", după ce nobilul se învineţi la obraji:

– I-ai citit, rogu-te, culoarea feţei?

– Nu înţeleg.

– Buchiseşte-o pe îndelete şi-ai să-i desluşeşti istoria. În urmă cu optsprezece ani, o zlătăreasă bogată în frumuseţe şi-a necinstit bărbatul, zămislind în taină un prunc cu zapciul din Baia. L-a adus pe lume într-o noapte urgisită de fulgere pe moşia contelui ungur Teklay.

– Îl cunosc.

– Atunci aibi oleacă de răbdare şi-o să-ţi spună dumnealui restul istoriei.

Îşi umplu ticăit pipa. Gavril de Noţig era numai urechi.

– Urmează!

– Pruncul lepădat de zlătăreasă s-a dovedit a fi sămînţă muierească. Contele a crescut-o la curte.

– Vrei să spui că...

– Povaţa mea ar fi să-i citeşti cu alţi ochi obrazul, cinstite boierule.

Moţul, sărac în vorbe, făgădui să-i sucească gîtul dacă nu-i varsă taina. Ilie Machidon îl luă într-o parte:

– Jupîniţa se străduieşte să răscumpere păcatele părinţilor, căci tătîne-său e acela care a poruncit prigoana românilor transilvăneni.

Drăgan își holbă ochii cepe.

– Neurautter?

– Cată ceva mai sus.

– Generalul Rabutin?!

– Învățătura dovedită și purtările alese grăiesc de la sine. Rosti cu smerenie: E fata craiului Leopold al nemților!

Logofătul, Gavril de Noțig și Drăgan șușotiră o vreme între dumnealor, apoi scoaseră armele din teacă căutîndu-l din priviri pe Machidon.

Slujitorul socoti că a sosit clipa să plece grabnic, cercetaș în fruntea carelor.

Ochii jupîniței dezmierdau argintiul stejarilor care stîlpeau drumul. Un surîs firav îi pîlpîi pe chip.

– Mai trăiesc stejarii din ograda bisericii?... Ce neghiobie! Firește... Ți-aduci aminte, Ioane? De Paști, maica preoteasă ascundea la rădăcinile lor, sub rămurele de salcie, panerașele cu ouă roșii și cozonăcei. În fiece an, într-același loc, și de fiece dată uitam. Cînd venea seara, să mă ia rădvanul, mi se arduca nod în gît. O poveste frumoasă sfîrșită dintr-o dată. Anevoie tare mă întorceam la curte...

– Baba Rabeca îți descînta atunci urechile, rîse Singuru, faptă care avan mai îmi dezmierda cugetul. Mă făceai să plîng în toată ziua...

Tofana îi prinse mîna. Logofătul se ivi din pămînt întrebînd în treacăt:

– Ai ostenit, jupîniță?

– Încă nu, logofete... Vorbește-mi, Ioane, ce face taica părintele, preoteasa, Pantelimon „Ba"? Au trecut atîția ani... De cum adie a primăvară, îmi hotărăsc drum cu popas îndelungat la Sînzieni. De fiecare dată se întîmplă cîte ceva...

– E ciudat, surîse Singuru. Cu mult mai multe se petrec într-o săptămînă, decît într-un an sau zece. După atîta vreme, nu mai ai ce povesti. Bagi de seamă că toate au fost mărunțișuri, lipsite de însemnătate. Pe taica au început a-l osteni anii. Cînd nu-i la biserică e la stupi, cînd îl alungă albinele se întoarce la liturghier ori sporovăiește cu moș Pantelimon.

– Vrei o răchie? își aminti Tofana. Ba! Dar ce vrei, creștine? Ad-o încoa...

– Tot sucit e și-acum. Cînd au venit nemții în sat, l-au chemat la primărie: „Tu ești paraclisrul de la Sfîntu' Niculae?" „Ba!" „Nu te cheamă Pantelimon Ață?" „Ba!" „Dar cum îți zice, olahule?" „Ba Pantelimon, nu Olahu..."

– Bietul moșneag, surîse jupînița. Și Flavia? Ce face Flavia?

Tofana îi simți piedica din cuvinte și nu mai apăsă. Moțul da tîrcoale căruței.

– Îi tîrg mare cu iarmaroc la Trăinești, spuse luîndu-și inima în dinți. Dacă pornești ocol, acum trebuie cotit.

– Cum poftiți voi, Drăgane...

Novacul își scocioră mintea după altă cugetare. Cum cuvintele nu-și găseau drum, socoti că nu se cade a zăbovi fără pricină și se depărtă cu mormăit nedeslușit.

– Încă unul! clătină capul Singuru. Îi arde lui de iarmaroc, ca scumpului de dat praznic. Te mirai că n-am găsit clipă de răgaz...

– Nici n-ai căutat-o, Ioane.

Singuru își plecă privirea șoptind:

– Adevărat, n-am căutat-o.

– De ce? Eram prieteni buni.

– N-am cutezat. Sticlele de la ochi se păienjeniseră. Cuvintele prinseră a se revărsa șuvoi nestăvilit: Cu cine să mă iau la întrecere pentru inima domniei tale? Cu logofătul? E mai chipeș ca un arhanghel. Mă și mînii cînd văd atîta risipă de daruri asupra unei singure făpturi, căci cugetul îi e pe potriva trupului și chipului... Cu nobilul Noțig, bărbat vestit, viteaz și de semințe rară? Și chiar cu Drăgan? Mă simt furnică netrebnică alături de-o stîncă.

Jupînița îi privi uimită obrajii învăpăiați. Buzele tremurînde slobozeau gînduri răscolite de patimă.

– Nu mi-ai grăit astfel niciodată.

– La ce bun, Tofană? Coana preoteasă m-a croit cu zgîrcenie, nu și nătîng. Am priceput degrabă că pentru tine voi rămîne veșnic băietanul neîntrecut în născociri de trebuință în anii zburdălniciei. Au venit apoi alți ani și porunca altor cărări.

– Ai călătorit mult.

– Destul.

– Și eu. Cum de nu te-am întîmpinat?

– Cupeul şi căruţa umblă pe drumuri deosebite, Tofană... Şi totuşi ochii mei s-au bucurat în cîteva rînduri zărindu-te. La Viana, de pildă, cunoşteam zilele cînd erai poftită la palat şi aşteptam la margine de uliţă ceasuri şi ceasuri ca să-ţi zăresc rădvanul şi-o petică din mantia de cacom. De-ţi zăream şi vîrful nasului, mă îmbătam de bucurie.

– Trebuia să mă opreşti.

– Nu trebuia, jupîniţă! Să-ţi fi grăit la Florintia între pintenaţii şi firetaţii ce-ţi cerşetoreau zîmbetul în grădinile palatului Medici ori al Orettanilor? La Cluj, la Sînzieni ori la Padova n-am uitat o frîntură de clipă că mie, Ioan Singuru, feciorul părintelui Ştefan de la Biserica Sfîntul Nicolae, nu mi-e îngăduit să ridic ochii la domnia ta. Obîrşie, avuţie, frumuseţe neasemuită, toate acestea înalţă stavilă de netrecut între mezinul popii din Sînzieni şi Tofana de...

Fata îi astupă buzele, căci Machidon răsărise nechemat.

– Jupîn Singuru, fiind priceput în toate cele, eşti bun să-mi cercetezi oleacă armăsarul la pîntece? S-o fi pălit, gîndesc, în parii de la curtea contelui.

Ioan cătă cu tristeţe spre chipul slujitorului.

– Trăgeam nădejde ca măcar dintr-o parte să n-am tulburare.

– Mama, sărmana, spuse Machidon, m-a înţărcat cu acea fiertură aducătoare de cucuie care se cheamă dreptate. Vasăzică îl ţin de poale pe logofăt, iau muierea dinaintea moţului, opintesc după pilda altora să-l mînii bine pe nobilul Noţig – numai ce l-am văzut adineauri vînăt lobodă – şi să te cruţ pe domnia ta? Ei, iacă, nu mă aşteptam să mă îndemni la asemenea strîmbătate. Şi-apoi să-ţi mai spui una. Cînd ochiul şi vorba cea bună a părintelui dezmiardă un singur prunc, lesne se iscă dihonia printre ceilalţi. Nu o dată fraţii i-au purtat sîmbetele mezinului care se bucura de osebită preţuire... Văru-meu Pălitu...

– Îndurare, Machidoane! se sperie Singuru. Pilda mi-o spui altă dată... Dar mă înşel oare, sau te strigă logofătul?

– Te înşeli, jupîne, însă eu m-oi socoti chemat, căci deprins sînt pe unde mă duc să nu-mi zică nimeni mai stai.

Peste ochii jupîniţei lunecă o umbră. Îşi rezemă capul pe mîndir privind cerul.

– A vorbit cu dreptate.

– Ştiu.

– Poate că era mai bine să nu fi intrat în ceată, printre voi.

Căutătura lui Singuru cuprinse într-o icoană chipul fetei. O lacrimă sugrumată îi strica glasul.

– Poate... De cînd e lumea şi pămîntul, nimănui nu i-a fost dat să-şi lepede umbra. De trei ani fug de tine, Tofana. Cea din urmă oară, te-am văzut la serbarea dogelui, în Veneţia... Stam amestecat în prostime şi oricît mă străduiam, nu puteam desluşi printre toate frumuseţile acelea chip care să ţi se asemuie. Purtai strai minunat, în culoarea florii de cais, cunună de crini, iar pe umărul gol îţi poposise o turturică. O lună de argint spoia Piaţa San-Marco. Atunci...

Singuru tăcu. Tofana îl cercetă scurt şi îşi muşcă buzele.

– Atunci?

– Atunci... Ioan înghiţi anevoie nodul din gîtlej. Mi-am luat rămas-bun de la tine. Din răvaşele tatei îţi cunoşteam locul de popas. De cra Florintia, cu alergam la Padova. Din Padova aşterneam drum lung la Avignon... De-acolo la Viana, în Buda ori Pesta. Urzind gînd de nuntă cu Flavia, fi-voi iertat, tot de tine alergam. Cînd te-am văzut însă în curtea boierului Miclăuş, am priceput...

Singuru simţi în ceafă răsuflarea moţului, dar nu-l luă în seamă. Rîse încetişor:

– Nu, umbra nu ţi-o poţi anina în cui.

– Îmi pare rău, şopti fata.

– Ştiu, Tofana. Eu, suspină, de-acum n-am să te mai necăjesc. Grijeşte însă cum te descurci cu ceilalţi.

Un stol de rîndunici, buchii negre pe bolta cerului, se îndrepta către miazăzi. Jupînita rosti încet:

– Am să pier fără urmă într-o noapte... N-o să ştie nimeni.

– Asta să n-o faci, Tofană! Fapta nu li se cuvine, nu-i pe potriva credinţei lor şi ar fi de ocară numelui ce-l porţi. Tu nu poţi pleca decît în miez de zi, în priveală slobodă, cu cugetul neîmpovărat.

– Chibzuiesc mereu la vorbele lui Machidon... Tem clipa aceea, Ioane. Un singur cuvînt necugetat şi răstălmăcit va isca dihonia.

– Aşa e, Tofană... Mă duc, căci moţul nu ştie multe.

– Aşteaptă! Serbările de la curtea dogelui, din Francia şi ducatele nemţeşti, strînse laolaltă, nu mi-au adus o fărîmă din bucuria zilelor petrecute printre voi! Să nu-mi vorbeşti de obîrşie! Preţuieşti mai mult decît pintenaţii castelelor, săraci la cuget şi inimă! Am

cunoscut bărbați butie de învățătură, dar pot ei sta alături de mintea cea ascuțită a lui Ilie Machidon? Gavril de Noțig, Moțul și logofătul Andronic mi-au dăruit credința că alături de ei aș putea străbate fără teamă și iadul. Sufletul meu a înflorit la căldura voastră, iscă floarea rară a prieteșugului. Ajută-mă s-o păstrez, Ioane!

Singuru suspină și plesni scurt crupa calului. Tofana așteptă o vreme ca Drăgan să-și dezlege limba. Soarele înfipt în lancia amiezii îmbia la somn. Închise ochii. Mădularele ostenite primeau lacome fierbințeala prin straiul subțire. Glasurile cetașilor începură a se depărta, visul îi deschise brațele.

O smulse mișcare ușoară lîngă căpătîi și crăpă pleoapele. Făcu ochii mari. Drăgan, prins asupra faptei, roși făclie și fără un cuvînt porni calul săgeată.

Tofana surîse printre lacrimi. Pe mindir, ghem de spaimă, poposise darul moțului, un pui de arici.

Machidon strecură privire ață către novac.

– Și tu, Drăgane?

Moțul se răsuci în șa și slujitorul se întrebă încă o dată cum de nu se prăvale calul sub povară. Șoapta și ochii moțului îi străpunseră inima:

– Eu nu-s om?

Prînziră într-un imaș ce ținea de satul Sărata, așezare vestită în întreaga Transilvanie. Pentru ce anume era vestită, desluși Ioan Singuru în vreme ce moțul se mulțumea a-i întări spusele cu clătinări de cap.

– În Sărata, oamenii „își vînd" pruncii nevolnici. De pildă, se întîmplă cîte o muiere care n-are noroc să-i trăiască băieții. Atunci ochește o cumătră, cu odrasle voinice, și cad la înțelegere. La ziua cuvenită, vecina vine cu banii în maramă și primește pe fereastră pruncul fără vlagă.

– Pricep că-i prefăcătorie, spuse Radu Andronic.

– De bună seamă, logofete! Cu copilul în brațe, vecina face înconjurul casei, apoi bate la ușă cerînd găzduire, fiind chipurile străină de locuri și împovărată de prunc. Mama îi deschide, o poftește pe laiță și-o întreabă numele omulețului. Spre a-l sili pe Ducă-se pe pustii să-i rătăcească urma, vecina rostește alt nume.

De-l cheamă Gheorghiță îi zice Dumitru ori Stan sau ce-i trece prin minte.

– La noi, mormăi moțul, pentru alungarea duhurilor celor rele pruncul primește nume de fiară. Pe mine, cînd m-a „vîndut" maica, vecina m-a botezat Ursu.

Cetașii îl cercetară cu zîmbet, iar Machidon își aminti că asemenea isprăvi se petrec și în Moldova. Chiar Bogdan, pruncul lui Ștefan cel Sfînt, spuneau bătrînii, primise din aceeași pricină al doilea nume, Vlad. Mai vorovîră o vreme, apoi logofătul porunci strînsul calabalîcului. Pînă la Dobrotița, unde aveau să facă următorul popas, era cale de mai multe poște.

Carele se urniră cu scrîșnet luînd urma călăreților. Soarele picotea de chindie îndemnînd-o pe jupîniță la somn.

Drumul cel bun se isprăvea dintr-o dată între două șolduri de munte, apoi se vărsa cărare în repeguș, împiedicată de bolovăniș și cioturi de stîncă. Printre acestea trudea anevoie să răzbată un firicel de rîu.

Dintîi se opri Simion. Uitîndu-și betegeala, cotarla ținea fruntea cetei. Adulmecă tufișurile de merișori și chivăra albastră a florii-voinicului, cercă cîțiva pași la vale și se întoarse la drumul cel cuminte.

Cetașii opriseră chibzuind. Pînă să ia hotărîre, moțul se apucă să cerceteze carele la osii și roți, cercă chingile ce aveau să fie greu trudite prin cele grohotișuri. Dînd răspuns întrebărilor nerostite de logofăt, nobilul Noțig desluși:

– Aceasta se cheamă Poteca Băjenarului. E anevoioasă, dar aduce bun cîștig de vreme.

– Cît?

– Opt-nouă ceasuri. Drumul celălalt, al Chintileștilor, o ține neted, însă cu înconjur mare.

– Două întrebări mă apasă, spuse Radu Andronic cu ochii la cerul albit de pîcla înserării. Țin carele la asemenea drum, căci o stricăciune în aceste pustietăți ar spori zăbava oricărui înconjur, dar mai cu seamă, cum va îndura jupînița hainia povîrnișului?

– Carele țin, mormăi Drăgan, priponind în lanț roata dinspre asfințit.

Tofana, cu genunchii aduși sub bărbie, necăjea puiul de arici împungîndu-l cu o nuielușă de alun.

– Luați drumul cel scurt, logofete, căci mă simt pe de-a-ntregul înzdrăvenită.

Părea atît de firavă în văzduhul albăstriu, glasul îi răsuna atît de șiștav, încît Singuru își simți inima ghem. Pieptul și umerii moțului fură cuprinși de tremur. Pe chip i se deslușea mare tulburare.

– N-ai drept la poruncă. Fîstîcit de privirea mirată a fetei, adăugi: Acum, după zăcut... Primejdie...

Amuți și își ascunse iute fața urmîndu-și trebăluiala. Logofătul surîse cu înțeles spre slujitor, care-l purica pe Simion de scaieți.

– Drăgan are dreptate. Vom lua hotărîre peste vrerea jupîniței.

– Așadară, pricepu Noțig, apucăm drumul cotit.

– N-avem încotro.

Tofana sări fulg din car, vîrî ariciul în tolbă, înșfăcă arcul și cît ai clipi se depărtă de cetași.

– Drumul cotit aduce pagubă de multe ceasuri și primejdia poterașilor nemți! Nu poftesc să fiu eu pricina!

– Jupîniță!

Fata potrivi o săgeată și întinse arcul spre Radu Andronic.

– Poruncește drumul scurt, logofete!

Se clătina din pricina slăbiciunii. Ilie Machidon își umezi buzele.

– Cu îngăduința domniilor voastre, am putea împăca și capra și curechiul, dacă unul dintre noi se învoiește să poarte jupînița în brațe cît ține povîrnișul.

Noțig se holbă.

– Straşnic ai chibzuit.

– Am cugetul slobod, cinstite boierule.

Tofana îi cercetă amuțită căutînd de-a curmezișul. Ilie Machidon, strecurînd privire subțire către ceilalți, spuse fără zîmbet:

– Chibzuiesc, de asemenea, că cel mai nimerit pentru asemenea trebușoară sînt eu, avînd muiere în Chipriana și unsprezece prunci legiuiți, başca ce-a mai dat Dumnezeu în lipsa mea.

Logofătul îl cercetă strîmb pe sub sprîncene. Ioan Singuru deznodă marama de la gît și culcă gulerul dulamei.

– Sînt încredințat că mie mi se cuvine povara. O cunosc de copilă pe jupîniță, iar prietenia încărunțită în atîta amar de vreme n-are trebuință de alt zălog.

Moțul se ridică ștergîndu-și mîinile pe coapsele bernevecilor.

– Îi trebuință de brațe zdravene care să îndepărteze primejdia. Mi-s cel mai potrivit!

– Brațe zdravene pentru povară de floare! rîse Noțig. Cît ești de butucănos, îi vei aduce vătămare. Să nu întindem vorba! Voi purta eu jupînița.

– De ce? întrebă Radu Andronic.

– Să nu-ți fie cu supărare, logofete, căci te cinstesc adînc, dar mă socot a fi de neamul cel mai ales. N-ai nici o vină că vița mea duce pînă la Dragoș Voievod.

– Puțin, de vreme ce numai slujitorul meu îi neam cu împăratul Machidon! Poți lesne pricepe atunci cam ce seminție are stăpînu-său... Nu fi caraghios, de Noțig!

– Atunci să aleagă jupînița, hotărî Ioan.

Tofana le urmărea vorbele cu buzele strînse. O boare de roșu i se cățăra spre albul ochilor. Scuturâ pletele îndărătnică.

– Mă pot descurca singură!

Dar era limpede că-i va fi peste putință. O vedea lesne chiar și Simion, care-i scutura fustele de colb vînturîndu-și cu zor mare coada.

Machidon, rezemat într-o lene de pîntecele bidiviului, asculta cu zîmbet.

– Zăbavă mare pentru pricină de nimic, logofete!

– Așa e, întări Tofana. Să pornim!

– Cînd oi întîmpina prima muiere înzestrată cu duhul răbdării, ridic biserică nouă în Chipriana, jurui slujitorul. Voiam să-ți spun, logofete, că jupînița are putință de alegere...

– Nu aleg pe nimeni! îi curmă fata vorbele.

Țăranul oftă căutînd către cerul fără picuriș de nor.

– Jupînița are putere de alegere fără a rosti vreun nume.

Tăcu lăsînd privirile cetașilor să-i înfigă piroane pe chip. Moțul stăpînit de nerăbdare întrebă:

– Cum?

– Leagă-ți marama la capăt de săgeată, jupîniță, și sloboade-o spre plopul cel singuratic. Ne vom prinde în întrecere dreaptă și cel care va smulge cel dintîi săgeata...

– Va purta jupînița în brațe pe Poteca Bâjenarului, ghici de Noțig. Ai chibzuit bine.

– Şi de astă dată! adăugă slujitorul. Bine că măcar domnia ta bagă de seamă. Stăpînul meu are urechile înfundate...

Se înşirară călări la marginea drumului. Logofătul se uită plin de prepuieli la slujitor.

– Tu la ce te mai vîri?

– Slujitor îţi sînt, logofete, şi se cade a te urma pretutindeni. Aşa am depus jurămînt cucoanei Irina.

Radu Andronic strîmbă din musteaţă. Jupîniţa potrivi săgeata în arc şi o slobozi. Marama chindisită cu tertel azuriu călători pasăre albastră prin văzduh, apoi se înfipse în plop. Într-aceeaşi clipă, cetaşii dădură pinteni bidiviilor.

Zburau pe toloacă, lipiţi de grumajii armăsarilor. Copitele scurmau pămîntul, zvîrleau ţărîna născocind vîrtejuri de colb. Cinci perechi de ochi aninau de marama rămasă în bătaia vîntului. Calul lui Radu Andronic prinse a da semne de beteşug şi rămase în urmă.

– Cine m-a blestemat?! scrîşni logofătul.

– Sări pe-al meu!

Slujitorul descălecase din goană. Radu Andronic călări o vreme cu picioarele pe şa, după obiceiul nohailor, şi dintr-un salt cetlui între pulpe pîntecele bidiviului lepădat de slujitor.

– Mulţumesc, împărate!

Ţăranul, ieşit din strînsoarea colbului, privea întrecerea cu anume zîmbet. În frunte gonea Gavril de Noţig. Îl urmau la o întindere de braţ moţul şi Ioan Singuru, din urmă venea furtună logofătul. Zece stînjeni îi despărţeau de maramă. Radu Andronic trecu de Drăgan şi feciorul popii, dar calul nobilului se ţinea vîrtos, avea o lungime de gît înainte. Logofătul chiui haiduceşte stîrnind sîngele armăsarului. Se apropia palmă cu palmă. Ajunseră în dreptul plopului amîndoi odată. Două mîini căutau marama zbuciumată de vînt.

Oftat plin de pismă sloboziră trei inimi cînd braţele logofătului cuprinseră cu nespusă dulceaţă trupul jupîniţei. Îl urmară mohorîţi, dar fără gînd vrăjmaş, căci boierul cîştigase în luptă dreaptă, bărbătească. Adevărat, că dacă Machidon nu i-ar fi trecut armăsarul, şi-ar fi ţinut acum nasul în ţărînă, dar iar era adevărat că cîştigul slujitorului n-ar fi adăugat nimic la norocul lor. Şi-apoi

cîți oare ar fi cutezat să sară nălucă, pe armăsar iuteș, fără a-l opri o clipă din goana bezmetică? Acum, înțeleși parcă, îl lăsară pe logofăt să se îndepărteze, să-i fie bucuria deplină. Dintru început, Simion nu pricepuse și se împiedica în picioarele logofătului. Apoi prinse a chibzui și-i dădu pace.

Pletele Tofanei aromeau a verbină și rozmarin. Cu inima cît o pîine moldovenească, logofătul ținea buzele îngropate în volbura castanie. Ochii negri striveau lacrima bucuriei. Jupînița le simțea roua în glas. Căci glasul lui Radu Andronic își rătăcise porunca, se mlădia în șoaptă catifelie pe care puțini o auziseră. O singură dată înălță Tofana privirea spre boier. Închise repede ochii. Doar fericirea zugrăvește cu asemenea culori chipul unui om. Iar gîndul că ești pricina acestei fericiri, ce tot din pricina ta dăinuie cît clipa, strivește sufletul.

– De-mi sînt vorbele necugetate, cer cuvenita iertăciune, jupîniță. Mi-e inima prea plină pentru a le cumpăni înțelesul. Nicicînd lumină mai dulce nu mi-a stăpînit cugetul.

– Ești încă tînăr, logofete, șopti fata.

Ochii boierului poposiră pe obrazul mic. Sprîncenele se avîntau îndrăznețe spre tîmple. Sub pleoapele viorii se simțea zbuciumul ochilor.

– Nu tinerețea-i pricina. Inima poartă rod îmbelșugat de floare și la optzeci de ani, știi bine. Îngăduie... Brațele-i tremurau ușurel, strîngeau cu teamă trupul suleag: Îngăduie, jupîniță, să-ți spun pe nume. Tofana...

Cuvîntul fusese rostit cu anume șoaptă. Tot așa răsună în cuget și pe buze vorbele sfinte.

– Îngădui, zîmbi fata.

– Și mai îngăduie... Logofătul trase aer în adîncul pieptului. Îngăduie să-ți spun, cruțîndu-mi neghiobia, ce însemni în viața unei făpturi netrebnice.

Tofana, vrînd să abată pe altă albie firul vorbei, cercă să rîdă:

– Chibzuiești la misionarul neamț?

– N-ai să-mi ierți niciodată neghiobia dovedită în ograda boierului Miclăuș și la poalele Tîmpei, cînd m-am lepădat de tine.

– Nu-mi iert că m-am împotrivit.

– Tofană!

– Atunci ai judecat cu dreptate. Acum...

Tăcu fără să-şi fi isprăvit gîndul. Sub ie, pieptul zugrăvi suspin mic.

– Te ascult, şopti logofătul.

– Uneori împrejurările strîmbă ochiul. Domnia ta trăieşte una dintre acestea.

– Adică?

– Cînd în măr se află o singură poamă, aceea e cea mai gustoasă. Şir întreg de săptămîni am fost singura muiere între voi... Acum ai înţeles?

– Nu, Tofana. Şi nu astfel poţi cuminţi inima unui bărbat.

– Învaţă-mă cum s-o fac.

– O vrei cu dinadinsul?

Glasul lui Radu Andronic tremura.

– O vreau.

– De ce, Tofană?

– Nu-i acum ceasul potrivit isprăvilor de dragoste.

– Va fi altă dată?

– Nu ştiu, poate... Tofana îşi muşcă buzele: Nu te mai gîndi la mine, logofete. Mi se cuvine cu mult mai puţin decît îmi dărui.

– Aceasta eu am dreptul s-o chibzuiesc. Mi-ai răsădit zarzăr înflorit în suflet, Tofană, şi n-am să-ţi îngădui a-i stîrpi floarea.

– Nu trebuia să mă alătur cetei...

Radu Andronic se opri cătînd cale de trecere, căci bulboană adîncă tăia Poteca Băjenarului. Socotind că ar putea-o răzbi dintr-o săritură, boierul o rugă pe jupîniţă să i se anine de grumaji. Fata ridică braţele asemenea lujerilor de crini şi logofătul închise ochii, ameţit de dulceaţa dezmierdării.

Ajunşi de partea cealaltă, mîinile Tofanei se deznodară încet, dar logofătul nu băgă de seamă. Miresmele înserării se împleteau cu verbina şi rozmarinul din pletele jupîniţei. Închipuirea lui Radu Andronic zbura ciocîrlie pe drum presărat cu luceferi. Din cioburi de aur alcătui viaţă alături de Tofana... Conac arătos, umilind chiar hudubaia Dudesculuí, o dimineaţă de Cireşar răzbind în iatacul azuriu, cu horbotă de livadă în floare şi ciorchini de liliac, nopţi albastre ninse de răsuflarea dulce a Tofanei... Tofana cu tipsie de cozonaci calzi, în duminica Paştelui, în sanie rumenă sub căciulita de samur, în drum spre Conacul Morii... Încovrigată la gura sobei, în scrînciobul din grădină, călări, amîndoi, prin codrii

Cotrocenilor... Aveau să mai fie şi drumurile poruncite de slujba lui Vodă, drumuri de primejdie. Nu va îngădui Tofanei să-l urmeze... Dar oare Tofana va îngădui să nu îngăduie?

Tuse apăsată îl aduse pe drumul Băjenarului. Machidon, prepuind sudălmile ce înghionteau limba logofătului, ţinea ochii în pământ. La cîţiva paşi, adăstau cetaşii.

– Drumul cel rău a încetat, spuse încet slujitorul.

Radu Andronic oftă surd. Nevăzut de nimeni, depuse sărutare uşoară în pletele Tofanei.

Sîcîit, logofătul se răsuci spre Machidon.

– Mustăceşti de vreme îndelungată. Vorbeşte dacă ai ceva de spus.

Deschideau drumul. O lună îmbelşugată spinteca pînzele nopţii. Coviltirele carelor îşi desluşeau spinările, alunecînd pe lîngă plopii muţi. În urmă, Noţig şi Singuru schimbau şoapte. Tofana adormise cu mîna uitată pe urechea lui Simion, iar dulăul nu cuteza să se mişte spre a nu-i speria somnul.

– Vorbesc, logofete. Am lăsat doar să se scurgă cuvenitul răgaz spre a-ţi lepăda tulburarea.

– Mulţumesc de grijă multă. Ascult.

– Pea bine, boierule. În vreme ce treceam poteca aceea blestemată, am stat oleacă şi-am chibzuit.

– Ai deprins năravuri noi, Ilie...

– Ghicesc ce se petrece în cugetul domniei tale.

– N-aş fi zis. Şi?

– Socot, atît cît mă duce capul ista uscat, că-n slujba pe care o săvîrşim noi e cu primejdie să-ţi legi dîrlogii de inimă.

Ochii lui Radu Andronic aprinseră torţe, izbuti să-şi stăpînească glasul.

– Vorbeşte desluşit!

– Eşti căpetenia cetei. Nu vreau să-ţi asmut mînia, boierule, dar teamă mi-e că din pricina jupîniţei îţi rătăceşti judecata şi ochiul cel limpede. Cînd nu cauţi dincolo de catrinţa muierii, lesne te răzbeşte vrăjmaşul.

Radu Andronic trase adînc aer în piept.

– Aşa...

– Aşa, logofete!

– Ţi s-a părut că mi-am uitat slujba, ori poate că am săvîrşit de mîntuială treburi ce porunceau mai multă luare-aminte?

– Am încredinţarea. Mai cu seamă de cînd am părăsit casa pădurarului, o clipă nu ţi-ai desprins ochii de pe chipul jupîniţei. Nu-ţi fie cu supărare.

– Necazul e că vorbeşti cu păcat, Ilie.

– Să dea Dumnezeu.

– Nu-i destul să dea, se cere să şi primeşti. Îl învălui într-o căutătură caldă. Chibzuiam să nu-ţi înveninez inima, dar gîndul se dovedeşte deşert. N-ai priceput nimic, Ilie!

– Oare?

– Temerile şi cîrteala îţi sînt fără temei. Oftă: Cel dintîi cătun prin care am trecut se chema Volbura. Adevărat?

– Adevărat.

– Deşi miezul nopţii se călătorise de multişor, ghimirlia din fruntea satului ţipa de lumină. Cele două ferestre mari aprindeau torţe, la a treia pîlpîia lucoare şiştavă.

– O fi bolit careva din casă.

– Hm, făcu Radu Andronic îndoit, nu-i de ajuns pentru ca să faci prăpăd de lumînări în bordei sărman.

– Nu pricep. Cum s-ar zice...

– Pe lîngă înţelepciune, Dumnezeu v-a bucurat pe cei din Chipriana şi cu răbdare. Ia pildă de la ei, Machidoane! Am străbătut apoi drum hapsîn pe malul apei. În două rînduri s-a auzit desluşit ţipăt de acvilă.

– N-am băgat de seamă.

– Rău ai făcut! Căci e anevoie de ghicit ce caută acvila în luncă...

Ilie Machidon se scărpină la ceafă.

– Mă sperii, logofete!

– Acelaşi ţipăt de acvilă, deci al treilea, s-a poftorit scurt şi gîtuit, după puţină vreme, la intrarea în văgăuni. Cînd am tăiat Stăvilarii, satul acela de ortomani, ne-au întîmpinat trei muieri cu doniţe de lapte. Două ne-au poftit să ne astîmpărăm setea, a treia a dovedit zgîrcenie.

Sprîncenele slujitorului se înălţară spre creştet.

– Ai apăsat mereu asupra numărului. Două chiuituri de vultur şi apoi încă unul. Două fereşti încinse, a treia vlăguită... Ce trebuie să desluşesc în toate acestea?

– Semne, Machidoane! De n-ai fi stat cloşcă cu capul între urechi, luînd aminte încotro îmi bate inima, ai fi priceput că drumul ne e presărat de veşti cu rînduială dinainte tocmită, căci trimiţătorul nu se putea apropia de ceată. Iar cel căruia îi erau hărăzite veştile le-a primit astfel, fără a se dovedi.

Machidon, cu grumajii înţepeniţi – o clipă nu-şi dezlipise ochii de obrazul smead al lui Radu Andronic – întrebă sugrumat:

– Cine trebuia să citească acele semne, logofete?

– Unul din cetaşi, spuse boierul cu glas scăzut. Printre noi s-a strecurat o iscoadă.

Slujesc cu privirea îngropăciunea zilei, fără păreri de rău. Vînticelul de seară îmi tulbură barba, hulubii aşteaptă la buza cerdacului dezmierdarea privirii şi nu-i văd, chiseaua cu dulceaţă de zmeură îmi dă coate şi nu întind mîna.

Mă gîndesc la domnia ta, frate cetitorule. Ţi-a tresărit inimioara? Ştiu, nădăjduieşti să se fi amăgit logofătul de taină al Măriei Sale. Asemenea gînd m-a încercat şi pe mine cînd am citit pentru întîia oară isprăvile acelor bărbaţi munteni şi transilvăneni credincioşi pămîntului, şi tare mai poftea boţul ista de inimă al meu ca nimic să nu adumbrească lumina prieteşugului şi a credinţei aprinse de cetaşi.

La zestrea de păcate agonisite, se îndeasă popeşte încă unul. Să-ţi ştiricesc dezlegarea. Nu pot săvîrşi însă asemenea faptă, căci aş necinsti truda părintelui Ilarie. Ascultă, dară, rugămintea mea, prietene, zăboveşte oleacă şi nu ponegri cu prepuieli deşarte pe unul sau pre celălalt, ca să nu-şi dogorească obrazul la o adică.

Deasupra conacului a pogorît hodina. Flacăra opaiţului bate sfioasă geamul chilioarei, sfinţii zugrăviţi pe icoane mă cercetează cu îngăduinţă. Numai scripcile greierilor şi pana nevrednicului Pahomie mai cutează să strice liniştea.

Aşadară...

CAPITOLUL XV

ISCOADA

În cămară începuse a încolți întunericul, dar Carol Neurautter, misionarul craiului Leopold în Transilvania, nu poruncise încă lumînările. Prin ferestruica îngustă se zărea cerul muşcat de dinții meterezelor, straja învesmîntată în strai vinețiu. O adiere de zîmbet juca pe chipul neamțului. Slujitorul Brîncoveanului, acel logofăt valah, se arăta a fi vrăjmaş de soi. O dovedeau trupul lui D'Antin crestat cu multă hărnicie, înțelepciunea dovedită în alegerea drumurilor, cutezanța hotărîrilor.

Contele străbătea înfrigurat cămara dînd cu ciubota pintenată în bodroanțele ieşite în cale. O cupă de argint cu ierburi aromitoare căzu de pe mescioară rostogolindu-se la picioarele jețului, din care, cîndva, îşi slobozea poruncile Iancu de Hunedoara.

– Nu pricep de ce zăboveşti, Carol! Valahul e mai viclean ca Satana şi, pun rămăşag, ți se va strecura printre degete.

– În dragoste şi bătălii izbîndeşte cel ce ştie să-şi țină neră-bdarea în frîu. Cîndva te-ai folosit mult de acest adevăr, D'Antin!

– Răbdare. Odată trecut hotarul...

– Nu-l va trece!

– Nu-l cunoşti! scrîşni Filip D'Antin şi verdele putred din ochiul norocos zvîrli un pumn de otravă. Nu-l cunoşti şi zadarnic cerci să-mi faci încredințare.

– Vrăjmăşia îți întunecă mintea, conte.

Franțuzul rezemă umbrele tulburi înghesuite în odaie.

– Trebuie să-l desfac! Altminteri nu-mi găsesc odihna. Fiecare clipă dobîndită de valah e înțepătură de bold, fiecare zi, muşcătură de pumnal.

– Răbdare!

– Răbdare, răbdare! Am ajuns la capătul puterilor, nu mai pot răbda!

– Învață!

Filip D'Antin îl împunse cu privirea.

– Dă-mi slobozenie, Carol! E ultima mea rugăminte.

– N-ai priceput nimic, franțuzule! Era pentru prima oară cînd i se adresa astfel și contele tresări. Valahul, urmă misionarul, opintește pentru noi fără să bage de seamă. Strînge acele dovezi, hrisoave și hîrburi pe care românii le încredințează bucuroși Brîncoveanului spre păstrare. De noi le ascund și le ferecă. Vom pune mîna pe care cînd își va fi isprăvit lucrarea. Atunci – adăugă apăsat – și numai atunci Radu Andronic va fi al tău.

– Dar va fi? Valahul e născocit de diavol.

– Opt sute de oșteni hîrșiți în treburi de taină îl țin sub bătaia privirii.

– Va scăpa!

– Am întreit paza hotarelor.

– Le va străpunge!

– Leapădă-te de mînie, altminteri n-ai să ajungi priceperea din urmă.

Filip D'Antin rîse. Un rîs spelb, lipsit de bucurie.

– La Paris se afla cetluit în lanțuri, odaia de cazne era păzită cu strășnicie, slujitorii mei țineau toate ieșirile sub porunca jungherelor.

– Știu.

– Și totuși a scăpat.

– La Paris, spuse liniștit misionarul, nu avea în preajmă prieten viclean.

Ochiul franțuzului încremeni.

– Adică?

– Printre cetași se află omul meu de încredere.

* * *

Pe chipul lui Singuru surîsul amorțise. Frămînta între degete o ghindă, strecurînd priviri speriate către cetași. Focul tînjea și întunericul prinse a birui poiana.

Pe halca de pastramă rămasă neatinsă în fața moțului năpădiseră furnicile. Drăgan o zvîrli lui Simion. Cîinele își plimbă botul asupra cărnii, apoi se încolăci la picioarele Tofanei.

Stăruia liniştea. Ioan cercă să închege vorba, dar nimeni nu se înghesui cu răspunsul. De Noţig trudea fără credinţă la un ascuţiş de jungher, logofătul rezemat de un trunchi trăgea adumbrit din lulea. În ochii Tofanei clipocea amarul.

De ce muriseră viersul moţului, veselia de prunc a lui Singuru, focul îmbelşugat şi împunsătura plină de tîlc a lui Machidon? De ce oare rîsul a pierit din ochii logofătului, iar buzele nobilului de Noţig întind lamă de hanger? Pînă şi în umbletul lui Simion stăruia tristeţea, coada harnică ostenise, zăcea zdreanţă în ţărînă.

Radu Andronic şi slujitorul nu suflaseră o vorbă despre iscoada strecurată printre ei şi totuşi vîntul cel rece al dihoniei stăpînea ceata. Se măsurau cu ochii străini, tresăreau la răsuflarea adîncă a pădurii. Slujitorul apăsat de griji îşi foia privirea de la unul la celălalt. Simţea primejdia împungîndu-i ceafa, ochi de iscoadă bine tupilaţi în beznă dîndu-le tîrcoale... Cine să fie cumaşul? A treia oară îi lua la rînd. Pe Noţig l-au scăpat din temniţă, mai păstrează încă semnul caznelor cumplite. Pentru Ioan Singuru puseseră chezăşie boier Miclăuş şi maramureşenii; moţul, plăvan la trup, dar şiştav la minte, iese din socoteală... Asemenea isprăvi cer judecată ageră, nu să-ţi rostesc una de Sfîntă Marie şi s-o pricepi la Bobotează. Jupîniţa? Îi drept, îşi ţine în taină mare rostul şi neamul, dar o iscoadă bună fuge de lucrul deşanţ, arată că le săvîrşeşte pe toate la lumina soarelui, opinteşte în orice mărunţiş să facă încredinţare.

Liniştea, ciotcă de prepuieli, stăruia îndărătnică. Din inima pădurii ţîşni urlet lung de fiară.

Răbdarea lui Machidon luă foc. Sări în picioare şi din doi paşi se alătură logofătului. Radu Andronic îl cercetă iute şi prinse a zîmbi.

– Frumoasă noapte...

– Nu mă fierbe, logofete! Domnia ta ştii cine-i Iuda!

– Ştiu.

– Era o vreme cînd între noi nu încăpeau taine.

Radu Andronic îşi aminti clipa cînd poftise să afle de la Machidon taina jupîniţei. Slujitorul îi poftorea vorbele...

– De vrei să dovedeşti înţelepciune, nu mă cerceta, căci vestea îţi va înnegri amarnic cugetul.

– Grăieşte, logofete!

– Cum ți-e voia, oftă Radu Andronic, cu unul am vrut să te scutesc de necaz...

Mai trase de două ori din lulea, ținîndu-și slujitorul într-o ciubotă, apoi urmă cu zăbavă mare între vorbe.

– Află, împărate, că în drumurile sale, părintele tău, cinstitul gospodar Anton Machidon, a întîmpinat acum vreo douăzeci de ani muiere tare chipeșă.

– Taica n-a pășit mai departe de al doilea sat.

– Tot drum se cheamă și acela. Din această întîmpinare s-a întîmplat un prunc... Iar pruncul, îi lesne de înțeles, avînd stirpe în Chipriana, s-a nălțat isteț din cale-afară. Fiind atîta de isteț și cu chimirul ușurel, s-a dat în slujba nemților. Iscoada deci, împărate, ți-e frate, ori poate soră, căci aceasta nu mai am dezlegarea să ți-o deslușesc. Ți-o istorisi mărunțișurile alde văru-tău Săculete, carele pe toate le știe.

* * *

Steagurile pașalîcului înălțate pe zidurile Timișoarei înnodară inimile cetașilor. Șaisprezece ani mai tîrziu ele aveau să fie înlocuite cu flamurile prințului Eugen de Savoia, fără ca nimeni s-o prepuiască însă în acea zi.

Îndată ce trecură poarta închinată răsăritului, Castelul Huniazilor se înfățișă privirii păstrînd ceva din măreția vechilor cneji români aflați la stirpea familiei: Voicu și frații săi, Iancu și Matei Corvin, craiul Ungariei. Zidurile, întocmite la vărsarea veacului XIV, căutau trufașe la celălalt castel ce se înălța în cinstea pașei.

Printre vechile case ale tîrgoveților ridicau capul hududăile iscate din porunca stăpînitorilor, fără podoabă, azvîrlite pînă în vileagul uliței. Piețele, atît de dragi burgurilor evropene, căzuseră una cîte una sub călcătura temeliilor noi, lipsite de orînduială. Coranul îngăduia supușilor săi case înalte de trei caturi, iar pentru ghiauri, ceva mai mărunțele.

Radu Andronic, umblat prin împărăția turcului, deslușea lui Noțig, în șoaptă, semnele statornicite de păgîni. Coșmeliile stăpîniților se cereau întocmite din lemn, căci piatra era hărăzită moscheelor, și vopsite cu negru spre înțelegerea drept-credincioșilor. Lîngă hududăile turcești se aflau lipite sarnidihii, poloboace veșnic pline cu apă. Mahomedanii temeau focul și slinul deopo-

trivă. În coasta caselor mai arătoase, înălțau capetele flori de toate semințiile și cu deosebire laleaua îndrăgită de profet.

Înaintau către *chearban-serai,* locul statornicit de pașă pentru caravane, cu moartea în suflet.

Rămaseră în bătaia soarelui și a ochilor neguroși ai ienicerilor înșirați roată împrejurul carelor. Radu Andronic cerceta printre gene făptura muftiului, tolănit în rădvan. După litera Coranului doar sfinția sa și serascherul se puteau urni pe patru roți. Același Coran însă statornicea doi cai, chingi, în loc de arcuri truda urcușului și a coborîșului slobode de scăriță. Iar caleașca muftiului număra patru armăsari, îngăduiți numai sultanului, belșug de odoare și născociri nemțești la osii pentru a alunga hurducăturile.

Și mai avea dumnealui dinți de aur și nu de argint cum povățuia Mohamed, tertelul din mătase cuvenit brîului sărea de patru degete, roșul și galbenul oprite drept-credincioșilor i se deslușeau limpede prin bodroanțe. Purta belșug de osînză și căutătura șarpelui de munte.

„Păstorul păgînilor e în slujba necuratului", își zise Radu Andronic.

Pașa fiind chemat peste noapte de Alah, rînduiala cetății se afla, pînă una-alta, sub porunca muftiului. Pungile cu galbeni înșirate de logofăt peșcheș nu avură darul să-i alunge prepuielile. Ochi de viperă sfredeleau doagele poloboacelor.

– Desfăceți-le!

Cetașii încremeniră. Degetele strîngeau plășelele jungherelor așteptînd semnul logofătului. Ilie Machidon numără dintr-o privire peste 200 de șalvaragii, purtători de arme. Își făcu semnul crucii cu limba și apucă zdravăn capătul ciomagului.

Zvon harnic de copite răsuci capul lui Radu Andronic. Un călăreț zbura pe vileagul uliței stîrnind colbul și olecăitul tîrgoveților rămași în priveală.

– Boier Costache Andronic! suflă gîfîit slujitorul.

Nu-și credea ochilor. Bătrînul, supus veșnic vorbei și prișnițelor jupînesei Irina, sărise buiac din șa la picioarele muftiului.

– Porunca prealuminatului sultan Mustafa, umbra lui Alah pe pămînt: sloboziți carele.

Logofătul cerceta cu ochii subțiați de rîs pergamentul născocit de slujbașii Cancelariei Negre. Slova și sigiliul sultanului

dovedeau îndemînarea fără cusur a diecilor domneşti, deprinşi cu asemenea ticluiri.

– Stolnicul a prepuit dară întîlnirea cu şalvaragiii, spuse logofătul.

Boierul cel bătrîn îşi îndestulă găvanul ciubucului fără să-l privească.

– Asta îi e slujba.

– Şi dumneata?! Nu ştiam că nesocoteşti poveţele jupînesei Irina.

– M-aş bucura să fie aceasta singura ispravă despre care n-ai ştiinţă, băiete.

Băteau drum aspru, născocit în stîncă, către Cetatea Hunedoarei. În urmă, trudeau carele şi cetaşii. Radu Andronic cerceta cu zîmbet bun făptura bătrînului.

– Cine ţi-a ştiricit că sîntem în strîmtoare şi cînd? Din tîrgul Bucureştilor pînă la paşalîcul Timişoarei e cale însemnată. Să cred oare...

– Crede! rosti liniştit Costache Andronic. M-am aflat tot timpul pe urmele voastre. Iar între urmele voastre şi ale mele s-a aşternut alt rînd de urme, mult mai numeroase.

– Oamenii lui Neurautter...

– Le-ai deslușit paşii?

– Nu, dar chibzuiam că departe nu pot fi de vreme ce iscoada lor călărea alături de mine.

Chipul bătrînului dobîndi lumina surîsului. Îi puse mîna pe umăr.

– Mă temeam că înoţi, prunc nevinovat, în apele acelor ochi albaştri, ispititori peste măsură...

Logofătul îşi coborî privirea. Bătrînul pufăi o vreme mulţumit din lulea, scrutînd depărtările. Pădurea trăgea seara de poale, răsufla abur fumuriu.

– Ştii cine e? întrebă într-un tîrziu Costache Andronic.

– Ştiu, tată.

Tăifăsuiră o vreme grijind ca vîntul cel şturlubatic să nu le poarte vorbele la urechi vrăjmaşe, apoi boier Costache strînse mîinile feciorului.

– Am sub poruncă trei sute de ascuţişuri, alese dintre românii transilvăneni credincioşi pămîntului. Dacă vicleşugul nu dă roade, leapădă-mi semn.

– Nădăjduiesc să înlătur vărsarea de sînge, tată.

– Şi eu. Nu îndrăgesc asemenea isprăvi. Tuşi cu tîlc dregîndu-şi glasul: Şi mai puţin îmi plac inimile însîngerate.

Împunse bidiviul cu pintenii şi pieri pe cărăruie tainică de munte.

Călăreau umbre tăcute, departe unul de celălalt. Dihonia alungase prieteşugul, zîmbetul şi lumina din priviri, căutătura slujitorului le înfigea piroane înroşite în ceafă.

După ce hotărî locul de popas pentru noapte, Radu Andronic se îndepărtă spre a cerceta împrejurimile.

Se aflau în apropierea Măgurii, sat românesc ţipt între două gorgane, cu coamă bogată de ulmi şi stejari. Un pîrîu firav chenăruia aşezarea. Chibzuielile logofătului cam cîrteau pentru asemenea popasuri, căci stîrneau primejdie, vrăjmaşul putînd lesne reteza orice cale de scăpare.

Simion se anină de poala boierului, apoi, curmînd o scurtă şovăială, şi dumnealui, nobilul Noţig. Logofătul nu-l luă în seamă. Abia cînd îi ajunse lîngă umăr, spuse încet, fără să se întoarcă:

– Te-ai hotărît? Toată ziua mi-ai pîndit paşii. Mă înşel?

– Nu te înşeli, logofete, răspunse cu acelaşi glas scăzut de Noţig. Am a schimba cîteva vorbe numai cu domnia ta.

Boierul îl căută în luminile ochilor. Desluşi înlăuntrul lor hotărîre amară.

– Ce fel de vorbe?

– Drepte, Andronic, izvorîte din inimă şi fără picuriş de viclènie. De paisprezece ceasuri trudesc să le curăţ de minciună.

– Vorbe drepte... Mă bucur. Poate-ţi vei da atunci osteneală să-mi spui şi ce hram purtai înainte de a te tocmi iscoadă.

Pasul nobilului înţepeni. Şopti, gîtuit de mirare:

– Ai priceput dară...

– Că nu eşti Gavril de Noţig? Destul de curînd după slobozirea din temniţă.

– Misionarul a avut dreptate...

– Nu ştiu cine a chibzuit tărăşenia, Neurautter, contele franţuz ori domnia ta, dar sînt încredinţat că dibăcia nu v-a prisosit. Cea dintîi neghiobie aţi săvîrşit-o la temniţa din turnul Sfatului. Străjile luptau fără credinţă, au grijit să nu ne aducă stricăciuni,

trudind în schimb vîrtos asupra lui Miclăuş cel tînăr. Patru ascuţişuri i-au cercetat pieptul, pentru că scutierul era singurul dintre noi care cunoştea chipul nobilului Noţig.

Sîngele fugise din obrazul iscoadei, dar asculta cu linişte şi – i se păru ciudat boierului – fără necazul neizbîndei.

– N-aveam altă cale, logofete.

– Nu vreau să te înjosesc, dar teamă mi-e că altceva v-a lipsit... Cînd ţi-ai smuls cămaşa, la poalele Tîmpei, cu greu mi-am stăpînit zîmbetul...

– În lipsa lui Miclăuş, urmele caznelor trebuiau să-ţi aducă dovada că eu sînt Noţig. Pentru asta m-au însemnat.

– Însemnat, rîse Radu Andronic, dar nevătămat! Urme de bici, dar nu de cleşte şi foc, crestături uşoare de jungher, nu unghii smulse şi nici oase fărîmate. Să-ţi istorisesc eu cît de pricepuţi sînt nemţii în biruirea buzelor cetluite? Doar gîzii osmanlîilor de la Şapte Turnuri le pot ţine pereche... Lipsa de iscusinţă ţi-a fost tovarăş de nădejde la drum. Unde se afla oare loc de popas mai bun pentru ceată decît la moşiile nobilului Noţig? Pe acestea însă domnia ta le-a ocolit mereu, cu îndărătnicie, cîrtind ba asupra oamenilor, ba asupra drumului. Acolo unde Noţig era bine ştiut, te-au vestit prietenii nemţi, spre a te răzleţi de ceată. Treabă nemţească, după tipic: două ferestre de bordei sărman mai luminate decît palatul Brîncoveanului, a treia oarbă, două ţipete de uliu statornicit în luncă, al treilea gîtuit, două muieri milostive...

Logofătul se opri, rîzînd încetişor. Rezemă un ulm, scoase luleaua, o îndesă fără grabă cu tutun, apoi scăpără amnarul. Simion prinse a lătra fără pricină. Neluat în seamă, se aşeză lîngă ciubotele boierului.

– Mi-ai descurcat bine pînzele, logofete, vorbi iscoada. Pentru gîndul vrăjmaş, cer iertăciune.

– Te-am iertat de mult. Dacă erai român, fapta domniei tale altfel se chema şi alta îţi era răsplata.

Sprîncenele iscoadei ridicară mare semn de mirare.

– Aceasta cum ai mai deslușit-o oare? Vă cunosc bine deprinderile, graiul nu mă trădează.

– Nu, căci l-ai deprins de mititel, prepuiesc, trăind prin aceste locuri. Te-ai dovedit în noaptea cînd a prins-o junghiul pe jupîniţă. La lumină de fulger te-am văzut închinînd cruce, nu cu degetele îmbinate, ci cu palma deschisă precum papistaşii. Or, o

ştiu şi pruncii că nobilul român Gavril de Noţig nu s-a rupt de credinţa strămoşească.

– Ochiul ţi-i ager, logofete, rîse cu mulţumire iscoada.

Radu Andronic îl cercetă lung.

– Să fie prilej de bucurie pentru domnia ta?

– O să afli. Încerc să-ţi descîlcesc gîndul. Mi-ai citit rosturile de la primii paşi. Pentru ce m-ai îngăduit atunci în ceată?

– De ce te-aş fi alungat? Totdeauna e cu folos să ştii ce cărări bate vrăjmaşul. Şi mai lesne îl ghiceşti pîndindu-l de la jumătate de pas. Şi apoi, cîtă vreme te aflai printre noi, ceata şi carele erau scutite de primejdie. Ostaşii misionarului ne-au ţinut umbra fără hodină, poterele ne-au curăţat drumul. Chibzuiesc că n-or să ne tulbure încă o bucată de vreme.

– Pînă la Hunedoara, logofete. Sub poalele cetăţii te aşteaptă Neurautter cu două mii de nemţi.

Radu Andronic tresări. Cunoştea vorba petrecută prin colbul minciunii, glasul prefăcut. Iar glasul şi vorba iscoadei aveau altă plămadă. Îi căută ochii. Îl priveau făţiş, cu zîmbet neticluit.

– Socoteşti dacă se cade sau nu să-mi faci încredinţare.

Boierul clătină capul.

– La altceva socotesc, omule. Pentru ce de astă dată mi-ai mărturisit adevărul?

– Încă n-ai priceput? Nu ştiam că m-ai ghicit şi-am venit întins să-ţi răsuflu taina.

– De ce?

Iscoada rămase neclintită în bătaia lunii. Umbrele nopţii trudeau fără spor să-i alunge bucuria de pe chip.

– Cu mine s-a petrecut un lucru de mirare.

Tăcu dintr-o dată. Radu Andronic îi întinse punga cu tutun. Îşi săturară lulelele, fumară o vreme fără să se privească.

– Ce lucru de mirare s-a petrecut cu domnia ta? întrebă într-un tîrziu logofătul.

Rîsul amar, rîsul ceasului cînd ştii că baba cu coasa îţi dă tîrcoale şi priveşti în urmă la anii care s-au petrecut, stăpînea ochii şi buzele lefegiului.

– Slujesc aurului de-o viaţă. De-o viaţă trăiesc din vînzare, jur strîmb, ochii mei s-au deprins să citească numai dedesubturile, urechile să audă doar şoaptele de taină. Atît! A venit apoi o zi cînd ochii mei au văzut cu mirare că pe lume cresc flori cu belşug

de frumusețe, că luna blestemată de iscoade veghează cu blîndețe căpătîiul oștenților. Urechile mele au auzit dintîia oară viersul privighetorii și susurul izvorului... Domniile voastre m-ați învățat să le văd și să le aud. O viață am prepuit în fiece făptură vrăjmașul. Singuru, Machidon și moțul m-au deprins cu căldura prieteșugului, jupînița...

Își mușcă buzele.

– Urmează, șopti Radu Andronic.

– M-am lăsat ispitit de prietenia voastră, logofete, și mi-e peste putință să vă plătesc cu strîmbătate. N-o pot vinde pe jupîniță, pe domnia ta, pe Drăgan, pe Singuru ori pe Machidon. Nici măcar pe cîinele ăsta.

Glasul udat de rouă se pierdu în șoaptă nedeslușită:

– Nu mă crezi!

Radu Andronic îi prinse brațul:

– Te cred, omule.

– Atunci îngăduie-mi să părăsesc ceata.

– Ești slobod.

Iscoada se codi. Spuse în cele din urmă:

– Nu istorisi, rogu-te, cetașilor nelegiuirea mea. Și mai cu seamă... mai cu seamă jupîniței Tofana.

– Îți voi împlini ruga. Chiar dacă gîndul ți-a fost potrivnic venind către noi, el s-a îndreptat cu folos. Voi mai adăugi că nu te socot vrăjmaș, ci prieten.

Iscoada frămînta luleaua în palmă cu tulburare.

– Mă bucur mult că am avut prilejul să te întîlnesc, logofete. Oameni pe măsura domniei tale sînt rari.

– Pleci fără să-ți fi împlinit slujba?

– Voi încerca să-mi rătăcesc urma prin republicile italiene.

– Nu, Hultanule!

Iscoada făcu ochii mari.

– Știi cum mi se spune?!

– Tata știa. Chibzuiesc că Neurautter ți-a lepădat anume poruncă pentru ziua cînd aș fi ghicit ce hram porți.

– Adevărat! În acea zi, trebuia să îndes pulbere sub pîntecele carelor și să-i dau foc.

– Fă-o!

Hultanul îl cercetă neîncrezător.

– Domnia ta mă împingi la asemenea faptă, logofete?!

Radu Andronic surîse.

– Carele sînt colb viclean în priveala nemților. Încărcătura cea adevărată o mînă tata spre hotarele Valahiei. Drum bun, prietene! Mi-ar plăcea să ne mai întîmpinăm vreodată.

Logofătul rămase rezemat de ulm, privindu-l cum se îndepărtează. După cîțiva pași iscoada întoarse capul:

– Să nu afle Tofana! Mi-ai făgăduit... Bun-rămas, logofete!

Radu Andronic făcu cale întoarsă spre tabără, după ce bubuitul prelung zgudui văzduhul. Iscoada își isprăvise lucrarea și pentru izbîndă avea să primească hiritisirile lui Carol Neurautter, poate chiar ale dumnealui, craiul Leopold.

Gîndul îl înveselea pe logofăt. Spre a ațîța vrednicia supușilor săi, împăratul se deprinsese a-i răsplăti cu herburi ce le înălța numele, flamură, peste veacuri. Nicicînd cancelaria imperială nu iscase atîția conți și baroni, stîrnind disprețul Siegmaringenilor, Hoffensteinilor și altora pe potrivă, cu sîngele și nasul subțiat de agoniseala străbunilor. Peste o sută-două de ani, urmașii iscoadei aveau să se semețească cu fapta răsbunicului, ce-l îndatorase pe însuși Leopold prin slujbă prea iscusită și credincioasă. Așa se scriu letopisețele...

Ceata fierbea. Din care și încărcătură rămăsese doar o mînă de hîrburi. Zărindu-l singur pe Radu Andronic, pricepură că Noțig pierise. Zîmbetul logofătului îi domoli, stîrnindu-le însă nedumerire mare.

– Nobilul Gavril de Noțig, rosti liniștit boierul, a fost silit să părăsească ceata fără a-și lua rămas-bun. Gînduri de sănătate și prietenie îndreaptă către toți prin glasul meu.

Ochii albaștri ai Tofanei îl ațintiră lung. Ioan Singuru, deprins de mititel să-și astîmpere nedumerirea, își stăpînea greu năvala vorbelor. Slujitorul întrebă apăsat:

– El a pus pulbere carelor, logofete?

– Nobilul Gavril de Noțig nu putea săvîrși asemenea ispravă, Machidoane! Cinstește-i, rogu-te, numele așa cum se cuvine. Adăugă răspicat: Eu le-am pricinuit sfîrșitul.

– Fapta se cere deslușită, mîrîi moțul.

Privirea țăranului sfredelea chipul lui Radu Andronic, zîmbetul cel strîmb îi sucise gura și boierul înțelese că nu i-a făcut încredințare.

– Încărcătura carelor, spuse, e mincinoasă.

Jupînița, Drăgan și Singuru întrebară într-un glas:

– Cum?!?

– Dovezile cele adevărate, urmă logofătul, se află de două zile în grija boierului Costache Andronic. Văzînd carele sfărîmate, iscoadele care au asudat vîrtos să nu ne scape din ochi tot drumul vor prepui că truda noastră a fost zadarnică, și nu vor mai avea temei să ne țină umbra.

– Nouă de ce nu ne-ai spus-o, logofete? Oare nobilul Noțig se bucura singur de încrederea domniei tale?

În glasul Tofanei se deslușea nemulțumire și mustrare. Ioan Singuru șopti adumbrit:

– După ce boier Costache ne-a slobozit din vămile turcului, am dormit neîntorși paisprezece ceasuri. În vremea aceasta, chibzuiesc, s-a înfăptuit schimbul poloboacelor. Rîse cu amărăciune: Nădăjduiam mai mult...

– N-am vrut să aduc nimănui ocară, spuse blînd logofătul. Slujba pe care mi-a încredințat-o Măria Sa Vodă Constantin e de prea mare însemnătate, rodul trudei noastre de prea mare preț ca să nu-i fi adus toate ocrotirile. Nu de vînzarea cetașilor mi-a fost teamă, ci de caznele gîzilor imperiali. Cînd însă nu cunoști taina, n-o poți răsufla nici lui Dumnezeu Tatăl.

– Așa-i, făcu moțul și umerii pînă atunci adunați parcă se deznodară.

Ioan Singuru își cercetă la flacără sticlele, alungă o gîzuliță, apoi le puse din nou la ochi.

– Judecata-i fără cusur. Ce spui, Machidoane?

– Ferice de slujitorul care are asemenea stăpîn!

Radu Andronic îl fulgeră cu privirea. Ochii țăranului cîrteau.

Slujitorul își trase mindirul mai aproape. Se auzea răsuflarea grea a moțului; din Ioan, ca de obicei, nu zărea decît o movilă de bodroanțe. Tofana surîdea somnului la rădăcina unui ulm. Dihonia furișată printre cetași pierise nălucă.

Radu Andronic, rezemat într-un cot, chibzuia că era ultima noapte pe care o petreceau împreună. Un cîrcel îi da tîrcoale inimii. Ce drum avea să aleagă jupînița?...

– Văru-meu Mătăcină... începu Machidon.

– Mulți veri ai, împărate, oftă logofătul, și toți năpîrlesc de prea multă înțelepciune.

– Cum îți spuneam, frate Simioane, urmă slujitorul mîngîind creștetul cîinelui, văru-meu Mătăcină socotește mai bună o minciună iscusită decît un adevăr prost. Gura stăpînului nostru, fără pereche în cinste, n-a rostit însă vorbă strîmbă, geaba stai bubă! Numele lui Gavril de Noțig pe bună dreptate se cere prețuit, căci nu el s-a aflat printre cetași, ci anume iscoadă... Pofțești să știi de ce l-a lăsat slobod? Prea multe ceri unui plugar prost ca mine...

Radu Andronic îi căută ochii.

– Ascultă, Machidoane, veșnic te tîngui că ai mintea strîmtă, deși pricepi lesne. Fălește-te, rogu-te, cu bogăția ei măcar o dată.

Slujitorul rămase de vorbă cu cîinele.

– Ochii jupînițelor au împins purtătorii de nădragi la multă strîmbătate, Simioane, fiule. Ce zici?... Aha! Adică ochii jupîniței Tofana să fi șters din cugetul iscoadei gîndul cel rău? Bre, bre, dar știu încaltea că nu porți capul cela degeaba pe umeri.

– Și el e din Chipriana, suspină logofătul.

* * *

Semnul străjerilor Măriei Sale Vodă Brîncoveanu se putea deslușì numai de pe anume stîncă aflată cu un cap deasupra celorlalte. Drumul era anevoios, căci prăpastia îl îmbrățișa din trei părți. Logofătul izbuti să ajungă în vîrf și se lăsă într-o rînă stîlpind depărtările cu privirea.

Filip D'Antin socoti că a risipit patru ceasuri de cînd pîndea spatele boierului valah. Văzînd că în cele din urmă s-a desprins de ceată, răsuflă adînc. Poteca urmată de Andronic era slobodă ochiului, putea fi zărit oricînd de moț sau Ioan Singuru, așa că alese drum pieptiș, născocit de ape la marginea hăului.

Înainta cu trudă mare, căci la fiece pas îl pîndea moartea. Gîndul că va reteza curînd zilele logofătului îi sporea vlaga. Prinse jungherul între dinți, după năravul dobîndit de la lotrii mărilor, și se căță ră pisică.

Fumul vestitor se înălța subțiratic peste creste. Radu Andronic hotărî să coboare, dar în aceeași clipă un țipăt înăbușit îi întoarse privirea.

La un stînjen în spate, franţuzul cel chior spînzura în mîini deasupra prăpastiei.

– D'Antin!

Spaimele morţii se grămădiseră în ochiul teafăr al contelui. Căuta zadarnic să găsească reazem picioarelor. Degetele înfipte într-un ciot de stîncă i se albiseră, dădeau semne de slăbiciune.

Inima logofătului se chirci. Îşi desprinse cingătoarea şi îi întinse capătul.

– Anină-te!

O clipă, Filip D'Antin fu ispitit să-l apuce, apoi clătină hotărît din cap.

– Nu, logofete! M-ai umilit destul! În tîrgul Bucureştilor... La Veneţia... Pe Pont Neuf... Prea destul!

Gîfîia, vorbele i se strecurau anevoie printre dinţi.

– Moşnegii voştri au dreptate: pe vînzători nu-i rabdă pămîntul...

Degetele se prelinseră pe stîncă. Fără ţipăt, Filip D'Antin, conte de Saint-Lô, se năruí în prăpastie.

* * *

Dacă ţineai drumul cel străjuit de plopi şi o luai apoi pe mîna stîngă lăsînd în urmă fîntîna Leurdeanului, te întîmpina cărare bolovănită care te mîna cu dinadinsul către porţile răsărite ale hanului. Acel han se numea *Ciuta*, avea ocniţe titirite în muchia zidurilor, chilii pentru popasuri mai îndelungate, ogradă încăpătoare unde slujitori, muşterii, care şi dobitoace răsuflau în voie, dar mai cu seamă avea vin dulce, untdelemniu, de la Drăgăşani, căci rătezul se afla la o singură poştă de hotar.

Hangiul, un unchiaş la vreo şaizeci de toamne stăpînite de zloată, iute titirez, cu obraji şofranii, ţăcălie albă şi cercel de aur la ureche, ştirici cetaşilor că încă din veac îndepărtat obrazele alese au adus laudă pentru bucatele şi vinarsul *Ciutei*: Vodă Mihai Viteazul, apoi drumeţul cel fără de hodină din îndepărtatul Aram, Paul de Alep, Domniţa Ruxandra a Moldovei, cavalerii nemţi şi însuşi contele franţuz Jean-Louis D'Alençon... Cum, cinstiţii oaspeţi n-au auzit de domnul D'Alençon?

Unchiaşul se prăpădea de mirare. Porunca logofătului i-o alungă pe dată, gonindu-l către cuhnii.

– D'Alençon, Mihai Viteazul şi chiar merovingianul Vercingetorix! rîse Radu Andronic. Acum douăzeci de ani locul era curat ca-n palmă. Întîia oară l-am crezut şi eu, nu-mi venea să păşesc pragul de prea multă cinste.

Doar Ilie Machidon făcu haz de viclenia ghiujului. Ochii îi scăpărau bucurie mare, căci gîndurile slujitorului trecuseră de mult hotarul Transilvaniei. O poştă înseamnă mai puţin decît oleacă, vasăzică te puteai socoti în Valahia. În două zile, cel mult trei, gonind vînteş, avea să se închine de bun găsit troiţei din creştetul Chiprianei...

Radu Andronic, desluşindu-i socotinţele, zîmbea domol. Căuta mereu spre chipul Tofanei cercînd să-i ghicească hotărîrea. Jupînița purtă cupa de vinars la buze privind pe fereastra hanului. Soarele dimineţii se strecura snop de aur prin ocniţe, reteza umbrele.

Ioan Singuru îndesa cupele voind să alunge roua din colţul ochilor. Uitase beteşugul grumajilor, lepădase marama şi gîtul îi răsărea lujer firav dintre umerii dulamei.

Popasul acesta hotărît de cetaşi înainte de a se împrăştia puf de păpădie în bătaia vîntului îl muncea din cale-afară. Peste un ceas-două, n-avea să mai rămînă nimic din tovărăşia lor. Ridică ochii spre obrajii arămii ai Tofanei. Nu cu el va pleca jupînița, nu încăpeau prepuieli, nici măcar nu se căznise să tragă nădejde. Îl va însoţi pesemne pe logofăt... Tofana trudise să amuţească şoapta inimii, dar acum, taina nu-şi mai avea rostul.

„Îmbinată pereche", gîndi cu suspin Singuru.

– Tu încotro te îndrepţi, Ioane? întrebă jupînița.

Feciorul părintelui Ştefan păru trezit din somn. Clipi mărunt şi răspunse iute, cu bătaie de inimă:

– Acasă la Sînzieni.

– Îmbrăţişează-i pe părinte şi pe maica preoteasă, spuse Tofana zîmbind cu dulceaţă. Într-o zi, tot găsesc vreme să mă reped pînă la domniile lor.

Logofătul îi îndreptă privire apăsată, dar nu spuse nimic. Intrase hangiul urmat de slujitori cu tipsii şi talere. Îşi freca mîinile împărţind porunci, aşteptă pînă se vîrfuiră blidele şi le ură pîntece bun, pe potriva poftei şi a merindelor.

Singuru cătă cu silă la cărnăria dreasă cu haşmă şi zeamă de usturoi. Nodul din gît îl împiedica să ia înghiţitură. De-acum, ştia ce

drum avea să urmeze. Va opri cîteva zile la bătrîni, apoi îşi va rătăci umbra în republicile italieneşti. Toscana, poate Florintia cea plină de soare, pînă s-o milostivi Dumnezeu şi i-o îngădui uitare blîndă...

Moţul luă de două ori, apoi întinse talerul:

– Aşa...

Machidon îl măsură dintr-o parte. Drăgan pleftori amar:

– Aşa... Apoi, păru să se mire: Acasă dară...

Vorbele lipsite de credinţă desluşeau drum colbuit ce nu ducea nicăieri.

– Vino cu noi, îl îmbie Radu Andronic.

– Nu mi-s deprins să fiu slugă.

– Ţi-om găsi alt rost, surîse boierul. Poate vreo neguţătorie.

– Nici la cifrărie nu mă înghesui... Roşi sfeclă de atîtea cuvinte rostite lanţ şi adăugă: Mulţumesc de gînd bun, logofete.

Simion căta în ochii jupîniţei. Mîncase pe săturate, iar acum, fără a desluşi pricina, îl cerca nevoie aprigă de plîns. Scheuna moale, grijind cu spaimă să nu fie alungat în ogradă. De-afară venea zvon harnic de slugi, nechezat de cai, un cocoş trîndav trîmbiţă prînzul cel mic mult lăsat în urmă, stricînd rînduiala ceasurilor. Tăcerea aşternuse pînză albă în cămară.

– Aşadară... mormăi moţul.

– Mda, făcu feciorul părintelui Ştefan.

Liniştea căznită îi ajunse repede din urmă. Machidon, singur în bucuria lui, opintea să ţeasă voroavă.

– Trag nădejde că de vă veţi afla prin preajma Chiprianei n-o să-mi ocoliţi ograda.

Singuru dădu din cap fără a rosti vorbă, de teamă ca lacrimile să nu-i răzbească glasul. Logofătul îşi asculta tropotul inimii. Nu cuteza – nu cutezase nimeni – s-o întrebe pe jupîniţă ce cărare avea să aleagă, dar socotea peste putinţă ca Tofana să plece, să piară nălucă la un nod de drum. Fata zîmbea şters, jucîndu-şi între degetele dogorite de soare un lănţugel ce-i atîrna la gît. Se înzdrăvenise, albastrul ochilor, scînteietor, părea din nou argint.

– Ne-om mai întîmpina oare vreodată? Toţi?

O lacrimă răzbi pe obrazul lui Singuru. Jupîniţa i-o culese cu colţul maramei, şoptind cu blîndeţe:

– Nu trebuie, Ioane...

Frămîntau pocalele între degete, cercetînd lung scîndurile crîşmei. Ilie Machidon tuşi dregîndu-şi glasul. Chibzuise să înşire

o pățanie cu miez, dar pricepu repede că s-ar potrivi ca nuca-n perete.

– Eu, șopti moțul, eu... Eu zic să nu stricăm ceata.

– Cum așa, Drăgane? întrebă tulburat Radu Andronic.

– Așa, bine! Să n-o fărîmăm... Dibuim o palmă de moșie...

– În Chipriana-i loc berechet, surîse Machidon.

– O palmă de moșie, spuse iar moțul privind crunt blidele. Mai apoi om vedea.

Cercară toți să rîdă. Aveau inimile muiate, ochii le luceau în anume fel.

– Au fost zile neasemuite, spuse Tofana pe gînduri. Primeam înserarea cu părere de rău. Zilele bucuroase n-ar trebui să aibă somn... Risipesc ceasuri multe.

Își mușcă buzele. În genele lungi, răsucite, sclipeau licurici. Căutătura înfrigurată a lui Radu Andronic îi ardea obrajii.

– Pînă una-alta, se îndărătnici Drăgan, ne-om aciua pe vreo moșie de-a logofătului.

Nu primi răspuns nici de astă dată.

Ioan, istovit, ațintea bucatele sleite. Asemenea vorbe nu trebuie rostite. Sfîșie, intră unghii lungi în suflet.

– Să ne urnim, șopti Tofana.

Machidon se ridică primul.

– Văru-meu Mirică are o vorbă: pornește-te la drum înainte de a ți se încurca umbra în picioare.

Logofătul îi azvîrli privire neagră.

– Nu pleacă Chipriana de pe Milcov, Ilie.

Slujitorul îi cercetă chipul întunecat și-i ceru din ochi iertăciune.

Hangiul se uită lung în urma cetașilor. Suciți oameni! Altora, vinul le bucura cugetele, le turna plumb în picioare. Apoi își văzu de treburi.

Tofana griji să rămînă în urmă cu Radu Andronic.

– Eu plec, logofete.

Hotărîrea jupîniței, deși o temuse tot timpul, îi reteză răsuflarea. Îngînă anevoie:

– Nu e cu putință!

– Trebuie!

– Tofana!

– Rămas-bun!

Jupînița ținea strîns dîrlogii, buzele lipsite de sînge îi tremurau a plîns.

– Nu, Tofana! Nu! Spaima îneca glasul lui Radu Andronic. Dacă te-am necăjit, ori vorbele mi-au fost nechibzuite...

Nu putu urma. Durerea i se aninase de inimă. Fata îi cercetă chipul smead, ochii negri plini de rugăciune. Își trecu degetele peste semnul de rană veche tipărit pe tîmpla logofătului.

– Trebuie să plec.

– De ce, Tofana?

Buzele fetei păreau cetluite. Boierul îi prinse brațul:

– Nu-mi reteza orice nădejde! Unde să te caut? Cine ești?

– Să nu mă cauți, logofete. Sînt pricini... Pricini mai presus de tovărășia noastră. Ajută-mă să-mi păstrez cugetul slobod! Îi astupă buzele cu palma înmănușată. Taci! Nu mă iscodi! Zilele petrecute alături de voi mi-au picurat lumină în suflet. N-o alunga! Ajută-mă să păstrez neîntinate în inimă icoanele voastre. Într-o zi ai să afli adevărul...

– Aștept acea zi.

Jupînița clătină capul.

– Atunci va fi tîrziu...

– Tofana!

Strigătul boierului biciui văzduhul.

– Iartă-mă!

Prin păienjeniș de lacrimi, boierul o văzu luîndu-și bun-rămas de la cetași. Moțul îi prinse cu nespusă gingășie tivul straiului alb, de piele, și-l duse la buze. Ioan plîngea în voie, fără fereală.

Tofana dezmierdă capul lui Simion, apoi dădu pinteni armăsarului. Se opri în cotul drumului străjuit de plopi și întoarse capul către cetași. Flutură încă o dată mîna, apoi pieri.

N-au mai întîlnit-o. Cine era, de ce bătea Evropa și pentru care pricină își ascundea obîrșia, avea să rămînă o taină pentru ei.

Cetașii se răzlețiră în cele patru vînturi lăsate de Dumnezeu. Ioan apucă spre Sînzieni, Drăgan luă în piept miazănoaptea. Radu Andronic și slujitorul se răsuciră către hotar.

Coada lui Simion rătăcea dîră lungă în colbul drumului.

ÎNCHINĂCIUNE

Ploaie cu lumină, cu blîndeţe, cu răcoare suleagă. Vipia urcă moşnegeşte drumul Focşenilor, pînă la ceasurile zece nu-şi arată colţii. Cum s-ar zice, pot dară tîmplări oleacă ulucile cele noi la gardul grădiniţei. Se cere însănătoşit, căci prea s-au lipsit de obraz stîrcuţele. Cîrciumăresele lepădate la treptele pridvorului şi-au spălat pestelca în rouă, îmi zvîrl căutături ruşinoase, florile mărunte ţes scoarţă olteneasca...

Irra! Ian cată, volbura s-a strecurat hoţeşte peste noapte, să-mi gîtuie dediţelele! Asta se cheamă că trebuie smulsă. Hm, am atîtea de făcut...

Cerc toate vicleşugurile spre a nu mă rupe de domnia ta, frate cetitorule, acum, cînd însemnările părintelui Ilarie s-au mîntuit. Călătorind împreună pe urmele slujitorilor Măriei Sale, noi doi am legat prieteşug trainic, căci inima mea cea hîrbuită şi inimioara domniei tale s-au ghemuit arici la vreme de primejdie, după cum s-au bucurat deopotrivă la vreme de izbîndă.

Iartă, rogu-te, vreascul ista de moşneag pentru vorba lui bolovănoasă, şi poartă-i un gînd cumpătat. Iar dacă se va întîmpla să te cerceteze aducerile-aminte, bate-mi la uşa chilioarei. Dacă n-ai să afli răspuns, se cheamă că mă găseşti în ţintirimul din coasta Mănăstirii Domniţei.

Ploaia lăcrămează peste crucea de la căpătîiul părintelui Ilarie. Părintele Ilarie...

...Era un plugar slobod, cu cugetul împrimăvărat. Năvala tătarilor din leat 1711 l-a aflat departe de ogradă. Cînd s-a întors, şi-a găsit nevasta şi pruncii trecuţi prin sulităle necredincioşilor. A luat drumul călugăriei socotind să-şi uite durerea şi tot într-un ascuţiş tătărăsc şi-a aflat moartea, opt ani mai tîrziu.

Iar acel plugar se numea Ilie Machidon.

CUPRINS

Predoslovie 5
Capitolul I
Noaptea iscoadelor 9
Capitolul II
București – leat 1700 29
Capitolul III
Cum petrec boierii valahi 59
Capitolul IV
Vizuina 81
Capitolul V
Grijile Măriei Sale 109
Capitolul VI
Vestitorul 123
Capitolul VII
Pe drumurile împărăților 141
Capitolul VIII
Tîrgul blestemat 159
Capitolul IX
Pînza de păianjen 195
Capitolul X
Bourbonul 235
Capitolul XI
Gîndul Satanei 251
Capitolul XII
Se aleg vitejii 261
Capitolul XIII
Tofana 287
Capitolul XIV
Cinci bărbați și o jupîniță 323
Capitolul XV
Iscoada 347
Închinăciune 365